

T.C.

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

NADİR KESKİN

(Hayatı, Sanatı ve Eserleri)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSKENDER KORKMAZ

GAZİANTEP

EKİM 2016

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

NADİR KESKİN
(Hayatı, Sanatı ve Eserleri)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSKENDER KORKMAZ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN

GAZİANTEP

EKİM 2016

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Nadir Keskin
(Hayatı, Sanatı ve Eserleri)
İskender KORKMAZ

Tez Savunma Tarihi: 21.10.2016

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU

SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Doç. Dr. Halil İbrahim YAKAR

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN (Jüri Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Cevdet AVCI

Yrd. Doç. Serhat KUZUCU

İmzası

ÖZET

NADİR KESKİN

(Hayatı Sanatı ve Eserleri)

KORKMAZ, İskender

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN

Ekim 2016, 169 sayfa

Âşıklık geleneği, Türkiye başta olmak üzere Türk Dünyasının çeşitli bölgelerinde yüzyıllar içinde pek çok değişim ve dönüşüm süreci geçirerek günümüze ulaşmıştır. Âşıklık geleneğinin günümüze ulaşmasında ve varlığını sürdürmesinde, bu gelenek çevresinde yetişen âşıkların önemli bir yeri vardır. Türk âşıklık geleneği içerisinde önemli bir yer teşkil eden zâkirlik geleneğinin Gaziantep'te yaşayan temsilcilerinden biri olan Nadir Keskin, günümüzde bu geleneği sürdürmektedir. Bu tezde, Nadir Keskin'in âşıklık ve zâkirlik geleneği içindeki yeri, hayatı, sanatı, eserleri ve eserlerinin yaratım ve aktarım bağlamları incelenmiş ve eserlerinin niceliği ve niteliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda Nadir Keskin'in eserleri, sanatçı tipi, eserlerin işlevi ile yaratım ve aktarım bağlamları ele alınarak özelde Nadir Keskin'in eserleri genelde ise Türk halk şiirlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi üzerine tespitlerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Nadir Keskin, Zâkir, Türk Halk Şiiri.

ABSTRACT

NADİR KESKİN**(Life Art And Works)**

KORKMAZ, İskender

Master's of Art Thesis, Department of Turk Language and Literature

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Mustafa GÜLTEKİN

October, 2016, 169 pages

In different regions of the world and especially in Turkey, tradition of minstrelness is the most significant tradition which reach modifying by today since centuries. Bards play important role in this minstrelness tradition's growing and providing its essence reaching by present. Nadir Keskin who has continued to this tradition is one of the most important representative of dhikr performers tradition in Gaziantep. In this paper, we examined that the tradition of dhikr and minstrelness also Nadir Keskin and his art, works, features of quantitative and qualitative. At the end of our text, specifically it is pointed that Nadir Keskin's art and works on the other hand it is stated that Turkish folk poetry.

Key Words: Nadir KESKİN, Zâkir, Turk Folk Poem.

ÖN SÖZ

Âşıklık geleneği, ilk mahsulleri 16. yüzyılda ortaya çıkmış ve zamanla kendine ait bir üslup ve öz oluşturarak bir gelenek haline gelmiştir. Bu gelenek çerçevesinde birçok âşık yetişmiş ve bu âşıklar gelenek çerçevesinde çeşitli ürünler meydana getirerek Âşıklık geleneğinin gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamışlardır.

Bu geleneği içerisinde önemli bir yer teşkil eden zâkirler, -özellikle Alevi halk şairleri- cem sırasında dedenin yardımcısı olarak Alevi toplumuna hizmet vermişlerdir. Bu anlamda bakıldığında yaratım, icra ve aktarım bağlamı özellikleri bakımından âşıklık geleneğiyle arasında bazı farkların olması zâkirlik geleneğini ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu geleneğin içinde bir sanatçı tipi olarak birçok zâkir yetişmiş ve bu kişiler, Alevi inancının ve bu inanca bağlı oluşan ritüellerin, kültürel yapının ve edebiyatın kuşaklar arası aktarımını sağlamışlardır. Âşıklık geleneği içerisinde yetişen önemli zâkirlerden birisi de Gaziantep'te yaşayan Nadir Keskin'dir.

Tezimizde Nadir Keskin'in zâkirliğinin çalışılmasının temel sebebi, çalışma yöremiz olan Gaziantep'te zâkirlik konusu üzerinde yeterince çalışmanın yapılmaması ve bölgede zâkirlik geleneğinin giderek zayıflamasıdır.

Tezimiz, “Giriş”, “Nadir Keskin'in Hayatı”, “Nadir Keskin'in Sanatı”, “Nadir Keskin'in Eserleri ve Eserlerinin İncelenmesi”, “Metinler”, “Sonuç”, “Kaynakça”, “Sözlük”, “Ekler” ve “Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır.

“Nadir Keskin Hayatı, Sanatı ve Eserleri” adlı çalışmamızın “Giriş” bölümünde genelde Çepnilerin tarihi, özelde ise Gaziantep Çepnilerinin tarihi ve bugünkü durumu incelenmiştir. Daha sonra Gaziantep Çepnilerinin inanç yapısı olan “Alevilik İnanç Yapısı”, “Dedelik Kurumu” “Gaziantep Çepnilerinde Cemler” ve “Cem Törenlerinde Zâkirlik” konuları ele alınmıştır.

Tezin “I. Bölüm”ü “Nadir Keskin'in Hayatı” adını taşımaktadır. Nadir Keskin'in şecereleri hakkında kısa bilgiler verilip şecerelerde yazan silsile paylaşılmıştır. Soy şecereleriyle birlikte Nadir Keskin'in doğumu, eğitimi, askerliği, evliliği, fiziksel ve ruhsal yapısı, inanç ve düşünce dünyası ele alınarak eserlerinin anlaşılması ve yorumlanması sağlanmıştır.

Tezin “II. Bölüm”ü “Nadir Keskin'in Sanatı” adını taşımaktadır. Âşıklık ve Zâkirlik geleneği içindeki yeri tartışılarak Nadir Keskin'in sanatçı tipi incelenmiş ve şiirlerini yazmaya başlaması, saza olan ilgisi ve müzik sanatıyla ilgili tespitlerde bulunulmuştur.

Tezin “III. Bölüm”ü “Nadir Keskin'in Eserleri ve Eserlerinin İncelenmesi” adını taşımaktadır. Çeşitli konularda yazmış olduğu eserlerinin muhteva özellikleri incelenmiştir. Şiirlerin yapısal özellikleri başlıklar altında sıralanıp nazım türleri ve şekilleri belirlenmiştir. Nadir Keskin'in şiirlerinin yaratım ve aktarım bağlamları incelenerek eserlerini hangi bağlamlarda ortaya koyduğu konusunda çeşitli bilgiler verilmiştir.

Tezin “**METİNLER**” bölümünde Nadir Keskin’in eserleri verilerek hangi bağlamlarda yaratıldığı ve aktarıldığı konusunda bilgiler verilmiştir.

Tezin “**SONUÇ**” bölümünde elde ettiğimiz veriler değerlendirilmiştir. “**KAYNAKÇA**” bölümünde kullandığımız kaynaklar alfabetik sıraya göre dizilmiş, “**SÖZLÜK**” bölümünde eserlerdeki kelimeler listelenmiş ve **EKLER** bölümünde çalışmayla ilgili fotoğraflara yer verilmiştir.

Bu çalışmanın öncesinde ve sonrasında Çepni kültürüyle tanışmama vesile olan Aktan ŞAHAN’a, tezi vücuda getirmeme vesile olan Nadir KESKİN’e, tezin oluşmasında yardımlarını esirgemeyen Ahmet Gürkan KARATAŞ’a, tezin hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Mehmet EROL ve Yrd. Doç. Dr. Cevdet AVCI’ya, lisans öğrenimimin başından beri Türk kültürü üzerine zihin haritamın şekillenmesini sağlayan ve Türk kültürü adına birkaç söz etme fırsatını bana sağlayan tez danışmanım ve hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜLTEKİN’e teşekkürü bir borç bilirim.

İskender KORKMAZ

10 Eylül 2016, Gaziantep

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ	1
Çalışmanın Amacı ve Yöntemi.....	1
Çepnilerin Tarihi.....	2
Gaziantep Çepnileri.....	6
Alevilik.....	11
Dedelik Kurumu ve Yapısı.....	16
Gaziantep Çepnilerinde Cem Törenleri.....	21
Cem Törenlerinde Zâkir ve Zâkirin Görevleri.....	26
I. BÖLÜM	30
NADİR KESKİN'İN HAYATI	30
1.1 Nadir Keskin'in Soyu	30
1.1.1 Musa-i Kazım Şeceresi -1(Hicri 937/Miladi 1530).....	30
1.1.2 Musa-i Kazım Şeceresi -2 (Hicri 974- Miladi 1566).....	30
1.1.3 1957 Tarihli İsmet İnönü Tasdikli Şecere.....	32
1.1.4 Nadir Keskin'in Aile Silsilesi (1821-Sonrası).....	33
1.2 Doğumu, Çocukluğu ve Yetiştği Ortam	34
1.3 Eğitim Hayatı	39
1.4 Evliliği/Askerliği	42
1.5 Fiziksel ve Ruhsal Yapısı	44
1.6 İnanç ve Düşünce Dünyası	45
II. BÖLÜM	47
NADİR KESKİN'İN SANATI	47
2.1 Türk Âşıklık Geleneği İçinde Nadir Keskin'in Yeri	47
2.1.1.Nadir Keskin'in Zâkirliği.....	52
2.1.2.Nadir Keskin'in Halk Şairliği.....	55
2.2. Müzik Sanatı	57
2.3. Şiir Yazmaya Başlaması	58
2.4. Saz İle İlgisi	59
III. BÖLÜM	60
NADİR KESKİN'İN ESERLERİ VE ESERLERİN İNCELENMESİ	60
3.1. ŞİİRLERİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	60
3.1.1. Aşk ve Sevgi Konulu Şiirler.....	64
3.1.2. Gurbet ve Sıla Özlemi Konulu Şiirler.....	66
3.1.3. Ölüm Konulu Şiirler.....	68

3.1.4. Tabiat ve Memleket Sevgisi Konulu Şiirler	69
3.1.5. Dini Konulu Şiirler	70
3.1.6. Çekilen Dert ve Sıkıntılar	71
3.1.7. Geçmişe Özlem	73
3.1.8. Toplumsal Konulu Şiirler	73
3.1.9. Tecrübi Bilgiler ve Felsefi Çıkarımlar	74
3.1.10.Şiirlerinde Yer ve Şahıs Adları	75
3.1.10.1.Yer Adları	75
3.1.10.2.Şahıs Adları	75
3.2. ŞİİRLERİNİN YAPI VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	77
3.2.1. Nazım Şekilleri ve Türleri	77
3.2.1.1.Nazım Şekilleri	79
3.2.1.2.Nazım Türleri.....	84
3.3. ESERLERİN YARATIM VE AKTARIM BAĞLAMINI.....	87
3.4.1. Yaratım Bağlamı	87
3.4.2. Aktarım Bağlamı	89
3.4.2.1.Sözlü Kültür Ortamında Aktarım	89
3.4.2.2.Yazılı Kültür Ortamında Aktarım.....	91
3.4.2.3.Elektronik Kültür Ortamında Aktarım.....	91
3.4. ESERLERİN İŞLEVİ	92
METİNLER.....	95
Nadir Keskin'in Eserleri.....	96
SONUÇ.....	151
KAYNAKÇA	154
SÖZLÜK.....	158
EKLER.....	159
DİZİN	167
ÖZGEÇMİŞ.....	169

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Haz.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfadan saya
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Türk edebiyatı içerisinde Âşıklık geleneği yaratım-aktarım ve icra ortamı bakımından önemli bir yer teşkil etmektedir. Halk şairleri bu ürünleri yaratırken toplumdaki bağımsız olamamışlar ve halkın duygularını, özlemlerini, sevinçlerini, acılarını, dertlerini ve kederlerini aktarmışlardır. Halkın duygu ve düşüncelerini eserlerinin her satırında işlemişler ve toplumun gözü, kulağı ve sesi olmuşlardır.

Halk şairleri, bulunduğu çevrenin sosyal, kültürel, dinî fizikî ve iktisadî yapısından bağımsız düşünülemez. Muhakkak ki bu şairler, eserlerinde de bulunduğu toplumun özelliklerini yansıtmışlardır. Bu özellikler halk şairlerinin kendi bireysel dünyalarında harmanlandıktan sonra dilden dile, kulaktan kulağa, âşıkların sazıyla dolaşarak toplumsal bir hüviyet kazanmıştır.

Bu bağlamda Nadir Keskin'in eserlerini anlaşılması ve onların yorumlanabilmesi için onun içinde bulunduğu kültürü, toplumsal yaşantıyı ve biyografisini ayrıntılarıyla incelenmek gereklidir. Çünkü onun eserleri, bulunduğu kültürün ve yaşadığı çevrenin yansımasıdır. Bu nedenle eserlerinde hayata bakış açısını anlamak ve kavramları tam anlamıyla oturtabilmek için Çepni Tarihi ve Alevilik konuları üzerine durulacaktır.

ÇALIŞMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

“Nadir Keskin Hayatı, Sanatı ve Eserleri” başlıklı bu tez çalışması kapsamında, Nadir Keskin'in Türk Âşıklık geleneği içindeki yeri, hayatı, sanatı, eserleri ve eserlerinin yaratım ve aktarım bağlamları incelenip nicelik ve nitelik açısından tespitlerde bulunulmuştur.

Tezimizin amacı genelde Türk kültürü içerisinde önemli bir yere sahip Halk şairi biyografilerine katkıda bulunarak çeşitli Türk halk şiiri mahsullerini ortaya

koymaktır. Özelde ise Alevilik inanç sistemi içerisinde bulunan zâkir kavramını değerlendirmektedir. Ayrıca kültür atlasımızda önemli bir yere sahip olan Gaziantep Çepnilerin bugünkü durumunu ve içine dâhil oldukları başta Alevilik olmak üzere cemler, ocaklar ve zâkirlik konuları hakkında izahlarda bulunmak tezimizin amacını oluşturmaktadır.

Çalışmamızda öncelikle Nadir Keskin'in hayatı, sanatı ve eserlerine dair bilgiler elde edebilmek amacıyla alan araştırmaları yapılmıştır. Alan araştırmalarında "Görüşme" ve "Gözlem" yöntemi tercih edilmiştir. Görüşme yönteminde Metin Ekici'nin ifade etmiş olduğu "Yönlendirilmiş Görüşme" metodu seçilerek tezin inceleme konusu olan Nadir Keskin'e önceden hazırlanmış olan çeşitli sorular yöneltilmiş, bu sorulara karşı alınan cevaplar ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.¹ Nadir Keskin hakkında bilgi edinmek için öncelikle Nadir Keskin'i yakından tanıyan, zâkirlik yaptığı sürede onu takip eden kişiler tercih edilmiştir. Nadir Keskin'le dokuz görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler köydeki evinde, şehir merkezindeki evinde ve cemevinde olmak üzere üç farklı ortamda gerçekleştirilmiştir. Evinde yaptığımız görüşmelerde "Yönlendirilmiş Görüşme" metodu seçilerek çeşitli konularda bilgiler toplanmıştır. Cemevinde ise Nadir Keskin'in zâkirlik performansını incelemek için "doğal gözlem" yöntemi tercih edilmiştir. İki ceme katılarak gerekli bilgiler toplanmıştır.

ÇEPNİLERİN TARİHİ

Çepniler tarihi içerisinde Gaziantep Çepnilerinin tarihini ve kültürel yerini belirlemek için genel olarak Çepni tarihine kısaca bakmak ve bugünkü Gaziantep Çepnilerinin tarihini ve kültürel yapısı hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır.

Çepnilerle ilgili kaynaklara bakıldığında Çepnilerin Oğuz boylarından biri olduğu konusunda müşterek bir görüş bulunmaktadır.² Çepni, adın ilk defa Divan-ı Lügati't-Türk'te rastlanmaktadır. Eserin Oğuz maddesinde, Oğuzların yirmi iki bölük olduğu bilgisi verilmiş ve bu boyların neler olduğu gösterilmiş ve damgaları sırayla verilmiştir. Bu boyların içinde Çepni boyu, yirmi birinci sırada sayılmıştır.³

¹ Ekici, Metin. (2011). Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri. 4. Baskı, Geleneksel Yay.. Ankara, ss.72-73

² Şahin, Halil İbrahim. (2013). Çepniler Tarih İnanış ve Halkbilimi, Altınpost Yay., Ankara, ss. 61-67

³ Atalay, Besim. (1998). Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I. Cilt. Türk Dil Kurumu Yay. Ankara, s. 58

Reşidüddin Fazlullah'ın 1310 tarihinde yazdığı Câmî'üt Tevârih'in ikinci cildinde “Târih-i Oğuzân ve Türk” adıyla Oğuz Destanının anlatılmıştır. Oğuz'un yaşadığı dönemlerde Boz Oklar ve Üç Oklar diye iki kol bulunmaktadır. Oğuz'un altı oğlundan yirmi dört tane oğlu olmuştur. Oğuz'un ölümünden sonra onun yerine Kün Han'ın geçmiştir. Oğuz'un çok değer verdiği bilge bir kişi olan İrkıl Hoca, devletin devamlılığının sağlamak için ve ileride herhangi bir kargaşa ortaya çıkmaması için bu yirmi dört oğula birer lâkap ve birer ongun vermek istemiştir. Sonra İrkıl Hoca, bu çocukların birer hayvan vurmasını ve birer tamga tespit edilmesinin gerekli olduğunu Kün Han'a söylemiştir. Kün Han da bu fikri kabul ederek bu işi yapmak üzere İrkıl Hoca'yı görevlendirmiştir. İrkıl Hoca da yirmi dört evladın her birine birer lâkap, birer tamga ve birer ongun tespit etmiştir. Bunun sonucunda Oğuz'un yirmi birinci sırada sayılan torununa Çepni adı verilmiş ve ongunuda devlet kuşu yani hümay olarak belirlenmiştir.⁴

Çepni kelimesinin anlamıyla ilgili birçok farklı görüş bulunmaktadır. Divan-ı Lügati Türk'te “*cepni, cebni*” ; Reşidüddin Fazlullah, “*düşman gördüğünde hemen savaşır*”; Ebul Gazi Bahadır “*bahadır*”; Bahaeddin Ögel, “*bahadır ve cesur insan*” Fuat Köprülü “*çapmak*” sözünden geldiğini; Gyula Nemeth Kırgızcada “*cep(kalkan)*” ve Türkçede “*çeper(duvar, çit, parmaklık)*” olduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşlerden yola çıkarak Çepnilerin savaşçı bir özelliğe sahip olduğunu ve bu nedenle genellikle uç bölgelere yerleştirildiğini söyleyebiliriz.⁵

Şecere-i Terâkime'nin “*Oğuz Han'ın Torunlarının Adlarının Manası ve Damgaları ve Kuşlarının Zikri*” adlı bölümünde Oğuz'un oğullarını ve yirmi dört torununun adlarını, adlarının anlamları sayarak onların damgalarını ve kuşlarını belirtilmiştir. Aynı kaynakta Çepni, Oğuz'un on altıncı torunu olarak gösterilmiş, Çepni kelimesinin anlamını “*cesur*”, kuşunun “*devlet kuşu*” yani hümay olduğu belirtilerek, damgasına da bu kuşun şekli verilmiştir.⁶

Soltanşah Ataniyazov, Şecere adlı eserinde Çepnilerin tarihi ile ilgili olarak 11. Yüzyılda Selçuklular döneminde Çepnilerin büyük çoğunluğunun Türkiye'ye İran'a, Irak'a ve Kafkasya'ya geçtiklerini söyler. Türkmenistan'da “Ata Göklen”, Alili”, “Hıdırili” ve “Hatap” boylarıyla “Çovdur”, “Çepbe”, Burkazların “Çepbece”

⁴ Çelik, Ali. (2002). Çepnilerin Anadolu'nun Türkleştirilmesindeki Yeri ve Önemi, Türkler, C. 6, ss. 312.

⁵ Şahin.(2013). a.g.e., s. 66-67

⁶ Çelik. (2002). a.g.m., s. 313

Ersarıların “Çeppek”, Burkazların “Çepbece” diyen aşiretlerini Çepnilerle aynı kökten gelmiş olabileceği hakkında görüşlerini bildirmiştir.⁷

Çepnilerin Anadolu'ya gelişleri hakkında ilk bilgileri veren Köprülü'dür. Köprülü, Oğuzların Üçok koluna mensup olan Çepnilerin batıya göçünü, Selçukluların Anadolu'yu gelişiyle olduğunu, büyük bir kısmının Batı Anadolu'daki Paflagonya ve Trabzon Krallığı hudutlarına yerleştiklerini ve özellikle de Sinop'un Selçuklular tarafından fethedilmesinde önemli rol oynadıklarını ifade etmiştir.⁸

Halil İbrahim Şahin, Köprülü'nün Çepnilerin Anadolu'ya gelişi hakkındaki verdiği malumatların tarihi belgelere dayanmadığı ama kesin olarak ilk gelen Çepniler olduğu yönündedir.⁹

Türklerin Anadolu'ya girişlerini Ali Çelik şöyle ifade etmektedir:

“Çepni boyunun, XII. yüzyıldan bu yana Anadolu, İran, Azerbaycan ve Mısır'ı içine alan çok geniş bir coğrafyada tanındığını göstermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, Çepnilerin Anadolu'ya ne zaman geldikleri, nerelere ve nasıl yerleştikleri hakkında yeterli bilgiye henüz sahip olamamakla birlikte, Faruk Sümer'in, ulaşabildiğimiz diğer araştırmacılar tarafından da kabul gören "Türkiye tarihinin yerli kaynaklarında adı ilk önce ortaya atılan Oğuz boyu muhtemelen Çepnilerdir" şeklindeki görüşü Anadolu'ya ayak basan ilk Türk boyu veya ilk boylardan birisinin de Çepniler olduğunu ortaya koymaktadır.”¹⁰

Çepnilerin Anadolu'daki varlığı incelendiğinde tarihî kayıtlarda ilk ismin Hacı Bektaş-ı Veli olduğu görülmektedir. 13. yüzyılda yaşayan Hacı Bektaş-ı Veli'nin hayatını konu alan ve 15. yüzyılın sonlarında yazılan “Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli” adlı eser, Hacı Bektaş Veli'nin Suluca Karahöyük'teki ilk müritlerinin Çepniler olduğu belirmektedir.¹¹ 14. yüzyıl itibariyle Safevi Devletinin kurulmasıyla birlikte Alevi gruplar bilhassa Çepniler, tarih sahnesinde önemli rol oynamışlardır. Safevi Devletinin kurulmasıyla birlikte oluşan süreci Ali Çelik şöyle ifade eder:

“Safevî tarikatı, XIV. yüzyılda Azerbaycan'ın Erdebil şehrinde Safiyeddin İshak adlı bir şeyh tarafından Sünnî-Şafîî ilkelerine göre kurulmuştur. 1429'da tarikatın başına Şeyh İbrahim geçmiş ve onun döneminde tarikat sadece İran'da değil Irak ve Anadolu'da da tanınmaya ve yayılmaya başlamıştır. Şeyh İbrahim'in 1447'de ölmesi üzerine yerine kardeşi Şeyh Cafer geçmiş, babasının yerine tarikatın başına geçmek isteyen Şeyh Cüneyd amcasıyla yaptığı mücadeleyi kaybedince Anadolu'ya gitmiş, kendisine bağlı olanlarla önce Sivas'a gelmiş ve Padişah II. Murad'dan Kurt Beli'ni kendisine mülk olarak vermesini rica etmişse de bu isteği yerine getirilmemiştir. Bunun üzerine Karaman ülkesine giden Cüneyd orada da barınmayınca İçil'deki Varsakların yanına gitmiş, oradan Çukurova'ya geçmiş, oradan da İskenderun yöresine gelip, Ersuz

⁷ Çelik. (2002). a.g.m., s. 313

⁸ Köprülüzade, Mehmed Fuad. (1925). Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar, TM, S. 1, Ağustos, ss. 209

⁹ Şahin. (2013). a.g.e., s. 68

¹⁰ Çelik. (2002). a.g.m., s. 314

¹¹ Eröz, Mehmet. (2014). Türkiye'de Alevilik Bektaşilik s. 211

dağındaki harap bir kaleyi Bilal Oğlu denilen bir emirden alarak tamir etmiş ve buraya yerleşmiştir. Buradan adamlarını göndererek zaman zaman da kendisi giderek başta Halep Türkmenleri olmak üzere Dulkadirli ve Üçoklu Oymaklarının hemen hemen tamamını kendisine mürid yapmıştır. Şeyh Cüneyd'in bu faaliyetlerini haber alan Memlük devletinin harekete geçmesi üzerine Şeyh Cüneyd burayı terk etmek zorunda kalmış, Canik yöresine giderek buranın hâkimi Mehmet Bey ile buluşmuştur. Bundan sonra bütün müritlerini silahlarıyla birlikte yanına çağırarak ve Mehmet Bey ile birlikte Trabzon üzerine yürümüştür. Aya Fokas manastırına kadar gelen Trabzon İmparatoru IV. Yuanis'i burada bozguna uğratan Şeyh Cüneyd 1454'te Trabzon'u kuşatmış ancak askerleri surları aşamamıştır. Cüneyd, Fatih tarafından da tehdit edilince üç gün sonra kuşatmayı kaldırarak Kelkit vadisine geri dönmüştür. Sivas beylerbeyi Hızır Bey'in üzerine geldiğini duyunca Ak Koyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey'in yanına gitmiştir. Uzun Hasan, önce Cüneyd'i tevkif ettirmişse de daha sonra Şeyh Cüneyd'in kendisine 20.000 askeriyle müttefik olma teklifi üzerine onu sadece bırakmakla kalmamış, kız kardeşi Hatice Begüm'ü de onunla evlendirmiştir. İşte bu evlilikten Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar dünyaya gelmiştir.¹²

Ali Çelik, Şeyh Cüneyd'in evlenmesinden sonraki süreci şöyle ifade eder:

“Şeyh Cüneyd'in 1460'ta Şirvanşah Halilullah'la yaptığı savaşta ölümü üzerine müridleri oğlu Haydar büyüyüp dayısı Hasan Han sayesinde Safevi şeyhliği postuna oturunca onun etrafında toplandı ve Cüneyd'in vasiyetine uyararak ona biat ettiler. Şeyh Haydar babası gibi Anadolu'yu dolaşmadı ama Türkiye'den gelen kabiliyetli müritleri Erdebil'de yetiştirdikten sonra onları "Halife" unvanı ile Anadolu'ya göndererek orada tarikatını yaydı ve mürit sayısını çoğalttı. Yeterince güç kazandığına inanan Şeyh Haydar Anadolu'dan gelen on bin müridiyle önce 1486'da Demirkapı ötesindeki Kafkas kavimlerine saldırdı ve zengin bir ganimetle geri döndü. İki yıl sonra da hem babasının intikamını almak ve hem de Şirvan'ı ele geçirip orada bir devlet kurmak için doğrudan Şirvan hükümdarının üzerine yürüdü. Onunla başa çıkamayacağını anlayan Şirvan hükümdarı Ak Koyunlu hükümdarı Yakup Bey'den yardım istedi. 1488'de Yakup Bey'le yaptığı savaşta Şeyh Haydar öldü. Bu olaydan sonra da Safevî müritleri dağılmayıp Haydar'ın büyük oğlu Sultan Ali'nin etrafında toplandılar. Ak Koyunlularla yapılan ikinci savaşta Sultan Ali de öldü. Bütün aramalara rağmen küçük kardeşi İsmail bulunamadı. İsmail, müritler tarafından kaçırılarak götürüldüğü Gilan ülkesinde altı yıl kaldıktan sonra 1500'de Erzincan'a geldi ve Türkiye'nin her tarafına haber göndererek müritlerini yanına çağırdı. Erzincan'da başına topladığı Türk göçebe ve köylü müritlerle İran'a döndü ve Ak Koyunlular'ı yenerek Safevî Devletini kurdu. Böylece dedesi Şeyh Cüneyd'le başlattığı, babası Şeyh Haydar'ın sürdürdüğü ve her aşamasında Anadolu Türkmenleri ile Çepnilerin önemli rol oynadığı bu hareket o sırada henüz on beş yaşında olan Şah İsmail tarafından başarıyla tamamlanmış oldu.”¹³

Bu gelişmeyle birlikte Anadolu'dan İran'a doğru 17. yüzyılın ortalarında bir göç hareketi başlamıştır. Anadolu'dan İran'a göç eden Türkmenler pek fazla olmamakla beraber içlerinde Çepniler de bu göç hareketi içinde yer almaktadır. İran'da 1576 yılında Çepnileri Mahmud Halife, Muhammed Bey ve Dönmez Sultan adlı kişiler temsil etmekteydi. Bunlar Kuzey Azerbaycan'daki Karabağ bölgesinde bulunmaktaydı. İran'da bulunan Çepnilerle hakkında en son bilgi ise 1590-1628 yılları arası Şah Abbas dönemine aittir. Bu dönemde nüfuzlarını giderek azaldığını ve gitmek istemedikleri Gilân bölgesine, başlarında Çepni olmayan biri tarafından götürüldükleri biliniyor. Şah Abbas döneminden sonra İran'da bulunan Çepniler

¹² Çelik. (2002). a.g.m., s. 315

¹³ Çelik. (2002). a.g.m., ss. 315

hakkında başka bir bilgi bulunmamaktadır.¹⁴ Ayrıca Geybullaev, Azerbaycan'ın Şamaha bölgesinde Çepni kelimesiyle alakalı olduğunu belirtmiş ve 17 yer adının da büyük olasılıkla Çepnilere ait olduğunu savunmaktadır.¹⁵

Çepnilerin bir kısmı, Hacı Bektaş-ı Veli'nin halifelerinden biri olan Sarı Saltuk ile birlikte Rumeli'ye ve Dobruca'ya geçtiklerine dair bazı bilgiler bulunmaktadır. Fuat Köprülü¹⁶ ve Kemal Yüce¹⁷ gibi araştırmacılar, göç sırasında Sarı Saltuk ile beraber, 12.000 kişilik bir Türkmen grubunun Rumeli'ye geçtiklerini öne sürmektedirler.

Çepnilerin, Anadolu'ya girişleri ve yerleşmeleri hakkında kesin bir tarih bulunmamaktadır. Fakat Çepnilerin savaş özellikleri ve askeri yapılanmalarından yararlanan Selçuklularla birlikte geldiklerini düşünürsek 11.ve 12.yüzyıllarda Anadolu'ya girdiklerini söyleyebiliriz.

Yapılan derleme çalışmaları ve çeşitli okumalarla birlikte Çepnilerin Anadolu'ya kuzeyden(Karadeniz) ve güneyde girdiği anlaşılmaktadır.¹⁸ Ancak tezin bu bölümünde Çepnileri bölge bölge incelemek yerine tezin konusuyla alakalı olan Gaziantep Çepnileri ele alınmıştır. Anadolu'da Çepnilerin dağılımı ve yerleşimi hakkındaki bilgilere genel olarak Halil İbrahim Şahin ve Zeynep Şimşek Umaç'ın tezlerinde verilmiştir.¹⁹

GAZİANTEP ÇEPNİLERİ

Gaziantep Çepnileri Yavuzeli, Araban ve Nizip olmak üzere üç ilçede ikamet etmektedirler. Ayrıca 1950'lerin başıyla birlikte köylerden Gaziantep'in Düztepe mahallesine taşınanlar da olmuştur. Bugün Gaziantep'te 16 köyde Çepnilerin yaşadığı tespit edilmiştir.

Tarihi belgelerle birlikte 1520'de Halep Türkmenleri arasında Çepnilerin üç kola ayrıldığı görülmektedir. Birinci kolun 53 vergi evi bulunmaktadır. Bu kol Gaziantep'in kuzeyinde Rum Kale bölgesindedir. İkincisi Antakya'nın kuzeyindeki Gündüzlü kazasında bulunan Donrul (Tuğrul) Kethüda'sının idaresindeki

¹⁴ Sümer, Faruk. (1992). Çepniler Anadolu'nun Türk Yerleşmesinde Önemli Rol Oynayan Bir Oğuz Boyu, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 40

¹⁵ Çelik. (2002). a.g.e., s. 316

¹⁶ Köprülü, Fuad. (2003).Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Akçağ Yay., Ankara, ss.54-55

¹⁷ Yüce, Kemal. (1987). Saltuk-nâme'de Tarihî, Dinî ve Efsanevî Unsurlar, Ankara. S.77

¹⁸ Çelik. (2002) .a.g.e., s. 319

¹⁹ Detaylı bilgi için bkz.Umaç Şimşek, Zeynep.(2011), Çepni Ağzı, Doktora Tezi Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir. Şahin. (2013) .a.g.e.

Çepnilerdir. Sonuncusu ise Boz Ulus arasında bulunan ve en az nüfusa sahip olan Çepniler'dir. 1570 yılında, diğer Türkmen oymaklarında olduğu gibi, Çepniler'in nüfusları da artmış, 1520 tarihide 53 vergi evi bulunan birinci kol, 1570 tarihinde 397 çıkmıştır. İkinci kolun 29 vergi evi bulunurken üçüncü kolun ise 16 vergi nüfusu bulunmaktadır.²⁰ Çalışmada ele alınacak asıl kol birinci kol olan Çepniler'dir.

Faruk Sümer, 17. yüzyılın ortalarına doğru birinci kolun Rumkale bölgesi civarında yaşadığını ve bu bölgede Korkmazlı, Sarılı, Karalar, Kösele ve Şuayyıblu obalarının bulunduğunu ifade etmektedir. "Başım Kızdılu" ismiyle anılan ikinci ve üçüncü oymaklar ise Batı Anadolu'ya göç etmişlerdir. Bu iki oymak, Aydın ve Saru Han sancaklarını yurt tutmuşlardır. Rumkale'deki "Oturak Çepniler" ise 1690 yılında Avusturya'ya açılan sefere çağırılmışlardır. Ertesi yıl ise Urfa yöresindeki Akçakale'den Rakka'ya kadar uzanan yerde yerleşmeleri emredilen sekiz Türkmen oymağı arasında Çepniler de bulunmaktadır.²¹ Günümüzde de Gaziantep'te yaşayan Çepnilerin Kösele ve Sarılar isminde köylerin bulunması Faruk Sümer'in vermiş olduğu bu bilgileri destekler niteliktedir.

Anadolu'da Çepniler, Orta Asya'daki göç hareketleriyle birlikte Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yerleşmişlerdir. Bu anlamda bakıldığında Çepnilerin tarihsel yurtlarından birisi de Gaziantep bölgesidir. Gaziantep'in bugün Yavuzeli ilçesine dâhil olan Rumkale bölgesi, Çepnilerin tarihsel yaşam alanlarından biri olmuştur. Gaziantep bölgesinde yerleşik olan Çepniler, Alevi inancına bağlı olup günümüzde de varlıklarını sürdürmektedirler. Gaziantep bölgesinde Çepniler yerleşim alanları olarak Yavuzeli, Araban ve Nizip ilçesine dağılmışlardır.²²

Gaziantep Çepnileriyle ilgili yaptığımız alan araştırması ve derlemeler sonucunda sözlü kaynaklar Hazar Gölü civarında Kırgızlarla yapılan bir savaş sonucu "Sarı Kadın" öncülüğünde Horasan bölgesinde kaçarak buraya sığındıklarını belirtmektedirler.²³ Bu konuda kaynak kişinin izah ettiği bir anlatı şu şekildedir:

"Hazar Denizi kıyısından Çepniler Kayı boyunu Anadolu'ya getirirken Kırgızların baskınına uğrarlar. Bu baskınla kaçan Çepniler, güneyden Anadolu'ya girerler. Anadolu içinde bir kez daha baskına uğrayan Çepnilere bir kez daha dağılır. Rumkale bölgesine geldiklerinde Sarı Kadın'ın 4 çocuğuyla burada kalır. Boyun geri kalan çoğunluğu Batı'ya doğru göç eder. Sarı Kadın kendi ve dört çocuğuyla bu Rumkale bölgesinde kalır. Düşman bunları burada da yakalar. Sarı kadın düşmanın

²⁰ Çelik. (2002). a.g.e., s. 316

²¹ Sümer. (1992). a.g.e., s. 17

²² Kökel. (2013). a.g.e., s. 97

²³ Kaynak kişi: Aktan Şahan, Yavuzeli/Sarılar, 1970

önüne üç tane kuş çıkarır. İki kuş uçar. Birinin tüylerini de yolarak “ben buyum, diğerleri gitti, ben kaldım.”²⁴

Yukarıda verilmiş olan anlatı, Çepnilerin genel olarak Anadolu’ya kuzey taraftan girmiş olmakla birlikte Anadolu’nun güneyinden de bölgeye girişlerin olduğunu göstermektedir. Sözlü kaynaklardan edilen bu bilgi, Faruk Sümer’in tarihi belgelerle ifade etmiş olduğu bilgiyi de destekler nitelikte olsa da Çepnilerin Anadolu’ya nasıl ve ne şekilde girdikleri belirsizliğini korumaktadır.

Gaziantep Çepnileri üç ana merkez köyden dağılarak farklı bölgelere yerleşmişlerdir. Bunlardan birisi Sarılar, diğeri Köşeler, bir diğeri ise Kuzuyatağı'dır. Sarılar köyü "Sarı Kadının Çocukları " olarak bilinir. Bu kadının dört erkek, bir kız çocuğu olmuştur. Bunların isimleri Hıdır, Bekir, Ali ve Cuma'dır. Bugün Sarılar köyünde Cömeyleyler, Ali Uşağı, Hıdır Uşağı ve Bekir Uşakları adı altında oymaklar vardır. Bu aile içerisinde sonradan bir damat eklenmesiyle birlikte Devecil oymağı meydana gelmiştir. Daha sonra köyden bir ailenin taşınmasıyla Araban bölgesinde Hasanoğlu adında bir köy kurulmuştur. Hasanoğlu'ndan göçen bir aile de yine Araban'a bağlı Kızboğan köyünü kurmuştur. Bu köye Adıyaman Konuklu köyünden Dede Karkın ocağına bağlı dedeler gelerek cem yürütmüşlerdir. Önceden Sarılar köyünde de Musa-i Kazım dedelerinin cem yürüttüğüne dair bazı bilgiler kaynak kişiler tarafından verilmektedir.²⁵ İlk baştaki süreçte Sarılar köyünün hizmetini Musa-i Kazım dedeleri yürütürken sonraki süreçte Dede Karkın dedeleri köyün hizmetini yürütmüştür.

Dede Karkın dedelerinin Çepni köylerinde nüfuzunu yitirmesi ve Musa-i Kazım dedelerinin köye yerleşmesi sonucunda Çepnilerin hizmetini Musa-i Kazım dedelerinin yürüttüğü bilinmektedir.

Sarılar köyünde şu an Dede Karkın dedeleri bulunmamaktadır. 1900'lü yılların ortasında dedelerin evlatları Gaziantep'e taşınmıştır. En son Dede Karkın Ocağına bağlı Mamo Dede, Sarılar köyünde cem yürütmüştür. 1980 yılından itibaren bazı istisnaî cemler yapmışlarsa da bu tarihten sonra köyde düzenli cem yapılmamıştır. Gaziantep'te Çepniler Derneği'nin kurulmasıyla birlikte son yıllarda Musa-i Kazım dedeleri tarafından cem yapılmaya başlanmıştır.

Kuzuyatağı köyü Gaziantep Çepnilerinin mekân tuttıkları bir başka bölgedir. Yeni adı Kuzuyatağı olan köyün “Miseyri”, “Gözübüyük” gibi adları da bulunmaktadır. Bu köyde yerleşik halk bulunmakla birlikte sonradan Sarılar ve

²⁴ Kaynak kişi: Aktan Şahan, Yavuzeli/Sarılar, 1970; Hüseyin Badem, Yavuzeli/Sarılar, 1965

²⁵ Hüseyin Badem, Yavuzeli/Sarılar, 1965

Köseler'den gelen bazı ailelerde bulunmaktadır. Köseler ve Sarılar'dan sonra Suriye Türkmenlerinden olan şimdiki soy isimleriyle 'Göçmen'ler de gelmiştir. Köyün cemlerini önceden Dede Karkın Ocağı dedeleri sürdürmekteyken bölgeye Musa-i Kazım dedelerinin gelmesiyle birlikte dedeliği Musa-i Kazım dedeleri üstlenmiştir. Kuzuyatağı'ndan birkaç ailenin ayrılmasıyla Bülbül, Göçmez (Milelis) Yukarı ve Aşağı Kayabaşı ve Halilbaş köyleri kurulmuştur.²⁶

Köseler köyü Çepnilerin yurt tuttuğu mekânlardan bir diğeridir. Köseler köyü Nizip ilçesine bağlıdır. Bu köy, Çepnilerin göç sırasında yerleştikleri ilk bölgelerden biridir. Yapılan alan araştırması sonucunda bölgeye Rakka tarafından birkaç ailenin geldiği bilinmektedir. 1800'lerin başında Gaziantep'te bulunan Musa-i Kazım dedeleri, vakfiyelerine ve arsalarına el konmasıyla birlikte, Musa-i Kazım evlatlarından olan İbrahim Dede köye yerleşmiştir. Bu tarihten itibaren Köseler köyünün dedeliğini Musa-i Kazım evlatları yürütmüştür.²⁷

“Gaziantep’te bulunan Çepni köyleri de kendi aralarında kız alıp vermeye dayalı akrabalıklar oluşturmuşlardır ve bu köyler yakın ilişkiler içerisindedirler. Batı Anadolu’da bulunan Çepni köyleriyle Gaziantep’te bulunan Çepni köylerini birbirine bağlayan ise aynı ocağa bağlı olmalarıdır. Bu ocak Köse Süleyman Ocağı’dır. Gaziantep’in Nizip ilçesinde bulunan Bektaş Dede, Balıkesir, İzmir, Manisa ve Aydın’da bulunan Çepni köylerinin cem törenlerini yürütmek için buralara gelmiş ve buralarda tanınan bir dededir. Bu vesileyle Batı Anadolu’da bulunan Çepniler Gaziantep’in köylerindeki Çepnilerden; Gaziantep’te bulunan Çepniler de Batı Anadolu’da bulunan Çepnilerden haberdâr olmuş durumdadır.”²⁸

Yukarıda bahsedilen akrabalık sadece ocak bağlamında olmayıp aynı zamanda kan bağıyla doğan akrabalıklar da mevcuttur. Gaziantep'teki birçok Çepni, Batı Anadolu'da bulunan Çepnilerden haberdardır. Hatta son yıllara kadar birbirlerine gidip geldiklerini ifade etmektedirler. Bu akrabalık yukarıda bahsettiğimiz göç sırasında Batıya doğru göç eden Çepniler olduğu yaptığımız alan araştırması sonucu ulaşılmıştır. Bazı araştırmacılar, Gaziantep Çepnilerinin yerleşim yerlerini şu şekilde gruplandırmıştır:

Gaziantep Çepnilerinin Yerleşim Yerleri

a. Gaziantep Yavuzeli İlçesi

1. Sarılar
2. Aşağı Kayabaşı(Bir kısmı Çepni)
3. Bülbül
4. Göçmez (Milelis)

²⁶ Kaynak Kişi: Mustafa Çelik, Araban/Hasanoğlu, 1948

²⁷ Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

²⁸ Umaç Şimşek. (2011). a.g.e., s.16

5. Kuzuyatağı(Miseyri)
6. Yarımca
7. Sarıbuğday(Bir kısmı Çepni)
8. Kıroğlu(Bir kısmı Çepni)
9. Yukarıyeniköy (Bir kısmı Çepni)

b. Gaziantep- Araban İlçesi

10. Altınpınar
11. Hasanoğlu

c. Gaziantep-Nizip İlçesi

12. Köseler²⁹

Gaziantep’inde Çepni Yerleşimi:

Yavuzelilçesine Bağlı Köyler

Göçmez (Milelis) Kuzuyatağı (Miseyri) Sarılar
Bülbül Yarımca

Araban İlçesine Bağlı Köyler

Baspınar, Hasanoglu, Gümüşpınar

Nizip İlçesine Bağlı Köyler

Köseler³⁰

Bugün itibariyle Gaziantep Çepnilerinin yerleşim yerleri hakkında verilerin bilgilerin çoğu eksik ve yanlış yapılmıştır. Aşağıda Gaziantep Çepnilerinin yerleşim yerleri hakkında verdiğimiz bilgiler, Yavuzeli-Araban-Nizip olmak üzere Gaziantep’te Çepni köylerinde yapılan alan araştırması sonucu oluşturulmuştur:

Gaziantep Çepni Köyleri Yerleşimi ve Dağılımı

1. Yavuzeli
 - a. Sarılar
 - b. Kuzuyatağı
 - c. Göçmez (Milelis)
 - d. Bülbül
 - e. Yukarı Kayabaşı
 - f. Aşağı Kayabaşı(Bir kısmı)
 - g. Yukarı Yeniköy(Bir kısmı)

²⁹ Kökel. (2013). a.g.e., s. 97

³⁰ Umaç. (2011). a.g.e., s. 14

- ğ. Yarımca
- i. Halilbaş
- 1. Dereköy
- 2. Araban
 - a. Hasanoğlu
 - b. Kızboğan
 - c. Gümüşpınar
- 3. Nizip
 - a. Kösel

Çoşkun Kökel, Gaziantep Çepnilerinin ocakları hakkında genel olarak;

“Gaziantep yöresinde yerleşik Çepniler, Alevi inancına ait pratikleri devam ettiren bir topluluktur. Ocak-dede- talip ve cem ilişkisini geleneksel olarak sürdürmektedir. Bölgede Çepnilerin çoğu Dede Kargın talibidir. Çepnilerin bir kolu ise Musa-i Kazım Ocağı talibidir.”³¹

şeklinde ifade etmiştir. Fakat bu durum yukarıda ifade edilen görüşün aksidir. Sarılar, Kızboğan, Hasanoğlu ve Kuzuyatağı (köyünün bir bölümü) Dede Karkın'a bağlı olup diğer köylerin tamamı Musa-i Kazım dedelerine bağlıdır. Dede Karkın dedeleri Sarılar'da yol yürütmüştür. Bundan dolayı Sarılar'dan ayrılan diğer köylerde de Dede Karkın Ocağına bağlı dedeler bu bölgelerde etkin rol oynamıştır.

Musa-i Kazım dedeleri 1821 yılından sonra Gaziantep'te bulunan vakfiyelerine el konulmasıyla birlikte iki aile -daha önce de cem yapmaya gittikleri- Göçmez ve Kösel köylerine yerleşmişlerdir.³² Bu köylere yerleşmeleriyle birlikte taliplere yakın olmuş ve onlar gibi davranıp hayatlarını onlara göre şekillendirmişlerdir. Bundan dolayı birçok Çepni köyünde bu dedelere olan bağlılık artmıştır. Bugün itibariyle Gaziantep'te bulunan bütün Çepni köylerinde Musa-i Kazım dedeleri cem yürütmektedir. Musa-i Kazım ocağına bağlı olan dedelerin birisi Kösel köyünde ikamet eden Bektaş Piroğlu, bir diğeri ise Yukarı Kayabaşı köyünde ikamet eden Mehmet Keskin'dir.

ALEVİLİK

Nadir Keskin On İki İmamlardan Musa-i Kazım koluna bağlı bir zâkirdir. Hayatının tamamında gerek ailesinden gerekse çevresinden Alevilik inanç yapısı üzerine çeşitli eğitimler almış, bu eğitimler sayesinde kendini geliştirmiştir. Nadir

³¹ Kökel. (2013). a.g.e., s.97

³² Kaynak kişi: Mehmet Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1948

Keskin'in inanç dünyasını tam anlamıyla kavrayabilmek için öncelikle Alevilik ve Alevi kavramı ne olduğuna dair bilgiler verilmesi yararlı olacaktır.

Alevilik ve Alevi kavramının doğuşu ve kökeni hakkında birçok farklı görüş bulunmakla beraber bu görüşler hem Aleviliğin kökenlerini aydınlatırken aynı zamanda birçok disiplinin farklı yaklaşımları sebebiyle karmaşaya da dönüştüğü görülmektedir. Alevilik ve Alevi kavramına dair bazı görüşler şunlardır:

Alevi kelimesi TDK sözlüğünde “*Hz. Ali'ye bağlı olan kimse*” olarak ifade edilmektedir.³³ E. R. Fırgalı ise “Alevi” kelimesini “*Hz. Ali'ye intisabı olan kimse demektir. İslam tarihi ve tasavvufta ise Alevilik, Hz. Ali'yi sevmek, saymak ve her hususta ona bağlı olmak*” şeklinde açıklamaktadır.³⁴

Soy ve boy kavramları tanımlanırken içerisinde yaşayan bireyleri kapsar nitelikte sıfatlar kullanılır. Alevi sözcüğü başlangıçta sadece bir sülale ve boy temelli kullanılmış, tıpkı Abbasoğlularına Abbasi, Haşimoğlularına Hâşimi denilmesi gibi Alioğluları Alevi anlamında kullanılmıştır. Anlam genişlemesi sonucu Ali yandaşlarını da kapsayan bir yapıya dönüşmüştür.³⁵ Bu tutum bir bakıma etnik köken yapısına da işaret etmektedir. Bu durumun böyle olması Alevi kelimesini sülale temelli ilerlemesine yol açmıştır.

Fırgalı, sözlük anlamının dışında “Alevi” kelimesinin farklı anlamlarda kullanıldığını belirtir ve Hz. Ali'yi diğer sahabelerden üstün olduğunu düşünenler ve Hz. Muhammet'ten sonra imamlığa, Hz. Ali'in gelmesini isterler. Bu şekilde düşünenler, bu kelimeyi “Şia” ile aynı anlamda kullandığını ifade etmektedir.³⁶

Alevi, Hz. Ali'nin mevkiini yüksek tutan bir mezhebe mensup olan kişidir. Ayrıca bu kelimenin Türkçedeki asıl anlamı “*Hz. Ali nesebinden değil, Hz. Ali edebinden olan kişi demektir.*” şeklinde olsa da sonraki zamanlarda Alevi sözcüğünü bilerek ya da bilmeyerek “*Hz. Ali'nin soyundan olan kişi*” diye daraltılmak istenmiştir. Bu durum Alevi kelimesinin kapsayıcı özelliğini geri planda bırakmıştır.³⁷

Melikoff ise “Alevi” kelimesinin anlamı, konu olduğu alana ve yere göre değiştiğini, bazen daraldığını, bazen de genişlediğini ifade eder. Yani Alevi kelimesi, soya gönderme yapıldığında sadece Hz. Ali'nin soyundan gelenleri tanımlamaktadır.

³³ TDK Sözlüğü. (2009). Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, s. 71

³⁴ Fırgalı, Ethem Ruhi. (1994). Türkiye'de Alevilik Bektaşilik, Selçuk Yay., İstanbul, s. 7

³⁵ Özkırımlı, Atilla. (1985). Alevilik-Bektaşilik ve Edebiyatı, Cem Yay., İstanbul, s. 18

³⁶ Fırgalı, Ethem Ruhi. (2004). Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri, İzmir İlahiyat Vakfı Yay., İzmir, s. 239

³⁷ Yıldız, Hatice. (2004). Alevilerde Dedelik Kurumu, Kitapyayınevi Yay., İstanbul, s. 20.

Bu sözcük, Hz. Ali'nin soyu ile kurulan ilişkiden dolayı kültürden kültüre değiştiği görülmektedir. Melikoff'un örneğine göre; İran'da coğrafyasında Alevi kavramı Ali'nin soyundan gelen olarak kabul edilirken Anadolu coğrafyasında ise Alevilik yoluna giren her birey Alevi olarak kabul edilir.³⁸

Kandemir ise "Alevi" kelimesini siyasi ve ayrılıkçı yapılardan ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Ayrıca Hz. Muhammet'in vefatıyla birlikte Halifelik dönemi başladığını, Hz. Peygamber'den sonra halifenin bilgileri ışığında dinî vecibelerini yerine getiren sahabe, üç halifenin öldürülmesiyle birlikte gerek dinî gerekse siyasî anlamlarda birçok ayrılıklar yaşandığını ifade eder. En sonunda Hz Ali'nin öldürülmesinden sonra artan hilâfet tartışmaları ile birlikte Ali tarafını tutanlara "*el-Aliviyye veya şitai*" olarak adlandırıldığını savunur.³⁹

"Alevi" terimiyle ilgili olarak en önemli malumatlardan birini de Ahmet Yaşar Ocak vermiştir.

"İslâm kültür tarihinde Hz. Ali soyundan gelenler mânâsındadır. Ayrıca siyasî, tasavvufî ve itikadî anlamda kullanılmıştır. Hz. Ali soyundan, oğulları Hasan, Hüseyin, Muhammed b. Hanefiyye, Ömer ve Abbas vasıtasıyla gelenlere Alevi denilmiştir. Emevîler'in son dönemlerinden itibaren Hz. Ali'nin soyundan gelenler, özellikle Hasan ve Hüseyin'in neslinden olanlar için şerif, seyyid, emîr gibi lakaplar yanında Alevi nisbesi de kullanılmaya başlamış ve bu husus daha sonraki devirlerde devam etmiştir. Günümüzde de aynı nesle bağlı olanlar bu nisbeyi kullanmaktadır."⁴⁰

Hz. Peygamber'in ölümünden sonra sahabeler ve özellikle Ali taraftarları, Hz. Ali'yi peygamberin damadı ve Allah'ın kılıcı olarak görmüşlerdir. Ayrıca Hz. Ali peygamberin hep yanında olduğu için Hz. Muhammet'in övgüsünü kazandığını da bilmektedirler. Bu müktesebatıyla Hz. Ali taraftarları, hilafetin öncelikle Hz. Ali'nin olduğunu savunmuşlardır.

O dönem itibariyle Haşimîler ve Emevîler arasından hep bir siyasi çatışma olduğu bilinmektedir. Bu çatışmaların artması İslam'da ayrılıklara yol açmıştır. Bu ayrılık dönemiyle birlikte Cemel ve Siffin, Kербela savaşlarının yapılması bölgede birçok çatışmaya yol açmış ve bunun sonucunda ayrılıklar belirginleşerek çeşitli gruplar ortaya çıkmıştır. Bu ayrılıklarla birlikte Hz. Peygamber'in torunları, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin Kербela'da şehit edilmesiyle bu ayrılıklar hız kazanmıştır.⁴¹ Emevi saltanatının başlamasıyla birlikte Arap olmayanlara ve muhalif addettikleri kişilere uygulandıkları baskıcı politikalar hem siyasî hem de sosyal anlamda halktaki

³⁸ Melikoff, İrene. (1994). Uyur İdik Uyardılar, Çev: Turan Alptekin, Cem Yay., İstanbul, s.53

³⁹ Kandemir, M. Yaşar. (1989). Hz. Ali, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, C.2 s. 369

⁴⁰ Ocak, Ahmet Yaşar. (1989). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, C.2, ss. 368-369

⁴¹ Fığlalı. (2004). a.g.e., s. 18

güvensizlik ve huzursuzluk iyice artırmış ve orada yaşayan halkı farklı seçeneklere yönlendirmiştir.⁴²

İslamiyet'in yayıldığı bölgelerde süreç böyle işlerken Türklerin bulunduğu coğrafyada Şamanizm yaygındı.⁴³ Bu durumu İbni Fadlan Seyahatnamesinde 920 yılında ilk olarak Bulgar Hanlığı'nın İslamiyet'i kabul ettiğini ifade eder. Fakat bölgeye gelen Arap tüccarlar ve Müslüman tebliğciler vasıtasıyla İslamiyet'i çok fazla bilmeseler de bir şekilde de olsa İslamiyet'e aşina idiler⁴⁴ Karahanlı devletinin kurulmasıyla birlikte Satuk Buğra Han, İslam'ı kabul etmiş ve Türkler arasında İslam dini yayılmaya başlamıştır.⁴⁵

Türk-İslam tarihinde Satuk Buğra Han'ın Müslüman olmasıyla birlikte İslam dini Türkler arasında büyük ilgi uyandırmış ve Satuk Buğra Han'ın İslamiyeti kabul ettikten sonra İslam dini Asya'da ve göçebe Türkler arasında hızlıca yayılmaya başlamıştır.

Zeki Velidi Toğan, Türklerin İslamiyet'e ait birçok unsurlarını doğrudan Araplar topluluklarından değil Acemler aracılığıyla aldığını ve İslam inancının Türkler İran'ın kültür merkezi olan Horasan ve Maveraünnehir'den geçerek geldiğini ifade eder. Ayrıca Toğan, İslamiyet Türkler arasında Budizm, Şamanizm, Manihaizm gibi dinlere biraz uyabilen Şii-Alevilik ve tasavvuf yoluyla girdiğini de belirtmektedir.⁴⁶

Türkler türlü nedenlerle Orta Asya bozkırlarından Batı'ya doğru göç etmeleriyle birlikte maddî unsurların beraberinde dini ve kültürel unsurları da taşımışlardır. Anadolu'da Alevi-Bektaşî inançlarının ilk kültür unsurları Moğol istilası olmak üzere farklı sebeplerle Horasan ve Maveraunnehir'den Anadolu'ya göç eden gruplar tarafından taşınmıştır. Farklı inançlara, akımlara, tarikatlara ve öğretilere bağlı olan gruplar ve önemli şahıslar, Aleviliğin yayılmasında önemli rol oynamışlardır. Bu Anadolu erenleri birçok kişi ve kişilere ulaşarak Alevi öğretisini yaymaya çalışmışlardır. Ayrıca bu göçler esnasında özellikle İran ve Güney Azerbaycan'da Sünnî olmayan düşünce sistemleriyle ilişkili çeşitli gruplar ve bu grupların belirgin özelliklerini taşıyan çeşitli topluluklar ve önemli şahıslar

⁴² Üçüncü, Kemal. (2012). Ahmet Edip Harabi Baba Divanı 1, Alevilik Araştırma Dergisi Yay. s.27

⁴³ İnan, Abdülkadir. (2013). Tarihte Bugün Şamanizm, TTK Yay., Ankara, s. 9

⁴⁴ Üçüncü. (2012). a.g.e., s. 27

⁴⁵ Yıldız, Hakkı Dursun. (1981). İslamiyet ve Türkler, Özel Sayı, DİB Yay., Ankara, ss. 285- 315

⁴⁶ Togan, Z.V. (1981), Umumi Türk Tarihine Giriş, Enderun Yay. İstanbul, ss.370-372

Anadolu'ya yerleşerek bölgelerdeki siyasî, dinî ve kültürel yapıyı etkilemiş ve bu sayede Aleviliğin yayılması hız kazanmıştır.⁴⁷

Bu konuda bazı çalışmalar, Oğuz Türklerinin Anadolu'ya girdiklerinde özellikle Alevi olduklarını ifade etmişlerdir.⁴⁸ Fakat burada ifade edilen "Alevi" tabiri bugünkü Alevi terimini tam anlamıyla karşılamamaktadır. Çünkü 13. yüzyılın Anadolu'da göçebe Türkmenler arasında eski şaman ve ozanlara benzeyen babalar, tekke ve medreselerde öğretilen Müslümanlıktan daha sade ve basit bir İslamiyet anlayışını yaydıkları bilinmektedir. Burada hitap edilen topluluğun yeni Müslüman olması sebebiyle, eski şaman inançlarını ve eski kültleri korudukları da görülmektedir.⁴⁹

Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle birlikte Yesevi'nin dergâhında pişen birçok Anadolu erenleri Aleviliğin Anadolu'ya yayılmasında en önemli rolü üstlendikleri, gidilen coğrafya ve yayılma alanıyla örtüşmektedir. Anadolu'da Alevi-Türkmen grupların çoğalmasıyla birlikte Babailer isyanı ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında bulunan yirmi dört Oğuz boyundan bir bölümünün Babailer isyanında yer aldığını ifade eden Öz, Avşar oymağı ve Çepni oymakları da isyanda önemli roller oynadığını da belirtmiştir. Ayrıca Hacı Bektaş-ı Veli de Çepni boyunun mensubu muhtemelen de bu boyun bir kollarından biri olan Bektaşlı oymağının önderi olduğunu tahmin etmektedir.⁵⁰ Bu bağlamda Hacı Bektaş-ı Veli'nin tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte Aleviliğin Anadolu'da yayılışının hız kazandığı bariz bir şekilde görülmektedir.

Faruk Sümer, Aleviliğin Türkmenler arasında yayılması İlhanlı Devletiyle birlikte hız kazandığını ifade eder.

"İlhanlı Devletini kurucusu Hülağüdür. Hülağü'den sonra devletin başına İslamiyeti kabul etmiş olan Ahmet geçmiş ve bu dönemde devletin sınırları Gazne'den Ankara'ya kadar genişlemiş ve birçok yerde kontrol sahası artmıştır. Hülağü'den sonra Olcaytu devletin başına geçtiğinde Hanefî mezhebinde iken daha sonra kardeşi Uygur Tarımtaz telkini ile On iki İmam Şiiliğini kabul etmiştir. Bu dönemden sonra birçok Türkmen gurubu Aleviliği benimsemiş ve Sivas, Tokat, Malatya, Canik bölgelerinde Alevilik etkin bir şekilde Hacı Bektaş-ı Veli tarafından yayılmıştır."⁵¹

A.Y. Ocak, Aleviliğin başlangıçta Hz. Ali, 12 İmam ve Kerbela Olayı'nın bağlantısının olmadığını 15. yüzyılın başlarıyla birlikte Şah İsmail Hatayî tarafından

⁴⁷ Öz. (1997) .a.g.e., s. 28

⁴⁸ Öz, Baki. (1997). Bektaşılık Nedir?, Der Yay., İstanbul, s. 25

⁴⁹ Öz. (1997) .a.g.e., s. 26

⁵⁰ Sümer, Faruk. (1999). Oğuzlar, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, s. 71

⁵¹ Sümer. (1992). a.g.e., s. 33

oluşturulduğunu ve Aleviliğin bugünkü görüntüsünü bu dönem içinde kazandığını vurgular.⁵²

“Yani Aleviliğin temelini oluşturan ritüellerini, ayinlerini, eski ayinlerle kaynaştırarak yeni bir yapı ortaya koyan Şah İsmail Hatayı bugünkü Aleviliğinde temelini atmıştır. O bu yapıyı şiirleri ve mükemmel teşkilatçı yapısıyla bu hale getirmiş ve eski Şamanistlik nitelikli ve soy süren dini liderliği, seyitlik kurumuyla birleştirerek, başta kendisi olmak üzere, bu dini liderlerin Hz. Ali soyundan geldiğini gösteren icazetnameler dağıtmak suretiyle bugünkü dedelik kurumunu oluşumunun da temellerini atmıştır.”⁵³

Farklı bir bakış açısıyla Anton Josef, Aleviliğin doğuşunu Rum Selçuklarına dayandırmakta ve 1110-1400 yıllar arasında ortaya çıktığını kendini bir İslam kolu olarak tanıtsa da Sünni Ortodokslukla çelişen bir özgün öğreti olarak meydana geldiğini savunmaktadır⁵⁴

Alevilik bazı araştırmacılar tarafından Bektaşilikle benzer anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak Alevilik çoğu kez Bektaşilikle aynı anlamlarda kullanılsa da ikisi de içerik itibariyle aynı anlamı taşımamaktadır.

"Bektaşilik, ana prensip ve ibadetleriyle bir sufi tarikatı iken, Alevilik, Hz. Ali'nin soyundan olmaya önem veren bir kimliktir. Kızılbaş Alevilik ile Bektaşilik arasındaki farklılaşma, siyaset temelli sosyokültürel bir farklılaşmadır."⁵⁵

Fuat Köprülü, Alevilik ile Bektaşilik ayrımını buldukları mekânlara göre ayırmıştır. Alevilik genellikle köylerde hâkim iken Bektaşilik ise daha çok şehir merkezlidir, şeklinde yorumlamıştır.⁵⁶ Bu bağlamda Alevilik, Dedelik Kurumunun ortaya çıkmasıyla birlikte dedelerin ulaşamadığı yerlere tayin edilen babaların çoğalması Bektaşilik kurumunun ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

DEDELİK KURUMU VE YAPISI

“Bilindiği üzere geleneksel yaşamda Ocak sistemi, Anadolu’da Aleviliğin salt dinsel hizmetlerini gören bir kurum olmakla kalmamış, nesilden nesile aktarımını sağlayan, toplumsal organizasyonunun düzenlenmesini ve yaşanan sorunların çözümünü üstlenen, hatta kimi yörelerde toplumsal önderlik gücüne paralel olarak siyasal anlamda da önemli rollere sahip olmuştur. Bu bakımdan Aleviliğin geleneksel yapılanmasının anlaşılabilmesinde, bu kurumun misyonu büyük önem taşımaktadır.”⁵⁷

Geleneksel yaşam içinde dedelerin sahip olduğu bazı güçler ve toplumsal fonksiyonlar, onları toplum içinde çok özel bir mevkiye getirmiştir. Bu durumda

⁵² Üçüncü. (2013). a.g.e., s. 29

⁵³ Ocak Ahmet Yaşar. (1994). Alevilik ve Bektaşilik Gerçeği ve Bazı Tezler, Türkiye Günlüğü, İstanbul, Sayı. 31, ss. 117-118

⁵⁴ Dierl, A. Jozef. (1991). Anadolu Aleviliği, Çev: Fahrettin Yiğit, Ant Yay., İstanbul, s. 152

⁵⁵ Balcıoğlu, Rıza. (2003). Alevilik Üzerine Bir Değerlendirme, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı 28, s. 1

⁵⁶ Öz. (2001). a.g.e., s. 35

⁵⁷ Yaman, Ali. (2008). Geçmişten Günümüze Dedelerin Misyonu ve Değişim, Dem Dergisi, Sayı 2 s.30

onların bir otokontrol sistemi kurmasına olanak sağlamış ve onların toplumda itibarını artırmıştır. Anadolu'da Aleviliğin yaygınlaşmasıyla dede, toplumsal kuralların oluşmasında ve uygulanmasında önemli bir noktaya gelmiştir. Dedelerin sahip olduğu yetkiler ve yaptırım güçleri toplumun sosyal düzenini sağlayan ve onlar üzerinde baskı kuran çok etkili bir güç haline gelmiştir. Böylece çeşitli bölgelerde yaşayan Alevi toplulukları, yüzyıllarca dede ailelerinden oluşan Ocak sisteminin oluşturduğu iç disiplinin altında yaşamlarını devam ettirmişlerdir.⁵⁸

Ocaklık kurumu, Anadolu'da Alevilik inancının temel kurumudur. Alevilik, Anadolu'da dede ocakları aracılığıyla temellendirilmiş bir sistemdir. Ocaklar ise dedelik-taliplik gibi temel inanç statülerini toplumun içinde anlam kazandıran, cem başta olmak üzere Alevilik inancının aslî unsurlarını benimseyen birimdir. Bu birim farklı dönemlerde farklı şekiller alarak günümüze kadar etkin rolünü sürdürmüştür. Alevi- inanç dede ocaklarının üç ana dönemi bulunmaktadır:

1. Birinci bölüm Hacı Bektaş-ı Veli Öncesi Dönem
2. Hacı Bektaş-ı Veli Dönemi
3. Erdebil-Safevi Dergâhı Bağlantılı Olarak Kurulduğu Dönem⁵⁹

Anadolu Aleviliğinde kurup teşkilatlandıran kişi Hacı Bektaş-ı Veli olduğu hakkında birçok yaygın görüş bulunmaktadır. Bu konuda Coşkun Kökel, "Güvenç Abdal Ocaklıları" adlı kitabında Anadolu'daki Aleviliğin kurulup teşkilatlanmasını şu şekilde ifade etmektedir:

"Anadolu Alevi inancının temel merkezleri inanç-dede ocaklarıdır. Ocaklar Alevi inancının Anadolu'nun farklı bölgelerinde örgütlenip gelişmesini sağlamıştır. İnanç-dede ocaklarının kurucuları tarihsel -inançsal öneme sahip eren-dervişlerdir. Anadolu ocakları organize olduğu dönem 13.yüzyıldır. Ocak yapılışının temelinde de karizmatik lider olarak Hacı Bektaş-ı Veli vardır. Hacı Bektaş-ı Veli öncesi dönemde Anadolu'da etkinlik sahası oluşturduğu söylenen ocaklar da bulunmaktadır."⁶⁰

Coşkun Kökel, Hacı Bektaş-ı Veli öncesinde Anadolu'daki ocaklar hakkında Gaziantep ve Çorum'da, ocaklı dedelerin bulunduğunu ve Dede Karkınlılar'ın Anadolu'ya Hacı Bektaş'tan önce geldiklerini, ayrıca Malatya-Arguvan- Kuyudere köyü merkezli Zeynel Abidin Ocağı Mensupları ve Gaziantep'te Köseler ve Göçmez köylerinde yerleşik İmam Musa-i Kazım Ocağı dedelerin de Anadolu'ya Hacı Bektaş-ı Veli'den önce geldiklerini ifade etmektedir.⁶¹Bu görüş çerçevesinde Alevilik Hacı Bektaş'tan öncede Anadolu'da yaygın olduğunu ancak bir teşkilat ve nizam

⁵⁸ Yaman. (2008). a.g. m ., ss. 30-31

⁵⁹ Kökel. (2013). a.g.e. s.30

⁶⁰ Kökel. (2013). a.g.e., s.30

⁶¹ Kökel. (2013). a.g.e., s.30

içerisinde olmadığını ifade edebiliriz. Hacı Bektaş ile birlikte Anadolu'ya ve Balkanlar'a gönderilen erenlerle birlikte öğretiler yayılmaya başlamış ve birçok Anadolu halkı tarafından da benimsenmiştir. Hacı Bektaş-ı Veli sadece Alevilik öğretisi değil, bütün insanlığa ideal insan yetiştirme felsefesini öğretmiştir. Bu nedenle Hacı Bektaş-ı Veli bu öğretinin lideri ve öncüsü kabul edilmiştir.

Hacı Bektaş-ı Veli döneminden sonra ocakların yapılışı Erdebil dergâhı ile bağlantılı olup ve aynı paralelde gelime gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla Erdebil dergâhının varlığı bu kurumun yapısını güçlendirmiş ve gelişmesini sağlamıştır.13 yüzyılda kurulan Safevî devleti 15. ve 16. yüzyıllarda Şah Haydar, Şah Cüneyd ve Şah İsmail ile gerçek temsilcilerini bulmuştur. Bu kurum başlangıçta dini bir yapı üzerine temellenirken sonraki süreçte siyasal bir akım haline gelmiştir. Özellikle İran'da ve Anadolu'da yaşayan halk kitleleri üzerine baskı kurmuş ve onları etkileyerek taraf toplamıştır. Bu sayede Şah İsmail teşkilatçı karakteri sayesinde dedelik kurumu bugünkü halini almıştır.⁶²

“Aleviliğin temelini oluşturan ritüellerini, ayinlerini, bunların usul ver erkânını, eski ayinlerle kaynaştırarak yeni bir yapıya kavuşturan Şah İsmail Hatayi oldu. O bunu müthiş bir mistik lirizm yansıtan nefesleriyle ve deha ölçüsüne varan teşkilatçı kabiliyetiyle başardı. Eski Şamanistlik nitelikli ve soy süren dini liderliği, seyitlik kurumuyla birleştirerek, başta kendisi olmak üzere, bu dini liderlerin Hz. Ali soyundan geldiğini gösteren icazetnameler dağıtmak suretiyle bugünkü dedelik kurumunu yarattı.”⁶³

Ocakların ve dedelik kurumunun oluşumu hakkında ise Ali Yaman şu bilgileri vermektedir:

“1.Alevi Ocakları, Hünkâr Hacı Bektaş Velî zamanında ortaya çıktı. 2.Alevi Ocakları, Hünkâr Hacı Bektaş Velî'den önce vardı. Hz. Ali'nin soyundan gelen ailelerce oluşturuldu. 3.Alevi Ocakları, Kızılbaş Türkmen boylarınca kurulmuş Safevî Devleti'nin kurucusu Şah İsmail Hatayi'den sonra ortaya çıktı. 4.Anadolu'ya gelen kabilelerin dinsel/siyasal liderleri olan dede, baba, abdal unvanlı babalar Ocakzâde Dede ailelerini oluşturdular.”⁶⁴

Bu dört farklı görüş Alevi Ocaklarının ne zaman oluştuğuna dair kesin bir bilginin olmadığını göstermektedir.

Ocakların kökeni hakkında AliYaman'ın bir başka görüşü de "*Anadolu'da Seyyid ailelerinin varlığı Osmanlı döneminden çok öncelere uzanmaktadır.*"⁶⁵ Bu görüşü destekler nitelikte Rus Araştırmacı V. Gordlevski, Anadolu'ya yapılan

⁶² Yaman, Ali. (2011). Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı: 60, ss. 43-64

⁶³ Ocak. (1994). a.g.e., ss. 117-118

⁶⁴ Yaman, Ali. (2004). Alevilikte Dedelik ve Ocaklar, Dedelik Kurumu Ekseninde Değişim Sürecinde Alevilik, K.A.S. Derneği Yay., İstanbul, ss.148-149.

⁶⁵ Yaman. (2011). a.g.m., s. 55

göçlerle Seyyid ailelerin de geldiğini ifade etmektedir.⁶⁶ Anadolu'ya Türklerin göçmesiyle birlikte birçok erenlerin ve dedelerin geldiği bilinmektedir. Bu dedeler Anadolu ve Balkanlarda dinî öncülük yaparak bu bölgelerde ikamet eden kişilerin İslamiyet'i kabul etmesi konusundaki telkinleri tarihi kayıtlarla sabittir. Fakat Seyyid kökenli ailelerin ocakzâde ailelere dönüşümünün nasıl gerçekleştiği bugün bile hala açıklığa kavuşmadığı ortadadır. Ama fikrimizce Arapların tarikattan ocağa geçişi yerine aşiretten boya, boydan da ocak sistemine geçişin bir ürünü olabilir. Çünkü dönem itibariyle Türklerde baskın olan boy ve aşiret sistemidir. Dininde etkisiyle beraber boy liderinin sosyal ve siyasal sorumlulukla birlikte dinî önderliği de ele almasıyla ocaklık sistemini oluşturmuş diyebiliriz. Ali Yaman bu konuda şu malumatları vermektedir:

“Bu Seyyid kökenli yani Peygamber soyuna dayanan ailelerin ocakzâde ailelere dönüşümünün nasıl gerçekleştiği bugün için henüz açıklığa kavuşmuş değildir. Ocakların kimilerinin Hacı Bektaş Dergâhı ile bağlantılı olduğu da düşünüldüğünde bunların bir bölümü Seyyid kökenli olmayıp, Dergâhta postnişin olan Çelebilerin uygun görmesiyle ocak niteliği kazanmıştır. Aleviler dinî önderlerini yani Dedeleri bir başka deyişle mürşitlerini, irşad edici, aydınlatıcı olarak gördükleri için onları bir kurum olarak “Ocak” şeklinde nitelendirmişlerdir. Gerçekten de ocaklar, Alevi toplumu için aydınlatıcı yegâne güç olmuşlardır. Ocakzâde Dedeler, sahip oldukları dinsel, eğitsel ve hukuksal işlevleriyle kentleşme olgusu devreye girene kadar bu aydınlatma işlevlerini büyük ölçüde gezici şekilde, Anadolu'nun farklı bölgelerini köy köy dolaşarak yerine getirmişlerdir. Ocaklar, bir ağ gibi Anadolu'da hatta bugün Anadolu dışında kalan bölgelerdeki Alevilerin dinsel hizmetlerini görecektir şekilde organize olmuş, önemli işlevler görmüşlerdir. Öyle ki, bu geniş ocak yapılanmasında, bugün Suriye sınırları içerisinde bulunan Halep'te yaşayan Türkmenlerin bağlı olduğu ocak dedeleri Gaziantep yöresinden gitmekteydi.”⁶⁷

Görüldüğü üzere Ali Yaman'ın bu konu hakkında tam bir fikir sahibi olmadığı anlaşılmaktadır. Aynı durum Ahmet Yaşar Ocak'ın Dede Garkın ve Emirici Sultan⁶⁸ adlı eserinde benzerdir. Ahmet Yaşar Ocak, Anadolu'da ilk ocak sahibi Dede Karkın olarak açıklar ve onun hakkında tarihi malumatlar verir. İlk ocakların oluşumundan bahsetmesine rağmen dönüşüm sürecini kesin bir sonuca bağlayamadığı açıkça görülmektedir. Ayrıca Ali Yaman'ın yukarıda verdiği bilgiler doğrultusunda diğer bir konu ise Gaziantep'ten birçok dedenin Suriye bölgesine gitmesi hususudur. Nadir Keskin ile yaptığımız derlemelerde “*Bizim dedelerimiz sadece burada değil Halep bölgesine de gidip orada da dedelik yapmışlardır*” ifadesi Ali Yaman'ın yukarıda vermiş olduğu bu görüşü destekler niteliktedir.

Ocakların tarihsel arka planı ile birlikte Alevi Ocakları da çeşitlilik arz etmektedir. Bu konuda Ali Yaman'ın işlevlerine ve iş bölümüne göre sınıflandırması şu şekildedir:

⁶⁶ V. Gordlevski. (1988). Anadolu Selçuklu Devleti, Çev. A. Yaran, Onur Yay., Ankara, s.318

⁶⁷ Yaman. (2011). a.g.m., ss. 54-55

⁶⁸ Ocak, Ahmet Yaşar. (2014). Dede Garkın ve Emirici Sultan, Dergâh Yay., İstanbul

“1.Mürşid Ocakları, 2.Pir Ocakları, 3.Rehber Ocakları, 4.Düşkün Ocakları.” şeklinde; örgütlenme/bağlılık durumuna göre, “1.Bağımsız Ocaklar, 2.Hacı Bektaş Çelebilerine Bağlı Ocaklar,” şeklinde; Cem ibadetindeki uygulama farklılıklarına göre “1.Erkânlı Ocaklar, 2.Pençeli Ocaklar.” Bunun gibi daha farklı sınıflandırmalar da yapmak mümkündür.”⁶⁹

Ocaklar ve Dedelik Kurumu tarihsel süreç içerisinde tarihi yapısı, işlevi ve coğrafyası değerlendirildiğinde, Türk inanç sisteminde eski ananeleri yaşatan ve yayıldığı coğrafya ile birlikte kültür ve geleneğinden beslenerek bugünlere gelen önemli bir kurumdur. Ocaklarda dedeler toplumsal birlik ve düzeni sağlarken aynı zamanda hekim, yol gösterici, manevi ruhun doyumunu sağlayan bir lider olarak da görülmesi ocakların ve dedelerin toplum içinde etkinliğini artırarak önemli bir konuma getirmiştir.

Dedelik kurumunun tarihsel gelişimi dışında dedeler, sosyal hayatın içinde de önem arz etmektedir. Halk içinde huzuru, barışı ve adaleti sağlama gibi görevleri vardır. Nadir Keskin'in;

“Eskiden biz hiç mahkemeye gitmezdik, bütün işlerimizi dedemiz görürdü. Ne zaman ki dünya küreselleşti, farklı mezheplerle iletişime girdik, o zaman mahkemelere gitmek zorunda kaldık. Çünkü diğer mezhepteki insanlar bizim dedemizi tanımadılar.”⁷⁰ şeklindeki ifadesi dedelik kurumunun toplumsal düzen içinde toplumu denetleyen bir kurum olmasına işaret etmektedir.

Dedelerin işlevleri hakkında görüşlerini beyan eden Ali Yaman, geleneksel olarak ocak dedelerinin işlevlerini ise şu şekilde özetlemektedir:

“1. Sosyal ve dinsel bakımdan topluma önderlik etme ve davranışlarıyla, yaşantısıyla örnek olma, 2. Toplumun irşat (aydınlatma) ve bilgilendirmek, 3. Toplumda birliği ve dayanışmayı sağlamak, 4. Sosyal ve dinsel törenleri (cem, cenaze, evlenme törenleri vb.) yönetmek, 5. Adaleti sağlamak, suçluları düşkün etmek, 6. İnancı ve gelenekleri yaşatmak ve aktarmak, 7. Kutsal güçleri nedeniyle maddi-manevi sorunu olanların, hastaların başvuru yeri olmak.”⁷¹

Sonuç olarak; Alevi toplumu tarih boyunca Şah İsmail önderliğinde Safevileri destekledikleri bilinmektedir. Onların bu türden destekleri Osmanlı'da bulunan Sünnî tebaa ile ayrışmalarına yol açmıştır. Durumun böyle olmasıyla birlikte Aleviler kendi köşesine çekilerek kapalı bir toplum yapısına bürünmüştür. Alevilik içerisindeki bu ocak yapısı da 1900'lü yıllara kadar sistemli bir şekilde devam etmiştir. Aslında şehirlerde 1900'lü yıllar olarak tarihlendirilse de köylerde bu durum farklıdır. Özellikle daha sonra meydana gelen köyden kente olan göçler, dede-talip ilişkisini parçalamış ve bu ilişkiler yok olmaya yüz tutmuştur. Ali Yaman, 1990 yılına kadar olan bu süreci geçici işlevsizleştirme dönemi olarak görmektedir. 1990'lı yıllardan sonra başlayan yeniden yapılanma süreci ise hala devam

⁶⁹ Yaman, (2011) a.g.m., s.56

⁷⁰ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Sarılar, 1970

⁷¹ Yaman, Ali. (2006). Kızılbaş Alevi Ocakları, Elips Yay., Ankara, s. 69

etmektedir.⁷²Bugünden sonrada bu sürecin nasıl devam edeceği belirsizliğini korumaktadır.

GAZİANTEP ÇEPNİLERİNDE CEM TÖRENLERİ

Cem törenleri, toplumsal düzenin ve dinsel birliktelik oluşmasına, taliplerin yolu öğrenmesine ve doğru yolu bulmalarına rehber olan dinsel bir ritüeldir.

Cem ritüeli, belirli zamanlarda ve belirli olaylara bağlı olarak icra edilen bir ibadettir. Bu sebeple her cemin farklı ismi ve farklı uygulamaları bulunmaktadır. Ayrıca cemlerin icra zamanı ve icra nedenlerine bağlı olarak farklı isimler aldığı da bilinmektedir. Cemlerin yalnızca isimleri değişmez aynı zamanda cemin yapılma amacına ve nedenine bağlı olarak hizmetlerin sırası ve yapılma şekilleri de değişmektedir.⁷³

Alevi inanç sistemi içerisinde temelde ortaklıklar olmasıyla birlikte birbirinden farklı cem ritüelleri de bulunmaktadır. Cem ritüellerinin içeriği, icazet alınan yere, ocaklara, bulunan mekâna ve kültüre göre değişmektedir.

“Erdebil süreği, Çelebi süreği, Babagan süreği, Tahtacı süreği gibi adlarla içeriği birbirinden farklı cem ritüelleri bulunmaktadır. Bazen bir köyde birden fazla ocağa ait talip zümresi ve birbirinden farklı cem ritüelleri olabilmektedir⁷⁴”

Her ne kadar bu farklılar olsa da Alevilik inanç sisteminde “*yol bir, sürek binbirdir*” anlayışı her zaman temel unsur olmuştur. Halil İbrahim Şahin cem törenlerinin anlamını ve işlevini şu şekilde ifade etmektedir:

“Çepnileri için ibadetlerin gerçekleştiği törenler olduğu kadar kimlik değerlerinin de olduğu ve aktarıldığı ortamlar arasındadır. Topluma katılma anlamı da taşıyan cemlerde dedeler, taliplere nelere inandıklarını, kutsal değerleri, ibadet şeklini, kısacası Alevilik ve Bektaşilik kimliğinin ayrıntılarını aktarmaktadırlar. Bu bakımdan cemler dini hayatı düzenleyen ortamlar olmanın yanı sıra sosyal hayatı da kontrol altına alan ve ona şekil veren kurumların başında gelirler.⁷⁵”

Gaziantep Çepnilerinde cemler yılın belli dönemlerinde farklı köylerde bulunan cemevlerinde yapılmaktadır.⁷⁶ Cemler perşembeyi cumaya bağlayan gece yapılır. Cemler 1980 öncesinde çok sık olarak yapılmaktayken bu tarihten sonra

⁷² Yaman, Ali. (2008). a.g.m., s. 32

⁷³ Ersal, Mehmet. (2009). Alevi Cem Zâkirliği: Battal Dalkılıç Örneği, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1, s. 194

⁷⁴ Ersal, Mehmet; Ersöz, Serpil. (2013). Alevi Gülbenglerinin Temel Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı: 65 s. 54

⁷⁵ Şahin, Halil İbrahim. (2012). Batı Anadolu Çepnilerinin Ocağı: Köse Süleyman Ocağı ve Günümüzdeki Durumu, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi Sayı: 63 s. 121

⁷⁶ Gaziantep'teki Çepni Köylerinde ilk cemevleri Köşeler, Sarılar ve Kuzuyatağı ve Göçmez'de yapılmıştır. Daha önceleri bu köylerde cemevleri yokken dedeler kendi evlerini cemevine benzer bir şekilde tasarlayarak cemleri orada yürütmüşlerdir.

giderek azalmıştır. Bugün itibariyle Gaziantep Çepnilerinde iki tür cem yapılmaktadır. Bunlardan ilki “Görgü Cemi”, diğeri ise “Birlik Cemi”dir. Görgü Cemi, temelde arınmayı ve temizlenmeyi ifade eder. Bu yüzden bu ceme herkes giremez. Bu ceme girenler, eline, diline ve beline hâkim olabilen yani "karapaça"⁷⁷ olmayan kişiler girer. Bütün Alevilik inanç sisteminde olduğu gibi görgü cemlerinde “rıızalık” esastır. Rıza almayan talip cemde bulunamaz. Birlik cemlerinde ise toplumun bütün kesimi bu ceme katılabilir. Bu cemde esas olan insanların cemin ne olduğunu öğrenmesi, özellikle gençlerin topluma girmesini amaçlayan bir cemdir. Cemde 12 hizmetin tamamı görevlerini yapar.

Hizmet sahiplerinin görevlerini cemdeki işleyiş sırasına göre Ali Yaman şu şekilde ifade eder:

“Dede”, cemi yönetir. “Rehber”, cemde görgüsü yapılanlara yardımcı olur yani cemin kılavuzudur. “Gözcü”, cemin düzeninden sorumlu olan kişidir. “Çerağcı”, cemdeki çerağı, ocağı yakar. “Zâkir”(Kamber, Sazandar) saz eşliğinde nefesler söyler. “Süpürgeci”, cem meydanının temizlenmesinde, hizmetlerin sonunda süpürge çalmada görevlidir. “Lokmacı”, lokma sorumlusudur. “Sakka”, su dağıtır, lokmalar yendikten sonra temizlik için ibrik, leğen havlu getirir. “Sofracı”, kurban ve yemek işleriyle ilgilenir. “Pervane”, ceme gelenlerle ilgilenir. “Peyik”, cemin yapılacağını haber verir. “Kapıcı”, cem yapılan yerin kapısında görevlidir.”⁷⁸

Mehmet Aça, Ali Duymaz ve H. İbrahim Şahin’e göre cemin işleyiş sırasında bazı önemli görevler bulunmaktadır. Bu önemli görevler arasında iki hizmet ön plana çıkmaktadır:

“Cemlerin işleyişinde iki hizmet sahibinin öne çıktığını, cemde yapılan etkinliklerden takip edebilmekteyiz. Cem hizmetinin yürütülmesinde dede ve dedenin yanındaki kamberin önemli bir yeri vardır. Dede, cemdekilere nasihatlerde bulunup cemin çeşitli safhalarında yapılması gereken işlemleri yaptığı dualarla takip ederken, bu işleyiş içinde kamber de aktif olarak yer almaktadır. Bazen dedenin verdiği bilgileri tamamlayıcı, bazen de dedenin sohbetini yönlendiren nefesler okuyan kamber, cemlerin yapılmasında dede kadar önemli bir hizmet ehlidir. Kamber cemlerde saz eşliğinde, “deyiş”, “nefes”, “duvazımam” okur. Bu, cemin olmazsa olmaz kuralıdır. Cemin başlamasında, hizmet sahiplerinin gelişinde, çerağın yakılmasında, kurbanın kesilmesinde, semahın dönülmesinde ve buna benzer cemin çeşitli safhalarında kamber duruma uygun nefesler söylemekle yükümlüdür.”⁷⁹

Yukarıda ifade edilen görüş çerçevesinde cemin temel asli iki ögesi bulunmaktadır. Bunlardan birisi dedelik görevi, bir diğeri ise zâkirlıktır. Bu iki hizmet cemin ana iki görevini oluşturmaktadır.

Gaziantep Çepni köylerinde belli başlı yerlerde cemevleri bulunmaktadır. Cemevleri önceleri dede evlerindeyken nüfusun kalabalıklaşmasıyla birlikte müstakil cemevleri oluşmuştur. Bugün itibariyle Gaziantep/Düztepe, Yavuzeli/Sarılar

⁷⁷ Musahibi olmayan kişilere karapaça olarak adlandırılır.

⁷⁸ Yaman, Ali. (2006). Orta Asya’dan Anadolu’ya Yesevilik, Alevilik, Bektaşılık, Elips Yay., Ankara, ss. 163-164

⁷⁹ Duymaz; Aça; Şahin., a.g.m., s. 45

Yavuzeli/Kuzuyatağı, Yavuzeli/Göçmez, Yavuzeli/Kayabaşı Nizip/Köseler gibi yerlerde cemevleri bulunmaktadır. Bugün bazı cemler yapılmamakla beraber Gaziantep Çepnileri arasını geçmişten bugüne cem ritüelleri olarak Görgü Cemi, Musahip Cemi, Kurban Cemi, Birlik Cemlerinin yapıldığı bilinmektedir. Fakat son zamanlarda Kurban Cemi ve Musahip Cemi yapılmamaktadır. Çünkü köylerde bulunan kişilerin musahipleri bulunmamaktadır. Ayrıca Kurban kesme işlemini ise herhangi bir ceme ihtiyaç duymadan yapmaktadırlar.

Çepnilerde genel olarak cem ritüel şu şekildedir:

1. Hizmet sahipleri tespit edilir.
2. Rehber dualarını verir.
3. Rehber post dedesine dua verir
4. Post dedesi ayakta birinci gülbengi verir.
5. Süpürgeci car çalar meydan postunu serer. Dede süpürge ve post duasını verir.
6. Sazla zâkir 12 hizmet görevlilerini çağırır ve dede 12 hizmet görevlilerine “tecella ve tevella” duasını verir.
7. Delil hizmeti gelir.
8. Tezekar hizmeti gelir.
9. Üç tane duvazimam okunur,
10. Süpürgeci hizmeti gelir.
11. Cem birlemeye geçilir, kapılar kilitlenir. “Nadi Ali Duası” okunur
12. İkinci gülbeng okunur.
13. Dede ilahi ve tövbe duaları verir. Üçüncü gülbengi verir
14. Üç duvaz imam okunur.
15. Dede ya da zâkir bağışlamayı okur. Dede dördüncü gülbengi verir
16. Zâkir miraçlama söyler, Semah yapılır. Dede dua verir.
17. Sakka hizmeti gelir, dede suyu dualar, mersiye okunur ve su dağıtılır. Dede beşinci gülbengi verir.
18. Üç mersiye okunur.
19. Delilci delili sır eder.
20. Süpürge hizmeti gelir, süpürge vurur post kaldırılır. Dede gülbengle cemin mührünü açar.
21. Dede rahat oturma izni verir.

22. Lokma gelir, lokmacı duasını okur. Dede dua verir, lokmalar dağıtılır. Duadan sonra yeme izni verilir.
23. Lokmalar yenildikten sonra dede sofrada duası verir.
24. Bütün hizmet sahipleri çağrılır. Dede hepsine dua verir.
25. Dede cemi terk etme tercümanı okur ve izin ister.⁸⁰

Gaziantep Çepnilerinin yapmış olduğu cemlerden bir diğeri ise Görgü Cemi'dir. Bu Cem şöyle yapılmaktadır:

Bu cem yapılmadan önce cem yapılmaya müsait bir yer bulunur. Bu genellikle ya dedenin evi ya da köyde bulunan cemevidir. Özellikle cemevi olarak halkın kolayca ulaşabilmesi için herkesin bildiği yerler tercih edilir. Cem yapılmadan bir hafta öncesinde bütün herkese duyurulur ve ceme davet edilir. Ceme gelemenden önce herkes evinde abdestini alarak ceme katılırlar. Fakat ceme özellikle musahipli olan kişiler alınmaktadır. Musahipsiz olanlarda ceme katılır fakat cem mühürlendikten sonra bu kişiler cemden çıkarılır. Bu cemler akşam yapılır. Perşembe'yi Cuma'ya bağlayan gece akşamüzeri canlar toplanır ve cem meclisine girerler. Ceme gelen kişiler getirdikleri lokmaları cemde görevli kişiye veririler. Cem meclisine giren canlar, dedeye veya posta niyaz ederler. Bu duruş dedenin veya postun karşısında sağ el göğüste sol el aşağı durmuş ve sağ başparmak sol başparmağın üzerinde hafifçe boyun eğri bir şekilde durur. Bu duruş“dara durmak” olarak adlandırılmaktadır. Bundan sonra erkeklerin yönü dedeye gelmek üzere halka daire şeklinde otururlar. Orada bulunan canların sayısı ve cem alanının büyüklüğüne göre halka şeklinde sıralanabilir. Kadın olan eşler ise halkanın geri kalanında münasip bir yerde otururlar.

Hizmet sahipleri çağrılır, hizmet sahipleri, cemdeki işleyiş sırasında görevini yerine getirir. Hizmet sahipleri dede karşına geçer ve sağ elleri sol göğsünde ve sağ ayak parmakları, sol ayak parmaklarının üzerine koyarak başlar biraz eğik olarak beklenir. Dede dua verir.

Cemler dedenin duaları ve zâkirin nefesleri eşliğinde ibadet edilir. Dede içeriye girince Gözcü dua eder ve dedeyi tanıtır. Sonra dede bir meydan duası verir. Dede meydan duası verdikten sonra Gözcü cemde bulunanlara “*dedemizden razı olmayanlar dile gelsin bile gelsin*” diye seslenir. Gözcünün bu seslenişi Alevilikteki rızalığın önemli olduğunun göstergesidir. Sonra dede gidip posta niyaz eder. Oradaki

⁸⁰ Kaynak kişi: Mehmet Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1948

post temsilidir ama yolun türabıdır. Sonra cemle ilgili bir gülbeng okunur. Bundan sonra muhabbet yapılır. Bu muhabbette “karapaça” diye ifade edilen kurban kesmemiş müsaibsiz gençlerde bulunabilir. Buradaki amaç gençlerin cemleri görmesi ve topluma katılmasını sağlamaktır. Cem başlayana kadar zâkirler, nefes ve deyişler okur. Bunlar genellikle “Ehl-i beyti, Hz. Muhammet'i ve Allah'ı zikreden edebi şiirlerdir.” Nadir Keskin bu deyişlerini içeriğini şöyle ifade etmektedir:

“Yol bir ama sürekin bin birdir. Her bölgenin ve her dönemin ulu ozanları yetişmiştir. Mesala Hatayı, başlı başına bir derya denizdir. Pir Sultan gibi ismini saymadığımız nice insan yetişmiştir. Cemde geleneği temsilen Allah'a Peygamber'e Ali'ye bağlılığını anlatan deyişler okunur. Birçok deyiş bulunmaktadır fakat bunların içerisinde üç tane okunur. Oraya ibadete gelmiş halkı kendi deyişlerimle yorumam. Bizlere ait olanlar da var kısmen. Mesala abimin kendi deyişleri çoktur. Benim alanım biraz daha farklı. Bu tür besteleri pek yapmadım ama abimin eserlerini çok okudum”⁸¹

Daha sonra dede günün anlam ve önemini belirten konuşma yapar. Bundan sonra “karapaça” olarak ifade edilen müsahipsiz gençler cemden çıkarılır ve cem mühürlenir. Zâkir on iki hizmetliyi çağırır. Onlar gelip edep erkân olurlar. Dede onlara gülbeng okur. Sonra dede “*bu kişiler hizmetimizi yapacaktır, bunlardan razı olmayan dile gelsin bile gelsin*”⁸² der. Bunlardan herkes razıysa cem yapılır, razı değilse bu hizmetli değiştirilir. Sonra cem mühürlenir. Bundan sonraki cemin işleyişini Nadir Keskin şöyle anlatmaktadır:

“Herkes birbiriyle razı olmak zorundadır yoksa Cem başlamaz. Herkes birbirinden razı olursa dede o zaman " aşığa mana, mümine nişan" der. Nedir bu, herkes bir de yanındakiyle görüşsün. Sarılsın, öpüşsün. Bu sadece dilde olmayacak. Delil cemde çok önemli bir yere sahiptir. Kuran- Kerim'den bir ayet okunarak delil yakılır. Delil bizde Allah, Muhammet ve Ali'dir. Allah'ın varlığı birliği adına ya Allah ya Allah ya Allah, Peygamberin birliği adına ya Muhammet ya Muhammet ya Muhammet bir de Ali'nin adına Ya Ali Ya Ali Ya Ali. Çepni geleneğinde yakılacak bezler, eski usulde zeytinyağıyla, daha eskiden iç yağı ile bile yaparlarmış. Hatta Çepni köylerinden olan Bergama'ya gittim. Orada delil-i şahı merdan bir tek delili yakar, oraya koyarlar. Şimdi üç mum Bektaşilikten kalmadır. Bektaşilikte biraz daha esneklik olmuştur. Bizim esas Çepni geleneğinde bir tane delil yanar. O da yolun nuru Aleviliği temsilen bir tanedir. Yani ilahî temsiliyettir. Tektir. Eski adetlerle yaparlar, közle yakarlar. Közü üfleye üfleye dualar eşliğinde yakarlar.”⁸³

Cem mühürlendikten sonra dede şöyle der:

“Cemimizi birledik. Muhammed'in nübüvet mühürü ile mühürledik. Ali'nin kilidi ile kilitledik. Ya Allah sana sığındık. Biz severiz Hakk-Muhammed-Şahı Merdan Ali'yi. Erleri, pirleri onun Ehlibeyt'ini. Mümin olan bozmaz hiçbir zaman ahtını. Bu ibadetle tazelenir müminlerin ikrarı. İkrar vermiş dönmez Hatayı.”⁸⁴

Bundan sonra cemde bulunan canlar, “*Cem dirliği ile gönül birliği ile diyelim Allah Allah*” diyerek cemaat secdeye giderler ve dede dua verir. Duadan

⁸¹ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

⁸² Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

⁸³ Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

⁸⁴ Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

sonra cemdeki canlar yere niyaz ederek salavat getirirler ve hutbe devam eder. Dede hutbeden sonra bir salavat getirerek bağışlamaya devam eder:

Bağışlamadan sonra cem erenleri tekrar secdeye gider. Dede “tevbe estağfurullah” duasını verir. Tevbe duasından sonra Tevbe duvazı okunur ve secdeye gidilir. Secdeden sonra zâkir eline sazını alır, öncesinde bir bağışlama, sonrasında ise semaha devam eder. Dede cem erenlerini tekrar secdeye götürür ve dua okur. Ardında zâkir, miraçlama ve semah ile devam eder. Semah bittikten sonra canlar “Allah, Muhammet, Ali” diyerek yerlerine çekilirler. Bundan sonra sakkacının görevi başlar. Sakkacı cem toplanmaya başlarken oradan bulunan canlara su vermektedir. Fakat cem boyunca kimseye su vermez. Cemin sonunda dara durarak dededen dua alır. Sonraki süreçte delilin yok edilmesi vardır. Delilci dara durur ve dede ona dua verir. Oda “Allah Allah hüü dost” diyerek delili alıp yerine geçer. Ardından süpürgeci ve post görevlisi sırasıyla dedenin karşısına dara durur ve dede dualarını yaptıktan sonra yerlerine geçerler. Ardından lokmalar dağıtılır. Dede dua verdikten sonra cemden ayrılır.

CEM TÖRENLERİNDE ZÂKİR VE ZÂKİRİN GÖREVLERİ

Cem törenlerinde zâkir, dede kadar önemli bir statüye sahiptir. Cemlerin tam anlamıyla yürütülmesi için zâkirin cemde bulunması gereklidir. Bazı cemlerde zâkirin bulunmadığı durumlarda söz konusu olabilir. Bu durumda ise dede hem zâkirlik görevini hem de dedelik görevini eş zamanlı olarak yürütür. Zâkir dedenin yardımcısıdır. Yardımcılıktan kasıt dededen izin alarak 12 hizmetin baştan sona yerine getirilmesinde dededen sonra gelen en yetkin kişidir.

“Zâkir” kelimesi farklı bölgelerde farklı adlandırmaları bulunmaktadır. Çorum Alevilerinde ve Balıkesir yöresi Çepni ve Tahtacılarında “Kamber”, ve “Âşık” ve “Sazandar” gibi adlandırmalar yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.⁸⁵ Bu kullanım bölgelere göre farklılık göstermektedir. Bazı yörelerde yukarıda zikretmiş olduğumuz bu kavramların tamamı bilinirken bazı yörelerde ise sadece yukardaki kavramlardan bir tanesi kullanılmaktadır.

Zâkirlik kavramı üzerinde genele olarak “Anan, zikreden, dile getiren, bildiren uyaranAlevi cemlerinde saz çalan ‘telli kuran’ deyiş okuyan (hizmet veren)

⁸⁵ Duymaz; Aça; Şahin., a.g.m., s. 41-58; Yakıcı, Ali ;Özdemir Nazife. (2012). Çorum Alevilerinde Kamberlik Geleneği, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı: 64, ss.249-270

âşık, ozan, sanatçı, müzisyen. Zâkir hizmeti Cemde 12 hizmetten biri” şeklinde tanımlanır.⁸⁶

Zâkir genel anlamda “zikreden kişi” demektir ve kelime kökü yine “Zikr”e dayanmaktadır. Zâkir; “zikirle meşgul olan kimse” demektir. Tekkelerde, ayin sırasında dervişlerin, zikirlerini coşturmak maksadıyla musikiye uygun şekilde ilahi okuyanlar için bu tabir kullanılır. Bu yüzden, âyin sırasında okuyanlar gibi zikredenlere de “zâkir” denir.⁸⁷

Zâkir kelime anlamı olarak zikreden anlamına gelmekle beraber zâkir terimi sadece Alevilerce kullanılan bir kavram değildir. “*Rıfâî, Celvetî, Mevlevî gibi diğer tarikatlarda da çalgı ellerinde ezgiyle şiir okuyan dervişler için de kullanılmıştır*”⁸⁸ Ege'de Yanyatır Ocağına bağlı olanlarda ve Tunceli'de “Sazandar”; Sivas, Amasya Alevileri, “Âşık Baba”; Elmalı bölgesi “Guyende” denmektedir. Bazı bölgelere sadece saz çalana sazandar, okuyana zâkir denilmektedir. Cemde bölgelere göre saz, keman, tambur, çöğür gibi çalgılar çalarak nefesler okurlar.⁸⁹

Alevilikte, Zâkirlik geleneğini, Hz. Ali'ye kamber olduğuna inanılan Selman-ı Farisi'ye dayanmaktadır. Selman-ı Farisi hayatının her döneminde Hz. Ali'ye kamberlik ettiği, bu yüzden Hz. Ali'in sırrını taşıdığına ve ona hizmet ettiğine inanılmıştır.⁹⁰

Zâkirlik, cemde yürütülen on iki hizmetten birisi olarak adlandırılır. Bu açıdan cemin olmazsa olmazlarından birisi de bu hizmettir. Zâkir, cemde ibadet ve adaleti yürüten post sahibi seyityani dedenin yanında yer alarak, görgüye sanatsal güzellikler katar ve erenlerin maddeden soyutlanıp Hakk'a ulaşmasına aracı olur. Ayrıca zâkirler, dua sonlarında, Dede'nin işlevine bağlı olarak, söz konusu eylemi tamamlamak açısından önemli görevleri yerine getirirler. Cemde duaların okunmasından sonra, seyidin ya da seyidin bulunmadığı cemlerde rehberin (mürebbi) desturuyla öncelik zâkire geçer. Zâkir sazı ve de sözüyle topluluğu aydınlatır. Âyin-i cem'in bülbülü olan “saz”, Alevi dünyasının yedi büyük ozanının deyişlerini aktardığı gibi, sahibinin sözlerini de aktarmada önemli bir rol oynar.⁹¹

Zâkir dededen sonra gelen en önemli hizmet görevlisinden birisidir. Zâkir cem içerisinde bir hizmet görevlisi olarak adlandırılır ve cem içerisinde cemi

⁸⁶ Devellioğlu, Ferit. (2000): Osmanlıca" Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara s.1166; Yakıcı Ali, Özdemir Nazife. (2012). Çorum Alevilerinde Kamberlik Geleneği, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı: 64 ss. 249-270; Ersal, Mehmet. (2009). Alevi Cem Zâkirliği: Battal Dalkılıç Örneği, Alevilik-Bektaşılık, Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1, ss. 188-207 gibi yazılan eserlerde benzer tanımlarla ifade edilmiştir.

⁸⁷ Güneş. Deniz. (2013). Tokat Yöresi Alevi-Bektaşî İncisinde Zâkirlik Geleneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, s. 16

⁸⁸ Ersal. (2009). a.g.m., s. 189

⁸⁹ Elçi, Armağan. (1998). Alevî-Bektaşî Törenleri ve Semahlar, Ankara, Doktora Tezi,

⁹⁰ Birdoğan. Nejat. (2003). Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik, Kaynak Yayınları, İstanbul, ss. 346-347

⁹¹ Keçeli, Ş. ve Yalçın A. (1996). Alevîlik-Bektaşîlik Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi(1. bs.). Ardıç Yayınları, Ankara, s. 226

yürütülmesinde önemli görevi bulunmaktadır. Dolayısıyla tüm hizmet sahiplerinin dededen dua alarak hizmete başlaması önemlidir. Dede duasını alacak olan zâkir, Rıza Zelyut'un ifadesiyle “*cemde saz çalacak zâkirler, önce sazlarını sağ koltuk altlarına alıp dedenin önüne dara dururlar. Dede ilgili duayı okuduktan sonra âşıklar, zâkirlik işine başlayabilirler.*” Zelyut'un “*zâkirler, zâkirlik görevine başlar*” ifadesi değişik yorumlara açık bir cümledir. Bu anlamda baktığımızda Zâkirin cem içinde icra ettiği hizmeti, tamamıyla bir iş ve görev olduğunu görmekteyiz.⁹²

“Alevî halk ozanlarının hepsi zâkir değildir. Bir kişinin zâkir olması, onun özel bir eğitimden geçmiş olmasıyla olanaklıdır. Bir zâkir bir cem için gereken erkânları bilmek ve uygulamak zorundadır. Tanrı ile Peygamber'in buluşmasını, Peygamber'in, Kırklar Cem'indeki serüvenini anlatan *Miraçlamaları*; Alevîliğin sığmıncı olan Oniki İmamların övgülerini yapan *Duvaz İmamları* kaldırdığımız zaman, cemin ibadet kısmı büyük bir sarsıntı geçirir. Bu nedenle Zâkirlik; dinsel işlevi olan sanatçılıktan başka bir şey değildir”⁹³

Yukarıdaki görüş çerçevesinde zâkirliğin bir görev olduğunu görebiliriz. Zâkirlik yapmak isteyen kişiler gerek kişilik gerekse yetenek bakımından bu görevi üstelenebilecek nitelikte yapıya sahip olması lazımdır. Bu tür özellikleri taşımayan kişilerin zâkirlik yapması uygun değildir. Çünkü bu tür kişiler topluma örnek teşkil eden bir yapıya sahiptir. Zâkir olan kişi On İki Hizmeti yürütebilecek kapasiteye ve donanıma sahip olması gereklidir. Çünkü zâkirlik postuna oturan kişi bulunduğu makamın önemini bilmek zorundadır. Çünkü o makam zâkire belirli bir vasıf yüklediği gibi zâkirin de makama kattığı değerler vardır. Zâkirlik kimi yörelerde belirli bir ücret karşılığında yapılırken bazı yörelerde de gönüllü olarak yapıldığı bilinmektedir. Bu anlam da bakıldığında zâkirliği bir meslek olarak de değerlendirmek mümkündür.⁹⁴

Zâkirler cem için belirli görevleri yerine getirir. Dedenin yanına oturarak çeşitli gülbeng, deyiş ve duvazımam okuyarak cemde bulunan canların vecd haline geçmesine olanak sağlar. Cem içerisinde birden çok zâkir bulunabilir. Fakat genellikle üç zâkir olması istenen sayıdır. Zâkirin olmadığı durumda ise dede, zâkirlik yapar.

Zâkir cemden önce ve cemin hazırlanmasında önemli payı olan kimsedir. Cem yapılması cemin sonlanmasına kadar birçok sorumluluk zâkirin üzerindedir. Ali Yakıcı ve Nazife Özdemir Çorum Alevileri üzerine yapmış oldukları çalışmada zâkirin görevleri konusunda şu bilgiyi vermektedir:

⁹² Güneş, Deniz. (2013). Tokat Yöresi Alevi-Bektaşî İnancında Zâkirlik Geleneği, Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi, s. 53

⁹³ Keçeli, Ş. ve Yalçın A. (1996) a.g.e., s. 226

⁹⁴ Güneş, Deniz. (2013). Tokat Yöresi Alevi-Bektaşî İnancında Zâkirlik Geleneği, Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi s. 58

“Cemin gerçekleştirilmesinde kamber en önemli görevi üstlenmektedir. Bir yerde cem yapılması gerekiyorsa bu organizasyonu kamber gerçekleştirir. Çünkü kamber Aleviler arasındaki her türlü sorunu, isteği bilen ve bunları dedeye eksiksiz anlatan kişidir. Aleviler isteklerini öncelikle kamberle paylaşırlar. Kamber meselenin şekline göre erkân dâhilinde uyulması gereken kuralları en iyi şekilde bilir. Bu kurallara göre uygulama yapmaktadır. Eğer dedeye meselenin, isteğin bildirilmesi gerekiyorsa kamber dedeye haber ulaştırır ve dedeyi cem yapılması gerektiği talebiyle davet eder. Dedenin gelen yanıtı halka aktarır. Dedenin kalacağı evi ayarlar. Cemin yapılacağı cem evinde her türlü hazırlığı eksiksiz yapar. Dede geldikten sonra istekleri dedeye anlatır.”⁹⁵

Zâkirin cemdeki görevleri hakkında Ali Duymaz, Mehmet Aça ve Halil

İbrahim Şahin'in ortak makalelerinde şu şekilde ifade etmektedir:

“Cem, kamberlerin sanatlarını icra ettikleri başlıca dini, sosyal ve kültürel ortamdır. Cem sırasındaki ibadeti geleneksel düzene göre yürütme işi, dededen çok kamberin sorumluluğundadır. Cem sırasında sözü açan kamberdir, dede ise kamber tarafından açılan konular hakkında cemde toplananlara öğütler vermektedir. Asıl cemi yürüten kamberdir. Dede duasını yapar, geri kalan her şeyi kamber yürütür. Cemin iç sıralamasını bilen ve cemdekileri yönlendiren kamber saatlerce deyiş söyler. Bu özelliği, kamberi sadece çalıp söyleyen bir hizmetli olmaktan çıkarmakta, ona cemi yönlendiren bir din adamı vasfı da kazandırmaktadır.”⁹⁶

Nadir Keskin zâkirin cemdeki görevleri konusunu şu şekilde ifade

etmektedir:

“Zâkir, dedenin yardımcısıdır. Dedeye yön veren ve cemin gidişatını belirleyen kişidir. Cemin hangi şekilde gitmesini zâkir belirler. Cemin başında dedenin izin alır ve okumaya başlar. Hangi semahlar çalacağını zâkir belirler. Hangi nefesler söyleyeceğine de zâkir karar verir. Bu konu da cemin yürütücüsüdür. Ayrıca kaç tane eser okuyacağına da zâkir belirler, cemin süresini uzatabilir ve kısaltabilir.”⁹⁷

Sonuç olarak zâkir cemlerin hazırlanışından cemin bitişine kadar dedenin sonra en önemli rolü üstlenmektedir. 12 hizmetin yerine getirilmesinde ve cemin düzeni esnasında ceme yön veren ve cemin yönetilmesinde yardımcı olan bir kişidir. Gerek deyiş gerek semah gerekse duvazımlarıyla cemde bulunan canların cemi aşk içinde vecd halini yaşayarak icra etmelerini sağlar.

⁹⁵ Yakıcı; Özdemir (2012) .a.g.m., s. 254

⁹⁶ Duymaz; Aça; Şahin. (2011). a.g.m., s. 47

⁹⁷ Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

I. BÖLÜM

NADİR KESKİN'İN HAYATI

Bu bölümde Nadir Keskin'in soyu, öncelikle mensup olduğu Musa-i Kazım Ocağının şecereleri tespit edilerek bu şecereler Arapça 'dan Türkçe 'ye tercüme edilmiştir. Sonrasında Nadir Keskin'le yapılan görüşme kayıtları esas alınarak biyografisi oluşturulmuştur.

1.1 NADİR KESKİN'İN SOYU

1.1.1 Musa-i Kazım Şeceresi -1(Hicri 937/Miladi 1530)

Şecerenin tamamı Arapça'dır. Şecere Gaziantep Düztepe Mahallesinde yaşayan Dehman Keskin'den alınmıştır. Hz. Muhammet'ten başlayarak On İki İmamların hayat hikâyelerini ve yaşamlarını anlatır. Onların nerede doğduklarını ve nerede gömülü olduklarını söyler. Şecerenin bir kısmında İmam Hüseyin türbesinin nakibi tarafından onaylanan İmam Bakır'dan devam eden bir seyit ailesinin içinde Seyyid Nimettullah adında birinin soy şeceresini anlatmaktadır. Bu şecere hicri 937 tarihinde yani miladi takvime göre 1530 yılında kaleme alınmıştır.

1.1.2 Musa-i Kazım Şeceresi -2 (Hicri 974- Miladi 1566)⁹⁸

Musa-i Kazım Şeceresi Arapça olarak yazılmıştır. Arapça yazılan bölümü bazı harfler ve gramer kurallarında eksikler bulunmaktadır. Bu gramer kullarının eksik olması eserin içeriğindeki anlam bütünlüğünü bozmamaktadır. Şecerenin bölümleri farklı zamanlarda yazılmasına rağmen tema ve konu aynıdır. Şecere içerik itibariyle çok uzundur. Şecerenin tamamı Seyitlik şeceresidir. Şecereni altında hicri takvim 974 tarihi yazmaktadır. Bu tarih miladi takvime göre 1566 yılına denk

⁹⁸ Şecereler Arapça'dan Türkçe'ye çevrilmiştir. Çeviri kısmında Gaziantep Üniversitesi Arapça – Türkçe bilen TÖMER öğrencilerinde yararlanılmıştır.

gelmektedir. Musa-i Kazım Şeceresi, Kerbela'da Hz. Hüseyin Türbesinde verilmiştir.

Şecereyi çıkartan Seyyid Muhammet'tir. Şecereye göre soy ağacı şöyledir:

1. Seyyid Şehabettin
2. Seyyid Şemseddin
3. Seyyid Şehabettin
4. Seyyid Şemseddin
5. Seyyid İbrahim El Busus
6. Seyyid Ali Şerif
7. Hüseyin Şerif
8. Cenneşah
9. Muhammed Şerif
10. Ali Şerif
11. Ebuşüca Şerif
12. Ebülkasım Şerif
13. Hasan Şerif
14. Musa Şerif
15. Ali Şerif
16. Muhammed Şerif
17. Muhammed Şerif
18. Ahmet Şerif
19. Muhammed Şerif
20. Musa Şerif
21. Muhammed Şerif
22. Ali Şerif
23. Musa Şerif
24. Cafer Şerif
25. Muhammed Şerif
26. Ali Şerif
27. Hz Hüseyin
28. Hz Ali
29. Abdülmuttalip
30. Haşim
31. Abdu Manaf

1.1.3 1957 Tarihli İsmet İnönü Tasdikli Şecere

Sonraki yıllarda dede ailesinden bir kişi, 2 adet A4 kâğıdı üzerine 1957 tarihli İsmet İnönü tarafından onaylanan soy şeceresi almıştır. Kimin aldığı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Bu şecereye göre:

Hz. İbrahim nesebinde İsmail Peygamber soyundan Kusey torunlarında:

1. Abdulmenaf
2. Beni Amir Yani Haşim
3. Abdullah ve Ebu Talip
4. Hz. Muhammed Mustafa
5. Hz. İmam Ali
6. Hz. İmam Hasan
7. Hz. İmam Hüseyin
8. Hz İmam Zeynel Abidin
9. Hz İmam Muhammed Bakır
10. Hz. Cafer-i Sadık
11. Hz Musa-i Kazım Şah Ata
12. Hz İbrahim Mükremi Mucep
13. Hz. Musa Sani
14. Hz. Hasan
15. Hz. Kazım
16. Hz. Musa Sani
17. Hz. Muhammed Semerkant
18. Hz. Muradullah
19. Hz. Ferhat
20. Hz. Abdi
21. Hz. Ahmet
22. Hz. İsmail
23. Hz. Şahverdi
24. Hz. Derman
25. Hz. Mustafa
26. Hz. Muhammed
27. Hz. Kazım

28. Hz. Mustafa Çelebi
29. Hz. Al...
30. Hz. İmam Hoca
31. Hz. Molla Mustafa
32. Hz. Mehmet Ali
33. Hz. Molla Mustafa oğlu Abidin Çelebi
34. Hz. Mehmet Ali Oğlu Bektaş Çelebi
35. Hz. Molla Musa
36. Hz. İbrahim Çelebi
37. Hz. Kamber Dede
38. Hz. İmam Dede
39. Hz. İbrahim Çelebi
40. Hz. Hasan

şeklinde şeceresi verilmiştir. Altına ise şu not düşülmüştür:

Errahmanirahim Allah adıyla

Seyit Musa-i Kazım evlatlarından Seyyit İbrahim Çelebinin oğlu Kamber Dede, Seyit İmam Dede ve onun oğlu Seyyit İbrahim Çelebi, Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli Keddasallahü münür efendimizin merkadı paki adlerine nail olmuştur. Çepni Aşireti ve... aşireti,...aşireti ve Akkoyunlu aşireti bunların hepsinin piridir. İmam Musa Kazım efendimizdir. Alıcı Aşireti ve Tecirli Türkmen Aşireti ve Dulkadir Aşireti bunların mürşidi İmam Musa-i Kazım efendimizdir.

Seyyit İmam Rıza

Seyit İmam Taki

Seyit İmam Nağı

Seyit İmam Hasan Ali Askeri

Seyit İmam Muhammed Meyti

Bunlar Musa-i Kazım kolundan ayrılmıştır.

Seyit İmam oğlu, Seyit İbrahim Çelebiye hürmet ve itaat bağlılığı Bedadım Hacı Bektaş Veli efendimizin hürmetine beklerim. Kendileri icazete adları yazılı Çepnilerin ve aşiretlerin piridir. Rehberi İbrahim Etemdir. Mürşüdü Sultan Gözükızıl'dır. İki dokuz yüz atmış senesi Mayıs ayının on dokuzuncu günü

Esseyidi Muhammet Feyzullah

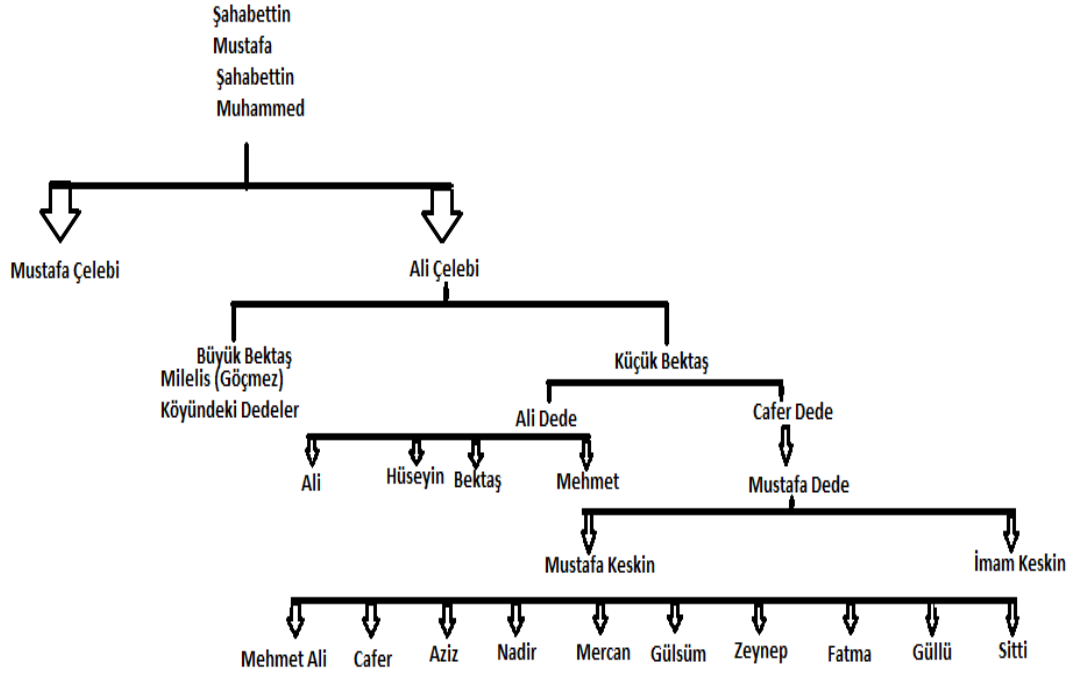
1.1.4 Nadir Keskin'in Aile Silsilesi (1821-Sonrası)

1821 yılından sonra Gaziantep merkezinde tekke ve zaviyelerin kapanmasıyla birlikte Musa-i Kazım evlatları, önceden de cemlerini yürüttükleri taliplerinin yanına, yani Köşeler ve Göçmez köylerine yerleşmişlerdir.⁹⁹ 1956 yılından sonra Nadir Keskin'in babası Mustafa Keskin'in Kayabaşı köyünü almasıyla

⁹⁹ Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

birlikte oraya yerleşmişlerdir. Aşağıda Nadir Keskin'in 1821'den¹⁰⁰ sonra kendilerinin not tutmuş olduğu aile silsilesidir. Bu silsile, Büyük Bektaş ve Küçük Bektaş adlarında iki dedenin Göçmez ve Köseler köyüne yerleşmelerinden önceki dedelerinin isimlerini de kaydederek oluşturulmuş bir aile silsilesidir:

(Ek. B.1)¹⁰¹

1.2 DOĞUMU, ÇOCUKLUĞU VE YETİŞTİĞİ ORTAM

Asıl adı Ali Naki Keskin, adını Şîliğin İsnâaşerîyye mezhebinden ve onun kolları olan Câferîlik ile Alevilikte "Onuncu İmâm" olarak yer alan *Ali en-Nakî'yyi'l-Hâdî'den* almıştır. Kimlikte nüfus memurunun yanlış yazması sebebiyle Nadir Keskin olarak kayıtlara geçmiştir.

Yapılan bu isim yanlışlığı Zâkir'in isminin yazılmasında da yapılmıştır. Bu yanlış yapılmasına rağmen Çepni köylerinde "Nağı" diye adlandırılırken, Çepni köyleri dışında "Nadir Keskin" ismiyle bilinmektedir.

Doğumu da ismi gibi kesin olamayan Nadir Keskin, kimlik kaydına göre 01.01.1965 doğumludur. Fakat dönem şartları ve bulunduğu yer itibarıyla gerek

¹⁰⁰ 2. Mahmut Döneminde dönemle ilgili vakıf mallarıyla ilgili değişiklikler olunca çeşitli siyasal nedenlerden dolayı köylere taşınmak zorunda kalmışlar.

¹⁰¹ Bu tablo sadece Nadir Keskin'in soy şeceresi olarak temel alınmıştır. Diğer şahısların soyları devam etmesine rağmen bu tabloda kullanılmamıştır.

ulaşım araçlarının azlığı, gerekse dönemin insanının askerliğe “bir yıl erke, bir yıl geç gitsin” şeklindeki yaklaşımları, doğan çocukların yaşlarının büyük veya küçük yazılmasına neden olmuştur. Doğum tarihi hakkında ailesinden ve çevresinden edildiği bilgiler ışıkında birkaç tarih vermektedir:

“1956’ya kadar olan zamandaki çocukların hepsi, Nizip’in Köseler köyünde doğmuş. 1956’da Kayabaşını satın almışlar. Biz de 1958 yılında Kayabaşına gcmşz. Bende 1966 doğumluyum, o köyde doğmuşum. Doğumumu annem-babam not etmemiş, bilen yok. Tesadüf şöyle; 23.07. 1966 tarihinde Mamey Dede askerden izine geliyor. Annem beni bir gün önce ya da iki gün önce doğurmuş, nefse yatıyor. Abimin izine geldiğini duyunca annem nefse¹⁰² yatağından kalkıyor, üzerini giyiyor. Beni de eskiden pekmez teştleri vardı. Onun altına saklıyor. Oğlu askerden gelmiş beni de doğurmuş ve bu durumda utanıyor. Giyinip oğlunu karşılıyor. Eşimin babası Hüseyin Dede. Abimin kulağını alıyor diyor ki “sen onun musturluđına¹⁰³ bakma diyor. O daha dün bir oğlan çocuğu doğurdu, diyor. Annemde utanıyor. Benim doğumum anlattığı bu olaydan iki gün önce olmuşsam yirmisidir ya da yirmi bir veya yirmi ikidir. Kimlikte 01.01.1965 yazılı. Eskiden nüfusa gidip hep öyle yazdırırlarmış. Önceden hep gidip beş on sene sonra kayıt yaparlarmış.”¹⁰⁴

Onun verdiği bilgilerden yola çıkarak 21-22-23 Temmuz 1966 tarihlerinden birini doğum tarihi olarak kabul edebiliriz.

Nadir Keskin’le yapılan derleme esnasında verdiği bilgilerden yola çıkarak doğduğu dönem hakkında biraz bilgi edinebiliriz. O dönem itibariyle Zâkir’in bulunduğu köyde yazılı kurallardan çok yazılı olmayan kuralların baskın olduğunu görebiliriz. Özellikle köyümüzde herhangi bir dava veya uygunsuz bir durum olduğunda mahkemeler yerine dedelerin yanına giderdik, cezayı dede verirdi. Ayrıca babasının nüfus memuruna “*sen ne yazarsan yaz, oğlumun adı Nağı*” demesi yazılı olandan çok toplumun yazılı olmayan kurallara değer verdiği yorumunu yapabiliriz. Çünkü yaptığımız derlemeler sonucunda dönem itibariyle köyde yazının bilinmemesi, muhtardan başka okur-yazarın olmaması ve bölgenin kapalı bir toplum yapısından dışarıya çıkmaması yazılı olmayan kuralların baskın olmasına neden olmuştur. Sözlü kültürün bu kadar baskın olması, ileriki dönemlerde onun kişiliğini ve sanatını büyük ölçüde etkileyecektir. Genel olarak Türk kültür tarihinde Halk

¹⁰² Nefse:1. Lohusalık 2. bir kadının doğumdan sonra yaşadığı yaklaşık 6 haftalık süreci tanımlayan doğum sonrası döneme verilen isimdir.

¹⁰³ Musturluk: yaranmak, yaranmişlık

¹⁰⁴ Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

şairlerinin birçoğu sözlü kültürden beslendiğini ve sözlü kültür içerisinde eserlerini ürettiğini görmekteyiz.¹⁰⁵

Nadir Keskin, Gaziantep'in Yavuzeli ilçesine bağlı Yukarı Kayabaşı köyü doğumludur. Bu köye Gaziantep'te yaşayan Çepniler "Dede köyü" de demektedirler. Gaziantep'in Nizip ilçesinin Köselers köyünde ikamet etmekte iken Zâkir'in babası Yukarı Kayabaşı köyünü 1956'da satın almasıyla buraya yerleşmiştir. Yavuzeli'ne 25 kilometre uzaklıkta olan köy, adından da anlaşılacağı üzere dağlık bir bölgede kuruludur. Yeterince ekim alanı olmayan köyde, genellikle geçim fıstıkçılık üzerine kuruludur. Fakat sınırlı sayıda da olsa bazı taşlık bölgelerin taşları temizlenerek tarla haline getirilmiştir.

Bölge karasal bir iklime sahiptir. Bölge, konum itibariyle ekim yapmaya müsait olmadığı için köyde yaşayanları, fıstık ekimine yönlendirmiştir. Köyün böyle dağlık yapıya sahip olması- köylülerin ifadesiyle saylak yapı¹⁰⁶- diğer tarım ürünlerinin yetiştirilmesini engellemiştir. Bunun yanı sıra köyün bu tür yapıya sahip olması onun sonraki zamanlarda eserlerinede yansımasıdır. (Bkz. 38. şiir)

Ayrıca çiftçilikten başka, 2000'li yıllara kadar Adana, Çukurova bölgesine pamuk toplamaya giderek geçimini sağlayan köylüler de bulunmaktadır. Özellikle yaz aylarında Çukurova bölgesinde belli bir dönem kalarak geçimini bu şekilde sağlayan köylülerin yaşantısı da Nadir Keskin'i derinden etkilemiş ve bu konuda köylülerin pamuğa gittikleri sırada kaza geçirmeleri sonucunda bir eser meydana getirmiştir. (Bkz. 47. şiir)

1960'larda Almanya'nın iş gücü ihtiyacının ortaya çıkması, 1980'li yılların başında tarımın insan gücü yerine makine gücüyle yapılması, köylerden birçok insanın şehirlere ve Almanya'ya göç etmesine sebep olmuştur. 1961 yılında başlayan bu göç süreci içerisinde devam etmiş ve Almanya'da birçok Türk'ün iş bulmasına ve orada yaşamasına olanak sağlamıştır.¹⁰⁷ Bu süreç Zâkir'in köyünde de benzer şekilde işlemiştir. Bu göçler sebebiyle Kayabaşı köyünde nüfusu azalmış hatta genç nüfusun tamamına yakını köyden ayrılmıştır. Bu süreç aynı şekilde devam etmektedir. Genellikle yaşlı nüfus çok fazla iken genç nüfus yok denecek kadar azdır. Sadece bu durum Yukarı Kayabaşı'nda değil, bütün Çepni köylerinde benzer şekildedir.

¹⁰⁵ Düzgün, Dilaver (2006). "Âşık Edebiyatı", Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Editör: M. Öcal Oğuz, Grafiker Yay., Ankara s. 283

¹⁰⁶ Saylak: Toprak olmayan taş arazi.

¹⁰⁷ Şahin, Sedat. (2012). Almanya'ya Türk Vatandaşları'nın Göçü'nün 51. Yılı "Kazanımlar ve Tehditler", H.Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Araştırmaları E-Dergisi, Ankara, s. 1-16

Nadir Keskin'in babasının adı yörede Mustalo Dede diye bilinen Mustafa Keskin'dir. Babasının iki eşi vardır. Zâkir'in öz annesinin ismi Hatiye Ana diye bilinen Hatayi Keskin, üvey annesinin ismi ise Mine Keskin'dir. Hatayi Keskin, Adıyamanlı bir kadındır. Mine Keskin yani Zâkir'in üvey annesi ise eski adıyla Haral şimdiki adıyla Doğanpınar köyünde doğan Baraklı ve Alevi bir kadındır. Mustalo Dede diye bilinen Zâkir'in babasının iki kadından 25 tane çocuğu olmuştur. Bunları birçoğu küçük yaşta türlü sebeplerle ölmüşse de şu an 13 kardeşi bulunmaktadır. Zâkir'in kendisiyle beraber sekiz erkek, beş kız kardeşi vardır. Zâkir'in babası Mustafa Keskin 1979'da vefat etmiştir. Annesi ise Hatayi Keskin 2007 yılında vefat etmiştir.

Zâkir doğmadan önce yörede yol-erkân öğretimiyle amcaları ilgilenmektedir. Mustalo Dede olarak bilinen Zâkir'in babası dede olmasına cem hizmeti yapmamıştır. Bu yüzden Nadir Keskin, doğumuyla birlikte Alevilik yolunu ağabeyinden, amcalarından ve dayılarından öğrenmiştir. Doğumuyla birlikte hep cemlerde bulunan Zâkir, ilk ilhamını da kendi evinde almıştır. Çünkü o dönem şartlarıyla dede evleri mekânsal anlamda bir cemevi görevi görmektedir. Bu nedenle diyebiliriz ki Zâkir, doğduğu günden itibaren hep Alevilik öğretisi içinde olmuş ve bu pınardan kendine düşen payı içmiştir.

Nadir Keskin, dede soyundan gelen bir Zâkir olduğu için her zaman cemlerin içinde olmuştur. Cemlerin içinde olması sözlü hafızasının gelişmesine ve bu vesileyle şiirselliğe yakın bir üslup kazanmasına katkı sağlamıştır. Şiire ve musikiye ilgisi altı-yedi yaşlarında başlamıştır. Çepni toplumunun cemlerinde zâkirlik ve dedelik yapan ağabeyi Mamey Dede'nin duvarda asılı olan sazı her zaman Nadir Keskin'e ilham vermiştir. Her zaman o sazı alıp onunla oynaması, kendisini bu alana hazırlamaya yönelik ilk çalışmalardır. Nadir Keskin zâkirliğe ve âşıklığa adım atarken ilk tecrübelerini şöyle ifade etmektedir:

“Ben türkü söylemeye çok heveslendim, mesela abim sazı hep duvarda asılıydı. Onun akordunu bozmak, rast gele çalmak benim için bir eğlenceydi. O zaman o sazlar çok zahmetli yapılıyordu. Kendileri yapmıyordu ama belli başlı insanlar yapıyordu. Bir yılda ve iki yılda tamamladığı sazlardı. Her kafamız estikçe akordunu bozup tekrar yapamazdık. Ben o saza çok imrenip çalamadığım zamanlarda elime değnek alıp ağzımdan ses çıkarıp böyle mızrap atmak, sazın döşüne vurmak ayrı bir zevkti. Biz gözümüzü açtık, onun içindeydik. Bu aşk bende aklım erdikten sonra başlamıştır.”¹⁰⁸

Zâkir'in müzikle ilişkisi bulunduğu çevre ve şartlarla alakalı bir durum olduğunu anlamaktayız. Fakat çevre ve şartlar ne kadar etkili olsa da Zâkir'in kabiliyeti de bir o kadar önemlidir. İlk tecrübeleri taklit yoluyla öğrenmesi bundan

¹⁰⁸Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

sonraki zâkirlik eğitimi sürecinde her zaman etkisi görülecektir. Özellikle dedelerden dinlediği deyişler ve duvazimamlar, Zâkir'in düşünce dünyasında dinî konulara eğilmesini sağlamıştır.

1966 yılında doğan Nadir Keskin'in çocukluğu siyasi olayların yoğun olduğu bir döneme tekabül etmiştir. Bu dönem içerisinde toplumun her kesimi sıkıntı yaşadığı gibi Alevi toplulukları da bu siyasi olaylardan muzdarip olmuşlardı. Dönemin siyasi anlayışına göre çeşitli siyasi görüşleri benimseyen Alevi toplumunun bazı kesimleri dini kurumları reddeden bir yapıya bürünmüşlerdir.¹⁰⁹ Bu durumun böyle olması Dedelik kurumuna zarar verirken Alevi toplumunda da bir çözülme meydana getirmiştir. Şartların böyle olması sebebiyle taliplerden dedelere cem talebi gelmemiş ve dedeler de kendi kabuklarına çekilerek küçük cemler yönetmişlerdi. Bu cemler genellikle dede evlerinde olup küçük çaplı, ailece yapılan cemlerdir. Nadir Keskin de böyle bir ortamda çocukluğunu geçirmiştir.

Bu dönem itibariyle cemler az olsa da Zâkir her zaman cemlerin içinde olmuştur. Zâkir'in bu cemlerin içerisinde bulunmuş olması, dedeliğin ve zâkirliğin nasıl yapıldığına dair bilgiler edinmesine olanak sağlamıştır. Nadir Keskin küçük yaşlarda bulunduğu ortam hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Ben altı yaşlarındayken Cemler yapılıyordu. Ceme o zamanlar girdik. Ondan sonra cemler bir sekteye uğradı. Sekteye uğradığı zamanlarda bile biz, kendi aramızda cemler yaptık. Sülale içerisinde ve dede soyu içerisinde sürekliliği hiç bozmadık. Ama azaldı. Çepni toplumundan cem talebi olmadı. Örneğin Kuzuyatağı'na gidip cem yapmadık. Milelis'e gidip cem yapmadık. Ama Kayabaşı'nda cem yaptık. Biz kendi aramızda hep cem yaptık. Bayram namazlarımızı hiç kaçırmadık. Her sene kılındı. Hep devam etti, yani bu süreç bizde hiç sekteye uğramadı. Köylerde çeşitli siyasi akımlar yüzünden bu yapı çok zayıfladı. Hatta büyükler tehdit edilmeye başlandı, “siz ceme gitmeyeceksiniz, bu gericiliktir, bu cehalettir” diye. Bu yüzden cemler bitti ama örneğin nikâh, defin bunlar savsaklanmadı. Bunlar hep dede tarafından yapıldı. Sadece cemler biraz sekteye uğratıldı. Cemler sekteye uğrayınca biz de kendi içimizde yaptık. Ama biz aile içerisinde bundan hiç yoksun kalmadık. Ben beni bildim bileli her sene cemin içinde olmuşumdur.”¹¹⁰

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda Çepnilerde her zaman bir cemin varlığı söz konusudur. Fakat bu cemler sadece dede aileleri ile sınırlı kalmıştır. Bu durum dedelerden kaynaklı olmayıp taliplerin cem talebinde bulunmamasından kaynaklanan bir durum olarak değerlendirilebiliriz. Zâkir küçük yaşta cemlerde bulunması, onu çok iyi bir gözlemci olarak yetişmesine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda küçük yaşta cem tecrübelerini şu şekilde anlatmaktadır:

“Aile içinde küçük Cem niteliğinde toplantılarımız olurdu. Boş zamanlarda cuma akşamları toplanırdık. Kayınbabam duvazimam okurdu, saz çalmazdı. Sazın olmadığı yerlerde de Bektaş Dede, zâkir bulamazsa duvazimamını dilden okurdu. Yine bir

¹⁰⁹ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

¹¹⁰ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

kaideyle okurdu. Çeşitli okunuş biçimleri vardır ve onu her dede bilir. Üç telli ekseri “damdıra” dedikleri bir alet vardı. Bir türkü çal dinleyelim, dediğimizde çalmazdı. Ama bir duvazımam çal dediğimizde, onu damdırayla çalar, okurdu. Dolayısıyla zâkirin yapacağı görevleri kendisi de yapardı. Keza ben, Mamey Dede hem zâkirlik yaptığını hem de Dedelik yaptığını çok iyi bilirim. Hiç zâkirin olmadığı yerlerde, dede o damdırayla mutlaka duvazımam okuyacak kadar bilir, çalardı. O bilgilerde dedelerde olurdu. Bizim ailenin hepsinde bu bilgiler vardır. Yeri gelir zâkir olmaz, o zaman ikisini de yaparım. Biz böyle bir eğitim aldık. Bende var, Mamay Dede de var, yeğenim Hüseyin’de var birçoğumuzda bu vardır. Gelenektendir bu saz kültürü hepimizde vardır.”¹¹¹

Zâkir’in ilk olarak sazla buluşması 6-7 yaşlarında olmasına rağmen saz çalmayı lise birinci sınıfta öğrenmiştir. Verdiği bilgiler doğrultusunda 14 yaşlarında saz çaldığı anlaşılmaktadır. İlk olarak yedi yaşındayken küçük parçaları ağabeyinden öğrenmesine rağmen tam anlamıyla saz öğrenimi lise çağlarında olduğu anlaşılmaktadır.

1.3 EĞİTİM HAYATI

Nadir Keskin eğitim hayatına 1972-1973 yılında Kayabaşı köyünde başlamıştır. İlköğrenimini kendi köyünde tamamlayan Zâkir, köydeki eğitimin yetersiz olduğundan dolayı ortaöğrenimine Gaziantep’in Düztepe mahallesindeki Şehit Şahin Lisesi’nde devam etmiştir. Köyün bağlı olduğu ilçede okul olmadığı için şehri tercih etmesi, birçok akrabasının orada bulunması ve dönemin siyasi şartlarından dolayıdır. O dönem itibariyle Sağ-Sol çatışmalarından dolayı Yavuzeli’nde rahat bir eğitim alamayacağını düşünen Zâkir, Gaziantep’te bir liseye kaydolmuştur.

Bu dönem siyasi hareketlerin çok fazla olduğu bir dönemdir. Yavuzeli ilçesi Sünni mezhebine bağlı olduğu için Alevi mezhebinde bulunan birçok gruplarla çatışma içindedir. Durumun böyle olması Çepni köylerinde bulunan birçok insanın ilçe merkezi yerine il merkezini tercih etmesine sebebiyet vermiştir. Bu durumun Çepni köylerinde yaşayan birçok kişiyi etkilediği gibi, Çepni dedelerini ve çocuklarını da etkilenmiştir. Siyasi koşullar yüzünde lise eğitimine Gaziantep’te devam etmiştir. Lise döneminde siyasi nedenlerden dolayı bazı guruplara dâhil olmuştur.

Zâkir, “*Bu guruplara girilmesini bizim için çok farklı bir durumdu, inancı afyon diye savunan bir gruba, biz dede soyunun girmesi, belki o zaman*

¹¹¹ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

*mantıklı*¹¹² olduğunu söylese de şimdi, belki dedelik kurumunun yozlaşması ve dedelerin talipler üzerinde etkisini azalmasına sebep olan bir durum olarak nitelendirmektedir.

Nadir Keskin lise öğrenimini Gaziantep'in Düztepe mahallesinde bulunan Şehit Şahin Lisesi'nde başlamıştır. Liseyi daha çok kendi çevresindeki akrabalarıyla birlikte okumuştur. Fakat burada okuduğu zamanda birçok sıkıntı çekmiştir. Akrabalarının çoğu Nadir Keskin'i misafir etmek istemesine rağmen alnız başına tek odalı bir ev tutmuş ve bu evde, eğitimini devam ettirirken bir yandan da ekonomik sorunlarla uğraşmıştır. Küçük bir oda da köyden getirdiği kışlık odunları odanın bir yerine, masasını ve yatağını odanın bir yerine yerleştirmiş ve böyle bir ortamda eğitimini devam ettirmek için uğraşmıştır. Köyün yol güzergâhında sadece bir kamyonun sabah-akşam seferi olması onun Gaziantep'e gidişini de ve köye dönüşünü de ayrı bir zora sokmuştur. Çoğu zaman Gaziantep'ten köye döndüğü zamanlarda Merziman çayının taşması sebebiyle köye gidememiş, yakın köy olan Kıroğlu köyünde konaklamıştır. Bu kendisi için zor bir hayattır. Buna rağmen bu zorluklara göğüs gererek eğitimini devam ettirmiştir. Kendi bu kadar sıkıntı çektiği için çocuklarının bu zorlukları çekmesini istemez ve çocuklarının eğitimi için 2003 yılında Gaziantep'ten bir ev alarak, çocuklarının iyi bir eğitim görmesini sağlamıştır.

Nadir Keskin'in eğitimi üzerinde en büyük katkısı olan kişi ağabeyi Mamey Dede olarak bilinen Mehmet Keskin'dir. Babası Mustalo Dede'nin dedelik yapmaması ve yol sürmemesi sebebiyle Alevilik yoluyla ilgili bütün eğitimini Mamey Dede'den öğrenmiştir. Mamey Dede de bu yolu amcalarından öğrenmiştir. Mamey Dede askerden geldikten sonra Zâkir'in küçük yaşlardan itibaren en önemli hocası olmuştur. 1979 yılında babasını kaybeden Zâkir, bundan sonraki hayatında bütün desteği ağabeyinden almıştır. Gerek Alevilik yolunun öğretilmesinde gerekse zâkirlik ve dedelilik görevinin öğretilmesinde Zâkir'e bir hoca, bir baba olmuştur.

Nadir Keskin küçük yaşlardan itibaren Aliviliği öğrenmek ve öğretmek konusunda istekli bir kişidir. O yüzden küçük yaşlarda bile cemlere katılmış ve yol ve erkânı öğrenme gayretinde olmuştur. Bu gayretleri, onun çok iyi bir gözlemci olmasına katkı sağlamıştır. Bu gözlemleri sayesinde Aleviliği dedelerden öğrenerek kendisini yetiştirmiştir. Nadir Keskin'in bu gözlemi kendisine yol erkân öğreniminde

¹¹² Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

kolaylık sağlamış ve bu nedenle hem dedelik yapma hem de zâkirlik yapma kabiliyetine erişmiştir.

Nadir Keskin'in ilk eğitimi ağabeyinin duvarda asılı sazıyla olmuştur. İlk zamanlarda cemde saz çalanları görmüş ve etkilenmiş -özellikle ağabeyiden¹¹³- onlar gibi olmak için saz çalmaya heves etmiştir. Ağabeyinin sazını her fırsatta alıp oynaması, onun bu yoldaki ilk tecrübeleri olmuştur. O zamanlar sazın yapımı zor, maliyeti pahalı olduğu için her zaman kullanamamıştır. Bu yüzden dedelerin cemde sazın teknesine vurarak çıkardıkları sesi, ağzıyla çıkarıp, bir yandan da kendi döşüne vurarak taklidi bir çalışma yapmıştır. Zâkir'in bu alandaki ilgisi, onun gelişiminde ve dedelik kurumunu yürütmesinde önemli etkisi olmuştur. Daha sonraları 7 yaşlarında ağabeyi Mamey Dede'den küçük dersler alarak küçük parçalar çalmayı öğrenmiştir. Saz ile aşkı hiç eksilmeyen Zâkir'in lise yıllarına geldiğinde kendine ait bir sazı olmuş, lise birinci sınıfta, büyüklerinden de ders alarak sazı iyice öğrenmiş, artık kendi başına istediği ritmi çalmaya başlamıştır. Bu dönemde okulla ilgilenmemiş, her şeyden çok sevdiği sazıyla ilgilenmesi sebebiyle lise birinci sınıfta kalmış, okul tekrarı yapmıştır.

Liseyi bitirdikten sonra gençlik çağlarında tekrar köyüne dönmüştür. Gençlik çağında, Adıyaman'daki Hatayi Ana'nın kardeşleri olan dayılarından çok etkilenmiştir. Özellikle onların bağlamadaki şelpe teknikleri, Nadir Keskin'i çok etkilemiştir. Ama dayılarıyla münasebetleri çok sonraki zamanlarda olmuştur. Çünkü Nadir Keskin dönemin şartları ve çeşitli güçlükler sebebiyle dayılarıyla pek görüşmemiştir. Bu yüzden dayılarının bağlamadaki yeteneklerini sonradan keşfetme şansı bulmuştur. Onun bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Onları daha erken tanıyabilseydik belki Alevilik adına daha çok şey öğrenebilecektik. Çünkü onlar bizden bilgi yönünden çok ilerideler ve Garip Dayım'ın âşıklığı, onun saz çalması, onun şelpe çalmasını, Sarılar'ın yaşlıları bilir. Şelpeyi halka kazandıran insanlardan bir tanesidir. Şimdi onun çocuklarında yaşayan Rıza Dede var. Oğlu yine Küçük Garip Bozkurt var.”¹¹⁴

Ayrıca “*bizdeki bu saz çalma ve müzik söyleme yeteneğinin sadece Hatayi Ana'nın çocuklarında var demesi*” de ilgi çekicidir. Kız kardeşlerinin güzel sesinin olmasına rağmen türkü söylememesi hususunda ise o dönem itibarıyla kızların türkü söyleyip saz çalmasının ayıp olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir. Lise

¹¹³ Alevilik konusunda ilk bilgileri ağabeyinden öğrenmiştir. Çünkü kendisi küçük yaşlarda babasını kaybetmiş ve sadece Alevilerin hizmetini gören ağabeyi olduğu için bu bilgileri ilk olarak ondan öğrenmiştir.

¹¹⁴ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı,1966

mezunu olan Nadir Keskin, eğitimini okuldan çok meclislerde, cemlerde ve muhtelif şahısların yanında almıştır.

1.4 EVLİLİĞİ/ASKERLİĞİ

Nadir Keskin askere gitmeden önce evlenmiştir. Liseyi bitirdikten sonra evlenmiştir. Evliliği dedeliğin verdiği ve toplumun şekillendirdiği kurallar dâhilinde olmuştur. Kendisinin deyimiyle tutucu bir evlilik yapmıştır.

Evlilik konusunda, dede ailesi farklı bir yapıya sahiptir. Bulunduğu konum gereği bazı ayrıntılara dikkat edilmesi lazımdır.

“Dede çocuğuna nasıl bakarsa talibine de öyle bakar. Dede talibinden asla kız almaz. Yolun geçmişinde böyle bir durum vardır. Ne talipten kız almış ne de talibe kız verilmiştir. Evlilikleri kendi ailesi içinde yakın akrabalarından yaparlar. Kendi ailen içinde sevebilirsin, alabilirsin. Ama talipten alamazsın. O otoritenin bozulmaması lazımdır. Bende onun son temsilcilerindenim.”¹¹⁵

şeklindeki ifadesi dedelerin ve dede soyundan gelenlerin nasıl evlilik yaptıkları konusuna açıklık getirmektedir. Nadir Keskin dedelerin ve dede soyundan gelenlerin bu şekilde evlilik yapmasını doğru bulsa da kendi için pek de olumlu bakmaktadır. Çünkü gençlik yıllarında karşı cinsleriyle muhabbeti olmuş fakat bulunduğu konum gereği bu muhabbetini ileriye götürememiştir. Bu nedenle bu yapıyı böyle olmasını dedelerin kontrolü sağlaması ve talipleri üzerinde otoriteyi arttırmak açısından olumlu baksa da kendisinin bazı hayal kırıklıkları olduğu için yapılan uygulamalara olumlu bakmamaktadır.

Nadir Keskin, 1987 yılında beşik kertmesi olan amcasının kızı Zöhre Keskin ile evlenmiştir. Nadir Keskin'in babası, Zöhre Keskin doğar doğmaz “*bu benim oğlumun nişanlısıdır*” diyerek oğlunu Zöhre Keskin ile beşik kertmesi yapmıştır. Bundan dolayı Nadir Keskin, hayatına genç yaşlarda kimseyi almamıştır. Kendisinin bir beşik kertmesi olduğu için evlenene kadar kendi ile hesaplaşma halinde olmuştur. Dedeliliğin ve ailenin verdiği terbiyeden dolayı hiçbir kızı kandırmak istememiş ve sonu olmayan bir şeye girişmenin de faydasız olduğunu düşünerek kimseyle gönül bağı kurmamıştır. Bazen beşik kertmesi olduğu için pişmanlık duyduğu zamanlarda olmuştur. Bu durumdan pişmanlığını şöyle dile getirmektedir:

“Önümüz bağlı diye kimseyle birlikte olmadık. Yani lise döneminde, keşke de beşik kertme olmasaydık, dediğimiz oldu. Tabi bunlara özlem çektiğimiz zamanlarda şiirlerde yazdık. Ben bu şarkıları yazdığım da dinleyenlerinde bu 'bizim derdimize derman' diye olduğunu söyleyenlerde oldu. Ama kimseye ikrar vermedik. O da dedelikten, aile terbiyesinden ötürüdür. Bizde hep rızalık vardır. İnsanları kalbini

¹¹⁵ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı,1966

çalmaya gerek yok, o yüzden kimsenin kalbini kırmak istemedik. Yani kalbimizin bir köşesinde de oldu her zaman. Derin aşk yaşayamadım içimde. Hep kendimle pazarlık içinde oldum. İnsanı, olmayacak bir şeye sürüklemenin bir amacı olmadığına inanıyorum. Yaşamak istediğimiz her şey hayalimizde kaldı”¹¹⁶

Nadir Keskin’in derin aşklar yaşayamamasının tek sebebi dedeliğin ve ailenin verdiği terbiyeden dolayıdır. "*İkrar verip de dönmek*" kendisi için en büyük kusurlardan birisidir. Hayatı boyunca rızalık göstermeye çalışmış, bu rızalık olmadığı takdirde gerçek manada insan olamayacağına inanmıştır. Bu sebeple hayatında her zaman dürüst olmaya özen göstermiştir.

Zâkir'in şuan üç çocuğu bulunmaktadır. Bunları ikisi kız, biri erkektir. Çocuklarının ismi şu şekildedir:

Pınar Keskin 1990 Doğumlu Üniversite Mezunu

Hüseyin Keskin 1995 Doğumlu Üniversite Mezunu

Gamze Keskin 1997 Doğumlu Lise Okuyor

1966 doğumlu olan Nadir Keskin gecikmeli olarak askere girmiştir. Askere geç gitmesinin sebebi eğitiminin devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Askerde acemi birliğini Ankara/Etimesgut'ta Çavuş Talimgâh Taburunda, usta birliğini ise İstanbul'da S4 yazıcısı olarak yapmıştır. Acemi birliğinde sabah spor, akşam eğitim verilmesinden dolayı kendisi için zor bir dönem olmuştur. Askerliğe başlamadan önce meslekler bölümünde birçok işle uğraştığını yazsa da acemi birliğine tankçı olarak başlamıştır. Askerde bazı cezalardan dolayı askerliğini kırk gün geç bitirmiştir.

Usta birliğinde yaşının büyük olması sebebiyle askerlere, ağabeylik rolünü üstlenmiştir. Birçok askerin türlü problemlerini çözmeye çalışıp onlara yol gösterici telkinlerde bulunmuştur. Bu yüzden askerler içerisinde sevilen bir kişi olmuştur. Askere gittiği zamanlarda bir bağlama ustasıdır. Bağlama çalma tekniklerini ayrıntılarıyla bilen bütün müzikleri icra eden bir kişidir. Bu özelliği sayesinde subayların sohbetlerine katılma şansı doğmuş ve askerliğinin rahat geçmesini sağlamıştır.

Bu dönemlerde kendine özgü bir şiir üslubu yoktur. Bu dönem yazdığı şiirler ve icra ettiği türküler, Karacaoğlan, Âşık Veysel, Mahsuni Şerif etkisinde kalarak oluşan manzumelerdir. Özellikle hanımına yazdığı ve özel diye ifade ettiği şiirlerde bu türden şiirlerdir. O kendi tabiriyle "Çepnice" şiirler yazmaya başlamamıştır. Çünkü vatan topağında olduğu için askerlik kendine bir gurbet

¹¹⁶ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı,1966

olmamıştır. Sonraki süreçte Almanya'ya gitmesiyle birlikte üslubunu tamamıyla değiştirecek ve kendi yöresine özgü şiirler yazacaktır.

1.5 FİZİKSEL VE RUHSAL YAPISI

Nadir Keskin 175 cm boyunda, kumral bir yapıdadır. Siyah saçlı bıyıklı ve kahverengi gözlüdür. Hafif kilolu ve beden yapısı orta boyuttadır. Saçları sıkıdır. Yüzü ve kafa yapısı vücuduyla orantılı bir yapıya sahiptir. Genel olarak sağlıklı bir insan profili çizen bir bünyeye sahiptir.

Gerek karakteri gerekse dedeliğin ve zâkirliğin gerektirdiği sorumluluklar sebebiyle özgüveni tam ve açık sözlü bir yapıya sahiptir. Bu yapı gerek cemlerin yürütülmesinde gerek dargınların barıştırılmasında kendine avantaj sağlayan bir yapıdır. Ruhsal yapısı itibariyle dini inancı tam, Ehl-i Beyt sevgisiyle dolu bir gönül adamıdır.

Şiirlerinde her zaman sevgi, aşk, özlem ve gurbeti konu ettiği için duygusal bir insandır. O kadar duygusal olmasına karşın mantığını da elden bırakmamıştır. Taliplerin sorunlarına çözüm bulmada pratik zekâyâ sahip oluşu, kendisinin beğendiği bir özelliğidir.

Ailesinden ve çevresinden aldığı eğitim sebebiyle millî duygulara önem veren bir kişiliğe sahiptir. Mikro ölçekte bu duygularını kendi köyü ile bağdaştırarak birçok şiirlerine yansıtmıştır. O kendi köyünün diliyle konuşmayı ve köyünün diliyle şiirler üretmeyi çok sevmektedir. “*Ben acı kırılın kırılın, diye bir şiir yazsam yediden yetmişe küçükten büyüğe bütün Çepni benim ne demek istediğimi anlar*” şeklindeki ifadesi kendisini yerelleştirerek o toplumun ihtiyaçlarını giderme ve onların duygularına tercüman olma çabasıdır.

O sadece kendi duygularını dile getirmemiş aynı zamanda çevresindeki insanların duygularına da tercüman olmuştur. Başkalarının duygularını içselleştirerek kendi duyguları gibi anlattığı birçok şiir bulunmaktadır. (Bkz 16. ve 39. şiirler) Özellikle bazı şiirinde kendi köyünü ve çevresini tanıtmaya, köyünü ve insanını ne kadar çok sevdiğinin bir göstergesidir.

Kendi ile barışık bir insan olduğu gibi, çevresiyle de barışık bir insandır. Küçükten büyüğe, yaşlısından gencine bütün bireylerle çok iyi sohbet kurabilen ve onları saygı çerçevesinde kucaklayan bir üslubu vardır. Bu sebeple ziyaretçisi çok

fazladır. Genellikle insanların hatırını sayarak onları kırmamayı kendine prensip edinir. Fakat dedeliğin verdiği uyarıcı kimliğiyle de yanlış yapanlara da yanlışlarını açıkça belirtir.

Kendi başına kaldığı zamanlarda iç dünyasına çekilerek tefekküre daldığı zamanlarda olmuştur. Bu dönemde içe kapanıklığı kendisinin şiir ve türkü üretmesine olanak sağlamıştır. Hatta şiirlerinin birçoğunu da bu dönemde oluşturduğunu ifade etmektedir.

1.6 İNANÇ VE DÜŞÜNCE DÜNYASI

Nadir Keskin, dede soyundan geldiği için Aleviliğin canlı bir şekilde yaşandığı geleneksel bir ortamda doğmuş ve içerisinde doğduğu toplumun inanç ve kültürünü benimsemiştir. Alevilik ile genel olarak açıklamayı çalışmanın ilk bölümünde yapılmıştır, burada tekrar açıklama yapma gereği bulunmamaktadır. Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt soyuna bağlı olan Zâkir, Musa-i Kazım soyundan gelmektedir. Zâkir, ilk bilgilerini dedelerden ve küçük yaşta katıldığı cemlerden öğrenmiştir. Sonraki yıllarda babasından ve özellikle ağabeyinden aldığı bilgilerle kendini yetiştirmiştir. Ağabeyinin yanı sıra birçok tekke-tasavvuf aşığını da inceleyerek onların yaşamını kendine örnek almıştır. Şah İsmail Hatayi, Seyyid Nesimi, Kul Himmet, Yemini, Fuzuli, Virani, Pir Sultan Abdal gibi tarihsel süreç içerisinde Alevilik inancına bağlı “Yedi Ulu Ozan” diye bilinen kişilerin hayatlarını okumuş ve bunların bilgilerinden istifade etmiştir. Ayrıca dedelerin dilinden ve elinden çıkan “Telli Kuran”dan yararlanmış ve Alevilik ile ilgili bilgilerini buralardan edinmiştir. Hacı Bektaş Veli, Edip Harabi gibi daha nice tekke şairleri hakkında akademik çalışmaları inceleyerek bunlardan da bilgiler edinmiştir.

Nadir Keskin Alevilik inancına bağlı ve bu yolu yürüten bir dede ve zâkir olmasının yanında âşıklık tipi de bulunmaktadır. Hatta son zamanlarda gerek üretimi gerekse icra ortamları sebebiyle Nadir Keskin’in halk şairliği, zâkirliğinin önüne geçtiği görülmektedir.

Çepni toplumu 1980 sonrası bazı siyasi sebepler ve çeşitli göçler sebebiyle Alevilik hizmetlerini görememiş, dedelik kurumunun zayıflamasıyla da birlikte dedeler vazifelerini yerine getiremez hale gelmiştir. Dedelere taliplerden talep gelmeyince dedelerde köylerde cem yapmamışlardır. Bu doğan boşlukta dedelerin ve

zâkirlerin çeşitli icra ortamları dini boyuttan ladini boyuta dönüştüğü görülmektedir. Bu durum dedelerde tam olarak belirginleşmese de dedelik kurumunun varisleri yani dede çocukları bu durumdan nasibini almıştır.

Bu doğan boşlukta saz çalmayı bilen Nadir Keskin, Âşık tarzı şiir üretmeye başladığı görülmektedir. Şiirlerinin genelini bu şekilde yazan Zâkir, Âşık tarzı şiir geleneğine ait birçok konuyu şiirlerinde işlemiştir. Zâkir'in aşk diye bahsettiği kavram dini bir aşk değil, dünyevi aşktır. Fakat onun aşkları herkesin bildiği bir aşk teması değildir. Onun aşk konusuna dair üretmiş olduğu şiirler, bulunduğu topluma yani Çepni toplumuna hitap eden bir aşk konusudur. Bu yüzden aşk üzerine yazmış olduğu eserlerini, Çepni köylerinde yaygın olarak kullanılan ifadelerle betimlemeye çalışmıştır.

Ölüm, gurbetlik gibi konular da Zâkir'in düşünce dünyasını çok meşgul eden konulardan birisidir. Düşünce dünyasında bu konuların fazlaca yer alması, onun bulunduğu toplumla alakalı bir durumdur. Özellikle Gaziantep Çepnilerinin nazım halk edebiyatı ürünleri bakımından en zengin olduğu alan ağıttır. Ağıt yörede bir gelenek halinde devam etmektedir. Gerek ölümlerde gerekse düğünlerde söylenen bir halk edebiyatı ürünüdür. Böyle olması sebebiyle ağıt sadece Nadir Keskin'in değil, orada bulunan bütün halk şairlerinin şiirlerine de yansımıştır.

Sonuç olarak Zâkir'in düşünce dünyasına baktığımızda iki kısımdan oluşmaktadır: 1. Zâkirliğin verdiği dinî boyut. 2. Aleviliğin çözülmesiyle boşalan yerde, Zâkir'in dünyevî konulara yönelmesiyle oluşan dünyevi boyuttur. Bu iki boyut da Zâkir'in kendini geliştirmesinde ve şiirlerinin üretiminde önemli bir yere sahiptir.

II. BÖLÜM

NADİR KESKİN'İN SANATI

Bu bölümde Nadir Keskin'in sanatı konusu ele alınarak öncelikle Türk Âşıklık geleneği içindeki yeri tespit edilmiş, onun zâkirliği ve halk şairliği bağlamında bilgiler verilmiştir. Sonrasında müzik sanatıyla ilgili usuller ve makamlar, şiir yazmaya başlaması ve sazla ilgisi incelenmiştir.

2.1. TÜRK ÂŞIKLIK GELENEĞİ İÇİNDE NADİR KESKİN'İN YERİ

"Âşık edebiyatı" , "Tekke tasavvuf edebiyatı" ; "âşık", "zâkir", "ozan" ve "halk şairi" kavramlarını birbirinden ayrı müstakil bir yapı olarak düşünmek imkânsızdır. Belki icra ortamı ve bağlam farklılığı sebebiyle zâkirlik kavramı diğer üç kavramdan ayrı tutsak da Alevi-Bektaşî şairlerde -özelikle de zâkir olanlarda- bu kavram, diğer zikretmiş olduğumuz kavramlarla iç içedir. Bu tür kavramlar, Türk edebiyatının muhtelif dönemlerinde varlığını sürdürmüş ve eş zamanlı ve art zamanlı olarak yani kimi zaman aynı paralelde kimi zamanda öncüllük -ardılık ilişkisi içinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Nadir Keskin'in zâkirlik, âşıklık ve halk şairliği" ile olan ilişkisini ortaya koymak için öncelikle Türk edebiyatı tarihi içerisinde "âşıklık" ve "zâkirlik" kavramlarının neyi ifade ettiğini belirlemek yararlı olacaktır.

Özkul Çobanoğlu, Âşıklık geleneğini ve âşık şiirini sözlü kültür ortamının ürünü olarak ifade etmiş ve bağımsız bir sosyo-kültürel kurum kimliğine 16. yüzyılda ulaştığını ve günümüzde de bu sürecin devam ettiğini belirtmektedir. Ayrıca Âşıklık geleneğini "*Türk toplumunun bütün sosyo-kültürel katmanlarınınca özümsemiş, Osmanlı döneminden günümüze ortak kültürü oluşturan değerleri*

bünyesinde barındıran kurumlaşmış bir gelenek” olarak tanımlar.¹¹⁷ Özkul Çobanoğlu âşık şiirinin bağlamı ve kökeni hakkında şöyle devam eder:

“Âşık, hem döneminde hem de sonraki dönemlerde sesini geniş kitlelere duyurmuş bir sanatçudur. Her edebiyat akımı gibi, âşık şiiri de kendi döneminin zihinsel atmosferinin bir sonucu olarak oluşmuştur. Âşık yaşadığı kültürel ortamla iç içedir, âşık şiiri toplumun ihtiyacına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Âşık destanları Türk millî edebiyat geleneğinin en eski şiir formlarından biridir. Ozan-baksı geleneğinden Âşıklık geleneğine ve âşık şiirine intikal etmiştir”¹¹⁸

İlk olarak “âşıklık” ve “halk şairi” kavramlarının arasındaki farklılığı ifade eden Mehmet Zeki Pakalın, âşık ve halk şairleri terimlerinin birbirinden farklı kişileri karşıladığı kanaatindedir. Ona göre “*âşık ellerinde saz ismi verilen telli çalgı ile şehir şehir, kasaba kasaba, köy köy dolaşarak şiir okumak, maniler söylemek suretiyle maişetini temin eden bir kısım halka verilen unvandır.*”¹¹⁹ Halk şairini ise şöyle tanımlamaktadır: “*Halk şairleri yaşadığı muhitin ve içinde yetiştiği kitlenin elemelerini, sevinçlerini, emellerini, temayüllerini, ihtiyaçlarını, ihtiraslarını hırçınlıklarını kuvvetle sezip halk diliyle terennüm eden anadan doğma şair adam demektir.*”¹²⁰

Şükrü Elçin ise “halk şairi” terimine farklı bir gerekçeyle itiraz eder. Elçin günümüzde kendini “âşık” olarak vasıflandıran birtakım sanatkârları “halk” kavramı içinde değerlendirme düşüncesi, Tanzimat, Türkçülük ve Millî Edebiyat akımlarının tesiri ile gelişmiş bir fikir olarak ifade eder ve halk şairi terimini Batı edebiyatının tesirinde kalmış fikir ve edebiyat adamlarımız tarafından verildiğine inanır ve sanatkârları tasnif kolaylığı için sadece “şair” olarak vasıflandırmanın hatalı olmayacağını savunur.¹²¹

Saim Sakaoglu, Âşık edebiyatı temsilcilerinin adlandırılmasında kullanılan birçok terimi tanımladığı araştırmasında şiir sahasında örnek veren birkaç özellikleriyle birbirinden ayrılan şairlere ortak ad olarak “âşık” adının verilmesini ve vasıflarına göre “hak aşığı”, “kalem şairi” ve “saz şairi” gibi yeni bir ad vermeyi teklif etmektedir.¹²²

Ozan kavramı üzerine ise ilk malumatları Fuat Köprülü’nün eserlerinde görmekteyiz. Ozan kavramı üzerine görüşlerini ortaya koyan Köprülü, ozan ve

¹¹⁷ Çobanoğlu, Özkul. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Akçağ Yay., Ankara, s. 1

¹¹⁸ Özkul. a.g.e., s. 333

¹¹⁹ Düzgün, Dilaver (2006). “*Âşık Edebiyatı*”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Editör: M. Öcal Oğuz, Grafiker Yay., Ankara, ss. 307-308

¹²⁰ Düzgün. (2006). a.g.e., ss. 307-308

¹²¹ Elçin, Şükrü (1987). *Âşık Ömer*, Ankara: KTB Yay. ss. 31.32

¹²² Sakaoglu, Saim (1986). *Ozan, Âşık Saz Şairi ve Halk Şiiri Kuramları Üzerine*, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, C.1, Ankara. ss. 247-251

ozanlık geleneğiyle ilgili olarak ozan kavramının ortaya çıkışından günümüze kadar tarihi süreçler içinde ne anlama geldiğini ve nasıl kullanıldığını “Edebiyat Araştırmaları-1” adlı kitabında ayrıntılarıyla ifade etmiştir.¹²³ O, Türklerin ilk şairlerini farklı bölgelerde Oyun, Kam, Ozan, Baksı gibi adlarla ifade etmiş ve bu kişilerin sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık ve hekimlik gibi birçok görevlerinin olduğunu gelişen iş bölümleri sonucunda bu görevler farklı kişiler tarafından üstlenildiğini ifade eder.¹²⁴ Ozan kelimesini ayrıntılarına girmeden ozan, halk şairi, âşık kavramları arasında ilişkiyi, Dilaver Düzgün şu şekilde açıklar:

“15.yüzyıldan sonraki uzun bir süre içerisinde “âşık”ı karşılamak üzere kullanıldığına tanık olmadığımız "ozan" kelimesi 19. yüzyılın ortalarından, özellikle 1970’li yıllardan itibaren tekrar âşıkların adı olarak kullanılmaya başlanmış, bu adlandırma da yine bazı bilim adamları ve araştırmacıların tepkisine neden olmuştur. Son zamanlar da ozan veya halk ozanı terimlerinin iyice yerleştiğini görmekteyiz. Hatta bazı gelenek temsilcilerinin kendilerini zaman zaman âşık yerine ozan veya halk ozanı terimleriyle taktim ettiklerini görmekteyiz.”¹²⁵

Öcal Oğuz, halk edebiyatının manzum ürünlerini ortaya koyan kişileri verdikleri eserler doğrultusunda birbirine benzedikleri ifade eder. Ve âşıkları tanımlarken:

“Bunlar arasında "halk aşığı", "badeli âşık" "meydan şairi", saz şairi", "çöğür şairi" gibi adlara sahip olan "âşık" ile "kalem şairi" ve "halk şairi" olarak adlandırılan saz çalmayan şairler halk şiirinde iki önemli grubu meydana getirmektedir.”¹²⁶

şeklinde yorumlamaktadır.

Öcal Oğuz, araştırmasının sonunda halk edebiyatının manzum ürünlerini meydana getiren şairlerin tamamını “halk şairi” genel başlığı altında adlandırmayı önerir.¹²⁷ Bizim görüşümüzde Oğuz’un görüşüyle paralel yöndedir.

“Âşık”, “Halk Şairi”, "Halk Ozanı” ve “Saz Şairi” kavramları hakkında bazı araştırmacıların genel görüşlerini beyan ettik. Bu beyandan sonra “Zâkir”, “Kamber” ve “Sazandar” terimlerinin ne olduğunu ve hangi icra ortamında, hangi bağlamda varlıklarını sürdürdüklerini belirttiğimiz takdirde, Nadir Keskin’i gelenek içerisinde nasıl tanımlanacağı kolaylaşacaktır.

Alevilik üzerine yapılan araştırmaların fazlalığı göze çarpsa da “Zâkirlık” diğer adıyla “Kamberlik” üzerine yapılan çalışmaların azlığı göz önündedir. “Zâkir”, farklı bölgelerde “Kamber”, “Sazandar” ve “Âşık” gibi adlandırmaları yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

¹²³ Köprülü, M. Fuat (2004). Edebiyat Araştırmaları-1, Akçağ Yay., Ankara, ss. 129-140

¹²⁴ Köprülü. (2004). a.g.e., ss. 129-140

¹²⁵ Düzgün. (2006). a.g.e., s. 308

¹²⁶ Oğuz,Öcal. (1994). Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara s.

24

¹²⁷ Düzgün. (2006). a.g.e. s.308

Zâkirlik kavramı üzerine bazı tanımlar şu şekildedir:

Devellioğlu, Osmanlıca sözlükte zâkirin kelime anlamı “*Zikreden, zikredici, anan, tekkelerde zikir esnasında dervişleri teşvik için ilahiler okuyan kimse*”¹²⁸ olarak tanımlar.

Ali Yakıcı ve Nazife Özdemir Çorum Alevileri üzerine yapmış oldukları çalışmada zâkirlik konusunda görüşleri şöyledir:

“Cemin önemli hizmet sahiplerindedir. Cemin gidişine göre, söylediği nefeslerle canları aşka getiren ve yapılacak sohbetlerin gidişini belirleyen görevlidir. Çorum Aleviliğinde, cemin icrasına göre söylediği nefeslerle canları aşka getiren ve yapılacak sohbetlerin gidişatını belirleyen, yolculukları sırasında dedelerin günlük işlerini gören kişilere, “kamber”in yanı sıra, “zâkir” ve “âşık” da denilmektedir. Bunlar arasında en yaygın olanları “zâkir” ve “âşık”tır. Kendisine kamber, zâkir ya da âşık denilen kişi, cem sırasında peyk, meydancı, ibrikçi, gözcü, sofracı hizmetlerinden herhangi birini de yerine getirebilir.”¹²⁹

Zâkir kavramı üzerine diğer bir tanım da şöyledir:

“Anan, zikreden, dile getiren, bildiren uyaran. Alevi cemlerinde saz çalan deyiş okuyan (hizmet veren) âşık, ozan, sanatçı, müzisyen. Zâkir hizmeti Cemde 12 hizmetten biri.”¹³⁰

Mehmet Tıraşçı eserinde zâkir kavramını ve görevini şu şekilde açıklar:

“Alevi âşıklarının semah icra ettikleri meclise cem töreni denir. Bu cem törenlerinde uygulanan on iki hizmetten biri de zâkirliktir. Fakat diğer tekkelerden farklı olarak bu zâkirliğe; güvender, sazandar ve âşık baba gibi isimler de verilir”¹³¹

Zâkirin kavramsal anlamda ne anlama geldiği konusunda genel olarak araştırmacılar, “*deyişler söyleyen ve cemde görevli olan 12 hizmet erbabından bir tanesidir*” şeklinde yorumlamaktadır. Zâkirin cem içerisinde ve cem dışında işlevlerine baktığımızda zâkir çeşitli görevler üstlenmektedir. Zâkir cem içerisinde cem hizmeti yürütüp ve cemin akış formunu düzenlerken cem dışında dedeni kalacak yerini cemin nerede ve ne zaman yapılacağı planlayan kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliğiyle yolu yürütülmesinde dededen sonra gelen en önemli temsilcidir. Ali Duymaz, Mehmet Aça ve Halil İbrahim Şahin’in ortak çalışması olan “Balıkesir Yöresi ve Tahtacılar’da Kamberlik Geleneği” adlı makalede zâkirin işlevi ve bağlamı açısından şöyle tanımlamışlardır:

“Cem hizmetinin yürütülmesinde dede ve dedenin yanındaki kamberin önemli bir yeri vardır. Dede, cemdekilere nasihatlerde bulunup cemin çeşitli safhalarında yapılması gereken işlemleri yaptığı dualarla takip ederken, bu işleyiş içinde kamber de aktif olarak yer almaktadır. Bazen dedenin verdiği bilgileri tamamlayıcı, bazen de dedenin sohbetini yönlendiren nefesler okuyan kamber, cemlerin yapılmasında dede kadar önemli bir hizmet ehlidir. Kamber cemlerde saz eşliğinde, “deyiş”, “nefes”, “duvazımam” okur.

¹²⁸ Devellioğlu, Ferit. (2000). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara s. 1166

¹²⁹ Yakıcı, Ali ;Özdemir Nazife. (2012). Çorum Alevilerinde Kamberlik Geleneği, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı: 64 s. 259

¹³⁰ http://www.alevi.dk/ALEVILIK/Alevilik.htm#_edn85

¹³¹ Tıraşçı, Mehmet (2014) Bir Dini Musiki Formu Olarak Alevi-Bektaşî Nefesleri, Geçmişten Günümüze Alevilik, I. Uluslararası Sempozyumu, C.2. Bingöl Üniversitesi Yay. s. 302

Bu, cemin olmazsa olmaz kuralıdır. Cemin başlamasında, hizmet sahiplerinin gelişinde, çerağın yakılmasında, kurbanın kesilmesinde, semahın dönülmesinde ve buna benzer cemin çeşitli safhalarında kamber duruma uygun nefesler söylemekle yükümlüdür. Sonrasında ise dedenin anlattığı, üzerinde durduğu konularla ilgili nefesler söyler. Cem ibadetlerinde kendine has bir beste ile okunur ve kutsallık taşır. Koşma yapısındaki dörtlüklerle oluşturulan nefeslerde aşktan, didardan, sakiden, badeden, velilerin menkıbelerinden, yoldan, erkândan söz edilir. Kamberler tarafından cemlerde okunan ve On İki İmam, Hz. Peygamber, Hz. Ali ve Hz. Fatma'yı öven manzumelerdir. Terimin orijinali “duvazdeh imam” olmakla birlikte, gelenekte “duvazimam” ve “duvazmam” diye de söylenmektedir. Cemdeki işleri yapacak, cemin yürütülmesinde görev alacaklar da yine cemin baş kısımlarında çağrılırlar. Çağırma işleminde dede, hizmet sahiplerine dualarını verir, bazı durumlarda çağırma işini kamber bir deyişle yapabilir. Cemin başladığını sembolize eden “delil”in uyandırılmasında da dede dua okurken kamber delille(çerağ) alakalı, delilden bahseden üç duvazimam söyler.”¹³²

Zâkirin ne olduğu ve ne anlama geldiği hakkında araştırmacılar hem fikirdir.

Fakat işlevleri konusunda her yörede farklı bir yapı görülmektedir. Ali Yakıcı ve Nazife Özdemir, yayımladıkları “Çorum Alevilerinde Kamberlik Geleneği” adlı makalede ve Ali Duymaz, Mehmet Aça ve Halil İbrahim Şahin'in ortak çalışması olan “Balıkesir Yöresi ve Tahtacılar da Kamberlik Geleneği” adlı makalede zâkirin, âşık olarak da adlandırıldığı cem öncesinde ve cem sırasında bazı farklılıklar olsa bile aynı işlevi gördükleri konusuna dikkat çekmişlerdir.

Zâkirliğin ozanlık ve halk şairliği ilgili olduğu söyleyen bazı araştırmalarda göze çarpmaktadır. Bu kavramların ayrımı konusunda Banu Mustan Dönmez “*Alevi Müzik Uyanışı Bağlamında “İzmir Limontepe Alevi Göçmenlerinin Müzik Pratikleri”*” adlı doktora tezinde zâkir ile ozan arasındaki farkı, usta malı söyleyen ve üretim kabiliyeti olan zâkir olarak ikiye ayırmıştır. Cemlerde usta malı söyleyen sanatçı tipine zâkir derken üretme kabiliyeti olan sanatçı tipini de ozan olarak adlandırmaktadır. Ayrıca bu iki özelliği de içinde barındıran sanatçı tipinin de olduğunu savunmaktadır. Bu ayrımı şu şekilde yorumlamaktadır:

“Ozanlık kurumunun dedelik ve zâkirlikten en büyük farkı şudur; ‘ozan’, cem içi ve cem dışı Alevi müziklerinin sözlerini ‘yaratır’ ve yaratıcılığıyla Alevi sözlü kültürünü ‘devindirir’. Alevilikte ozanlık kurumu, hafife alınmayacak kadar önemlidir; bunu şuradan anlıyoruz ki Alevilikte ‘yedi ulu ozan’ vardır. Cemlerde zâkirler ve cem dışında da müzisyenler, sözsel yaratıcılığın sağlayıcısı ve Alevi kültürünün devindiricisi olan ozanların dizelerini kullanarak performans gösterirler. Yaratının son kıtasında da ozanın mahlasını (adını) zikrederler. Son kıtada yaratıcının mahlasının geçmesi geleneği, Alevi kültürünün bugüne kadar sözlü olarak devindiğinin kanıtıdır. Dedelik soydan gelen bir dini liderlik kurumuyken, zâkirlik ve ozanlık soydan gelmez, tamamıyla bireysel yeteneklere bağlıdır. Zâkirle ozan arasındaki en büyük fark ise sudur: Ancak kendisine ait dizeleri olan ve dolayısıyla son dizede kendi mahlasını kullanan kişi ozan olabilir, ‘ozan yaratıcıdır’; Âşık Veysel Satıroğlu gibi. Fakat sözlü bir kültürü üretmekten çok bunu icra eden kişiye zâkir/âşık denir. Eş deyişle, yaratıcılığa sahip olmayan bir müzisyen, var olan kültürel mirası cem içinde sergileyebiliyorsa adı ‘zâkir’ dir. Ancak bir kişi hem zâkir hem de ozan olabilir ve ozanların önemli bir kısmı cem içinde zâkirlik yaparak pişmiştir; Âşık Mahsuni Şerif

¹³²Duymaz; Aça; Şahin. (2011). a.g.m. s. 45

gibi. Yine birden fazla kurumun yürütücüsü olmaya bir örnek daha vermek gerekirse o da Erzincanlı Davut Sulari'dir. Sulari hem dede hem zâkir hem de ozandı.¹³³

Zâkirleri tarihi süreç içerisinde yetiştirme koşulları dikkate alındığında Halk şairleriyle benzer özellikler göstermektedir. Zâkirlik üzerine metodoloji ve terminoloji bakımından en kapsamlı çalışmalardan biri Mehmet Ersal'ın yazmış olduğu "Alevi Cem Zâkirliği: Battal Dalkılıç Örneği" adlı makaledir. Bu makalede Mehmet Ersal da Banu Mustan Dönmez gibi zâkirleri ikiye ayırmıştır. Birinci yaratma kabiliyeti olan zâkirler, bir diğeri ise usta malı söyleyen zâkirler olarak sınıflandırmıştır. Bu yapıyla zâkirlerin belirli bir gelenek çevresinde yetiştikleri ve yetiştirme ortamları dikkate alındığında halk şairleriyle benzer özellik gösterdiği açıktır. Ersal, zâkirleri sınıflandırma konusunu şöyle yorumlar:

"İki çeşit zâkirden söz edebiliriz: Birincisi yaratma kabiliyetine sahip hem âşık ve zâkir adlandırmasına alabileceğimiz türdür. İkincisi, yaratma kabiliyeti olmayıp cem törenlerinde usta malı şiirlerle hizmet yapan zâkirlerdir. İkinci grup zâkirler, Alevi Bektaşî inanç sisteminde "Yedi Ulu Ozan" olarak anılan Nesimî, Fuzûlî, Hatayî, Pir Sultan, Viranî, Kul Himmet ve Yeminî'nin veya diğer önemli Alevi ozanlarının hizmet, nefes ve duvazlarını seslendirirler."¹³⁴

Yukarıdaki bilgilere baktığımızda üretim kabiliyeti olan zâkirlere, âşık olarak da adlandırıldığı görülmektedir.

İzah ettiğimiz bilgiler doğrultusunda Nadir Keskin'in zâkirliği ve halk şairliği açısından gelenekteki yerini tespit etmek için onu sadece bir boyutta ele almak yerine, onu anlatıcı tipi ve bulunduğu bağlam göz önüne alınarak değerlendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Çünkü sanatçının sadece bir boyutta değil, onun içinde bulunduğu bağlam ve sosyal çevrede önemlidir. Bu nedenle "Nadir Keskin'in Zâkirliği" ve "Nadir Keskin'in Halk Şairliği" adlı iki başlık altında incelenip bu kavramları niçin kullandığımıza dair bilgi verilecektir.

2.1.1. Nadir Keskin'in Zâkirliği

"Sanat ürünleri, toplumun yapısından soyutlanamaz. Bunlar toplumsal ilişkilerden doğan olgulardır. Her toplumun kendine özgü acıları, sevinçleri, umutları, özlemleri kısacası kendine göre bir iç dünyası vardır. Bu iç dünyanın birikimleri de sanat ürünlerinde dile getirilir. Edebî eserler, yaşayan kültür topluluğunun ortak dünya görüşüne ve değerler sistemine göre şekillenir. Halk şairlerinin şiirlerinde Anadolu halkının dünya görüşü ve estetik modelleri de temsil edilir."¹³⁵

¹³³Dönmez Mustan, Banu. (2008). İzmir Limontepe Alevi Göçmenlerinin Müzik Pratikleri, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir, s. 66

¹³⁴Ersal, Mehmet. (2009). Alevi Cem Zâkirliği: Battal Dalkılıç Örneği, Alevilik-Bektaşîlik Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1, s. 189

¹³⁵ Artun, Erman (1996). Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani, Adana, Hakan Ofset. ss. 295-298

Her insan, toplumsal bir varlıktır. Toplumdan ayrı bir yapı olarak değerlendirilemez. İnsan doğar, büyür ve topluma ait bir varlık olur. Toplum gibi düşünür ve toplumun verdiği anlamlarla şekillenir ve toplumun verdiği değer kadar benliğini ortaya koyar. Bu açıdan Nadir Keskin'i ele aldığımızda o, dedelik kurumunun temsilcisi ve dini ritüellerde dededen sonra gelen bir lideridir.

Nadir Keskin, içinde bulunduğu Çepni toplumu tarafından bir zâkir olarak adlandırılmaktadır. Onun böyle adlandırılması her zaman cem içinde bulunması, saz çalıp dedenin ceminde zâkirlik görevini yürütmesi ve Alevilik inanç sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olmasındandır. Onun zâkirliğe girişi hem dede soyundan gelmesi hem de bulunduğu toplumun isteğiyle olmuştur. Nadir Keskin'in zâkirliğe girişine Alevilikle ilgili usul ve erkânı iyi bilmesinin yanı sıra halk tarafından da çok sevilen, alçak gönüllü, dürüst bir karaktere sahip olması da önemli bir faktör olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Nadir Keskin, toplumun istek ve talepleri doğrultusunda hem zorunlu hem de kendi isteği ile zâkir olmuştur.

Onun zâkirliğe başlaması küçük yaşlarda olmuştur. O hayatın her döneminde cemlerde bulunmasından dolayı küçük yaşlardan itibaren zâkirliğe bir merakı olduğunu ifade etmiştir. Küçük yaşlarda ağabeyinden ve sonraki zamanda dayısından edindiği tecrübeler sayesinde zâkirlik üzerine kendini yetiştirmiştir. Onun saza karşı olan ilgisi ve dede soyundan biri olması zâkir olmasını kolaylaştırmıştır. Küçük yaşlarda dahi saz çalmasını bilmemesine rağmen ağabeyinin sazını eline alıp ağzından ses çıkarması onu zâkirliğe olan merakını göstermektedir.

Nadir Keskin cemdeki ilk zâkirlik deneyimini ağabeyin yanında yapmıştır. Onun yanında kendini yetiştirdikten sonra muhtelif yerlerde farklı cemlere katılıp zâkirlik görevini icra etmiştir. Sadece bulunduğu köyde zâkirlik yapmayıp, Çepnilerin bütün cem ritüelinde var olmuştur. O Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki gibi gezici bir zâkir değildir. O sadece kendini Çepnilerin zâkiri olarak tanımlamış ve bu alana hizmet etmiştir.

Nadir Keskin genellikle Kuzuyatağı, Sarılar, Düztepe, Kösel köyü olmak üzere Çepnilerin yoğun yapıldığı bölgelerde zâkirlik görevini yürütmüştür. Ağabeyinin bir dede olması sebebiyle birçok yerde cemlere katılmasına rağmen ağabeyiyle gittiği her cemde zâkirlik görevini üstlenmemiştir. İcra ettiği ortamlar içerisinde genellikle "Yedi Ulu Ozan" bilinen şahsiyetlerin deyişlerini okumuştur. Kendine özgü bir eseri bulunmamaktadır. Fakat ağabeyinin yazmış olduğu eserleri cem sırasında icra etmiştir. Onun kendisine ait bir eserinin bulunmaması yaratma

kabiliyetinin eksikliğinden değil Ulu Ozanların yazmış olduğu eserlere saygı göstermesinden ötürüdür. Bu anlamda bakıldığında Nadir Keskin'in dini formda bir eseri yoktur. O eserlerini daha çok ladini boyutta oluşturmuştur.

Onu birçok zâkirlerden ayıran en önemli özelliği, onun özde bir halk şairi olmasıdır. Bu yüzden Nadir Keskin yaşamın belirli geçiş dönemleri diye adlandırdığımız zamanlarda da zâkirlik boyutunda arınarak, bir halk şairi boyutuna dönüşmüştür. Anadolu'nun bazı yerlerinde Alevi âşıkların zâkirlik yaptığı bilinmektedir. O da bu örneklerden bir tanesidir.

Onun zâkir olarak görülmesi yaratıcılığını olumlu ve olumsuz olarak etkilemiştir. Olumsuz olarak bakıldığında ürettiği eserleri çeşitli ortamlarında icra edememesine neden olmuştur. Çünkü kendisinden dini formlarda eserler beklenirken o bunu aksine dünyevi konularda eserler üretmiştir. Bu durumun böyle olması da onun eserlerini her ortamda aktaramamasına sebebiyet vermiştir. Bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Benim her eserim önce Mehemet Bakıray dillendirir. O zaman o benden ilham alırdı, sonra millete verirdi ilhamı. Mehmet Bakıray benim dilimdi. O zaman ben utanıp sıkılırdım. O zaman dedelik ve zâkirlik vasfımız olduğu için ‘sen dedesin, zâkirsın gidip de düğünde türkü mü okuyacaksın’ derlerdi.”¹³⁶

Toplumun bu türden yaklaşımı Nadir Keskin belli bir döneme kadar din dışı yapılan sohbetlerde ve hayatının geçiş dönemlerinden biri olan düğün gibi çeşitli ortamlarda saz çalıp türkü söyleyememe problemini ortaya çıkarmıştır. Bunun böyle olmasındaki en büyük etken dedelik kurumunu yürütmesi ve her zaman çeşitli cemlerde zâkirlik yapmasındandır. Ürettiği şiir repertuvarına baktığımızda onun bütün şiirleri din dışı; aşk, gurbet ve hasret gibi konulardır. O dini nitelikte eser yazmamıştır. Onun cemlerde okuduğu deyişler diğer zâkirlerde olduğu gibi "Yedi Ulu Ozan" diye adlandırılan şairlerin eserleridir.

Nadir Keskin bir zâkir olarak zâkirliğin bütün kural ve kaidelerini bilmektedir. Fakat onun zâkirliğe girişi ve zâkirliği sürdürmesi gerek toplumun beklentileri gerekse içinde bulunmuş olduğu dedelik kurumundan ortaya çıkmıştır.

Nadir Keskin, Almaya'ya gittikten sonra gurbet özlemiyle kendi eserlerini üretmiştir. Kendi eserlerini üretmesiyle birlikte içinde bulunduğu topluma karşı bir sorumluluk hissederek bulunduğu yöreye ait şiirler meydana getirmiştir. Bu şiirlerin oluşumu sonucunda bu alanda kendini başarılı hisseden Zâkir, din dışı konularda şiir

¹³⁶ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

üretmeye meyilli olmuştur. “Benim için Çepni türküleri önemli, zâkirlik ikinci planda “şeklindeki ifadesi bu alanda kendini geliştirdiğinin göstergesidir.

Nadir Keskin, Çepniler Derneğini kurulması ve dernekte etkin bir rol almasıyla gerek dedelik kurumu gerekse içinde bulunduğu toplumun beklentileri sonucunda Alevilik üzerine kendini geliştirmekte ve üzerine verilen dini lider misyonunu sürdürmektedir.

2.1.2. Nadir Keskin’in Halk Şairliği

Halk şairlerinin yetiştiği ortamı bilmeden eserleriyle ilgili kesin hükümlere varmak yanlış bir yaklaşımdır. Bu nedenle halk şairini meydana getiren ortam, genel hatlarıyla bilinmesi lazımdır. Halk şairleri alakalı geniş bir bilgi sahip olmak için bunların ne gibi sosyal şartlar altında yetiştiklerini, edebi eğitimlerini nasıl aldıklarını mesleki yetişme biçimlerini, bilmek gerekir. Halk şairinin yetiştiği çevre ve şartlar bilmek eserleri hakkında yorum yapmayı bize kolaylaştırır.¹³⁷

Bireyin kimliği pek çok sosyal rolün kompleks bir karışımı olarak tanımlanmakta ve bazı rollerin diğer rollerden daha baskın olduğu görülmektedir. Bireyin toplum içinde kendine biçilen bir statüsü olsa da özünde, aile içinde, iş hayatında ve toplumsal yaşamda birden çok rolleri vardır. Bu nedenle Nadir Keskin'e toplum, bir ve birden çok rol isnat edilmiştir. Fakat o genelde bir dini inanç siteminin temsilci olarak zâkir konumunda görünse de özelde halk şairidir.¹³⁸

Nadir Keskin, genelde dedeleri özelde ise kendisini din dışı konulara yönelmesini ve farklı icra ortamlarında farklı roller üstlenmesini şu şekilde şu şekilde ifade etmektedir:

“1970’lerin başıyla birlikte Türkiye’de çeşitli siyasal akımlarla dedelik kurumunun içi boşaltılmıştır. Bazı alevi kesimler dini reddeden bir yapıya bürünmüş ve bu tür ortamlarda inanç liderleri vasıflarını yitirmişlerdir. Türkiye’nin birçok bölgesinde olan bu süreç, Gaziantep Çepnilerinde de aynı şekilde işlemiştir. Bu doğan boşlukta dedeler kendi içlerinde küçük cemler yapsalar da genel anlamda toplumsal katılımın yüksek olduğu cemler yapamamışlardır. Bu nedenle de gerek dedeler gerekse Alevi halk ozanları dinleyici kitlesi bulamayınca din dışı konulara yönelmiştir.”¹³⁹

Bu görüş çerçevesinde değerlendirdiğimizde, Çepni toplumun Alevilik yolunu yürüten dedeler ve zâkirler, toplumdan herhangi bir cem talebi gelmeyince büyük boşluğa düştüğü görülmektedir. Kendi toplumunda anlamını yitiren ve şiir

¹³⁷ Artun, Erman. (2005). Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, Kitabevi Yay., İstanbul, s. 40

¹³⁸ Buradaki halk şairi terimini kullanmamız Öcal Oğuz’un Yozgat’ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü " adlı eserinde sınırlarını çizdiği terim olarak alınmıştır. Öcal, Oğuz. (1994). Yozgat’ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. s. 24

¹³⁹ Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

üretme kabiliyeti olan bazı dede ve zâkirler, doğan bu boşlukta şiir yazmaya yönelmişlerdir. Bu kişilerin yazdıkları şiirler genellikle dini mahiyetten çıkıp halkın aşklarını, özlemlerini, duygularını ve dertlerini ihtiva eden şiirler formunu almıştır. Bunun yanında kendi duygularını ifade eden birçok şiir meydana getirmişlerdir. Bu durumun sonucunda bazı dede ve zâkirlerin eski yapısında sıyrılıp farklı bir kimlik kazandığı görülmektedir. Aslında bu bir farklı kimlik kazanmaktan ziyade dinsel konulardan farklı olarak dünyevî aşk ile ilgilenme durumu şeklinde değerlendirilebilir.

Nadir Keskin de bu dönüşümün ve değişimin örneklerinden bir tanesidir. O zâkir olarak bilinmesine rağmen doğan bu boşluk sonucunda çeşitli toplumsal konulara ve olgulara eğildiği gözlemlenmektedir. O hem cemlerde zâkirlik yaparken aynı zamanda da muhtelif ortamlarda da bazı Alevi-Bektaşî zâkirler gibi din dışı mahiyette ürünler yaratıp icra etmeye başlamıştır. O zâkirlik ile halk şairliğini art zamanlı olarak değil eş zamanlı olarak sürdürmüştür.

Nadir Keskin kendisinin “zâkir mi yoksa âşık mı?” olduğu konusunda yaptığımız derlemelerde şu şekilde ifade etmektedir:

“Zâkir, dini anlamda şiirleri cemlerde terennüm eden kişi. Bizde zâkirlik var. Bütün Çepni toplumu beni zâkir olarak bilir. Cemler de abim Mamey Dede'nin yanında, zâkirlik yaptık, yaparız, yapıyoruz" Zorunlu olarak mı yapıyorsunuz sorumuza şöyle devam eder: Severek yapıyoruz, bizim kültürümüze, Alevilik kültürü içerisinde zaten saza da doğuştan aşınayız. Bu benim için bir zorunluluk değil. Çünkü toplumun gözünde ben bir dedeyim ve bir zâkirim. Ama bundan ziyade benim halk şairliğim yani âşıklığımda vardır. Ben Çepni'nin aşkını, sevgisini özlemini Çepni diliyle anlatırım. Benim için bu daha önemlidir. Beni Çepniler bir dede bir zâkir olarak bilir ama Alevi olmayıp beni tanıyan birçok Yavuzeli'nde Antep'te birçok kişi var. Onlar Aleviliği bilmezler bu nedenle onların gözünde bir halk şairiyimdir.”¹⁴⁰

Nadir Keskin toplumun gözünde bir zâkirdir. Fakat yazdığı şiirler ve icra ettiği ortamlar bağlamında onu bir halk şairi olarak da ele almak gerekir. Çünkü yukarıda ifade ettiğimiz sosyal ve siyasi ortamlarla paralel olarak yaratıcının rolü ve yazdığı ürünlerin bir değişme dönüşme girdiği görülmektedir. Bu yönüyle de kendilerine yaşam alanı bulma noktasında güçlük çekmemektedir.

Günümüzde ise Nadir Keskin çeşitli cemlerde zâkirlik yaparken aynı zamanda çeşitli icra ortamlarında kendine özgü bestelerini icra etmektedir. Bu icrasını düğünler, sohbet ortamları ve çeşitli medya kanallarıyla geniş kitlelere ulaştırmaktadır. Yani dünün aşığı kahvelerde, halk meclislerinde ve elinde sazı, dilinde türküsüyle diyar diyar gezip yeteneğini icra ederken bugün ise teknolojinin gelişmesi ve ilerlemesiyle Âşıklık geleneği, dar bir alandan çıkıp daha geniş ölçekte

¹⁴⁰Kaynak kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

çeşitli alanlara doğru yayılma olanağı bulmuştur. Aynı duruma paralel olarak bu gelenek, gelenek dışı unsurlarla beslenmiş ve kabuk değiştirerek farklı şartlara uyum sağlamıştır.¹⁴¹

Son yıllarda bakıldığında Nadir Keskin'in eserleri, Çepni ve Alevi toplumunun dışında Gaziantep şehir merkezi ve taşralarda da yaygınlık kazanmıştır. Genelde düğün ortamları olmak üzere çeşitli ortamlarda icra edilen eserler, Nadir Keskin'e popülerlik kazandırmış ve halk şairliğini daha baskın hale getirmiştir.

Sonuç olarak birey, toplum içinde çeşitli rollerde bulunabilir. Bu durum toplumun yaşadığı sosyal, siyasal ve kültürel çevresiyle alakalı bir durumdur. Bu anlamda bireyi anlatıcı olarak sadece bir kalıba oturtmak yanlış bir yaklaşımdır. Onun anlatıcı tipi olarak ne olduğunu ve nasıl adlandırılması konusunda bireyin sosyal çevresini, anlatıcı ve dinleyici bağlamını, icra ortamını, bireysel ve psikolojik durumunu iyi belirlenmek gereklidir. Birçok araştırmacı “zâkir”, “âşık” ve “sazander” terimlerinin ortak olarak kullanıldığı görülmektedir.¹⁴² Halkbilimi terminolojisinde bu kavramları keskin bir çizgiyle ayırmak imkânsızdır. Bu bağlamda Nadir Keskin dini ortamlarda zâkirliğini sürdürürken, eş zamanlı olarak da halk şairliğini devam ettirmektedir. Bundan dolayı biz Nadir Keskin'i hem bir zâkir hem de halk şairi olarak ele almak uygun bir yaklaşım olacaktır.

2.2. MÜZİK SANATI¹⁴³

Nadir Keskin, eserlerini uzun hava ve kırık hava (ritimli) olmak üzere iki şekilde icra etmektedir. Eserlerinde ağırlıklı olarak uşak ve hüseyini makamlarını kullanmaktadır. Eserlerinde kullandığı usuller ağırlıklı olarak 4/4'lük sofyan, 2/4'lük nim sofyan ve 10/8'lik aksak semai usulleridir.

Eserlerini icra ederken bağlama düzenleri içerisinde bozuk düzen olarak tabir edilen uzun bağlama düzenini kullanmaktadır. Fakat bazı eserlerinin icrasında çöğür düzeni olarak adlandırılan kısa bağlama düzenini de kullandığı görülmektedir. Eserlerinde kullanılan ezgiler basit ve akılda kalıcı ezgilerdir. Genellikle makamın

¹⁴¹ Çobanoğlu, Özkul. (1999). “Elektronik Kültür Ortamında Âşık Tarzı Şiir Geleneği Bağlamında Çukurova Âşıkları Üzerine Tespitler” III. Uluslararası Çukurova HalkKültürü Sempozyumu Bildirileri, Çukurova Üniversitesi Yay., Adana, ss. 246-253.

¹⁴² Yakıcı; Özdemir. (2012). a.g.m., ss. 251; Duymaz; Aça; Şahin. (2011). a.g.m., s. 42

¹⁴³ Müzik sanatı konusunda Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuar Bölümü mezunu Nihat Yalçın'dan yararlanılmıştır.

güçlü perdesinden hareketle ikili atlamalarla makamın karar sesine doğru inici kalıp ezgisel yürüyüşü ile giden bir şekil görülmektedir.

2.3. ŞİİR YAZMAYA BAŞLAMASI

Şiir, bir yaşanmış ve yaşanması muhtemel bir duygunun sonucunda sözlü ve yazılı olarak duyguları ifade etme sanatıdır. Ayrıca şiiri bir iç dökmek, bir yakarışın tezahürü olarak da adlandırabiliriz. Nadir Keskin'in şiirle tanışması saz ile tanışmasından sonraki bir süreçte olmuştur. İlk olarak saz çalmayla başlamış, sonra şiire ilgi duymuştur.

Zâkir'in şiirle ilgisi cemlerde dedelerden duyduğu deyişlerle başlamıştır. İlk olarak bunları ezberlemiş ve şiir evrenini bunlarla zenginleştirmiştir. Şiir yazmaya ise lise çağlarında başlamıştır. İlk şiirlerinde aşk ve sevgi işlemiş ve 4+4, 4+4+3 kafiye düzeninde yazmıştır. Sonraki süreçte evlenmiş ve askere gitmiştir. Askerde, evlilik ve gurbet özlemiyle beraber şiirlerini burada da üretmeye devam etmiştir. Burada yazdığı şiirlerde aşk ve sevgi konusu hâkimdir. Lise çağlarında yazdığı şiirlerle benzer niteliktedir. Bu şiirleri özel bireysel şiirler olarak ifade etmektedir.¹⁴⁴

Nadir Keskin'in gerçek anlamda şiir yazmaya başlaması, Almanya'ya yani, gurbete çıkmasıyla birlikte başlamıştır. Zâkir için asıl önemli olan şiirler, gurbete çıkışıyla birlikte ürettiği şiirlerdir. Bundan önce yazmış olduğu şiirler aslında kendisi için pek de anlam ifade etmemektedir. Onun dünyası kendi köyünden ibarettir. Onun köyü ve bulunduğu yörenin ağzıyla okunmayan ve onların ruh hallerine tercüman olmayan şiir, tam anlamıyla şiir değildir. Nadir Keskin ilk şiir yazma tecrübelerini şöyle ifade eder:

“1994’de Almanya’ya gittim. Üç beş ay sonra benim içimde öyle bir aşk uyandı ki yani gurbetlik çok zoruma geldi. Türkülerimde de dile getirdim, köyün zibilliği bile burnumda tütü. Memleket aşkı, sevdiğinin aşkı, yetiştiğin ortamın aşkı da vardı. Beni orası hiç açmadı. Hâlbuki kimsenin bulamayacağı şeyin içine düşmüştüm. Bir elim yağda bir elim balda. Ona rağmen ben buraya alışamadım. Almanların sağına bakıyorum soluna bakıyorum buz gibiler. Adamların içinde kendimi çok ayrı bir şey hissettim. Onlarla çok ayrı bir kültür farkımız var. Yani bizden olan her şeye zıt. Memleketteki en son özleyeceğim şeyleri de özler oldum. Zibillik bile burnumda tüter oldu. Artık buradan çok sıkıldım. Sonra seneyi doldurmadan “Gurbet Ele Düştü Yollarım Benim” parçasını çıkardım. Yani benim Almaya da yazdığım ilk türkü.”¹⁴⁵

Zâkir görüldüğü gibi ilk şiirini gurbet üzerine yazmıştır. Bu şiiri yazmasıyla birlikte bundan sonraki şiir evreni bu türden şiirlerle devam ettirecektir. Zâkir'in

¹⁴⁴ Özel olarak ifade ettiği şiirlerini paylaşmadığı için tezimize eklenememiştir.

¹⁴⁵ Kaynak Kişi: Nadir Keskin, Yavuzeli/Kayabaşı, 1966

“Çepni ağzıyla şiir yazma aşkı” ifadesi onun bulunduğu toplumun bir parçası olduğunun göstergesidir. O şiirlerini her zaman toplum için yazmıştır.

2.4. SAZ İLE İLGİSİ

Nadir Keskin'in saza olan ilgisi çocuk yaşlarda başlamıştır. O küçük yaşta cemlerde zâkirlerin saz çalışmalarını görünce saza olan ilgisi artmıştır. İlk saz deneyimini ağabeyinin sazıyla yapmıştır. Duvarda asılı olan sazı her seferinde indirerek kendi kendine ritimler çıkarmıştır. O dönemlerde sazların yapımı uzun sürdüğü için sazı çok sevse de her zaman uğraşma imkânı olmamıştır.

Sazı çok seven Zâkir, saz olmadığı zamanlarda ağzıyla ses çıkararak taklidî bir saz çalma yapmış. Özellikle dedelerin saz çalışmalarını örnek aldığı için sazın teknesine vurularak çıkan sesi, kendi göğsüne vurarak çıkarmıştır. Dedelerin saz çalışması, çocukluk yaşlarında bilinçaltına yerleşerek saz çalmaya olan isteğini kamçulamıştır.

Saz ile ilk eğitimini küçük yaşta ağabeyinden almıştır. 6-7 yaşlarında aldığı küçük derslerle kendisini geliştirmiş ve bu alanda hem zâkirliğini hem de halk şairliği yönünü geliştirmiştir. İlkokulu bitirdikten sonra Gaziantep'e göçmesiyle saza olan merakı daha çok artmıştır. Okulda yakın çevresinden aldığı dersler sayesinde saz çalmadaki hüneri gelişmiş ve artık istediği bir parçayı çalar hâle gelmiştir. Liseye geçtiğinde birinci sınıfta kendisine ait bir sazı olmuştur. O sene sazla uğraşmaktan sınıfı geçememiştir. Çünkü onun için saz, her şeyden daha önemlidir.

Zâkir saz kabiliyetini geliştirdikten sonra ilk üretimi de kendi yöresiyle ilgili parçalarla olmuştur. Yörede “kırık havalarda genellikle “2/4'lük, 4/4'lük basit usullerin”¹⁴⁶ olması sebebiyle ilk yaptığı eserleri bu tipteki bestelerdir. Zâkir'in saz konusunda en önemli tecrübelerini dayısı olan Garip Bozkurt almıştır. Garip Bozkurt'un şelpe konusundaki ustalığı Nadir Keskin'in sazda değişik stillerde çalmasına ve mahir bir sanatçı olmasına da katkı sağlamıştır.

Birçok şiirinin üretimi de bağlama eşliğinde olmuştur. Önce şiir yazıp sonra beste yapmak yerine ikisini eş zamanlı üretip icra etmiştir. Saz konusundaki bu becerisi onun şiirlerinin daha çok kişiye ulaşmasına katkı sağlamış ve bu katkı sayesinde eserlerinin birçok yerde icra edilmesine olanak sağlamıştır.

¹⁴⁶ Göçmen, Akın. (2006) Nizip-Yavuzeli Çepnileri, Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı, Dicle Üniversitesi

III. BÖLÜM

NADİR KESKİN'İN ESERLERİ VE ESERLERİN İNCELENMESİ

Bu bölümde Nadir Keskin'in eserleri içerik-muhteva, yapı-şekil, eserlerin işlevi, yaratım ve aktarım bağlamları bakımından incelenerek eserlerindeki konular, türler, kafiye, redif ve uyaklar belirlenmiştir. Eserlerinin yaratım ve aktarım bağlamları dikkate alınarak değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

3.1. ŞİİRLERİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Şiirlerin muhtevası, halk şairlerinin dünya görüşü, yaşam koşulu, bağlam ve icra ortamına göre farklılık gösterebilir. Halk şairleri, olayları kendi bakış açılarıyla yorumlayarak şiire farklı bir haz ve estetik duygusu kazandırır. Bu anlamda şairlerin ruh yapıları ve gözlem yetenekleri diğer insanlara göre farklıdır. Bu yüzden şiirlerindeki anlamı çıkarabilmek için şiirlerin muhteva özellikleri iyi bellirlenmesi gereklidir.

Şiir tahlilleri konusunda detaylı malumatlar sunan Nurullah Çetin, şiirin muhtevası hakkında görüşlerini şöyle beyan eder:

“Şiirin yüzey yapısında yer alan unsur olan genel ve evrensel nitelikli olgular, durumlar, olaylar ve mesleklerdir. Konular, belli bir millete ve ferde ait değil, tüm insanlığın ortak malıdır. Pek çok şair, aynı konuyu işleyebilir.”¹⁴⁷

Şeref Boyraz ise “Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi” adlı eserinde bir halk şairini inceleyerek onun hakkında teferruatlı bir araştırma yapmıştır. Boyraz, “Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi” adlı eserinde muhteva konusunda şu bilgileri vermektedir:

“Sözlüklerin bir şeyin içinde bulunan, içteki şey anlamını verdiği muhteva denildiğinde edebiyatta ve özellikle de halk edebiyatı sahasında genellikle, sadece "konu" anlaşılmaktadır. Bu anlayış, yanlış olmamakla birlikte bir miktar eksiktir ve bu

¹⁴⁷ Çetin, Nurullah. (2009). Şiir Çözümleme Yöntemi, Öncü Kitap, Ankara, s. 13

eksikliği, muhtevanın eş anlamlısı olan içerik sözcüğünün Türkçe Sözlük'te "sözlü veya yazılı anlatımda verilmekle istenen öz, düşünce duygu ve imgelerin bütünü" biçiminde sunulan anlamı da ihsas etmektedir. Bu tanıma göre muhtevayı yalnızca konu değil, metinde verilmek istenen öz yani mesajlar, duygu ve düşünceler ile imgelerin tamamını oluşturmaktadır. Edebiyat bilimcilerinin konu üzerinde yaptığı çalışmalar, bu düşünceyi haklı çıkarmış ve hatta muhtevanın /içeriğın "konu, düşünce, izlek, olay, varlık, duygu, görüntü ve anlam şeklinde sekiz başlık altında toplanan unsurların bileşkesinden meydana geldiğini ortaya koyarak "muhteva"nın muhtevasını genişletmiştir. Dolayısıyla metinler veya metinler topluluğunun muhteva özellikleri ele almak istediğinde onların, adı geçen başlıklar açısından irdelenmesi icap etmektedir."¹⁴⁸

Bir eserde konunun ne olduğundan çok işleyiş biçimi de önemlidir. Çetin'e göre şiirin üretilmesinde veya yaratılmasında ilk hareket noktası konudur.

"Konu amaç değil araçtır. Şiirin değeri konuyla değil; konuyu işleyiş biçimiyle ölçülür. Şiirler için belli bir konu sınırlaması yapılmaz. Şair önemine inandığı, kendisiyle hem hal olduğu, çok iyi bildiği, dikkat çekmek istediği her konuyu şiirde işleyebilir."¹⁴⁹

Bundan dolayı şair, bir şiir üretimi sırasında ilk olarak konudan hareketle şiiri oluşturur. Bu oluşumda sadece bir konu değil birden fazla konuyu da ele alabilir. Önemli olan şiire özgü bir biçimde konuyu ele almasıdır. Konunun kaynağı nedir? "Gerçek yaşantı tecrübeleri mi yoksa hayal gücü mü ? Varlık tabiat ve eşya mı ? İdoloji mi ? Din mi ? Felsefe mi?" sorularının cevabı konuların belirlenmesinde önemli bir etkidir. Ayrıca şairin konuya yaklaşım biçimi yani "olumlulayıcı tavır mı?", "olumsuzlayıcı tavır mı?", "sorgulayıcı tavır mı?", "yorumlayıcı tavır mı?", "tasvirici tavır mı ?" gibi durumlarının saptanması konunun nasıl işleneceği ve muhtevanın ortaya çıkmasında yardımcı unsurlardır.¹⁵⁰

Muhtevanın ikinci unsuru olan izlek, "konunun şaire özgü bir biçimde görünüşünü, yorumlanışını ve değerlendirilişidir."¹⁵¹ N. Çetin'in dikkatini çeken özet fikir şeklinde nitelendirdiği izlek, yine onun ifadesiyle şairin konuya özle bakış açısıdır. Şiirin bütüne yayılan, onun diğer bütün unsurlarını etrafında toplayan, dolayısıyla şiirin merkezi konumunu işgal eden temel iletidir. Dolayısıyla şiirin söz varlığı, imge dünyası gibi bütün unsurları, bu temel iletiye bağlı olarak teşekkül etmektedir. Bu sebeple izlek kavramı şiirin muhtevası için son derece önemli bir unsurdur.¹⁵² Bu anlamda "anahtar" kelime yani;

"Bazı şairler dünya görüşlerini, hayata, varlığa, olaylara ve insana bakış açılarını çarpıcı bir biçimde veren birtakım kelimelere vurgu yapılan kelimeler" ve "Ana öрге"

¹⁴⁸ Boyraz, Şeref. (2010). Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi, Akçağ Yay., s. 199

¹⁴⁹ Çetin. (2009). a.g.e., s. 13

¹⁵⁰ Çetin. (2009) a.g.e., s. 13

¹⁵¹ Çetin. (2009) a.g.e., s. 13

¹⁵² Boyraz. (2010). a.g.e, s. 201

yani “Bir şiirde vurgulamak istenen duygu ve düşüncenin artırabilmek için sık sık tekrar edilen çarpıcı ifadeler”¹⁵³

şairin konuyu ele alışını ve konuyu belirlememize yardımcı olan bir diğer unsurdur.

Yazarın dünyaya bakış açısı da şiirdeki muhtevayı etkileyen bir diğer unsurdur. Yazarın dünyaya ve varlığa karşı duruşu şiirlerinin muhtevasını belirlemede büyük bir etkindir. Çünkü onun varlık üzerindeki yorumu onun inanç dünyasını ve ruh halini bize anlatan ipucudur. Çetin bu konuyu şöyle ifade eder:

“Muhtevayı etkileyen bir diğer öge "varlık"tır. Bu genel olarak şiirde kendisinden söz ettiği, yer verip ele aldığı dış dünyada görünen maddi varlıklar, tabiat ve eşyadır. Şairle sıradan varlığa değişik açıdan bakarlar. Derinlik düzeyde hayret ve hayranlıkla baktıkları varlıklara kimsenin göremeyeceği nitelikler ve özellikler görürler. Bu yüzden varlığa çeşitli bakış açılarıyla bakarlar. Bunlar “Tecelli Açısından Bakış”, “Panteist Yaklaşım”, “Materyalist Yaklaşım”, “Sezgici Yaklaşım”, “Sanat Yapma Amacı”, “İlham Kaynağı”, “Çocuksu Duyarlıkla Yaklaşım”lardır.”¹⁵⁴

Muhtevaya ait önemli parçalardan bir diğeri de “görüntü” kavramıyla ifade edilmektedir. Bu dış dünyadan alınan olay, olgu ve varlıkların şiirde nasıl yansıtıldığıyla alakalı bir durumdur. Şiirin konusunu oluşturan unsurlar, şair tarafından duruma göre şiirde nesnel, öznel-resimsel, öznel-hayali, hareketli veya somut görüntüler oluşturulacak şekilde oluşturulabilir. Bazen de şair, bir portre çizebilir. Görüntünün cinsi, miktarı ve bu görüntülerin bazılarını, özellikle de soyut öğeler oluştururken kullanılan araçların durumu, şairin sanatkâr kişiliği hakkında önemli veriler sunar. Dolayısıyla muhteva analizinde mutlaka "görüntü"ye de bakılması gerekmektedir.¹⁵⁵

Muhtevanın son parçasını ise anlam oluşturmaktadır. N. Çetin'in “Okuyucunun okuduğu şiirden anladığı, duyduğu, hissettiği, sezdiği şey; zihninde, kalbinde, aklında, duygularında oluşan tesir”¹⁵⁶ biçiminde tanımladığı anlam, bir bakıma şairin okuyucusuna iletmek istediği mesajlardır. Anlam şiirde daha ziyade duygu kutusu içerisinde sunulmaktadır. Dolayısıyla şiirde düşünceler dahi mantıksal ve sistematik bir düzenden çok, duyguya dönüştürülmüş bir vaziyette bulunmaktadır.

Erman Artun “Âşık Edebiyatı ve Âşıklık Geleneği” adlı kitabında konuları¹⁶ başlık altında incelemektedir. Bunlar: Aşk, Özlem, Toplum, Zamandan Şikâyet, Doğa, Mizah, Ölüm-Mezar, Örgütleme, Yiğitleme-Koçaklama, Alkış-

¹⁵³ Çetin. (2009). a.g.e., s. 16

¹⁵⁴ Çetin. (2009). a.g.e., s. 43

¹⁵⁵ Boyraz (2010). a.g.e., s. 201

¹⁵⁶ Çetin. (2009). a.g.e., s. 43

Kargış, Taşlama, Salavatlama, Sicilleme, Dini Tasavvufi Şiirler, Destan Söyleme Geleneğinde Şairnameler, Elifnameler, Yaşnameler ve Medednameler'dir.¹⁵⁷

Ahmet Talat Onay ise; “*dinsel şiirler, büyükler sözü, ahlakıyat, kahramanlık ve aşk şiirleri, güzelleme, tasvir, mersiye, hikâye, methiye, nazire, hicviye, hezel, şathiyat, muamma ve aksama*” şeklinde sınırlandırmıştır¹⁵⁸

Şeref Boyraz “Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi” adlı eserinde şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Duygu Ağırlıklı Konular
 - 1.1. Sevindiren /İstendik Duygular
 - 1.1.1. Allah ve Peygamber Sevgisi
 - 1.1.2. Anne-Baba Sevgisi
 - 1.1.3. İnsan Sevgisi
 - 1.1.4. Karşı Cinse Duyulan Sevgi(Aşk)
 - 1.1.5. Tabiat-Memleket Sevgisi
 - 1.1.6. Vatan, Millet ve Bayrak Sevgisi
 - 1.2. Üzen/İstenilmeyen Duygular
 - 1.2.1. Ayrılık Acısı ve Gurbetlik
 - 1.2.2. Çekilen Dert ve Sıkıntılar
 - 1.2.3. Geçmişe Özlem
 - 1.2.4. Karamsarlık
 - 1.2.5. Ölüm Acısı
 - 1.2.6. Sıla Özlemi
2. Düşünce Ağırlıklı Konular
 - 2.1. Toplumsal ve Kültürel Değerler
 - 2.1.1. Ahlaki Durum ve Değerler
 - 2.1.2. Dini Durum ve Değerler
 - 2.1.3. Eğitim Durumu ve Değerler
 - 2.1.4. Sağlık Durumu ve Değerler
 - 2.1.5. Ekonomik Durum ve Değerler
 - 2.1.6. Siyasi Durum ve Değerler
 - 2.2. Tecrübi Bilgiler, Felsefi Çıkarımlar¹⁵⁹

¹⁵⁷ Artun. (2005). a. g.e, s. 155-199

¹⁵⁸ Onay, Ahmet Talât. (1996). Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i, Haz. Cemâl Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara, s. 4

Yukarıda vermiş olduğumuz sınıflandırmalar bazı küçük ekleme ve çıkarmalarla bütün halk şairlerine uygulanabilecek türden bir sınıflandırmadır. Bu sınıflandırmalardan yola çıkarak Nadir Keskin'in eserlerini "Aşk ve Sevgi Konulu Şiirler", "Gurbet ve Sıla Özlemi Konulu Şiirler", "Ölüm Konulu Şiirler", "Tabiat ve Memleket Sevgisi Konulu Şiirler", "Dini Konulu Şiirler", "Çekilen Dert ve Sıkıntılar", "Geçmişe Özlem Konulu Şiirler", "Toplumsal Konulu Şiirler" başlıkları altında toplayabiliriz.

3.1.1. Aşk ve Sevgi Konulu Şiirler

Aşk, âşık şirinde en fazla ele alınan konulardan biridir. Âşıklar kadersizdir, hayatlarının tamamını sevgililerinin peşinde koşmakla geçer. Onların sevgilileri ilahi olmaktan öte dünyevî aşktır. Âşık, güzellerle buluşur, sözleşir, hatta onları elde edebilir.¹⁶⁰

Nadir Keskin'in eserlerinde de aşk konusu çok fazla yer bulmuştur. Âşık kimi zaman sevgiliye olan özlemini kimi zaman kaderini, kimi zaman vefasızlığını kimi zaman da dertlerini dile getirmiştir. Nadir Keskin bu anlamda yazdığı 30 eserinde aşk konusu yer almaktadır. (1., 6., 8., 9., 11., 17., 20., 21., 22., 23., 25., 28., 30., 32., 34., 40., 42., 44., 45., 50., 51., 56., 59., 63., 64., 65., 67., 72.)¹⁶¹

Gençlik yıllarında gurbete çıkmasıyla birlikte sıladaki sevgilinin aklına gelmesi onu çeşitli duygulara sürüklemiştir. "Yanık Yayıdım Kolu Şiştî (63.)" eseri, gurbet iken sevgilisine duyduğu özlemin tezahürüdür. Onun gurbetteki özlemi hiçbir zaman bitmez, dostların ve sevgilinin vefasız olduğundan yakınır. (44.)

Nadir Keskin, şiirlerinde sevgiliye karşı hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını yansıtmıştır. Çünkü onun bütün şiirleri kendi hayatını konu almamıştır. Toplumunun duygularına da tercüman olmuştur. O yüzden Nadir Keskin'in eserlerinde sevgiliye karşı farklı ruh halleri ve çeşitli duygular yer almıştır. "Şarey Anan Öle (50.)" eserinde Şarey isimli Sarıları bir kadının ismini nakarat olarak söylemektedir. Eserin genelinde Şarey adlı bir kadının torunu tarif edilmektedir. Bu kıza karşı sevgisini dile getirmektedir. "Gara Daş (23)" eserinde sevgiliye karşı aşkını anlatmaktadır. Fakat bu aşk mutluluk veren bir aşk değil aksine kendisini derde ve kedere sürükleyen bir duygudur.

¹⁵⁹ Çetin. (2009). a.g.e., s.8

¹⁶⁰ Artun. (2005). a.g.e., s. 156

¹⁶¹ Yukarıdaki numaralandırmalar konuyla ilgili olan eserlere atıf yapmaktadır.

Sevgi konusundan değinilecek bir diğer konu da insana olan sevgidir. Nadir Keskin, "*Her şeyden önce insan sevgisi olmalı insanın içinde, insan sevgisi olmadan yaşamak kurak bir çöl gibidir.*" der. Gerek güleç yüzüyle gerekse üslubuyla insanları kırmaktan kaçınır. Bu özelliğiyle kendini topluma sevdirmiş. İnsan olmak, insanı sevmek anlayışından yola çıkarak kendini topluma adayın bir kişiliğe sahiptir. Onun çok sevdiği yakın dostları vardır ve onların yanından ayrılışları kendini çok üzmemektedir. O insanlara karşı sevgisini şöyle anlatır:

Acıda ölek mi ölek mi
Acı sen varsın diye de
Bu dar sokakları ölek mi
Ölemik nazlın gurban olam ölek mi

Gırılın gılın gırılın gırılın
Gırılın depe mahla gırılın
İçinizde de bir oğlan vardı da
Onu da Alamancı ettiniz gırılın gırılın

Bu eserinde kendisinin çok sevdiği bir insan Almanya'ya gitmiştir. Onun bu gidişine çok üzülür. Bu duygusunu "gırılın gırılın"¹⁶² ifadesiyle dile getirir.

Anne-baba sevgisi halk şairlerinin çok işlediği bir diğer konudur. Anne-baba sevgisini dillendiren halk şairleri, geçmişe özlemin ve sığınacak bir yer aramasının bir tezahürü olarak şiirlerine yansır. Nadir Keskin'in şiirlerine baktığımızda "Anne- Baba Sevgisi" üzerine yazılmış bir şiiri bulunmaktadır:

Derenin içinde akıyor çaylar
Gel aney aney gel aney
Yavrum körpe küçük durmadan ağlar
Gel aney aney gel aney
Onun beşiğini yad eller sallar
Gel aney aney gel aney

"Derenin İçinde Akıyor Çaylar"(18)adlı eserine baktığımızda bu eser annesine özlemini ele alınmıştır. Bu özlem ölen annesine ağıt niteliğindedir.

¹⁶² Gırılın ifadesi Gaziantep Çepnilerinde çok kullanılan bir terimdir. Yok olun anlamı verir.

3.1.2. Gurbet ve Sıla Özlemi Konulu Şiirler

Halk şairleri, şiirlerinde sık sık işledikleri konulardan biri de ayrılık acısı ve gurbetlik duygusudur. Bu duygu, genellikle ekonomik sebeplerle yurdundan, yuvasından ve tüm sevdiklerinden bir şekilde ayrı kalmaları ve araya karlı dağların uzun yolların girmesiyle kavuşmanın zorlaşması gibi sebepler halk şairlerini şiir yazmaya iteklemiştir.¹⁶³ Ayrıca gurbet, silaya kavuşma arzusuyla aşığa katlanmaz acılar veren bir yerdir. Bu nedenle halk şairleri, gurbet ile sila arasındaki yolları, dağları, kışı ve karı sevgiliye arasındaki bir engel olarak görürler.¹⁶⁴

Özellikle göç eden âşıklar konusunda Mustafa Gültekin-Pınar Fedakâr'ın yazmış oldukları makalede âşıklarda, gurbet ve ayrılık teması üzerine şöyle yorumlar yapmışlardır:

“Göç ederek kente gelen âşıkların yarattığı şiirlerde göç temasının önemli bir yeri vardır. Göç ve gurbet teması, âşıklık geleneğinde sık kullanılan temalardan olmakla birlikte, göç eden âşıkların şiirlerinde bu tema; göç ediş süreçlerini, göçe bakış açılarını ve göçü uygun görmeyen, sevimsiz bulan duyguların dile getirildiği bir yapıya bürünmüştür. Göç konulu şiirler, âşıkların göçle birlikte yaşanan problemlere bakış açılarını yansıtmaları bakımından önemlidir”¹⁶⁵

Nadir Keskin'in şiir yazmasını ve türkü icra etmesini tetikleyen en büyük etken gurbetliktir. 1990'da arazilerini icara verdikten sonra Almanya'ya giden Nadir Keskin memleketinden, ilinden, köyünden ve en önemlisi kendi insanından ayrı kalmıştır. Bu duygularını şu mısralarla ifade eder:

Gurbet elde düştü yollarım benim
Hiç kimse sormadı hallarım benim
Gırıldı ganadım gollarım benim
Oy nedim nedim ben nasıl edim
Ne yanı gedim
Alim elime mührü muhtar mı olim ben nasıl edim

Gurbet yollarında yoruldum galdım
Eşimden dostumdan ayrıldım galdım

¹⁶³ Artun, Erman. (2010). Âşık Edebiyatı Metin Tahlilleri, İstanbul: Kitabevi Yay., s.84

¹⁶⁴ Artun, Erman. (2005). a.g.e., s. 157

¹⁶⁵ Gültekin, Mustafa; Dönmez-Fedakar, Pınar. (2007). Kente Göç Eden Âşıklar ve Kent Ortamında Âşık Olmak, Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Âşık Sanatı Sempozyumu, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) Yay. s.77

Kendi kaderime darıldım galdım

Oy nedim nedim ben nasıl edim

Ne yanı gedim

Alım elime mührü muhtar mı olum

Ben nasıl edim

Nadir Keskin gurbette olduğu için bütün her şeyi özlemektedir. Gurbet duygusu kendinde o kadar derin yara açmıştır ki hiçbir şey yapamaz ve düşünemez hale getirmiştir. Bu duygular içinde yukarıda belirtmiş olduğumuz eseri kaleme almıştır. Diğer bir eserinde ise gurbetle ilgili duygularını şöyle ifade eder:

Kör pınarın gayaları

Çağılı daşlı tarlaları

Gara suyun oraları

Birol görsem nolur nolur

Hele nolur nolur nolur

Gönül istemezse bile

Ayrılıklar bizi bulur

Etmen edo nolur nolur

Gurbet ele düştü yolum

Gırıldı kanadım kolum

Bir de yardan ayrı galdım

Birol görsem nolur nolur

Etme edo etme edo

Milelisin yazıları

Kubbanın tozlu yolları

Yasak yerin doruları

Birol görsem nolur nolur

Sıla özlemi aşğın en önemli konularından biridir. O, her şeyden önce silasına âşık biridir. Onun silası ise doğduğu köydür. Aslında şiire başlamasının en

büyük sebebede bu sıla özlemidir. Yaşadığı toplumda, Almanya denilen gurbet olgusu büyük yer tutmaktadır. Kendisinin de Almanya'ya gitmesi, bu özlemin artmasına neden olmuştur.

O, gurbette olduğu zamanlar silasını çok özlemektedir. Köyünü o kadar sevmektedir ki gurbette olduğunda taşı, toprağı, suyu, bağı, bahçesi ve hatta tezeğı bile burnunda tütmetedir. Onun şiirlerindeki bu özlem duygusu, kendi toplumunda da kabul görmüştür. Bu yüzden birçok kişi Nadir Keskin'in bu eserlerini farklı ortamlarda icra etmektedir.

Yukarıda belirtildiğı gibi Nadir Keskin silasına ait ne varsa özlem duymaktadır. Yaşadığı yerleri betimleyerek memlekete dair özlemini dile getirmektedir. Bu gurbet kendi gönlüyle olmadığı için bir yakarışın ürünüdür. Nadir Keskin'in birçok halk şairlerinden farklı yönü askerliğı bir gurbet olarak algılamamış olmasıdır. Bu yüzden askerlik yıllarında gurbet üzerine şiir yazmamıştır. Çünkü onun için memleket topraklarının her yeri, kendisinin köyüdür. Gurbet konusuna eserlerinin birçoğunda bazen bir dörtlük bazen bir mısra olarak yer vermiştir. Fakat eserin bütününde gurbet konusunu işlediğı 6 adet şiiri bulunmaktadır. Bunlar: Kör Pınarın Kayalar (38.), Gurbet Ele Düştü Yollarım Benim (31.), Gurbet Elde (30.), Yarı Salın (36.), Yalanlar-1 (58.) ve Gurbet Elleri(32.)

Kör Pınarın Kayaları (38.) eseri gurbette köyüne özlemini, Gurbet Ele Düştü Yollarım Benim (31.) eserinde gurbette çektiğı sıkıntıları, Gurbet Elde (30.) eseri gurbetteki yalnızlığını, Yarı Salın(36.) eseri arkadaşının gurbetteki yar özlemini, Yalanlar-1(58.) eseri memlekete hasreti ve gurbetten yârinin yanına gelemeyişini, Gurbet Elleri(32.) eserinde sevdiğine bir yakarışı anlatır.

3.1.3. Ölüm Konulu Şiirler

Ölüm acısı konusu birçok şairin şiirlerinde konu aldığı bir bölümdür. Nadir Keskin'in şiirlerinin üretiminde en önemli unsurlarından biri de ölüm konusudur. Nadir Keskin'in ölüm konusuyla ilgili şiirlerinin anlam dünyasını kavramak için öncelikle onun bulunduğu Çepni toplumunun ağıt geleneğine dikkatlice bakmak gerekmektedir. Gaziantep Çepnilerinde ölüm üzerine yakılan ağıtlar, Çepniler için büyük önem arz etmektedir. Nadir Keskin de birçok şiirini oluştururken hali hazırda

bulunan bir ağıt geleneğiyle tanışmış ve o gelenekten etkilenecek şiirlerini oluşturmuştur. Zâkir'in ölüm konusuyla ilgili olarak 7 tane eseri bulunmaktadır.

Ölüm konusuyla ilgili ilk eseri “Hüseyin'e Ağıt” adlı 36. şiiridir. Bu şiirinde kendi köyünün birkaç kilometre ilerisinde Yeniköy'de hem akrabalık bağları olan hem de şahsına saygı duyduğu Hüseyin Şimşek adında birinin ölümü üzerine yazmıştır. Hüseyin Şimşek Mersin'e giderken trafik kazasında hayatını kaybetmiş, Nadir Keskinde bu üzüntüsünü dile getirmiştir.

İkinci eseri ise “Şahin'e Ağıt” adlı 49. şiiridir. Bu eser ava giden birinin kayadan düşmesi üzerine yazılan bir eserdir. Av sırasında ölen kişinin nasıl öldüğüne dair bir olay betimlemesi yaparak ölen kişinin annesinin de nasıl bir halde olduğunu bize ayrıntılarıyla vermektedir.

Üçüncü eseri ise “Seydi Türküsü” adlı 47. şiiridir. Sarılar ve Kuzuyatağı köyünde Çukurova bölgesine pamuk ırgatına giderler. Köyün taşımacılık işlerini köyden Seydi isimli biri yapar. Yine bir pamuk zamanı altmışa yakın kişiyi kamyonu bindirip Çukurova'ya giderken kamyon yolda kaza yapar ve devrilir. Oradaki ölenler üzerine yazılan bir ağıttır.

Dırmış Mamat (19.) eserinde Mamat isminde Köseler köyünde birinin ölümü üzerine, Bacım Öldü (6.) eserinde Almanya'da kaza sonucu ölen birini, İbrahim Oğlan (37.) eserinde askerde şehit düşen birini, Aney (1) eserinde bir cenaze evinde, bir kadının yaktığı ağıttan yola çıkarak kaleme alınmıştır.

3.1.4. Tabiat ve Memleket Sevgisi Konulu Şiirler

Tabiat sevgisi ve memleket sevgisi halk şiirinde sıkça işlenen konulardan bir diğerleridir. Halk şairlerinin çoğu bu konuyla ilgili birçok eser vermişlerdir. Halk şairleri genellikle tabiatın insanı ilham veren bir kaynak olduğunu düşünerek insanı doğallığa götürmek istemişlerdir. Nadir Keskin, eserlerinde de tabiat sevgisi ve memleket sevgisi sıkça yer tutmaktadır. Nadir Keskin kendisini her zaman doğanın bir parçası olarak görmüş ve hep doğayla iç içe yaşamayı tercih etmiştir. Bu yüzden şehir merkezinde bir evinin olmasına rağmen zamanın çoğunu köyündeki evinde geçirmektedir. Bu tutumu onun doğayla iç içe olmasından kaynaklanmaktadır.

Onun bütün şiirlerinde doğaya ait betimlemeler bulunmaktadır. Doğaya âşık bir yapıya sahip olduğu için bütün duygularını çeşitli tabiat benzetmeleriyle

açıklamaktadır. (8., 26., 38., 44., 59.) Genellikle yörede yetişen buğday, fıstık ve pamuk gibi ürünlerle ilişkilendirilerek duygularını ifade etmektedir. Şehir hayatı kendisi için sıkıcı bir hayattır. Her şey sunî ve yapmacıktır. O yüzden şehir insanları kendine ilham vermemektedir.

Nadir Keskin'in eserlerinde bir diğer önemli konu da memleket sevgisidir. İnsan kendi memleketinde yaşadığı süreçte memleket sevgisini pek hissedemeyebilir fakat memlekettten çıkıp gurbet ele gidince insanın memleket özlemi artar ve yoğunlaşır. Nadir Keskin, Türkiye sınırları içerisinde birçok şehre gitmiş, askerlik yapmış fakat bulunduğu yerlerde memleket özlemi yaşamamıştır. Çünkü Türkiye'nin her şehri ve bölgesi onun köyüdür. Genç yaşta gurbete çıkmasıyla birlikte memleket özlemi başlamış ve bu anlamda birçok eser üretmiştir. O, memleketini o kadar çok sevmektedir ki gurbette memleketin tarlası, bahçesi, toprağı burnunda tütmektedir. Onu şiir üretmeye başlatan nedende budur. Memleket sevgisiyle ilgili olarak *Kör Pınarı Kayaları (2.)* adlı eserini kaleme almıştır. Bu eserde gurbette olduğu için köyünü her şeyini özlemektedir. Eserinde tabiat sevgisiyle birlikte memleket özlemine de dile getirmektedir.

3.1.5. Dini Konulu Şiirler

*“Tanrının vahdaniyetini, azamet ve kudretini natık şiirlerdir.”*¹⁶⁶ Bütün halk şairleri bu konuyu şiirlerinde işlemişlerdir. Tekke-tasavvuf edebiyatında yaygın olarak işlenen bir konudur. Allah ve Peygamber sevgisiyle birlikte yaygın olarak Hz. Ali ve Ehli Beyt sevgisi de işlenmiştir. Cem törenlerinde okuduğu semah, duvazimam ve nefeslerde bu türden konulara rastlamaktayız.

Dini değerler konusunda Nadir Keskin bulunduğu toplumda zâkir olarak tanınan birisidir. Bu nedenle dini konulara her daim önem veren, bu anlamda insanları iyiye güzele teşvik eden birisidir. Hz. Muhammet ve Hz. Ali yolundan giden ve Alevilik yolunun bütün şartlarını yerine getirmeye çalışan bir yapıya sahiptir. O bu anlamda birçok yayım takip ederek kendini bu yolda geliştirmeyi amaçlamıştır. Fakat bu konuda Nadir Keskin'in eseri bulunmamaktadır. O daha çok önceki ozanların yazdıkları şiirleri repertuvarında saklamaktadır. Muhtelif dini

¹⁶⁶ Onay. (1996). a.g.e., s.3

ritüellere girdiğinde de bu metinleri icra etmektedir. Bu eserleri “Nadir Keskin’in Cemlerde İcra Ettiği Eserler” başlığı altında vereceğiz.

3.1.6. Çekilen Dert ve Sıkıntılar

Halk şairleri çekilen sıkıntıları şiirlerinde konu alırlar. Genel olarak toplumsal sıkıntılara değinerek onu “ben” kavramıyla açıklarlar. Bir insanı halk şairi yapan temel özellik de budur. Toplumun genel olarak yaşadığı sıkıntıları kendi dünyasında yorumlayarak “ben” kavramıyla aktarırlar. Bundan dolayı şairlerin yazdığı eserler topluma mâl edilir. Toplumdan herhangi biri, bu eserleri okuduğu ve dinlediği zaman içerisinde kendisini bulur. Nadir Keskin’in “*Ben Çepni'nin gözü kulağıym, benim türkülerim de 'aney' bile desem onlar içerisinde çok şey bulurlar*” ifadesi bunun en basit örneğidir. İnsanların dertve sıkıntılarını ele aldığı 14 numaralı eserinde şöyle ifade eder:

Sevdiğimi almadılar
De de dayım dayım
Beni halıma goymadılar
De de dayım de

Anam kızlar beğenmiyor
De de dayım de
Babam paraya da gıymıyor
De de dayımde

Bağ ekim bostan ekim
De de dayım de
Bir türlü de evlenemedim
De de dayım de

Bu eserinde Nadir Keskin bir yeğenin ruh halini anlatmıştır. Evlenemediğinden şikâyetçi olan yeğeni, annesine ve babasına sitemkârdır. Aslında bu durum herkesin başına gelecek türden bir olaydır. Nadir Keskin bu durumu eserlerinde ifade ederek birçok insanın ruh haline tercüman olmuştur. Bu sıkıntının

bir benzer ürünü olan Almanya'ya gitmek ve orada evlenmek de diğer bir sıkıntı ürünüdür. Bu durumu ise şöyle ifade eder:

Baba baba beni satsene
Çoluk çocuğa katsene
Malda mülkde gözüm yok
Bir Almancıya satsene

Malda mülkte gözüm yok
Elaleme sözüm yok
Evde kaldım nazım yok
Baba beni satsene

Bu eserde Nadir Keskin bir kıza ait sıkıntıyı dile getirmiştir. O kızın evde kalmışlık durumunu ifade etmektedir. Bir genç kız için evde kalmak kötü bir durumdur. Kızlar için de evlilik naz gerektiren bir meseledir. Fakat Nadir Keskin'in dizelerine baktığımızda "evde kaldım nazım yok " ifadesi kızın evliliği çok istemesi ve evde kalmamak için birçok şeyden vazgeçeceğini göstergesidir.

Nadir Keskin'in bir diğer sıkıntısı da kaderdir. Başına gelen birçok dert ve sıkıntı, kaderinin kötü olmasından dolayıdır. Kaderden hep kaçıp bir yere sığınmak ister. Çünkü başına ne gelmişse kötü kader yüzündendir. O, kaderinin kötü oluşunu bazı şiirlerinde dile getirmiştir. (7., 42., 68.)

Karamsarlık her insanın belli dönemlerde yaşadığı bir ruh halidir. Karamsarlık insanın ruhunda iç çekişmelerin yaşandığı ve umutsuzluğa kapıldığı bir dönemdir. Nadir Keskin bu ruh halini şiirlerine yansıtmasa da içinde her zaman böyle bir durum yaşamıştır. Özellikle kendisinin bir beşik kertmesinin olması, aşk seçimlerinde seçme şansını vermemiştir. Bu yönüyle Nadir Keskin her bağlandığı kişiye karşı karamsar bir ruh haline kapılmıştır. Bu yüzden sonu olmayan bir aşk macerasına atılıp atılmama konusunda her zaman tereddütlü olmuştur. Bu çelişkide olduğu zamanlarda, her seferinde hüsrarla sona ermiş ve beşik kertmesine dönmüştür. Bu durumda Nadir Keskin'in her zaman karamsar bir ruh haline bürünmesine yol açmıştır. "Nasıl Edim (40)" eserinde herkesin sevdiğiyle beraber olması ve kendinin bu durumda yakındığını karamsar bir yaklaşımla anlattığı görülmektedir.

3.1.7. Geçmişe Özlem

Her insanın geçmişe bir özlemi vardır. İnsanın yaşamı boyunca geçmişte olumlu ya da olumsuz anıları olmuştur. Bu anılar, bireyin aklına geldikçe o günlere özlem duyar. Özlemini bazen bir sözle bazen bir türküyle bazen de bir iç çekişle dile getirir. Nadir Keskin de bu bağlamda geçmişe dönük özlemleri vardır. Bu özlemlerden doğan duyguları da eserlerinde dile getirmektedir.

Nadir Keskin'in geçmişe duyduğu özlem, arkadaşlarıyla olan muhabbetidir. O, geçmişte oturup kalktığı arkadaşlarıyla güzel vakit geçirmiştir. Gerek bir sohbet ortamında gerek ise çeşitli eğlence ortamlarında buluşup dostlarıyla hem-hal olmuş ve bu samimiyet doğan ilişkilerin azalması ve yok olması onun geçmişe yönelik duygularını depreştirmiştir. "Gereksizler" adlı şiiri bu duyguların yansımasıdır.

Nadir Keskin için bir diğer geçmişe özlemi ise sevdiğiyle arasında geçen güzel günlerdir. Her insanda gönül yarası vardır. Bazen yapamadıkları bazen de o günlerin kıymetini bilinmemesi üzerine yakınılır. Nadir Keskin içinde bu durum böyledir. Onun özlem duyduğu günler, kendi için özlemle anılan güzide zamanlardandır. O zamanların kıymetini bilemediği için sitemkâr bir tutumu vardır. Bu durumunu 45 numaralı "Saçlarına Aklar Düştü" şiiriyle dile getirmiştir.

3.1.8. ToplumsalKonulu Şiirler

Nadir Keskin düşünce ağırlıklı konularda çeşitli şiirleri vardır. O bazen bu şiirlerinde toplumu yererken bazen de öğüt vermiştir. (5., 16., 30., 42., 57., 71.,)

Deli mi ne? (16.) eserinde Almanya'ya gidip de Türkiye'ye döndükten sonra kültür çatışması yaşayan kişilere yönelik yazılmış bir şiirdir. Bu şiir, Türkiye'de olduğu zamanlar yöresel kıyafetleri giyip Almanya'ya gidip geldikten sonra kültür karmaşası içinde modaya uymaya çalışıp da bunu beceremeyen kişilere yönelik bir eleştiridir.

Baba Beni Everme(5.) eserinde ise çocuk yaşta evlenmenin sakıncaları üzerinde durmuş, Oğlan da Alamancı Olmuş (42.) eserinde Almanya'ya gidip de Türkiye'ye dönünce, kendilerini kültür çatışması içinde bulan kişileri eleştirmiş, Minelis'in Altı Yazı(57.) eserinde namus konusunda iftiraya uğramış bir kişinin olayını konu almıştır.

Yeri Güzel (70.) eserinde toplumsal anlamda kendi kültürüne uyuşmayan bir sevgili tipiyle birlikte olamayacağını ifade etmiştir. Nadir Keskin bu şiiriyle kendi toplumundaki gençlere de bir öğüt vermeyi amaçlamıştır. Kendi gibi yaşamayan kendi gibi hayat felsefesi olmayan bir kişiyle birlikte olunamayacağını bu eseriyle ortaya koymuştur.

Yeri Hüseyin (71.) eserindeÇepni köyleri tarafından ziyaret edilen bazı kutsal yerler vardır. Bu yerlerde bazı kişiler uygunsuz hareket yaparak ziyareti esas amacından çıkarmaya çalışmaktadır. Nadir Keskin de bu durumu gözlemleyerek eserini üretmiştir.

3.1.9. Tecrübi Bilgiler ve Felsefi Çıkarımlar

Bu bölüm tecrübelerinden yola çıkarak insanlara verdiği öğütler ve genel geçer olan çeşitli deneyimlerin sonucu ortaya çıkan ürünlerdir. Bu ürünler insanın yaşamı boyunca uygulayacağı ve her daim hayatında kullanabileceği çeşitli öğütnamelerdir.

İnsanlar bir şeyin sonu yoksa ve onun kendine hayır getirmeyeceğini düşünüyorsa o işin peşinden gitmemesi gereklidir. (12.)

Nadir Keskin'e göre insan bir kişiyi sevmelidir ve gönül bir kişiye aittir. Gönülden gönüle dolaşmak insanı yorar ve sevgisiz kalır. (11.)

Derdi çeken bilir. Kimse kimsenin derdini anlayamaz. Her kim senin derdinden anlıyorum dese de o derde düşmeden ruhuna tercüman olamaz (13.)

İnsanlar olduğu gibi olmalıdır. Sonradan görüp kendini ona göre şekillendirmek kendini toplum içinde gülünecek duruma düşürür (16.42.)

Kimse kendini yüksekte görmemelidir. Mağrurlanmak insana fayda sağlamaz hatta onu alçaltır. Kendini büyük görenlerin elbet bir gün o güç ve dirayetleri ellerinden gider. (53.)

Dünya boş, geçici ve kimseye kalmayacaktır. Bütün her şey gelip geçicidir. Fani olan dünyada da yapılan bunca iş boşunadır. (59.)

3.1.10. Şiirlerinde Yer ve Şahıs Adları

3.1.10.1. Yer Adları

Yer adları aşğın nasıl, nerede ve ne şekilde yaşadığının bilgisini bize sunar. Bu yer adlarıyla halk şairinin hangi koşullarda yaşadığını öğrenebiliriz. Ayrıca yer adları şiirlerindeki yapılan betimlemeleri ve ilişki kurulan benzerliklerin açıklanmasında bize yardımcı olan unsurlardır. Nadir Keskin'in eserlerine baktığımızda Almanya haricinde diğer bütün yer adları kendi köyünün çevresindeki yerlerdir.

Almanya: Çepni köylerinde birçok kişi işçi olarak çalışmaya gitmiştir. Bu yüzden gurbet teması Almanya üzerine kuruludur.

Depe Mahla: Gaziantep'in Düztepe mahallesini kastetmektedir. Gaziantep Çepnilerinin bir bölümü de burada yaşamaktadır.

Gaziantep: Bazı eserlerinde kullanılan bir şehir.

Karadağ: Yavuzeli'nde bulunan sıra dağın ismidir.

Karasu: Yavuzeli'den Fırat'a akan bir akarsu. Merzimen olarak da bilinmektedir.

Kör Pınar: Nadir Keskin'in köyündeki suyu kuruyan bir yer.

Köseler: Gaziantep'in Nizip ilçesine bağlı Çepni köyüdür.

Milelis: Gaziantep'in Yavuzeli ilçesine bağlı Çepni köyüdür. Diğer adı Göçmez'dir.

Miseri: Gaziantep'in Yavuzeli ilçesine bağlı Çepni köyüdür. Diğer ismi Kuzuyatağı'dır.

Sarılar: Gaziantep'in Yavuzeli ilçesine bağlı Çepni köyüdür.

Yavuzeli: Nadir Keskin'in yaşadığı ilçe. Gaziantep 'e bağlıdır.

Yeniköy: Yavuzeli'ne bağlı bir köydür. Nadir Keskin'in köyünün yakınında bir köydür.

Ziyaret: Çepni köyleri olan Sarılar, Bülbül, Göçmez köyündeki kutsal yerlerdir.

3.1.10.2. Şahıs Adları

Nadir Keskin'in kullandığı şahıs isimleri kendisinin hayal ve düşünce dünyasında aynı paraleldedir. Eserlerinde kullanılan isimlere bakıldığında sadece kendi yöresine özgü kişileri tercih ettiği görülmektedir. Bazı eserlerini kişilere yazmasına rağmen kişi adı kullanmayı tercih etmemiştir. Bunun nedeni yazdığı eserlerini şahsileştirerek kişiler mâl etmek istememesidir. Bu yüzden genel ifadeler olan "edo", "aney", "kızey" ifadelerini tercih etmiştir.

Aşmano: Sarılar köyünde yaşamış birisidir. Hayatında birçok sıkıntı yüzünden Nadir Keskin'in eserine konu olmuştur.

Cenikli: Sarılar köyünde yaşamış bir kadındır.

Dırılmış Mamat: Köseler köyünde yaşayan 12 Eylül olaylarında hayatını kaybeden birisidir.

Garip Dede: Nadir Keskin'in yeğenidir.

Haydar Emmi: Sarılar köyünde yaşamış birisidir.

Hüsen: Buradaki Hüsen(Hüseyn) diye ifade ettiği herhangi bir kişi değildir. Alevi toplumunda canlara yakıştırılan genel bir ifadedir.

Hüseyn Keskin: Kendi köyünün birkaç kilometre ilerisinde Yeniköy'de ikamet eden saygı duyduğu bir kişidir.

İrbam(İbrahim): Yavuzeli'nde yaşamış 1998 yılında PKK terör örgütüyle çatışma sırasında şehit olan bir askerdir.

Keçel: Sarılar köyünde yaşayan biridir. Adana'ya pamuk işçiliğine giderken kamyonunda kaza yapmıştır.

Kör Kız: Kuzuyatağı köyünde yaşayan Nadir Keskin'e hayran olan birisidir.

Mansır: Sarılar köyünde bir kişi.

Mustafa: Almanya'da yaşayan bir yeğenidir.

Seydi: Sarılar köyünden yaşayan biridir. Adana'ya pamuk işçiliğine giderken kamyonu süren şofördür.

Şahin: Çepni köylerinde yaşayan tanıdığı bir kişidir.

Şarey: Sarılar köyünde ikamet eden bir kadındır.

Şiho: Sarılar köyünden yaşayan biridir. Adana'ya pamuk işçiliğine giderken kamyonunda kaza yapmıştır.

Topal İmam: Milelis(Göçmez) köyünde yaşayan birisidir.

Zeyno: Köseler köyünde yaşamış bir kızdır.

3.2. ŞİİRLERİNİN YAPI VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

“Herhangi bir metni, düz yazı veya konuşma cümlesinden çıkarıp şiire dönüştüren birtakım unsurlar vardır. Bu unsurların arasında yapıyla alakalı olanlar gelir. Çünkü metne şiir denmesini sağlayan, onun yapısal unsurlarıdır. Şiirdeki yapısal unsurlar, adeta onun iskeleti, mana ise bu iskelete giydirilen elbise gibidir. İskeleti, elbisenin altında çekip aldığımızda nasıl ki elbise güzelliğini, çekiciliğini kaybeder, bir kumaş yığını haline dönüşürse, şiirde onu oluşturan ortadan kaldırdığımızda mana, sıradan bir kılığa bürünür, etkisini nispeten yitirir.”¹⁶⁷

Dolayısıyla şiirlere sadece mana ile bakmak şiirin dokusuna zarar verir ve estetik yapısını yok eder. Şiir kafiye, redif, vezin ve çeşitli söz sanatlarıyla birlikte perçinlenmiş bir yapıya sahiptir. Bu yüzden şiiri bir bütün halinde düşünölmeli ve anlamla birlikte ona can veren bir diğere unsurunda yapı olduğu unutulmamalıdır.

3.2.1. NAZIM ŞEKİLLERİ VE TÜRLERİ

Halk edebiyatında en çok tartışılan konulardan birisi “tür ve şekil”dir. Birçok araştırmacı tür ve şekil meselesi üzerine farklı görüşler ortaya koyarak bu sorunun çözölməsi için farklı bakış açısı geliştirmiştir. Bu bakış açıları, bu sorunun çözölmesine katkı sağlasa da yapılan birçok terminolojik farklı adlandırmalar, bu sorunun daha karmaşık bir hale gelmesine yol açmıştır. Öcal Oğuz, “Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam” adlı eserinde tür ve şekil ile ilgili olarak “şekil”, “biçim”, “tarz”, “form”, “yapı”, “tip”, “eşkâl”, “forma”, “nev”, “enva”, “tür”, “makam”, “ezgi”, “tengani”, “musiki”, “hava”, “beste” ifadelerinin kullanıldığını belirtir.¹⁶⁸ Bu kelimelerin dilimizde karşıladığı anlamı göz önüne alındığımız zaman, ayrı birer terim gibi görünen kelimelerin ihtiyaç duyduğumuz kavramları karşılamak üzere üçe düşürölməsi uygun görölmektedir ve birçok araştırmacı da bu eğilimde olduğunu bildirir. “Biçim”, “tarz”, “form”, “yapı”, “tip”, “eşkâl”, “forma” kelimelerini karşılamaya çalıştığı kavram şekil”dir. “Nev”, “enva” kelimelerinin de “tür” kavramına karşılık olduğu söylemektedir.¹⁶⁹

Ahmet Talat Onay’ın “Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i” adlı eseri tür ve şekil konusunda yapılan ilk kapsamlı çalışmadır. O, eserinde;

“Halk şiirlerini tetkik ederken yalnız eşkâl ve enva’yı yani şiirlerin şekil ve mevzua göre arz ettikleri tenevvuatı değil aynı zamanda tenganiyi de gözden uzaklaştırmamak lazım geldiğinden edebiyat kitaplarındaki başlıca sebebini bu noktada aramalıdır.”¹⁷⁰

¹⁶⁷ Boyraz. (2010). a.g.e., s. 109

¹⁶⁸ Oğuz, Öcal. (2001). Halk Şiirinde Tür,Şekil ve Makam, Akçağ Yay., Ankara s. 11

¹⁶⁹ Oğuz. (2001). a.g.e., s. 11

¹⁷⁰ Onay. (1996). a.g.e., s. 3

şeklinde ifade etmiştir. Hikmet İlaydın¹⁷¹ ise tür konusunda Ahmet Talat Onay'ı destekler nitelikte görüşler beyan etmiştir. O şekli dışa ait unsurlar olarak tanımlamıştır. Hikmet Dizdaroğlu bu iki görüşten farklı olarak şeklin bulunmadığını ifade eder.¹⁷² Köprülü, “*Halk şiirlerinin mani, koşma, türkü, türkümani, varsağı ilh..gibi neviler arasında fark kısmen şekillerine daha ziyade mahiyet-i musikilerine yani bestelerine aittir.*” şeklinde ifade eder.¹⁷³ Boratav, “*türün içerikleri, yaradılış şartları, üslupları, yaratıldıkları ve yayıldıkları çevrelerdeki görevler belirler, şekli de dış görünüşle ilgili öğeler, yani ölçü, kafiye ve ezgiler belirler*” şeklinde ifade eder.¹⁷⁴ Şeref Boyraz, dış yapı itibariyle farklılık gösterenlere şekil, aynı şekil içerisinde konu ve makam yönlerinde ayrılanlara da tür nazarıyla bakmaktadır.¹⁷⁵ Öcal Oğuz ise;

“Düşüncemize göre Halk şiirinde ‘şekil’ dışarıdan görülebilir özellikleri içine almalıdır. Bu özellikler ise kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi (mısra, beyit veya dördlük sayısının azlığı veya çokluğu) olabilir. Bu unsurları değerlendirdiğimiz zaman karşımıza çıkan belirgin ve kurallara bağlanabilen ayrıcalıkları bir ‘şekil’ adına bağlamak mümkün olabilir.”¹⁷⁶

şeklinde ifade etmiş ve halk edebiyatında “tür” ve “şekil” konusunda sınıflandırma yapmıştır:

A. Nazım Şekilleri

1. Mani

2. Koşma

3. Destan

B. Nazım Türleri

1. Ezgi Ağırlıklı Türler

2. Konu Ağırlıklı Türler

3. Ezgi ve Konu Ağırlığı Aynı Yoğunlukta Olan Türler¹⁷⁷

Sonuç olarak bütün araştırmacıların görüşleri doğrultusunda tür ve şekil meselesini ele aldığımızda “şekil” kavramı, şiirin dış kabı; “tür” kavramı ise şiirin içi olarak ifade edebiliriz. Tür ve şekil meselesini tanımladıktan sonra Nadir Keskin'in eserlerinde hangi türleri ve şekillerin kullanıldığını söyleyebiliriz.

¹⁷¹ İlaydın, Hikmet. (1964). Türk Edebiyatında Nazım, İstanbul, s. 77

¹⁷² Dizdaroğlu Hikmet. (1969) Halk Şiirinde Türler, TDKY. Ankara 1969

¹⁷³ Köprülü, M. Fuat. (2003). Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, s. 293.

¹⁷⁴ Boratav, Pertev Naili. (1982). Folklor ve Edebiyat, C. I, İstanbul, s. 156

¹⁷⁵ Boyraz, Şeref. (1996). “Anadolu ve Azerbaycan Sahaları Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi”, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı. 3, Sivas, s. 182.

¹⁷⁶ Oğuz. (2001). a.g.e., s. 15

¹⁷⁷ Oğuz. (2001). a.g.e., ss. 18-20

3.2.1.1. Nazım Şekilleri

Yukarıda izah ettiğimiz bilgiler doğrultusunda Türk edebiyatında en çok kullanılan nazım şekilleri mâni, koşma ve destandır. Nadir Keskin'in şiirlerinde genellikle mâni tarzı şeklin kullanıldığı görülmektedir. Mâni şeklinin kullanmasındaki en büyük etken Nadir Keskin'in eserleri bir kalem ürünü olmayıp musikiyle birlikte doğaçlama şekilde ortaya çıkmasındandır. Bu yüzden eserlerinin birçoğunda da vezinleri düzensizdir. Bu eserlerin düzensiz olmasının nedeni sözü musikiye uyarlamasından dolayıdır.

Nadir Keskin'in şiirlerine bakıldığında şiirlerin tamamına yakınının dörtlüklerle inşa edildiği görülmektedir. Fakat bu dörtlükler arasına nakarat bölümü olarak ifade ettiğimiz kısımlar bulunmaktadır. Geri kalanı ise mısralar arasına nakaratlarla inşa edildiği görülmektedir. (4., 5., 20., 22., 24., 26., 27., 29., 35., 49., 52., 67., 72.,) Mısralara arasına nakarat yerleştirme Çepni ağıtlarında yaygın bir durumdur.

Halım soran bir dost bulamadım tama
Ölim aney ölim derdinden ölim
Goca köyde yalnız galmışım tama
Ölim aney ölim derdinden ölim
Bir köyün içinde yalnızım tama
Ölim aney ölim derdinden ölim

Bu yapı Çepni ağıt geleneğinden Nadir Keskin'e yansımış bir özelliktir. “Aney” ve “ölüm” kelimeleri bu yapı içinde çok tercih edilmektedir. Bunların dışında uzun hava formunda yazılmış birkaç eseri de bulunmaktadır. Bu uzun hava formları tamamıyla düzensizdir. (10., 27., 39., 52., 54., 55., 56., 57., 60., 69.)

Kız aneyy aney aney aney
En sonunda ikimizin kaderide aynı çıktı
Kız aney aney aney aney
Gelin hele gelin dost bildiklerimde benden ayrı çıktı.
Kız aneyy aney aney aney

Şekli oluşturan unsurlara ve şiirlerin hacmine bakıldığında Nadir Keskin'in şiirlerinde yapı olarak koşma ve mâni şeklini görmekteyiz. Bu tarz formlar içinde

Nadir Keskin'in şiiirlerinin büyük bir çoğunluğu ise manidir. Âşık edebiyatında âşıkların çoğunun kullandığı bu tür, Nadir Keskin'de de benzer yapıdadır.

3.2.1.1.1. Vezin, Kafiye ve Redif

3.2.1.1.1.1. Vezin

Her ölçü (vezin) bağlı bulunduğu dilin yapısından doğar. Bu nedenle “*Türk dilinin doğal ölçüsü eskiden vezn-i benân adıyla anılan hece ölçüsüdür*”¹⁷⁸

Halk şiiirinde genel olarak hece ölçüsü tercih edilmiştir. Özellikle halk şairleri zaman zaman aruz ölçüsünü denemişler fakat hece ölçüsünden ayrılamamışlardır. Hece ölçüsünün belirli duraklarla kurulmuş kalıplarının saz ile birlikte söylenme tarzı müziğin yanında ayrı bir ritim sağlamamış ve bu durakların müzikle uyuşması sonucunda çok etkili bir söz ve müzik bileşimi ortaya çıkmıştır.¹⁷⁹

Şiiirlere haz, zevk ve estetik kazandıran önemli öğelerden bazıları da vezin, kafiye ve rediftir. Halk şairlerimizin tümünde görülen milli veznimiz olan hece ölçüsüdür. Hece ölçüsü, ilk mısradaki hece sayısının diğer mısralarda da eşit olmasına dayalı bir ölçü sistemidir. Bazı farklılıklar olmasına rağmen genel olarak hece ölçümüz 5 ile 16 arasında değişir. Halk şairlerinin genel olarak kullandıkları ölçüler 7’li,8’li 11’li hece ölçüsüdür. Nadir Keskin’in de uzun havalar hariç genel olarak şiiirlerinde 6’lı,7’li,8’li, 10’lu, 11’li,12’li hece ölçülerini tercih etmiştir.

Şu dağlar olmasa 3+3=6

Çiçeği solmasa 3+3=6

Ölüyom ölmeye 3+3=6

Yavrular olmasa 3+3=6

Kör pınarın gayaları 4+4=8

Çağıl daşlı tarlaları 4+4=8

Gara suyun oraları 4+4=8

Birol görsem nolur nolur 4+4=8

¹⁷⁸ Dilçin, Cem. (1983). Örneklerle Türk Şiiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s.39

¹⁷⁹ Aksan, Doğan. (1999). Halk Şiiirimizin Gücü, Ankara: Bilgi Yayınevi. s. 192

Saçlarını boyarsın $4+3=7$

Son moda uyarsın $4+3=7$

Beni yolda goyarsın $4+3=7$

Git işine yeri yeri $4+4=8$

Ben bulamadım ben bulamadım $5+5=10$

Derdime çare ben bulamadım $5+5=10$

Doktorlar gezdim derman aradım $5+5=10$

Derdime çare ben bulamadım $5+5=10$

Yar sen neden bakıp bakıp gülersin $4+4+3=11$

Yanağında güller açılınca $6+5=11$

Bakıp bakıp ne aklımı çalarsın $4+4+3=11$

Güzeller sultanı seçilesice $6+5=11$

3.2.1.1.1.2. Kafiye ve Redif

Doğan Aksan, kafiye konusunda “başlangıcından bugüne kadar Türk şiiri incelendiğinde uyağın büyük önem taşıdığı, vazgeçilmez bir öge niteliğine sahip olduğu” ifade etmektedir. Uyak konusu üzerine duran Fuad Köprülü, kopuz çalıp söyleyen ilk ozanların şiirlerini oluştururken hece ölçüsüyle yazdığını belirtmiş ve ilk üç dizenin birbiriyle en son dizenin ise şiirin bütünüyle uyak oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu uyak düzeni “aaab cccb dddb...” şeklindedir ve bu uyak tipine “koşma tipi uyak” adı verilmektedir. Türklerin ilk şiirleri tek ses benzerliğine dayalı yarım uyak tipi olarak adlandırılmıştır.¹⁸⁰

Şiirde ahengi ve anlam çerçevesinin zenginliğini sağlamak için başta, ortada ve sonda olmak üzere belirli seslerle oluşturulan ses benzerliğidir.

“Kafiye, şiirde ahengi ve anlam zenginliğini sağlamak için, dizelerin başında, ortasında veya sonunda, esas alınan belli seslerle tesis edilen ses benzerliğidir. Redif ise kafiyeden sonra gelen ve aynen tekrarlanan ek yahut kelimelerdir.

Âşık şiirinde, dörtlükte bulunduğu yerlere göre, iki şekilde kafiye vardır. 1. İlk üç dizede oluşturulan kafiye: Buna yaygın anlamıyla “kafiye” yahut “uyak” denilir. 2.

¹⁸⁰ Aksan. (1999). a.g.e. s. 173

Dörtlük sonlarında oluşturulan kafiye: Bu kafiyenin adı “ayak”tır. Kimileri ayak terimini “ana uyak” veya “ana kafiye” diye isimlendirmiştir.”¹⁸¹

Nadir Keskin şiirlerinde zengin kafiye, tam kafiye ve yarım kafiye çeşitlerini kullanmıştır:

Çeyrek kafiye: Çıkardıkları sesler olarak birbirine benzeyen bazı sesler vardır. Bunların mısralarda kullanması çeyrek kafiye oluşturur.

“Çeyrek kafiye oluşturulan sesler: “ç-s”, “n-l-r”, “z-s”, “g-v-y” “t-d”, “k-g”, “m-n” gibi sesler olup, önceleri ya kafiye olarak görülmemiş ya da yarım kafiye olarak düşünülmüştür. Hâlbuki bu sesler, yarım kafiyeden daha zayıf bir kafiyedir ve “çeyrek kafiye” terimi ile karşılanabilir”¹⁸²

Nadir Keskin’in eserlerinde toplam 4 tane çeyrek kafiye kullanılmıştır.

Uçtu uçtu gönlüm uçtu
Uçtu da engine düştü
Mağrurlanma deli gönül
Senin vaktin çoktan geçti

Yarım kafiye: Hece arasında bir ses benzerliği olan kafiye düzenidir. “*Ses benzerliği tek sese dayanan kafiye çeşidine yarım kafiye*” denir. Bu sesin ünlü veya ünsüz olma şartı yoktur.¹⁸³ Nadir Keskin eserlerinde, 39 dörtlüğünde yarım kafiye kullanmıştır.

Koymayasın ben can eller yerine
Sana hizmet edem kullar yerine
Gel bir koklayayım güller yerine
Gül gibi kokusu saçılınca

Tam kafiye: “*Ses benzerliği iki sese dayanan kafiye çeşidine tam kafiye denir*”¹⁸⁴ Nadir Keskin şiirlerinde 59 dörtlüğünde kullanmıştır.

Çakmağı çakmak mı gerek
Çırayı yakmak mı gerek
Seveceksen bir güzel sev
Herkes**e** bakmak mı gerek

¹⁸¹ Kaya, Doğan. (2007). Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, KTB Yay., Ankara, s. 397

¹⁸² Kaya. (2007). a.g.e., s. 394

¹⁸³ Kaya. (2007). a.g.e., s. 395

¹⁸⁴ Kaya. (2007). a.g.e., s. 396

Zengin kafiye: “*Ses benzerliği iki sestem fazla sahip kafiyeye zengin kafiye denir. Bir başka deyişle zengin kafiye, en az üç benzer sesle oluşturulan kafiyedir.*”¹⁸⁵
Nadir Keskin eserlerinde 12 tane drtlgnde zengin kafiye kullanmıştır.

Değirmenin de **bendine**
Selam söyleyin **kendine**
Yar üstüne yar sevmiş
Yakıştı mı **kendine**

Cinaslı kafiye: “Cinaslı kafiye, yazılışları bir, anlamları farklı kelimelerle yapılmış kafiye çeşidir. Söz konusu kelimelerin sayısının en az iki olması gerekir.”¹⁸⁶
Nadir Keskin eserlerinde 4 dörtlükte cinaslı kafiye kullanmıştır.

Aramızda sıra **dağlar**
Halımı görenler ağlar
Hasretin yüreğim **dağlar**
Dn gel sene gzel oğlan

Tunç kafiye: Birbiriyle uyaklı iki kelimedem birinin içerisinde bir diğeri yer alırsa tunç kafiye meydana gelir. Tunç kafiye zengin kafiyenin bir çeşidir.
Nadir Keskin eserlerinde 10 tane tunç kafiye kullanılmıştır:

Dağ başında iek **açar**
Gelsin yarım bana yeter
Gülüşüyle gller **saçar**
Gelsin yarım bana yeter

Redif: Mısra sonlarında, görevleri aynı olan eklerin ya da anlamları aynı olan kelimelerin tekrarlanmasına redif denir.¹⁸⁷ Halk şiirinde ahengi sağlayan unsurlardan biri olan redif, Türk şiirinin kaynağı olarak kabul edilip, kafiyeden çok redife dikkat edilmektedir. Nadir Keskin’in eserlerinin çoğunda redif tercih edilmiştir. Rediflerinin oranı kafiyelere göre fazladır.

¹⁸⁵ Kaya. (2007). a.g.e., s. 396

¹⁸⁶ Kaya, (2007). a.g.e., s. 398

¹⁸⁷ Beyatlı, Yahya Kemal. (1984). Edebiyata Dair, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yay. s. 33

Ufacık daşlardan yapı yapılmaz
Çıkıp çıkıp yar yoluna bakılmaz
Bir kötünün gahri vallah çekilmez
Beklerim yolunu yar gelir mi ola

Uçtu uçtu gönlüm uçtu
Uçtu da engine düştü
Mağrurlanma deli gönül
Senin vaktin çoktan geçti

3.2.1.2. NAZIM TÜRÜ

Tür konusunda yukarıda belirttiğimiz gibi konu ağırlıklı ve ezgi ağırlıklı türler olarak iki ayırmıştık. Bu konuda araştırmacıların hepsi hemfikirdir. Şeref Boyraz ise âşık şiirinde de tür ayırımında ezgi ve konunun türü tanımlamada yeterli olduğunu savunmamaktadır. Benzer görüşte olan Özkul Çobanoğlu da “*ezgilerin türleri belirlemede her meseleyi çözeceği zannedilen sihirli bir anahtar olmadığını*” söylemektedir. Bu nedenle üslubun da bir o kadar önemli olduğunu savunur.¹⁸⁸

Yukarıdan beri vurgulana geldiği üzere miras üslup, sadece nazımla nesrin oluşmasından varlığını hissetmemektedir. O kendini, bizim bu çalışmamızda tema konumuz olan nazım vadisinde, halk şiiri sahasında da göstermektedir. Kullanım nazım şekilleri, yukarıda Özkul Çobanoğlu’ndan alıntılanan, “anlatım tutumu” veya “eda” da denilen övme, yerme, yerinme, öğüt verme, bilgilendirme, eğlendirme, yas tutturma” biçimindeki geleneksel tarzları da miras üslup kapsamına girmektedir. Dolayısıyla nazım şeklini ve türlerini belirlemede kullanılacak olan üslup kişiye özgü olan değil, işte bu miras üsluptur.¹⁸⁹

Nazım türleri konu olarak dar bir kalıba oturtulmaktadır. Genel olarak taşlama, güzelleme, koçaklama, ağıt türü olarak sınıflandırılmaktadır. Fakat bu tüm türleri kapsayıcı bir yapı değildir.

“Buna göre halk şiirinde nazım türü denildiğinde sadece ilahi/nefes, nutuk, devriye, şathiyye, duvazımam, hikmet gibi din tasavvuf edebiyatındaki ve âşık edebiyatı sahasından öteden beri tekrarlan gelen güzelleme, taşlama, koçaklama ağıt

¹⁸⁸ Boyraz. (2010). a.g.e., s. 136

¹⁸⁹ Boyraz. (2010). a.g.e., s. 138

akla gelmektedir. Çünkü halk şiiri özellikle de, âşık edebiyatında adı geçen dört türün içerisine hapsedilemeyecek kadar konu ve anlatım zenginliğine sahiptir.”¹⁹⁰

Doğan Kaya, türler konusunda şu şekilde yapmıştır:

1. Güzelleme: 11 Heceli Sevginin İşlendiği Şiirlerdir.
2. Semaî: 8 Heceli Sevginin İşlendiği Şiirlerdir.
3. Taşlama: Kişiyi, Toplumunu Veya Çağı Yeren Şiirlerdir. 8, 11 Hece İle Olabildiği Gibi Divanî Tarzında Da Olabilirler.
4. Koçaklama: Yiğitçe Eda İle Söylenmiş 11 Heceli Şiirlerdir. Bazen 8 Hece İle Söylenmiştir.
5. Varsağı: Varsakların Özel Ezgi İle Söyledikleri 8 Heceli Şiirlerdir.
6. Ağıt: Acının Terennüm Edildiği Şiirlerdir. 8 Veya 11 Heceli Olabilirler.
7. Destan: Tahkiye Esasına Dayanan Şiirlerdir. Her Konuda Söylenmiştir. Bir Olayın, Durumun, İnançın Veya Düşüncenin Yansıtıldığı Şiirler Olduğu İçin Genellikle Dörtlük Sayıları Fazladır. Ayrı Bir Tür Olarak Görülen Elifnameler, Yaşnameler, Şairnameler, Seyahatnameler De Destan Niteliğinde Eserlerdir.
8. Dertlenme-Yakınma: Gerek Ferdî Gerekse Toplum Konusunda Görülen Rahatsızlıkları Ve Üzüntüleri Konu Edinen Şiirlerdir. 8 Veya 11 Hatta 14, 15 Ve 16 Heceli Divan Şeklinde Olabilirler.
9. Denkleme: (Geniş Bilgi İçin Bkz. Doğan Kaya, Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü)
10. Öyküleme: (Geniş Bilgi İçin Bkz. Doğan Kaya, Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü)
11. Salavatlama (Geniş Bilgi İçin Bkz. Doğan Kaya, Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü)
12. Diğer: Yukarıda Sözüünü Ettiğimiz Konularda Söylenmiş Şiirler Aldıkları / Alacakları Özel Terimlerle Burada Zikredilebilir.¹⁹¹

Öcal Oğuz ise türün ayrılması konusunda iki temel unsurun olduğunu ifade eder. Bu iki temel unsuru konu ve ezgi olduğunu ifade eder. Nazım türünü “1. Ezgi ağırlıklı türler. 2. Konu ağırlıklı türler. 3. Ezgi ve konu ağırlığı aynı yoğunlukta olan türler” olarak ayırır¹⁹²

Bu durumda türleri ağıt, alkışlama, bilgilenme, dertleme, dertlenme, güzelleme, kargışlama, karşılama, koçaklama, öğütme, öyküleme, salavatlama, şikayetlenme, taşlama, uğurlama, varsağı, yalanlama olarak sınıflandırabiliriz.¹⁹³

Bu bilgiler çerçevesinde Nadir Keskin’in eserlerine baktığımız “Dertlenme”, “Güzelleme”, “Ağıt”, “Taşlama” türleri çerçevesinde eserleri oluşturulmuştur.

Dertlenme: Aşğın bizzat çekmiş olduğu dert ve sıkıntıları anlatan şiirlerdir.¹⁹⁴ Bu şiirlerde çekilen dert ve sıkıntılardan hareketle bir yakınma, şikâyet etme, bazen de bir acındırma söz konusudur. Bu tür şiirlerde de dertlerin sebep veya

¹⁹⁰ Boyraz. (2010). a.g.e., s. 140

¹⁹¹ Geniş bilgi için bkz. Kaya, Doğan. (2007). Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ankara

¹⁹² Oğuz. (2001). a.g.e.

¹⁹³ Boyraz. (2010). a.g.e., ss. 140-145

¹⁹⁴ Kaya. (2007). a.g.e., s. 104

kaynağından ziyade onların doğurduğu acı ve sonuçlar üzerine durulmaktadır.¹⁹⁵ Dertlenme türünde 52 tane, (1., 2., 4., 5., 6., 7., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 20., 21, 22., 23., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 34., 38., 39., 40., 41., 43., 44., 45., 46.,50., 51., 52., 53., 54., 55., 56.,58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 72.) eseri bulunmaktadır.

Güzelleme: A. Talat Onay¹⁹⁶, Hikmet Dizdaroğlu¹⁹⁷, P. Naili Boratav¹⁹⁸, M. Öcal Oğuz konuları bakımında tür kavramı içine dâhil ettikleri görülmektedir. Sakaoglu¹⁹⁹ ve Artun²⁰⁰ tarafından koçaklama, taşlama ağıt gibi koşma biçiminin konulara sınıflandırılması biçiminde gösterilmiştir. Güzelleme genellikle güzelliğin, özellikle de bir güzelin övgüsünün dillendirdiği koşmalara verilen addır.²⁰¹ Güzelleme türünde 7 tane, (3., 9., 17., 25., 33., 35., 48.) eseri bulunmaktadır.

Ağıt: Âşık edebiyatında, bir törene bağlı olsun olmasın, acıklı bir olayı konu alan koşmalardır. Ağıtlar sadece ölüm karşı yakılan metinler olmayıp aynı zamanda sel, yangın, deprem ve savaş gibi doğal afetler üzerine söylendiği gibi çeşitli kazalar ve hastalıklar, askere uğurlama ve çeşitli düğünlerde kızın baba ocağından gidişi üzerine de söylenir.²⁰² Ağıt türünde 7 tane, (8., 19., 37., 47., 48., 49., 57.) eseri bulunmaktadır.

Taşlama: “Âşık edebiyatında toplumdaki haksızlıkların, yolsuzlukların, geriliklerin ve ekonomik sorunların mizahi bir dille sergilendiği koşmalardır.”²⁰³

Taşlama türünde 5 tane (16., 42., 69.,70.,71.) eseri bulunmaktadır.

¹⁹⁵ Boyraz. (2010). a.g.e.,s. 141

¹⁹⁶ Onay. (1996). a.g.e.

¹⁹⁷ Dizdaroğlu, Hikmet. a.g.e.

¹⁹⁸ Boratav, Pertev Naili. (1968). “Âşık Edebyatı”, Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, s. 207

¹⁹⁹ Sakaoglu, Saim. (1999). Koşma Tasnifine Yeni Bir Yaklaşım, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:5, ss. 103-111

²⁰⁰ Artun, Erman. (2005) a.g.e.

²⁰¹ Düzgün. (2006). a.g.e., s. 261.

²⁰² Artun, (2005) a.g.e., s. 99.

²⁰³ Artun, (2005) a.g.e., s. 99-100.

3.3. ESERLERİN YARATIM VE AKTARIM BAĞLAMI

3.4.1. YARATIM BAĞLAMI

Yaratım bağlamı Nadir Keskin'in eserlerinin içindeki anlam derinliği anlama, eserlerin muhtevasını açıklama ve kendisinin bu eserleri niçin söylediğine hususunda yardımcı olacaktır.

Şeref Boyraz, âşıkların şiirlerinin tahlil edilmesinde bize birçok ipucu verebileceğini belirtse onların yaşadıkları çevre, bağlam ve icra ortamını bilmek, bize o şiir hakkında daha detaylı bilgi vereceğini söylemektedir.

“Eğer aşğın eserlerini nasıl ve niçin yazdığıyla ilgili verdiği bilgiler olmasaydı, üretim bağlamlarıyla alakalı bir şeyler söyle imkânına sahip olabilecek miydik? Bu soruya hiç kuşkusuz elbette, cevabı verilebilir. Çünkü her şeyden önce şiirlerin içeriği ve yazılış tarihleri bu konuda okuyucuya çok önemli bilgiler sunmaktadır. Bu veriler aşğın hayat hikâyesiyle, yaşadığı coğrafya ve dönemin sosyo-ekonomik yapısıyla birleştirildiğinde (ki birinci bölümde aşğın hayat hikâyesinin uzun tutulmasının nedeni, tam da bu amaca hizmet etmesi içindir.) üretim bağlamı konusunda daha fazla söz sarf edilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla aşğın şiirlerinin nasıl ve niçin azaldığıyla ilgili anlattıkları olmasa da üretim bağlamı hakkında birtakım düşünceler serdedilebilir. Ancak aşğın nasıl niçine ilişkin anlattıkları, bu konuda serdedilen düşüncelerin daha kolay, daha emin ve daha nol/belirgin bir şekilde ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Hatta itiraf etmek gerekirse şiirin muhtevasının ve yaşam öyküsünün, üretim bağlamı konusunda çok az ipucu verdiği ya da tereddütte düşüldüğü kimi yerlerde aşğın anlattıkları can simidi gibi imdada yetişmektedir. Bu sebeple yaşayan âşıkların ya da onlardan biri veya bir kaçı çalışma yapacak olan kimselerin, şiirlerin nasıl ve niçin yazıldığı konusunda bilgi vermesi, şiirlerin daha doğru ve iyi bir şekilde değerlendirilmesi noktasında büyük önem arz etmektedir.”²⁰⁴

Bir sanat eserinin yaratılması için sanatçı duyarlılığının tek başına yeterli olmadığı aşikârdır. Gerçekte sanat eserinin sadece varlığı değil, aynı zamanda aşğın bulunduğu çevre ve sosyal şartlar da bir o kadar önemlidir. Bu nedenle bir sanat eseri denildiği vakit bu bileşenlerin toplamı düşünülerek yorum yapılmalıdır.²⁰⁵

Nadir Keskin, eserlerini yazarak değil doğaçlama olarak oluşturmaktadır. Çeşitli sosyal ortamlarda bulunduğu dönemlerde farklı eserler meydana getirmektedir. Bu eserler sadece bir sözden ibaret olmayıp bağlama eşliğinde söz ve müziğin buluşmasıyla ortaya çıkmaktadır. Eserlerinin birçoğunun yaratımında yöreye özgü ve kendine özgü çeşitli müzik yapılarına uygun sözler düzenleyerek eserlerini meydana getirmektedir. Bu eserlerin yaratımı bazen bir anda olduğu gibi bazen de bir aya aşkın bir zamanı almaktadır.

Zâkirle yaptığımız derlemelerde ve elimize geçen çeşitli kayıtlarda yarattığı eserleri farklı ortamlarda, farklı şekilde aktardığı görülmektedir. Yani Zâkir aktarım bağlamında eserlerin ilk yaratım haline sadık kalmayıp eserlerin içeriklerinde

²⁰⁴ Boyraz. (2010). a.g.e., s. 51

²⁰⁵ Boyraz. (2010). a.g.e., s. 51

değişiklikler yapmaktadır. Bu durumun böyle olması eserlerini doğaçlama olarak meydana getirmesi ve sanatçının farklı aktarım bağlamında dinleyicini ilgisine göre eserlerini tekrar oluşturduğuna işaret etmektedir.

İlk eseri olan “Gurbet Ele Düştü Yollarım Benim (8)” gurbet olduğu dönemde yarattığı bir eserdir. Zâkir bu eseri arkadaşlarıyla birlikte olduğu bir zamanda, memleket özleminin baskın olduğu bir ruh haliyle ortaya çıkmıştır. Gurbet bağlamında değerlendirilecek diğer bir eseri ise “Kör Pınarın Kayaları (2)” eseridir. Bu eser yine gurbette olduğu dönemde memleket hasreti çektiği anda meydana getirmiştir.

Zâkir, başkalarının dertlerini, sıkıntılarını ve acılarını da içselleştirerek eserler meydana getirmiştir. “Şare Anan Öle“ eseri ifade etmiş olduğumuz duruma örnek teşkil etmektedir. Zâkir’in sevdiği bir arkadaşı bir sohbet ortamında dertini ifade etmesiyle birlikte Zâkir de arkadaşın durumunu özümseyerek bu eseri üretmiştir. Bu bağlamda değerlendirilecek bir diğer eserde “Mustafa” (39) adlı eseridir. Eserde, ailesinden birinin dertlerini dinleyerek ve onun talebi üzerine oluşturduğu bir eserdir.

Zâkir’in yaratımına katkı sağlayan bir diğer durum ise ölüm konusudur. Zâkir sevdiği kişilerin ölümü üzerine derin üzüntüler duymaktadır. Bu durumundan etkilenecek çeşitli eserler oluşturmuştur. “Hüseyin’e Ağıt” (12) eseri bunlardan bir tanesidir. Bu eseri yaratımı Zâkir’in ölen kişiyi evine gitmesi ve oradaki hüznün kendinde büyük bir etkisi sonucunda yalnız olduğu bir zamanda eseri yaratmıştır.

Sonuç olarak Zâkir’in yaratım bağlamını tetikleyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar arasında en önemlisi gurbet kavramıdır. Bu kavram Zâkir’in ilk yaratımına katkı sağladığı gibi devam eden birçok eserin oluşmasında da önemli bir paya sahiptir. Zâkir yaratımını tetikleyen diğer önemli konular ise ölüm, aşk ve çevresindeki insanların dert ve sıkıntıları olmuştur. Bu bağlamda düşünülürse onun yaratım bağlamı genellikle arkadaş ortamı başta olmak üzere çeşitli düğün, ölüm ve sosyal faaliyetler sonucunda oluşmuştur.

Çalışmanın “Nadir Keskin’in Hayatı” bölümünde, yaşadığı çevre ve hangi sosyal ortamda yetiştiğine dair fazlaca anlatım yaptık. Bu anlatımımızın alışılmışın dışında biraz fazla olması onun yaratımbağlamını daha iyi anlamak ve kavramaya yöneliktir. Bu yüzden Zâkir’in eserlerinin daha iyi anlaşılması için Zâkir’in içinde bulunduğu çevre ve şartlar, bağlam ve icra ortamları dikkate alınması gereklidir.

3.4.2. AKTARIM BAĞLAMI

Her sanatçı eser yaratır ve bu eserleri yarattıktan sonra bir aktarım söz konusu olur. Bu eserleri aktarmak için farklı yöntemler kullanarak dinleyici veya izleyici kitlesine ulaştırır. Sanatçı için eserlerin yaratımı kadar aktarımında bir o kadar önem arz etmektedir. Bu bağlamda değerlendirilecek olunursa Nadir Keskin ürettiği şiirleri ilk olarak kendisi doğaçlama söyleyip icra etmektedir. Ürettiği eserleri ilk kendi duygularının bir tercümanı olarak görmekte ve geri kalanını dabalunduğu topluma sunarak herkesin kendi nasibini almasını arzulamaktadır. İlk şiirini yazdığından bu yana hep kendi duygularını ifade etmiş ve bu duygular özelden genele ve genelden özele bir yayılma ilkesiyle toplumun tercümanı olmuştur.

Günümüz halkbilimi araştırmalarında metin kadar önemli bir yere sahip olan icra veya gösterinin gerçekleştiği şekle göre ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan birisi iletişimin yüz yüze yapıldığı sözlü kültür ortamıdır. Diğeri ise bir araç vasıtasıyla dolaylı olarak nakledilen yazılı ve elektronik kültür ortamıdır.²⁰⁶

3.4.2.1. Sözlü Kültür Ortamında Aktarım

Walter Ong, “Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü Teknolojileşmesi” eserinde, sözlü kültürün oluşum, gelişim ve aktarım şekillerini incelemiştir. Yazının bilmediği dönemlere “birincil sözlü kültür” adını vermiştir. Bu dönemlerde yaşayan toplumların “yazı ve matbaa gibi kavramların varlığını” hiç bilmediklerini ifade etmektedir. Ayrıca sözlü kültür ortamında “bellekte saklama”, “ezberleme”, “dönüştürme”, “hatırlama” ve “kalıplaştırma” gibi “yaşatma” ve “yaratma” süreçleri yazılı kültür için hiçbir anlam ifade etmemektedir. Birincil sözlü kültür çağında, ürünler sözlü olarak üretilir, yaşatılır ve nakledilir. Bu ürünler, yazılı kültür ortamında belirli / sabit bir "metin"den yoksundurlar.²⁰⁷

Dursun Yıldırım ise görüşü şöyle ifade eder:

“Sözlü geleneğe yer alan tamamen söz ile, kısmen söz ile ve tamamen sözsüz yaratılan ama sözlü geçiş ve iletişimle fertler arasında dolaşan veya nesilden nesile

²⁰⁶Boyraz. (2010). a.g.e., s. 86

²⁰⁷Ong, Walter J. (1995). Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü Teknolojileşmesi, (Çev.: Sema Postacıoğlu Banon), Metis Yay., İstanbul, ss. 23-24

geçen tüm unsurlar yapı, muhteva, biçim ve fonksiyonları ne olursa olsun, sözlü kültür kapsamındadır. Bunların her biri oluşturdukları sözlü ortam toplumunun ortak kabulleri olarak, kendilerine mahsus birer gelenek yaratmışlardır. Her unsurun nitelikleri bu gelenek içinde kendini korur, geliştirir veya değiştirir. Her unsur, kavram ve kapsamını bu gelenek içinde ifade etme imkânı kazanır. Gelenek kendini, ortak kabul sahibi olan topluluğun ‘teoride en az iki kişi’ veya milleti meydana getiren fertlerin ihtiyaçlarına cevap verdiği ölçüde yaşatır.”²⁰⁸

Bu tür yorumlar çerçevesinde Nadir Keskin’in eserlerine baktığımızda eserleri ilk olarak sözlü kültür ortamında icra etmiştir diyebiliriz. Bu ortamlar iletişimin yüz yüze söz vasıtasıyla yapıldığı ortamlar şeklinde nitelendirebiliriz. Bu ortamda aklına gelen, önceden ezberlemiştir olduğu veya doğaçlama olarak icra ettiği şiirlerini aile, yakın akraba, dost meclisi ve çeşitli düğünlerde aklına geldikçe söyler:

“Genelde türkülerimi arkadaş ortamlarında söylerim. Arkadaşlarla otururken bazen konu konuyu açar, geçmişten gelecekte... Mesela “Salın salın yarı salın, Köşeler köyünüzde güzel eksik mi olur, Yarı salın bana salın.” Almanya’ya gittiğimizde orada bekâr dört beş kişiydik. Bekâr evimiz oldu. Ben 1990’da Almanya’ya gittim.1994’e kadar orada kaldım. Şimdi oda arkadaşlarımız daha doğrusu ev arkadaşlarımız. Bir tane halamın oğlu vardı, adı Mustafa Keskin. Oturduğumuz yerde konuşurken bu türküyü hemen doğaçlama oluşturduk. Bazen evde otururum içime bir ilham gelir. Kızıma“şu sazımı getir” derim. Sonra alır, evde söylemeye başlarım. Kimi zaman da düğünlerde söylerim ya da derneğin etkinlikleri olur, orda söylerim. Ama önceden söylemiyordum söylemeye yeni başladım. Dedelikten dolayı ayıptı söylemek. Ama hiç yazmam şiirleri sen söyledin, ben şimdi yazmaya başladım hiç kayıtlı bile değildi.”

Anlaşılabacağı üzere, Zâkir’in bütün eserlerini tamamını ilk olarak sözlü kültür ortamında yani aile, yakın akraba, dost meclisi ve çeşitli düğünlerde icra etmiştir. Bu icrasında beğeni kazandığı için yaratıma devam etmiştir. Zaten talep olmaması durumunda yaratım da yapılmayacağı aşikârdır.

Yaptığımız derlemeler sonucunda Nadir Keskin, belirli topluluk karşısında türkülerinin icrası 1994 yılından itibaren başlamıştır. Bundan sonraki süreçte çeşitli düğünlerde ve toplum karşısında türkülerini icra etmiştir. Daha sonra Çepniler Derneği’nin çeşitli organizasyonlarına katılmıştır.

2010 yılında “Köşeler Köyü Buluşması” adlı etkinlikte Erdal Erzincan ile birlikte sahne almıştır. Bu etkinlikte kendisine ait birçok parçayı söylemiştir. 2011-2012-2013-2014 yıllarında aynı derneğin Çıralık ve Köşeler Buluşma Günleri etkinliklerinde sahne almıştır.

Görüldüğü üzere Zâkir’in eserlerinin tamamı ilk olarak sözlü kültür ortamı diye ifade ettiğimiz aile, yakın akraba ve dost meclisi gibi ortamlarda oluşmuş sonra gelişen çevresiyle birlikte çeşitli düğün ve etkinlik programlarında kalabalık önünde eserlerini icra etmiştir.

²⁰⁸ Yıldırım, Dursun. (1998). “Tarih Yazımı ve Sözlü Ortam Kaynakları”, Türk Bitiği: Araştırma/İnceleme Yazıları, Akçağ Yay., Ankara, s. 87-101.

3.4.2.2. Yazılı Kültür Ortamında Aktarım

Nadir Keskin'in şiirlerinin yazı ve yazılı bir araç vasıtasıyla yapıldığı ortam pek bulunmamaktadır. Hatta kendisi dahi eserlerini hiçbir zaman kaleme almamıştır. O, eserlerini ezberleme yoluna gitmiş ve Milman Parry'in²⁰⁹ ifade ettiği kalıp ve formelleri kullanarak belleğinde taşımıştır.

Yazılı kültüre neredeyse temas etmemiş diyebiliriz. Sadece Akın Göçmen'in Dicle Üniversitesinde lisans bitirme tezi olarak hazırlamış olduğu Nizip-Yavuzeli Çepnileri adlı tezinin Türküler bölümünde 30 tane eseri yayımlanmıştır.²¹⁰ Bundan farklı olarak Gaziantep Çepnileri Derneği'nin yayın organı olan Humay dergisinde birkaç eseri yayımlanmıştır.

3.4.2.3. Elektronik Kültür Ortamında Aktarım

Nadir Keskin'in şiirlerinin elektronik kültür ortamındaki aktarımı teknolojinin gelişmesi ve ilerlemesiyle hız kazanmıştır. Elektronik kültür ortamında aktarımı son zamanlarda sözlü kültür ortamı ve yazılı kültür ortamına kıyasla daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Nadir Keskin'in eserlerinin ilk elektronik kültür ortamla tanışma 2006 yılında Mehmet Bakıray'ın Yavuzeli'nde isimli albümüyle olmuştur. Bu albümde Nadir Keskin'in "Yavuzeli'nde" ve "Yeri Hüseyin" eserleri yer almıştır. İkinci olarak Mehmet Bakıray'ın 2008'de yapmış olduğu "Dilaram" adlı albümünde "Birol Görsem Ne Olur" adlı eseri yer almıştır. 2010'da Ali İhsan Tepe'nin "Senin İçin Yar" adlı albümünde "Çay Olur da Çem Olmaz Mı" eseri yer almıştır. 2013'te Latif Doğan'ın "Sözüm Söz" adlı albümünde "Yarım Sen Güzelsin" eserine yer vermiş, ama bu eseri kendi üzerine kaydettirmiştir. Bu yüzden hala Nadir Keskin ile mahkeme aşamasındadır.

İnternetin gelişmesi ve dünyanın her alanına, köylere kadar ulaşmasıyla çeşitli sosyal sitelere insanlar akın etmiştir. Bu ilgi memleketin en uç mecralarına kadar ulaşmış ve insanların ilgisini bu yöne çekmiştir. Özellikle Facebook ve Youtube gibi sosyal ortamların popüler olmasıyla birçok sanatçı, şair ve halk şairleri

²⁰⁹Milman Parry, destan anlatıcıların uzun destanları nasıl aklında tuttuklarını ve ezberlediklerini açıkladığı teorisi olan "Sözlü Kompozisyon Teorisi" de bu ezberleme, saklama ve üretimin nasıl olduğunu ayrıntılarıyla açıklamıştır. Bu teori ile ayrıntılı bilgi için Çobanoğlu, Özkul. (1998). "Sözlü Kompozisyon Teorisi ve Günümüz Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri", Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı, Ankara, s. 138-170" aldı makaleye bakınız.

²¹⁰Göçmen, Akın (2010). Nizip- Yavuzeli Çepnileri, Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi

kendilerini bu alanda göstermeye çalışmışlardır. Nadir Keskinde bu ortamdan nasibini almıştır. Bugün birçok parçası Youtube ve Facebook aracılığıyla aktarımı görülmektedir. Bugün itibariyle Youtube sosyal medya sitesinde “Yalanlar-1” adlı eseri 155.948, “Gurbet Ele Düştü Yollarım Benim” adlı eseri 47.637, “Saçlarıma Aklar Düştü” adlı eseri 42.401, “Nasıl Edim” adlı eseri 44.601 görüntüleme sayısına ulaşmıştır.²¹¹

Görüldüğü üzere Nadir Keskin’in eserlerinin aktarımı, özellikle sözlü ve elektronik kültür ortamlarında her geçen gün biraz daha geniş kitlelere hitap edecek şekilde, artarak devam etmektedir. Bu aktarıma dikkat edilecek olursak Zâkir, kendi özeline çok fazla girmeyen, dini ve toplumsal içeriğe sahip, insanların asgari müştereklerine hitap eden eserler kullanmaktadır. Ayrıca Zâkir, ortamın gerektirdiği ve kaldırabileceği eserleri seçmeye gayret ettiği anlaşılmaktadır. Bu Zâkir’in dinleyicinin nabzını tutmaya çalışmasının göstergesidir.²¹²

Sonuç olarak Nadir Keskin birçok eserini ortaya koyarken toplumun nabzını tutmaya çalışmış ve halkın dili olmuştur. “*Ben Çepni'nin diliyim, onların uzun uzun anlatacakları şeyleri ben tek kelimeyle türkülerimde anlatırım. Benim için nasıl yazdığım önemli değil ne söylediğim ne anlattığım önemlidir. Gâh cemde zâkir olurum, cem yaparım, gâh düğünde türkü söylerim*” sözü bunun bir delilidir. Önceden Barak kültürüne ait olan birçok türkü, Gaziantep düğünlerinin belirleyici unsuruyken bugün itibariyle Gaziantep bölgesinde, düğünlerde icra edilen türkülerin çoğu Çepni ağıtları, Nadir Keskin'in eserleri ve Nadir Keskin'in eserlerinin bir çeşidi olarak türemesi, aktarım bağlamında ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

3.4. ESERLERİN İŞLEVİ

Halk edebiyatı eserleri sadece salt bir metinden ibaret olmayıp bu metinlerin birey ve toplum açısından farklı işlevleri de bulunmaktadır. Bir edebiyat ürünü incelendiği zaman bu eserlerin bireye ve topluma karşı işlevleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Halk edebiyatı yaratmalarının işlevi konusunda William R. Bascom, 'Folklorun Dört İşlev'ni şöyle açıklamaktadır:

²¹¹Yukarıdaki görüntüleme sayısı 21.07.2016 tarihinde ulaşılmıştır.

²¹²Boyraz . (2010). a.g.e., s.90

1. Eğlenme, Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi
2. Toplumsal Kurumlara ve Törenlere Destek Verme İşlevi
3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi
4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi²¹³

Yukarıda vermiş olduğumuz sınıflandırmaya göre Nadir Keskin'in eserleri de söz konusu olan bu işlevlerin tamamını görebilmekteyiz. Bu bağlamda eserleri ele aldığımızda halk edebiyatı yaratmalarının icracı ve dinleyici arasında bir iletişim dilinin olduğunu ve bu iletişim dilinin eserleri dinlerken birçok eserinde çeşitli işlevler gördüğünü görmekteyiz.

Türk kültürü içerisinde eğlence önemli yer tutmaktadır. Bu eğlenceler şölen, düğün, şenlikler ve çeşitli toplantılarda yapılmaktadır. Bu eğlencelerinin başında da müzikle sözün buluşmasıyla ortaya çıkan çeşitli halk edebiyatı ürünleri toplumun eğlenmesinde ve hoşça vakit geçirmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu eserleri meydana getiren sanatçı ise toplumun gözü ve kulağıdır. Nadir Keskin'in eserlerine bakıldığında eserlerinin birçoğu çeşitli düğün, şenlik ve arkadaş ortamlarında icra edilmektedir. Eserlerin icra edilmesinin amacı bulunduğu ortamın gülmesini ve eğlenmesini sağlamaktır. Fakat halk edebiyatı yaratmalar sadece eğlendirme amacı olmayıp yukarıda zikretmiş olduğumuz çeşitli işlevleri de görmektedir.

Toplumun yazılı ve sözlü olmak üzere belirli kuralları vardır. Bu kuralların sözlü olanları halkın kendi içinde oluşturduğu hukuki bir yaptırımı olmayan fakat toplumsal bir eleştirisi olan ve bireyi dışlayan bir yaptırım gücü bulunmaktadır. Nadir Keskin'in "Oğlan Da Alamancı Olmuş" (34) eseri incelediğimizde bireyin alışılmışın dışında bir tavır sergilemesi ve bu sergilenişe karşı toplumun bireyleri tarafından bir eleştiriye maruz kaldığı görülmektedir. "Yeri Hüseyin" (3) adlı eser de aynı amaç doğrultusunda yaratılmış bir eserdir. Ziyaret olarak ifade edilen kutsal bir mekâna gelen ziyaretçiler, orayı amacı dışında kullanılmasından dolayı Nadir Keskin böyle bir eser meydana getirmiştir. Bu anlamda bakıldığında halk edebiyatı yaratmaları içinde çeşitli güç ve zorunluluk teşkil eden yaptırımlar kendini muhafaza ederek bir sonraki kuşağa örnek oluşturup toplumsal kurum ve törenlere destek verdiği görülmektedir.

Halk edebiyatı yaratmalarının önemli bir işlevi de "Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılma" konusudur. Halk edebiyatı yaratmalara toplum içinde

²¹³ Bascom, William R. (2010). Folklorun Dört İşlevi. (Çeviren: Ferya ÇALIŞ). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2. (Editör: M. Öcal OĞUZ ve Selcan GÜRÇAYIR). Ankara: Geleneksel Yayınları. s. 226

yaratılır ve aktarılır. Bu aktarma esnasında dinleyici kitlesi bu yaratmalarda bulunan öğretici ve eğitici kısımları da dinler. Bu sayede hem eğitimsel olarak deneyim kazanırken aynı zamanda da geçmişteki kültür öğelerinin genç kuşaklara aktarılmasına katkı sağlar. Nadir Keskin'in cemritüeli sırasına aktarmış olduğu eserler, bu bağlamda değerlendirmek anlamlı olacaktır. Cem sırasında okunan deyişler duvazimamlar vb. eserler cemde bulunan topluma aktarılır ve bu sayede gençlerin Alevilik hakkında bilgi sahip olunması sağlanırken aynı zamanda kültürün genç kuşaklara aktarılmasına olanak sağlar.

Son olarak ele alacağımız işlev ise "Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi"dir. Bu işlevde bazı durumlarda kişi ailesine, çevresine ve toplumuna kendisini ifade edemez. Çünkü toplumun ortaya koymuş olduğu yazılı ve sözlü bazı kurallar vardır ve kuralların dışına çıkıp derdini ve sıkıntılarını söyleyemez. Bu durumda bir sanatçı kimliğine bürünerek ifade etmek isteği bazı sorunlarını eser üreterek meydana getirir. "Baba Baba Beni Satsane" (1) eseri ifade etmiş olduğumuz işleve örnek niteliğindedir. Nadir Keskin bu eseri bir yakın tanıdığı derdini dinlemiş ve ona itafen oluşturmuş olduğu bir eserdir. Eserde evlenmek isteyen biri babasına kendisini ifade edememektedir. Bunun için bir türkü oluşturur ve yakın akrabalarını bulunduğu bir ortamda icra eder. Bu anlamda kişi sıkıntısını yüz yüze ifade edemediği için halk edebiyatı ürünlerini başvurarak kendisini ifade eder.

Sonuç olarak diyebiliriz ki halk şairleri, gerek sazlarıyla gerek sözleriyle toplumun duygularına tercüman olmuşlar ve toplumların kültür hafızalarını canlı tutarak toplumsal sorunların çözülmesine katkıda bulunmuşlardır.

METİNLER

Metinler bölümündeki eserler Nadir Keskin'nin repertuarından yola çıkılarak alfabetik bir sıraya sıralanmıştır. Eserlerinin hiçbiri yazılı bir kâğıtta olmayıp eserlerin tamamı ezber ve hatırlama yöntemiyle icra edilmektedir. Eserlerin altındaki açıklama bölümü kaynak kişinin konuşma özelliklerine sadık kalınarak kayda geçirilmiştir.

NADİR KESKİN'İN ESERLERİ

1. Aney

Pınarlarım akar

Aney aney

Yarım yola bakar

Aney aney

Bir köyün içinde

Aney aney

Güller gibi kokar

Aney aney

Geldim köyünüze

Aney aney

Ölim önünüze

Aney aney

Yarım gözüm çıka

Aney aney

Gelmem evinize

Aney aney

Yolumda gayalar

Aney aney

Gülüm evde ağlar

Aney aney

Niye bana noldu

Aney aney

Yüreğim yakar

Aney aney

Bu eser bir aşk konusunu işleyen bir türküdür. Bu eserde sevdiğine küsen bir âşık vardır. Küstüğü içinde sitem etmiştir. Aslında âşık onu çok seviyordur fakat kıza küstüğü için hem övüyor hem de eleştiriyor Bunun bir hikâyesi yok aklıma böyle bir durum geldi, onu sazın tellerine dökünce ortaya böyle bir şey çıktı. Buradaki “aney aney” diye sızlanmalar bizim yapımızda var. Güldüğümüzde “aney” demişiz, öldüğümüzde “aney” demişiz. Bundan başka “edey”, “babey” felan kelimelerini çok kullanmışız. Bu türkü daha çok düğünlerde söylenir hızlı bir oyun türüdür.

2. Aşmano

Şu dağlar olmasa

Çiçeği solmasa

Ölüyom ölmeye

Yavrular olmasa

Aşmano Aşmano

İrezil Aşmano

Derdimi sorarsan

Veremle ganser oy

Gırgözler akıyor

Yüreğim yakıyor

Öksüz yavrularım

Arkamdan ağlıyor

Aşmano Aşmano

İrezil aşmano

Derdimi sorarsan

Veremle ganser oy

Bu türkü bizim Çepni yöresinde lakabı “Aşmano” diye birini anlatır. Hep sıkıntılı bir adamdı. O, sıkıntısı böyle dile getirildi. Bu türkünün hızlı bir ritmi vardır. O yüzden genellikle düğünlerde söylenir.

3. Ayno Gözel

Kara kaş altında kara gözün var.
İçine düşen ha
Ayno gözel Zeyno gözel Sevo gözel
Bu oğlan deli olmuş dağda gezer
Ayno gözel Zeyno gözel Sevo gözel

Senen baharda çiçek toplardı
Ayno gözel Zeyno gözel Sevo gözel
Alır çiçekleri elimizde koklardık
Ayno gözel Zeyno gözel Sevo gözel
Bu oğlan deli olmuş dağda gezer
Ayno gözel Zeyno gözel Sevo gözel
Ben de senin hasretine nasıl dayanam

Bir aşk konusunu işleyen türküdür. Çepni köylerinde çok bilinen ve çok söylenen bir türküdür. Bu türkü uzun hava şeklindedir. Ya türkünün girişinde ya da çıkışında söylenir.

4. Baba Baba Beni Satsane

Baba baba beni satsene
Çoluk çocuğa katsene
Malda mülkde gözüm yok
Bir Almancıya satsene

Malda mülkte gözüm yok
Elaleme sözüm yok
Evde kaldım nazım yok
Baba beni satsene

Bu şiiri ne zaman yazdığımı bilmiyorum. Hiçbir zamanda hiçbir şiirimi not almadım. Bu yüzden birçok yazdığım şiirimi kaybettim. Sevdiğim bir yeğenim vardı. “Biz evde kaldık herkes genç yaşta gelin oldu. Benim yaşım yirmiye geçti, evde kaldım” deyince bunu yazdım. Onun diliyle babasına bir mektup yazalım da seni satsın dedik. “Babam malım mülküm var diye beni evlendirmiyor.” dedi. Bende

dedim, malını mülkünü kendine veririz. Bu türkü toplum içinde söylenmez. Genellikle ev ortamlarında söylerim. Ama başka arkadaşlar düğünlerde ve başka yerlerde söylerler.

5. Baba Beni Everme

Baba beni everme
Everip de öldürme
El gızının goynuna
Goyup beni öldürme

On sekizi bulmadım
Daha adam olmadım
Gençliğime doymadım
Baba beni everme

Bu gençlerin üzerine yazdığım bir şiirdir. Bazen çocuklarımızı genç yaşta evlendiriyorlar. Bu da çok kötü sonuç doğuruyor. Bu durumun yanlışlığını birçok gencimizde fark ettim. Bu yüzden böyle bir durumu anlatmak için bu eseri oluşturdum. Bu eserin ritmi biraz hızlı ben bunun söylenmesini pek kendime yakıştıramıyorum. Ama birçok mahalli sanatçı düğünlerde söylerler.

6. Bacın Öldü

İçime bir sızı girdi
Gitsin dedim gitmedi ki
Antep'e haber geldi
Dediler ki bacın öldü

Makine virajı döndü
Dolmuşu ikiye böldü
Beş kişinin de içinde
Kötü gader beni buldu

Almanya'ya düştü yolum

Büküldü bellerim dalım
Yazın gelmesin bekledim
Bir türlü de gelemedim

Bu eser de bir ağıttır. Sevdiğin insanların ölümü üzerine hissedilen duyguların müziğe dökülmüş halidir. Bizim Çepni köylerinde birisinin bacısı arabada kaza yaparak öldü. O adamın ağzından yazdığım bir türküdür. Çok eski bir türküdür. Bu eser her yerde söylenmez ya arkadaşlar arasında ya da ailevi ortamda söylenir. Ağıt metni olduğu için her yerde söylenmez.

7. Beklerim

Ufacık daşlardan yapı yapılmaz
Çıkıp çıkıp yar yoluna bakılmaz
Bir kötünün gahrı vallah çekilmez
Beklerim yolunu yar gelir mi ola

İki turnam vardı birin uçurdum
Birinin ganadını gara guşa yoldurdum
Ben öldüm aney ben öldüm aney
Keşke bu dünyaya gelmiyedim aney

Hava duman oldu gar mı yağacak
Gözlerim sergiyor yar mı gelecek
Bana ettiklerin son mu bulacak
Çekerim ayrılık seni bir zaman

Bu eser bir aşk konusudur. Ama aşkla beraber sevgiliye özlemi anlatmaktadır. Hepimiz sevdiğimiz özleriz ve onların yanımızda olmasını isteriz. Bu yüzde onlara haber gönderecek bir vasıta bulmaya çalışırız. Bu vasıta türküdür. İnsan yâri olmadan bir sürü sıkıntı çekiyor. Bu sıkıntıların bir özetidir bu türkü. Bu eserimi her yerde herkese okurum. Hatta Mehmet Bakıray bu eserimi kasetine koydu.

8. Ben Bulamadım

Ben bulamadım ben bulamadım
Derdime çare ben bulamadım
Doktorlar gezdim derman aradım
Derdime çare ben bulamadım

Oy emmi hayınsın emmi
Dünyam garardı da öldürün beni

İndirin beni indirin beni
Aney ben yaralandım indirin beni
Nazlı yar bana küsüp de gitmiş
Bir kurşun sıkın da öldürün beni

Oy emmi hayınsın emmi
Dünyam garardı da öldürün beni

Dağdan inirim yola gelirim
Düşer de yola yaya gelirim
Doktorlar derdim kanser dediler
Gününü saya saya gelirim

Oy emmi hayınsın emmi
Dünyam garardı da öldürün beni

Burada bir gencin bir gence olan aşkını anlatmaya çalıştım. İki kişi birbirini sevsede bazen buluşamıyorlar. En sevdiğin kişiler bile buna engel olabiliyor. Bende bu eserimde bizim köylerde yaygın olan bir durum konu aldım. Bunu dinleyen Çepnililer kendilerini içinde bulurlar. Bu eserde uzun hava şekilde söylenir.

9. Cenikli

Penceresi mor boya
Ben vuruldum o soya

O soydan bir kız sevdim
Gıran girsin o soya

Gız Cenikli Cenikli
Ana gızı Cenikli

Şeker belde durur mu?
Ana gızı vurur mu?
Evli gızın yanında
Bekâr oğlan durur mu?

Gız Cenikli Cenikli
Ana gızı Cenikli

Gızın adı Cenikli
Gözlerinden yerikli
Seni sevdim seveli
Verem ettin sen beni

Gız Cenikli Cenikli
Ana gızı Cenikli

Bu eser bizim yörenin türküsüdür. Fakat benim içinde birçok düzenlemem var. Bu Cenikli, Sarılar köyünde bir kızdır. Onun üzerine yazılmış bir tür. Bu türküye birçok ekleme yaptım. Bu eser hızlı bir türdür. Oyun havasıdır.

10. Çadırıma Dolu Düştü

Çadırıma tolu düştü
Çok ağladım gözüm şişti
Kınamayın dostlar beni
Cahil idim göynüm düştü

Alla gurban alla alla gurban
Alla gurban alla alla gurban

Taşa çaldım teleme
Gaşların benzer galeme
Gız ben seni nerden sevdim
Rezil ettin beni âleme

Alla gurban alla alla gurban
Alla gurban alla alla gurban

Bu eser bir aşkın ürünüdür. Çok sevdiği biri vardır. Ama bundan şikâyetçidir. Çünkü sevdiğine pişman olmuştur. Bu durumu anlatan bir eserdir. Bu eser aslında anonim bir eserdir. Birçok kişi tarafından bilinir. Bu esere birçok ekleme ve düzenleme bana aittir. Burada ki “alla” ifadesi ağlamak anlamına gelir fakat söyleye söyleye bir sesleniş olmuştur. Be eserin her yerde okuyabilirsiniz ama genellikle düğünlerde okunur. Biraz hızlı biraz yavaş ritim olduğu için insanları halay çekmeye sevk eder.

11. Çakmağı Çakmak Mı Gerek

Çakmağı çakmak mı gerek
Çırayı yakmak mı gerek
Seveceksen bir güzel sev
Herkes bakmak mı gerek

Alla gurban alla gurban
Nasıl edim alla gurban
Alla leley alla leley
Kime gidim alla le ley

Sevdalandım bir güzele
Âşık oldum bile bile
Keşke sevmeyeydim seni
Rezil ettin elaleme

Alla gurban alla gurban

Nasıl edim alla gurban

Alla leley alla leley

Kime gidim alla le ley

Bu eser benim bölge kültürüne bakışım. Aşkımızı sevgimizi anlatış biçimimiz. Ben bütün herkesin sevgisini aşkını göz önünde tutarak yazdığım eser. Bizde sevgi böyle olur, demek istediğim bir eser. Bunu Kuzuyatağı'nda bir yerde yaptım. Bir arada otururken Ekber Keskin diye bir akrabamız vardı. Öyle bir anda yaptık. Bu eser benim 2000'lerden sonra yaptığım eserlerimden. Son zamanlarda eserlerimin sözleri biraz da edebi oldu. Fakat benim amacım edebi olup olmadığına değil. Benim amacım beni dinleyenin bundan ne hissettiğidir. Ben bu eseri arkadaş ortamlarında söylerim.

12. Çaya Da İndim Çağladım

Çaya da indim çağladım

Gölünde balık avladım

Bileydim sonun ayrılık

Sana da bel mi bağladım

Noliy edo noliy edo noliy edo

Bu eller bize kalmiy edo

Çay olur da çem olmaz mı

Çeme de kervan konmaz mı

Adam adamı severse

Buralarda dem olmaz mı

Noliy edo noliy edo noliy edo

Bu eller bize kalmiy edo

Bu eser benim nakaratını falan bir yerde duyduğum fakat sözlerini ve ezgisini düzenlediğim bir eser. Edo kelimesi bizim bu yöreye ait bir hitap tarzıdır.

“Edo” demek abi anlamına gelir. Bu eser bir aşktan doğan pişmanlığı anlatır. Bu eserde "Şarpanı Yan Bağlama" eseri gibi buraların ortak eseridir.

13. Çeken Bilir

Çeken bilir derdi çeken
Ne bilir geriden bakan alla le ley
Çağlayıp bentler yıkan
Ellere verme bu derdi alla le ley

Alla le ley alla le ley alla le ley
Ellere verme bu derdi alla le ley

Uçtu da Şahin'im uçtu alla le ley
Uçtu da gayadan düştü alla le ley
Şu göynüme ateş düştü alla le ley
Ellere verme bu derdi alla le ley

Alla le ley, alla le ley, alla le ley
Ellere verme bu derdi alla le ley

Aslında bu eserim ile “Çıkmış Gayanın Düzüne” adlı eserim her zaman karıştırılır. Konu olarak aslında ikisi de aynıdır. Aynı kişiye yazılmıştır. Fakat nedense bilmem bu eser okunduğu zaman peşine bu parça eklenir. Yani bu Sarıları bir Ali Doğan diye arkadaşım vardır. Onla bir ortamda otururken bir şeyler bir şeye vesile oluyor. Orada yazdık. Bu eser ava giden birinin kayadan düşmesi üzerine yazılan bir eser. Diğer eser gibi her ortamda okunabilir.

14. De De Dayım De

Sevdiğimi almadılar
De de dayım dayım
Beni halıma goymadılar

De de dayım de

Anam kızlar beğenmiyor

De de dayım de

Babam paraya da gıymıyor

De de dayımde

Bağ ekim bostan ekim

De de dayım de

Bir türlü de evlenemedim

De de dayım de

Aslında bunun konusu güzel bir konu ama bestelerken oyun havası nitelikli gibidir. Ben oyun havalarını besteliyorum sonra da geri taşımayı sevmiyorum. Dedeliğin verdiği yapıdan dolayı bana biraz ağır geliyor taşıyamıyorum. Burada bir ortamda yeğenimin üzerine söyledim. O evlenmeyi çok istiyordu fakat annesi bunu evlendirmiyordu. Bana derdini açınca bende o ortamda bir türkü düzdürdüm.

15. DeğirmeninDe Bendine

Değirmenin de bendine

Selam söyleyin kendine

Yar üstüne yar sevmiş

Yakıştı mı kendine

Dal başında küncü biter

Küncünün de genci biter

Yarı güzel olandan

Er günüzden sancı tutar

Arıydım bala geldim

Kul oldum dala geldim

Gözel bende senin derdinden

Ne tanınmaz hala geldim

Dey aman aman aman aman

Gözel kavuşmamız hayli zaman

Bu eser bir aşk eseridir. Sevgiliye bir yakarıştır. Sen o kadar seviyorsun ama kendi bu sevgine bazen cevap vermeyebiliyor. Her insanın başına böyle bir duygu gelmiştir. Bu eser yazdığım son eserlerim arasındadır. Bu eseri herkes dinleyebilir ve her ortamda söylenebilir.

16. Deli Mi Ne

Deli mi ne deli mi ne

Yarım sosyete çeyrek akıllı

Şu benim sevdiğim deli mi ne

Alamanya'yı sonradan görmüş

Sosyeteye sonradan girmiş

Fistanı indirip kürkü de giymiş

Şu benim sevdiğim deli mi ne

Biz hep gurbetle içeyizdir. Bu da onunla ilgili bir eser. Eserde malını mülkünü satar Almanya'ya gider. Hanımını da oraya götürüyor. Doğal olarak köyde yetişmiş bizim gibi. Oraya gidince biraz Almanya'nın düzenine alışamıyor. Alışamayınca yaptıkları biraz sırtıyor. Benim de o anlamda yaptığım bir eleştiridir. Fakat bu eleştiri bir kişi hedef almadım. Yani bu halde olan bir sürü insan olmuştur. Bunlara benim bakış açım böyledir. Toplum ki de böyledir. Genel olarak bunu ifade eder. Bu türküyü ben pek söylemem. Hızlı bir ezgisi vardı fakat birçok kişi düğünde söyler. Ben hızlı havaları besteliyorum ama okuyamıyorum sonra bana hafif geliyor.

17. Delin Olum

Gezme köyün üst başında delin olum

Salınıp durma karşımda delin olum

Akıl koymadın başımda delin olum

Delin olum delin olum delin olum

Delin olum delin olum delin olum
Yar derdin de delin olum heder olum

Yar halımdan bilemedin delin olum
Göz yaşımı silemedin delin olum
Ben sana ömrümü verdim delin olum
Eler kimi gülemedim delin olum

Delin olum delin olum delin olum
Delin olum delin olum delin olum
Yar derdin de delin olum heder olum

Bu türküyü aşk konusunu işleyen bir diğer türkümdür. Bu türkü köyde insanların birbirine sevgisini işleyen bir eserdir. Bu türküyü köyde oturduğum zaman kaleme almıştım. Sevdiğin kişi sana vefasız olursa sende bu türküyü kaleme alırsın. Bu türkü her yerde söylenebilir. Ve herkes dinleyebilir.

18. Derenin İçinde Akıyor Çaylar

Derenin içinde akıyor çaylar
Gel aney aney gel aney
Yavrum körpe küçük durmadan ağlar
Gel aney aney gel aney
Onun beşiğini yad eller sallar
Gel aney aney gel aney

Akar gözüm yaşı sinemi dağlar
Gel aney aney gel aney
Derenin içinde güller yetirdim
Gel aney aney gel aney
Ben senin derdine ömrümü bitirdim
Gel aney aney gel aney
Geldi güz ayları sana yetirdim

Derenin üstünde gaya başında
Gel aney aney gel aney
Oturup ağladım gözün yaşına
Gel aney aney gel aney
Etme gurban olim gara gaşına
Gel aney aney gel aney
Atın beni toprağına daşına

Bu eser benim annemin üzerine yaktığım bir ağıttır. Bu eserde anneme olan özlemimi dile getirmeye çalıştım. Bana hissettirdiği her şey ifade etmek için uğraşım. Fakat bu esere sonradan Garip adında bir kişi daha vardı benim gibi bu işlerle uğraşırđı. Onunla beraber ekledik. Bu türkü çok hüznüldür. Bu türküyü sadece dost meclislerinde söylerim.

19. Dırmış Mamat

Otoboslar geldi mola
Düdüğünü çaldı mola
Dediler ki Mamat ölmüş
Şu Köseleler duydu mola

Duydunuz mu duydunuz
Gördüğüz mü gördüğüz
Mamat oğlan ölmüş diler
Arsalar duydunuz

Doğalara çıkasım gelir
Yollara bakasım gelir
Mamat oğlanı vurmuşlar
Şu Antep'i yıkasım gelir

Duydunuz mu duydunuz
Gördünüz mü gördünüz
Mamat oğlan ölmüş deyle

Arsalar duydunuz

Altın yüzüğüm kırıldı
Suya düştü su duruldu
Dırmış oğlan ölmüş deyleyler
İnce bellerim kırıldı

Duydunuz mu duydunuz
Gördünüz mü gördünüz
Mamat oğlan ölmüş deyleyler
Arsalar duydunuz

Bu Köseler köyünde Dırmış lakaplı bir adamdı. Bu türkü Köseler türküsüdür. Türkünün ilk çıkışı bir ağıttır. Biz o zamanlar ortaokula gidiyordu. Siyasi davalar vardı. O olaylarda Dırmış Mamat vurdular. Böyle bir ağıt yazdılar. Sonra ben bu ağıdı düzenledim. Bestesini ben yaptım. Bu türküyü genellikle arkadaş ortamlarında icra ederim. Bütün herkeste dinler.

20. Dön Gel Sene Gözel Oğlan

Gözlerim yollarda galdı
Umutlarım talan oldu
Yaşamak bana haram oldu
Dön gelsene güzel oğlan

Oğlan oğlan güzel oğlan
Noldu sana güzel oğlan
Yolunu gözliyen yarına
Dön gelsene güzel oğlan

Aramızda sıra dağlar
Halımı görenler anlar
Hasretin yüreğim dağlar
Dön gel sene güzel oğlan

Elim yetmi gözüm görmi
Değer miydi üç beş marka
Seni bekleyen yarına
Dön gel sene güzel oğlan

Aylar oldu yıllar oldu
Yaşamak bana haram oldu
Yüreğim hasretle doldu
Dön gelsene güzel oğlan

Bu eserde benim Almanya'da olduğum dönemlerin bir ürünüdür. Bu türküyü yazarken kendimi hanımın yerine koyarak yazdım. O şimdi nasıl düşünüyor, dedim ve bu türküyü besteledim. Gurbette kalmak çok zordur, gurbette hissedilen duygular çok farklıdır. Bu yüzden gurbeti içimde hissederek hanımın da duygularından bağlantı kurarak böyle bir eseri söyledim. Bu eseri pek fazla kişi bilmez ama ben türlü dost meclislerinde okurum.

21. Elin Oldun

Köyün güzel oğlu
Anasının nazlısı
Yüreğimin sancısı
Sen gittin elin oldun
Benim hayalim oldun

Taht kurdun şu kalbime
Oturdun en güzel yerine
Sevdim acıdı içim
Sen gittin elin oldun
Benim hayalim oldun

Bu şiirde beni seven bir kişinin benim üzerime söylemiş olduğu bir eser. Bu eserin hiçbir hikâyesi yok. Evde otururken kendi kafamda tasarladığım bir eserdir.

Sonra sözlerin üzerine bir müzik yaparak türkü haline çevirdim. Bu eser her yerde herkese söylenebilir.

22. Eşarbını Yan Bağlama

Şarpayı da yan bağlama
Şarpayı da yan bağlama
Ben söyleyim sen ağlama
Seni bana vermiyorlar
Oturup ta sen ağlama

Alla lele alla lele
Göynün olsa navar lele

Ekini de ektim daşa
Gövermedi galdı gışa
Sevdim sevdim alamadım
Emeklerim getti boşa

Alla lele alla lele
Göynün olsa navar lele

Çayır ince biçilir mi?
Su bulanık içilir mi?
Bana yardan geç diyorlar
Yar şirindir geçilir mi?

Alla lele alla lele
Göynün olsa navar lele

Asmalarda dal olaydın
Peteklerde bal olaydın
Bana göre yar mı yoktu
İstedim ki sen olaydın

Alla lele alla lele

Göynün olsa navar lele

Bu eser bizim Çepni köylerinden Sarılar köyü çıkışlıdır. Pir Sultanın eseri gibi her dönemde birileri bir dörtlük eklemiştir. Bu türküyü birçok kişi üzerine almaya çalışmaktadır. Ama bu eser kimseye ait değildir. Bu eser üzerinde bende çalışma yaptım. Ve son dörtlüğünü ben ekledim. Esere zaten dikkat edilirse bizim buradaki diğer türkülerin bir başka versiyonu gibidir. Ve ben bu türküyü yıllarca duydum ve okudum ekledim, düzenledim. Her kim bu eser benim diyorsa yalan söyler. Bu eser buradaki Çepni toplumuna ait bir eserdir. Benim bile diyemem sadece ben bir bölüm ekledim.

23. Gara Daş

Gara daşnan yazı yazdın

Gözel böğrüne böğrüne

Derman bile bulamadım

Düştüm derdine derdine

Hem hayalim hem düşümde

Telli duvağı başında

Dayanacak hal mı kaldı

Akıl mı koydun başımda

Yüreğimin gülü soldu

Bülbülü ellere kaldı

Yar hayalin beni yaktı

Düştüm derdine derdine

Bu türküde yine bir aşk konusunda yazılmış bir eserdir. Kara kelimesi hep olumsuz çağrıştırır. Burada ona olan aşkı daha da belirtmek için bu kelimeyi tercih ettim. Ama genel olarak karamsarlığı ifade eden cümleler vardır. Bu türküyü sohbet ortamlarında okurum.

24. Gelmedin

Senenin bütün günleri geldi geçti
Gözlerim yolları yar gelmedi
Göynümde güz gülleri açtı
Beklerim dört mevsim
Gene yar gelmez oldu

Bu eserde bir aşk konusudur. Evde oturduğum zaman oluşturduğum bir şiir. Yarım bekleyişini ve bekleyen kişinin ruh halini anlatan bir eser. Bu eser türkü formatında değildir. Şiir olarak yazılmıştır.

25. Gelsin Yarım Bana Yeter

Dağ başında çiçek açar
Gelsin yarım bana yeter
Gülüşüyle güller açar
Gelsin yarım bana yeter

Neredesin gelsen yarım
Şu halımı sorsan yarım
Dünya bana dar geliyor
Şu gönlüme girsen yarım

Bu eserde Almanya'dayken yazmıştım. Sanırım zaman olarak 1990-1994 arası bir zaman olması lazım. Bu eser mektup niteliğindedir. Ama bu mektubu ben yazmıyorum. Hanım bana yazmış gibi yazıyorum. Bu eserin oluşması bu şekilde. Yani aslında bu eserimde gurbet konusunu işledim.

26. Gereksizler

Gözlerim yoldan alamadım
İçim yandı yerimde duramadım
Arzuladım la sizi gereksiler
Gün bitti gelmediniz gelmediniz

Garip Dede salata şahane
Balık Fırat şahane
Piknik rakı sofrası çabası
Hayal ettim gelmediniz
Gelmediniz ula gelmediniz

Bir de sosyetik piknik çıktı
Peynir çay zeytin bildik şeyler
Gitti gene güzelim hafta
Gelmediniz ula gelmediniz

Yeğenlerim çoğu Antep'te otururlar. Hafta sonu çıkıpköye gelirler. Bizde eşyalarımızı alıp Fırat'ın kenarına oturmaya gideriz. Bu programı her zaman yapardık. Fakat yine bir hafta oldu, yeğenlerim geleceğim diye söz verdiler. Sonra gelmediler. Bunlar Antep'te bir yere pikniğe gitmişler. Bende buna biraz sinirlendim bu eseri oluşturduk. Bu türkü genellikle arkadaş ortamlarımda söylerim.

27. Gönül

Her şeye gücüm yetti de sana yetmedi gönül oy
Gönül oy, gönül oy, gönül oy
Gocalttın beni de sana gücüm yetmedi
Gönül oy, gönül oy, gönül oy
Nice gözelleri sevdin de hepsi hayal oldu
Gönül oy, gönül oy, gönül oy
Gocaldın artık da yaptığın işler mazide galdı
Gönül oy, gönül oy, gönül oy

Bu eserinde çok dertlendiğim ve hüznlendiğim bir zamanda yazdım. Elime bir kalem alıp yazma değil bir türküyü okuyup bitirdikten sonra müziğin tınısıyla bu dizeler ağızdan döküldü. Gönlüme karşı çok sitemkârım. Aklımız başka bir şey söylüyor, yüreğimiz başka bir şey. İkilem arasında kaldığım bir dönem. Bu tek başına bir türkü değil uzun hava tarzından söylenen bir türküdür.

28. Göynüm Öldü

Göynüm öldü göynüm öldü göynüm öldü
Ben kocadım göynüm öldü göynüm öldü
Malın mülkün senin olsun senin olsun
Ben kocadım göynüm öldü göynüm öldü

Gözlerim gözlerim yar yolunu gözlerim
Hasretin içimde yanıyor yüreğim.
Dediler yerin başkasını sevmiş
Yalanlar yalanlar edem ölsün yalanlar

İnsanın her şeyden önce gönlünün ölmemesi lazımdır. Kendi kocayıp gönlü ölürse o insan sevmeyi unuttur. Bu türkü de benim bir iç sitemimdir. Bazen insan sevmekten yorulur, gönlü kimseyi kabul etmez, işte o zaman gönlü ölmüş demektir. Sevmekten usanırsın. Bu türkü her yerde söylenir fakat bir dörtlük halinde söylenmez. Bir ritim eşliğinde türkünün ardında söylenir. Her yerde söylenebilir gerek düğünlerde gerekse dost meclislerinde.

29. Gurban Olim

Gide gide de gittiğin yollara
Gurban olim edo gurban olim edo
Bu muydu benim arkamda geldiğin de
Garip öliy edo gülün öliy edo

Hep ağlattın beni de
Bu muydu güldüğün edo
Gülün öliy edo canın öliy edo

Canan ile şu cihanı bölüştüm de
Neyim galdı edo neyim galdı edo
Öldüm ardından da canım öldü edo
Nerde galdım edo gülün öliy edo

Bir murat alacaktım da onu da sen mi aldın

Gurban olim edo yolda galim edo

Canın öliy edo garip öliy edo

Genel olarak sitemimi anlatır. İnsanlar vardır, birçoğu murat alamaz, benimki de bu durumun bir izahıdır. Eserin bestelenişi de o şekildedir. Bu eserimizi her ortamda her yerde söylenebilir.

30. Gurbet Elde

Gurbet elde yalnızım

Öldürseler gülmez yüzüm

Ayım güneşim yıldızım

Duydum ki yarım gelecek

Canıma canın katacak

Yaz baharın kokusuyla

Bizim elin türküsüyle

Al yeşilli yazmasıyla

Duydum ki yarım gelecek

Canıma canın katacak

Bu da genellikle arkadaş ortamlarında söylenen bir türküdür. Gurbetlikler ilgili her şeyi anlatır. Hanımının tam vize alıp Almanya'ya geleceği sıra oluşturduğumuz bir eserdir.

31. Gurbet Ele Düştü Yollarım Benim

Gurbet elde düştü yollarım benim

Hiç kimse sormadı hallarım benim

Gırlıdı ganadım gollarım benim

Hiç kimse sormadı hallarım benim

Oy nedim nedim ben nasıl edim ne yanı gedim

Alim elime mührü muhtar mı olim ben nasıl edim

Gurbet yollarında yoruldu galım
Eşimden dostumdan ayrıldım galım
Gendi gaderime darıldım galım
Üç beş Avro'ya satıldım kaldı

Oy nedim nedim ben nasıl edim ne yanı gedim
Alim elime mührü muhtar mı olim ben nasıl edim

Nadir Keskin'in bu türküsü halk şairliğine adım atışının ilk eseridir. O bu türküyü Almanya'da yazmıştır. Bu zaman kadar Türkiye'nin çeşitli yerlerinde yaşamışsa da Türkiye'nin her yerini köyünden bir parça olarak algılamış ve bir gurbet olarak hissetmemiştir. Almanya'ya gidince memleket özlemi başlamıştır. O bu türküyü nasıl yazdığını şöyle anlatır: Liseyi bitirdik. Okutmadılar, sözüm o, kadar malın mülkün var diye. Seni de evlendirek, gel malının başında dur. Biz köyü icara verince boşluk oldu. O süreçte de şaka gibi bir şey oldu. Bizde gurbetçi Alamancı çok. Seni buraya çağırırım, sen Almanya'ya gel. O zaman da millet bir dünya paralar veriyor. Bende yeğenime, bir istek kâğıdı gönder, dedim. O zamanda Mersin'de o tarihte bir konsolosluk açıldı. Sözün kısası gittik. Bilet verdiler. Gel vizeni al dediler. O tarihte kimsenin bulamadığını, biz hazır bulduk. Yeğenime dedim, beni çağırıyorsan biletimizi de al, dedim. Cuma günü Almanya'ya gittik. Pazartesi işe başladık. Bizimkiler orada birçoğu kasap işleriyle uğraşüyor. Bize de sabah beyaz önlükleri taktık. Doktor gibi olduk akşamüzeri geldik kan içindeyiz. İşimizde hazır oldu o boşluğu ekonomik olarak da değerlendirdik. Üç beş ay sonra benim içimdeki aşk öyle bir uyandı ki yani gurbetlik çok zoruma geldi. Köyün zibilliği bile burnumda tütüyor. Memleket aşkı da var. Beni orası hiç açmadı. Hâlbuki kimsenin bulamayacağı şeyin içine düştüm. Bir elim yağda bir elim balda. Ona rağmen ben bu Almanların sağına bakıyom soluna bakıyom buz gibiler. Adamların içinde, ben kendimi çok ayrı bir şey hissettim. Onlarla çok ayrı bir kültür farkımız var. Yani bizden olan her şeye zıt. Yani ben memleketteki en son özleyeceğim şeyleri de özler oldum. Hani dedim ya zibillik bile burnumda tütüyor. Artık ben çok sıkılıyorum buradan çekilecek gibi değil. Sonra seneyi doldurmadan ben “Gurbet Ele Düştü Yollarım Benim” parçasını çıkardım. Yani ben Almaya da yazdığım ilk eserim.

32. Gurbet Eller

Gurbet eli mesken mi tuttun
Gittin yar beni unuttun
Geçmez oldu aylar yıllar
De gel de gel sevdiğim gel

De gel de gel sevdiğim gel
De gel de gel maralım gel
De gel de gel yaralım gel
De gel de gel cananım gel gel

Aramızda sıra dağlar
Halımı görenler ağlar
Hasretin yüreğimi dağlar
De gel de gel sevdiğim gel

De gel de gel sevdiğim gel
De gel de gel maralım gel
De gel de gel yaralım gel
De gel de gel cananım gel

Bu eser geçen yıl yaptığımız bir eser. Bu eseri kendileri gurbette sevdiği sılada olanlar için yazdım. Özleyen herkes bu türküde kendini bulur. Gurbet bizim içermize işledi. O yüzden birçok parçada gurbet konusunu işledik. Bu eseri dost meclislerinde icra ederiz. Gerek kadın gerek erkek herkes dinler.

33. Gül Dalına

Gül dalına gül dalına
Asın beni gül dalına
Benden başka yar seversen
İki gözün de kör ola

Gideriken bize uğra

Kebabı köze doğra
Senden başka yar seversem
Aha bu iki gözüm de kör ola

Bu türkü bizim için yaygın bir türküdür. Hatta birçok manide de bunu görebilirsin. Ben buna birkaç söz ekledim ve müzik yaptım. Bu eserde kadın-erkek herkese söylenebilir. Okuyan kişi de ister düğünlerde ister arkadaş ortamlarında söyleyebilir.

34. Gülüm Ağlama

Benim hallarım üzermiş seni
Gülüm ağlama yeter ağlama
Bu kadar ağlatma canı cananım
Gülüm ağlama yeter ağlama

Ömür dediğin de gelip geçermiş
Gülüm ağlama yeter ağlama
Bilmem ki ne zaman öldürür beni
Gülüm ağlama yeter ağlama

Ben gurbanım senin ince beline
Gülüm ağlama yeter ağlama
Tama ömrüm verdim senin yoluna
Gülüm ağlama yeter ağlama
Açtım gönlümü girersin diye
Gülüm ağlama yeter ağlama
Sen de mi kapıldın aşkın seline
Gülüm ağlama yeter ağlama

Bu eserim yine çevremizden birisi bize hallerini arz etti. Ben de bu durumdan çok etkilendim. Sevdiğinin bir derdi vardı. Kız bu yüzden biraz kendini kaybetmişti. Bizde bu durumdan yola çıkarak böyle eser ürettik. Bu gerek düğünlerde gerekse arkadaş ortamlarında söylenebilir.

35. Hiç Sevmedim

Boyun posun yerinde
Cilven nazın yerinde
Yerin yoktur gönlümde
Gız seni ben hiç sevmedim

Gız seni ben hiç sevmedim
Seni alacam demedim
Bunda benim suçum yok
Gız sana umut vermedim

Etrafımda dolanma
Haber maber yollama
Boşa ban yalvarma
Gız seni ben hiç sevmedim

Bu aslında "kediye uzanamayacağı ciğer pis dermiş" sözüyle aynı anlamda bir eserdir. Bazen de insan birini sever tabi onu elde edemez. Bu eser de bu duygunun ürünüdür. Bu eser genellikle arkadaş ortamında ya da evde kendi kendime söylerim. Ama isterse her türlü icra ortamında söylenebilir.

36. Hüseyin'e Ağıt

Otobanlara döküldü kanın
Bir soluklu oldu tatlı canın
Onca hayın durur iken
Felek aldı niye canın

Niye ola niye niye öldün Hüseyin
Onca zalım durur iken
Niye ola niye niye öldün Hüseyin
Onca zalım durur iken
Niye ola niye niye öldün Hüseyin

Yeniköyünde gülüydün tama
Sen eviyinde eriydin tama
Ananın babanın gülüydün tama
Niye ola niye niye öldün Hüseyin

Niye ola niye niye öldün Hüseyin
Onca zalım durur iken
Niye ola niye niye öldün Hüseyin
Onca hayın durur iken
Niye ola niye niye öldün Hüseyin

Çoluk çoğunda seni de özler
Sevdiklerinde yolunu gözler
Öldü dediler yüreğim sızlar
Niye ola niye niye öldün Hüseyin

Niye ola niye niye öldün Hüseyin
Onca zalım durur iken
Niye ola niye niye öldün Hüseyin
Onca hayın durur iken
Niye ola niye niye öldün Hüseyin

Nadir Keskin bu eserini ağıt olarak yazmıştır. Kendi köyünün birkaç kilometre ilerisinde Yeniköy'de hem akrabalık bağları olan hem de şahsına saygı duyduğu Hüseyin Şimşek adında birinin ölümü üzerine yazmıştır. Hüseyin Şimşek Mersin'e denize giderken trafik kazasında hayatını kaybetmiştir. Nadir Keskin'de bu üzüntüsünü dile getirmiştir. Nadir Keskin için dostluk ve muhabbet çok önemlidir. Bu yüzden sevdiği bir kişi vefat ettiği zaman etkilenir ve bu duygularını ifade etmek için bu eseri okur. Bu eserde bu duygunun bir yansımasıdır.

37. İrbam Oğlan

Yavuzeli'ne bir hof düştü
Duyanların aklı şaştı
Bizim köyde biri ölmüş
Dediler ki şehit düştü
Oğlan oğlan İrbam oğlan

Anan hasta duvana mı?
Bacıların duymadı mı?
Oğlan ölüyom demeye
Ağzın dilin varmadı mı?
Oğlan oğlan İrbam oğlan

Canın Azrail mi aldı
Herkes de deliye döndü
Bu türkü sana yazıldı
Kim arkandan ağlamadı
Oğlan oğlan İrbam oğlan

Yavuzeli'nde 1998 yılında bir şehit olmuştu. Memleketin ilk şehididir. Bu şehidin Yavuzeli'ne gelişi, ailesinin ve akrabalarının durumunu anlatmaya çalıştım. Eser ağıt niteliğinde bir eserdir. Bu eser her yerde söylenmez bazı özel durumlar olursa söylenir.

38. Kır Pınarın Kayaları

Kır pınarın gayaları
Çağıl daşlı tarlaları
Gara suyun oraları
Biol görsem nolur nolur

Hele nolur nolur nolur
Gönül istemezse bile
Ayrılıklar bizi bulur

Etmen edo nolur nolur

Gurbet ele düştü yolum

Gırıldı kanadım kolum

Bir de yardan ayrı galdım

Birol görsem nolur nolur

Etme edo etme edo

Hele nolur nolur nolur

Gönül istemezse bile

Ayrılıklar bizi bulur

Etmen edo nolur nolur

Bu türküm benim Almanya'da olduğum yıllarda yazmıştım. Almanya benim türkü yazmaya başlamama çok büyük etkisi oldu. Oraya gidince her şeyi özler oldum. Tabi bunların en başında köyüm geliyor. Öyle özledim ki köyümün taşı, tarlası, çiçeği, böceği hatta zibilliği bile burnumda tüter oldu. Kör pınar bizim köyde en atık en ıssız yerdir. Kimsenin gitmediği varlığından bile haberdar olunmadığı bir yer. Arkadaşlarla aramızda otururken ben çaldım, bir taraftan da söyledi. Bu türkü çıktı. Ama bu türküyü yazarken çok doluydum. Hemen aklıma gelip çıkmadı. Gurbette kalmak çok zoruma gitti. Türkiye'nin her yeri benim köyüm. Türkiye'den dışarı çıkınca gurbetin ne demek olduğunu anladım. Gurbetlik zordur. Hiç tanımadığın insanlar hiç bilmediğin yüzler. Hiçbiri sana benzemiyor, seni anlamıyor. Bu türküde bu duygunun ürünüdür.

39. Mustafa

Seni sevdiğim kadar kimseyi sevmedim

Mustafa gülüm Mustafa Mustafa

Anamı babamı yoluna gurban ederim

Mustafa gülüm Mustafa Mustafa

Evi barkı ninim sen yanımda olunca

Mustafa gülüm Mustafa Mustafa

Dağlara çadır açar otururum
Mustafa gülüm Mustafa Mustafa

Elin körü topalı Alamançı oldu
Mustafa gülüm Mustafa Mustafa
Benim her havasım gözümde kaldı.
Mustafa gülüm Mustafa Mustafa

Diken olur gülleri koklamam
Mustafa gülüm Mustafa Mustafa

Benim tanıdığım ve çok sevdiğim bir yeğenimin üzerine yazdığım bir eserdir. Bunun çok sevdiği bir nişanlısı vardır. Nişanlısı da bunu çok sever. Herkes Almanya'ya gitmek için evlenir. Bu kız da Mustafa'yı görmek için Almanya'dan izin alıp tek başına Türkiye'ye gelen bir kızdır. Bu kız bizim yanımıza geldi. Bana “Dayı sen herkese türkü yazıyorsun bana da bir tane yaz” dedi. Bende kızın adında Mustafa'ya bir türkü yazdım. Bu türkü genellikle uzun hava gibi söylenir. Ya türkünün önünde ya da sonunda söylenir.

40. Nasıl Edim

Nasıl edim nasıl edim nasıl edim
Alim başım nere gidim nasıl edim
Eller sevdiğinen gezer nasıl edim
Benim gönlüm galdı bomboş nasıl edim
Gecem sarhoş günüm sarhoş nasıl edim

Nasıl edim nasıl edim nasıl edim
Alim başım nere gedim nasıl edim

Gençliğimi aldı gitti nasıl edim
Beni benden alıp gittin nasıl edim
Peşinden ben az mı goştum nasıl edim
Mecnun olup dağa düştüm nasıl edim

Nasıl edim nasıl edim nasıl edim

Alım başım nere gedim nasıl edim

Bu eser deAlmanya'nın ürünüdür. Yani 1990-1994 arasında yazmış olmalıyım. Almanya bize bu türküyü de söyletirdi. Orada hanım olmadığı için bekâr yaşıyoruz. Oradaki sevgililere evlilere bakıyoruz herkse sarmaş dolaşlar. İster istemez oradakilerine özeniyorsun. Bende bu duygu içinde bu eseri oluşturdum. Almanya'da oluşturduğum eserlerin tamamı arkadaş ortamlarından doğmuştur. Bu eser genellikle arkadaş ortamlarında icra edilir.

41. Nerelere Gidem

Güzel günün böyle mi?

Yalnız goydun öyle mi?

Felek çarkın gırıla

Bana murat böyle mi?

Nerelere gidem ben

Ben nasıl edim ben

Kötü gader elinden

Nerelere gidem ben

Alnımda gara yazı

Yüreğim dolu sızı

Silinmedi galdı izi

Nerelere gidem ben

Nerelere gidem ben

Ben nasıl edim ben

Kötü gader elinden

Nerelere gidem ben

Beni yoldan eyleme

Böyle biter belleme

Hanım yaram çok derin

Bu yaramı elleme

Nerelere gidem ben

Ben nasıl edim ben

Kötü gader elinden

Nerelere gidem ben

Bu eserde bölgemize yazdığım bir eserdir. Bu eserde kötü giden kadere yazılan bir eserdir. Herkesin bazen feleğinin çarkının ters döndüğü zamanlar olur. Bu eserde bazen insanlar sevdiğini alamazlar. Bende bunun üzerine herkes kendini içinde bulsun diye bu eseri yazdım. Eseri her yerde herkese okunabilir.

42. Oğlan Da Alamancı Olmuş

Oğlan da Alamancı olmuş

Cöbüne de markları doldurmuş

Eşşege bile binemezken

Mersedes sahabı olmuş

To le ley, to le ley, to le ley

Almanya benim oli sanmış

Hurcun gözünü doldurmuş

Noli sana güzel oğlan

Bu dünya kimlere kalmış

To le ley, to le ley, to le ley

Oğlunu Alamana salmış

Bir ev bir de arsa almış

Eskiden de azap idi

Terfi etmiş ağa olmuş

To le ley, to le ley, to le ley

Bu türküyü Almanya'ya gittiğim zamanlar yazdım. Oraya gitti. Orada her şey çok güzel millet para kazanıyor. Giden zengin oluyor. Bizimde burada yanımızda çalışan birisi vardı. Bu da Almanya'ya gitti. Sonra orada çalışmış falan biraz para falan biriktirmiş. Biz bir sohbet masası kurduk, arkadaşlar arasında hem çalıp hem

söylüyoruz. Neyse bu yanımızda vaktiyle çalışan adamda geldi oturdu. Biraz demlendikten sonra sapıtmaya başladı. İnsan demlendikçe güzelleşir bu gittikçe sapıttı. Neyse adam bana “vaktiyle köydeyken ben fakirdim, siz zengindiniz, arabanız tarlanız falan vardı, şimdi benimde var, ne var yani bende zenginim” gibisinden sözler söyledi. Tabi o ortamda bir şey diyemiyorsun. Tabi bu duruma ben üzüldüm. Böyle dememesini beklerdim. Herkes nasibini yer. Ben de bu durumdan çok etkilendim.

43. Oy Aney

Çeke çeke ben bu dertten ölürüm
Oy aney gurban oy aney gurban
Altına siyah giyer üstü kırmızı
Oy aney gurban oy aney gurban
Beni ödürecek şu itin kızı

Gide gide ben bu yolu bulurum
Oy aney gurban oy aney gurban
Çeke çeke ben bu dertten ölürüm
Oy aney gurban oy aney gurban

Bu türkümde uzun havadır. Sevgi üzerine yazdığım bir eserimdir. Bu türküyü herkes dinleyebilir. Duygulu bir anımda söyledim.

44. Ölüm Aney Ölüm

Halım soran bir dost bulamadım tama
Ölim aney ölüm derdinden ölüm
Goca köyde yalnız galmışım tama
Ölim aney ölüm derdinden ölüm
Bir köyün içinde yalnızım tama
Ölim aney ölüm derdinden ölüm

Gurbet ellerinde yoruldu kaldım
Ölim aney ölüm derdinden ölüm

Mapus damlarına atıldım galdım
Ölim aney ölim derdinden ölim
Üçbeş evroya da satıldım tama
Ölim aney ölim derdinden ölim

Yavuzeli suyu bulanık akar
Ölim aney ölim derdinden ölim
Seven sevene de böyle mi yapar
Ölim anay ölim derdinden ölim
Tama benim gönlüm dünden haraba
Ölim aney ölim derdinden ölim

Bu eseri Mamey Dede'nin oğlu Özgür Şimşek var. O zamanlar Diyarbakır'da okul okuyor. O zamanlarda tatil için buraya gelmiş öğrencilik yıllarında sıkıntıları benimle paylaşıyor. Anlaşılan bakımında pek memnun değil. Bende onun bu durumuna bir türkü yazdım. Fakat o yazdığım türkü çok uzundu. “Diyarbakır yolları, zenginler geziyor” diye bölümleri de vardı. Onları unuttum. Bu türküyü daha çok arkadaş ortamlarında düğünlerde söylenir.

45. Saçlarıma Aklar Düştü

Saçlarıma aklar düştü
Ula tama gözel günler geldi geçti
Soyha gönül seni ne edim
Gitti bir zalıma düştü

Yanım tama
Ölüm tama
Edo ben halıma yanım tama
Giden güne yanım tama

Bu eser geçmişe özlemin bir ürünüdür. Bazen insan kendi başına kaldığı zaman kendiyile yüzleşir. O zaman gelen geçen günleri düşünür ve hüznlenir. Bu hüznünü dökmek için söze döker. Bu eserimde bu dönemlere ait bir eserdir. Bu eseri dost meclislerinde söylüyorum. Genellikle erkeklerin olduğu bir ortam oluyor.

46. Sallan Yeri

Kunduramın tekine yılan mı girdi
Gız emmine dayına gıran mı girdi
Ayan da doyan da seyire geldi
Gız emmine dayına gıran mı girdi

Gız senin de beline kemer olaydım
Babanın evinde köle olaydım
Sallan da yeri de boyun göreyim
Sallan da yeri de boyun göreyim

Aslında bu “kunduranın telkine yılan mı girdi” ifadesini bir Barak türküsünde duymuştum. Sonra geri kalan sözünü ve müziğini ben yaptım. O ilk cümle aklıma gelince sonra evde dilime dolaştı evde bunun üzerine sözlerini geliştirdim ve bunu söyledim. Sonra bu türküyü bir düğünde okudum. Bu türkünün dinleyici kitlesinde ayırım yoktur herkes dinleyebilir ve okuyabilir.

47. Seydi Türküsü

Makinamın önü guttuk
Keçel'nen Şiho'yu orda unuttuk etme edo
Etme edo etme edo etme edo
Bizi burda satma edo satma edo
Ellerin oğlu Sarılar'ın oğlu Masır'ın oğlu
Seydi gurban etme edo etme edo

Kamıyon yattı gıraca
Bizi döktü boz gıraca etme edo
Etme edo etme edo etme edo
Bura gıraç yatma edo yatma edo
Bizi satma burda edo satma edo

Seydi direksonda yattı
Altmış gişii uyhe sattı

Etme edo etme edo etme edo
Bizi uyhee satma edo satma edo
Ellerin oğlu Sarılar'ın oğlu Masır'ın oğlu
Seydi gurban etme edo etme edo

Uyan Seydi uyan Seydi
Direksona dayan Seydi etme edo
Etme edo etme edo etme edo
Bura gıraç yatma edo yatma edo
Bizi uyhee satma edo satma edo

Bu türkü Çepni köylerinde çok eski bir türküdür. Ağıt olarak bilinir anonim bir eserdir. Eskiden Çepni köylerinde özellikle Sarılar ve Kuzuyatağı köyünde Çukurova bölgesine pamuk ırgatına giderlermiş. Köyün taşımacılık işlerini köyden Seydi isimli biri yaparmış. Yine bir pamuk zamanı atmışa yakın bir kişiyi kamyonu bindirip Çukurovaya giderken kamyon yolda kaza yapar ve devrilir. Bunun üzerine köyden gelenler tarafından bu ağıt yakılır. Fakat sonrada Nadir Keskin bu ağıtta birkaç parça ekleyerek bestesini yapmıştır.

48. Su Yolu Da Guyu Yolu

Su yolu da guyu yolu ,
lo lo lo lo
Boş gider de gelir dolu ,
lo lo lo lo
Külek de gulpun gırıla ,
lo lo lo lo
Yorulmuş da yarın golu ,
lo lo lo lo

Miserinin boz gıracı ,
lo lo lo lo
Suya gider iki bacı ,
lo lo lo lo
Büyüğü de şeyle beyle ,

lo lo lo lo
Büyüğünde şöyle böyle
Küçüğü de can ilacı ,
lo lo lo lo

Vur davulu da gümlesin ,
lo lo lo lo
Mor koyunlar da melesin ,
lo lo lo lo
Sevdiğini almayanlar,
lo lo lo lo
Ben evlendim de demesin ,
lo lo lo lo

Değirmenin bendi misin,
lo lo lo lo
Söylesene gendi misin,
lo lo lo lo

Bu eser bir Sarılar türküsüdür. Suyolu diye bir yer vardır. Bu yerde kızlar suyunu doldurup eve giderler. Oradaki kızlar üzerine söylenmiştir. Bu türkü üzerinde de birçok ekleme yaparak bu hale getirdi. Bu türkü genellikle düğünler de söylenir. Ritmi hızlı olduğu için halay tutulur.

49. Şahin'e Ağıt

Çıkmış gayanın düzüne alla le ley
Garınca çökmüş gözüne alla le ley
Anası vurur dizine alla le ley
Ellere verme bu derdi alla le ley

Alla le ley, alla le ley, alla le ley
Ellere verme bu derdi alla le ley

Yeşil başlı ördek olsam alla le ley
Sular içmem gölünüzden alla le ley
Aha gedim köyünüzden alla le ley
Gurtulacam dilinizden alla le ley

Alla le ley, alla le ley, alla le ley
Ellere verme bu derdi alla le ley

Bu eserde bizim köylerin birinde adamın birisi ava gidiyor. Av sırasında kayalarda geziyorlar. Bizim oranın taşı da saylaktır. O saylakta dolaşırken ayağı kayıp yere düşüyor. Yere düşünce orada can veriyor ölüyor. Bende bu olaydan etkilendim ve bunun üzerine bu eseri yazdım. Bu eserdeki cümleler tiyatro gibidir. Orada olan bitenin canlandırılmasıdır. Ben bu türkümü her ortamda söyleyebilirim. Türkü her ortamda okunmaya müsait bir eserdir.

50. Şarey Anan Öle

Aç ellerin gınanı da yakım
Öle öle öle öle Şarey anan öle
Eğil de bir boyuna da bakım
Öle öle öle öle çirkin baban öle

Çok istedim vermediler
Öle öle öle öle Şarey anan öle
Seni de bana çok gördüler
Öle öle öle öle çirkin baban öle

Evleri de düzden aşağı
Öle öle öle öle Şarey ana öle
Belinde var Acem guşağı
Öle öle öle öle çirkin baban öle

Çıralıkta adına mumlar yaktım

Öle öle öle öle Şarey anan öle
Gelirsin diye yollara baktım
Öle öle öle öle çirkin baban öle

Bu Sarılar türküsüdür. Şarey Sarıları bir kadın. Gelin olan da onun torunu. Torununu seven çocuğun dilinden yazılan bir türküdür. Bizim Çepni toplumunda çok yaygındır. Hem kızını severiz hem de anasını yereriz. Anasının öldürmemiz de hep bu yüzdendir. Türkünün tamamında kızın tarifi vardır. Bazen de babasına da sitem vardır. Çünkü babası kızı oğlana vermemiştir. Aslında “çirkin baban” önceden “çopur baban” olarak yazmışım sonra ayıp olmasın diye çıkardım. Bu öncelikle düğünlerde çok söylenir. Bu bir halay havasıdır.

51. Şen Olur Evler

Düğünde bayramda şen olur evler
Üç beş gün kalıp geri dönerler
Şu soyka gönlüm olmadan heder
Alıp başımızı bu elden gidek

Kimisi yolcu kimisi hancı
Beni bu ellerde eylemen acı
Şu rezil gönlümde olmadan heder
Alıp başımızı bu elden gidek

Bazen köyde sıkıldığım zamanlar oluyor. Bende o günlerde oluşturduğum bir eseridir. Köy yeri bayram günlerinde ve özel günlerde çok kalabalık olur. Bütün insanlar eşini dostunu görmeye gelir. Bu günlerde köy bir şenlik yeri gibi olur. Fakat aradan iki üç gün geçtikten sonra herkes evine geri döner. Ve köy sıkıcı bir hal alır. Sende gelen gideni özlersin. Bu duyguları anlatan bir eseridir. Bu eseri herkes dinleyebilir ve okuyabilir.

52. Şu Dağların

Şu dağların alıcından burcundan
Göremedim kenarından ucudan
Sevdim sevdim düştüm dağlara

Tama bende Göçebe kızı ucundan

Oy lemin lemin yar lemin lemin

Bu türküm uzun havadır. Genellikle bir türküye girişte söylenir. Bunun herhangi bir hikâyesi yoktur. Öyle kendimden bir vecd haline geçtim ve söyledim. Türküyü herkes dinleyebilir.

53. Uçtu Gönlüm

Uçtu uçtu gönlüm uçtu

Uçtu da engine düştü

Mağrurlanma deli gönül

Senin vaktin çoktan geçti

Yanim aney ölüm aney

Ben halıma yanım aney

Heç bir kaba sığmazdım

Gençliğime yanım aney

Hayal oldu geçen günler

Yanım aney ölüm aney

Hiçbir kaba sığmaz iken

Ben halıma yanım aney

Yanim aney ölüm aney

Ben halıma yanım aney

Heç bir kaba sığmazdım

Gençliğime yanım aney

Bu hem bir geçmişe özlemin hem de mağrurlanmanın hikâyesidir. Gençliğimizde deli dolu hiçbir kaba sığmaz bir adamdık. Fakat sonra bu gençlikte elimizden gitti. Kimleri sevdik de kimlere kaldık. Bende hep gençken bu böyle gider diyordum. Sonra bir baktım ki o kadar yüksekte uçan ben düşe düşe bir engine düşmüşüm. Bu durumda beni çok hüznlendirdi. Bu türkümü her yerde söylerim gerek düğünde gerek dost meclisinde. Ve herkeste bunu dinledikçe hüznlenir.

54. Uzun Hava

Acıda ölek miiii ölek miiiiii
Acı sen varsın diye de
Bu dar sokakları ölek mi
Ölemik nazlım gurban olam ölek mi

Gırılın gılınnnn gırılınn gırılınnn
Gırılın depe mahla gırılın
İçinizde de bir oğlan vardı da
Onu da Alamancı ettiniz gırılın gırılınnn

Bu eseri Düztepe'de çok sevdiğim biri vardı. Onun üzerine yazdığım bir sitemdi. Onu çok severdim Almanya'ya gidince bir üzüntü doğdu içimde. Bende bu duygu içinde bu eseri yazdım. “Depe Mahla” yazmamın sebebi bütün herkesin içinde kendini bulmasını sağlamak. Düztepe yazıp da sadece oranın insanı için yazılmasını istemedim. Adam genç yaşta evleniyor. O zaman bizim Çepni köylerinde Almanya sedası başlıyor. Bu da malını mülkünü satıp gidiyor. Sonra bende bu eseri hanımın ağzından söyler gibi besteledim. Bu eser uzun hava olarak ya türkünün başında ya da sonunda ritimle söylenir.

55. Uzun Hava

Kız aneyy aney aneyy aneyyy
En sonunda ikimizin kaderide aynı çıktı
Kız aneyy aney aneyy aneyyy
Gelin hele gelin dost bildiklerimde benden ayrı çıktı.
Kız aneyy aney aneyy aneyyy

Bu eser Yeniköy'e gitmiştik. Orada bir cenaze vardı. Orada bir kadın bu tonda bir ağıt yaktı. Onun yaktığı ağıt dilime dolaştı. Baktım orada kadın kendi halinde. Oraya gelen misafirler yemek derdinde sohbet derdinde falan. Onun o halini görünce yüreğim dayanmadı. Sonra bir gün dolu halimde bende öyle bir türkü söyledim. Sonrada çalışmadım üzerine. Öyle kaldı. Bunu dinleyenler kendilerinde geçerler. Anlarının ve babalarını düşünürler.

56. Vurma Beni Edo

Nazlım nazlım diyerek
Nazlı canımızdan olduk
Vurma beni edo vurma beni edo
Sevim sevim dedin de bu muydu sevdiğin
Yapma böyle edo etme böyle edo
Gülün öliy edo canın öliy edo
Bu muydu bana kıymet verdiğin
Gülün öliy edo canın öliy edo

Bu eserin çıkışı Milelis kaynaklıdır. Bu türküde Garip Sönmez'in önemi vardır. Yılmaz Dönmez vardır. Yavuzeli'nde ve bizim köylerde türkü söyler. Mahalli sanatçısıdır. Bir gün bunlar bizi eve çağırdılar, kaset yapalım diye. Bizde Garip Sönmez'le birlikte çıktık gitti. Söyledik birkaç tane kaydettiler. Sonra bir ilham gelidi böyle parça dilime dolaştı. Sonrada evde düzenleyince oldu.

57. Milelis'in Altı Yazı

Aney Milelis'in altı yazı
Yazıda yayılır koyunan kuzu
Edo vurma beni vurma beni
Ölmeden mezara koyma

Topal İmam kapıyı kitledi gitti
Daraklı sesler beynimde öttü
Edo vurma beni vurma beni
Ölmeden mezara koyma

Bu türkü bir Milelis türküsüdür. Türkünün içerisinde bir hüznü bir namus davasını konu alır. Bu türküde olayı gözümüzün önüne seren bir betimleme yaptım. Bu türkü düğünlerde uzun havası olarak söylenir. Ama bu türkü gerçekte bir ağıttır.

58. Yalanlar Yalanlar-1

Bir mektup yazdım yarime
Gelemim gelemim bu senede gelemim
Onu çağırın bana
Gelemim gelemim bu senede gelemim

Gelemim gelemim bu senede gelemim
Gelemim gelemim bu senede gelemim
Duramim duramim bu ellerde duramim

Bu kaderi ben mi yazdım
Gelemim gelemim bu senede gelemim
He gün oturup ağlarım
Duramim duramim bu ellerde duramim

Yalanlar yalanlar edem ölsün yalanlar
Yalanlar yalanlar kurban olum yalanlar
Yalanlar yalanlar edem ösün yalanlar

Geçen yıl yazın abimin oğlunun düğünü vardı. Mehmet Bakıray'da²¹⁴ oraya gelmişti. Ondan öncede Halfeti'de bir arkadaş bütün yerel sanatçıları çağırmişti. Mehmet'te orada çalışıyordu. Sonra “Yalanlar Yalanlar” ritmini çalmaya başlayınca bende “gelemim gelemim” diye mırıldandım öyle ortaya çıktı. Sonra bunu gurbet üzerine düzenleyelim dediler. Bir dörtlük orada yaptım. Sonra abimin düğününde de beraber söyledik. Bu eser diğer Yalanlar eserinden ortaya çıkmıştır.

59. Yalanlar-2

Yalanlar yalanlar
Haydar emmi yalanlar
Edemin mektubu elinde kalsın
Yalanlar

²¹⁴ Ulusal ve yerel sanatçı.

Haydar emmi yalanlar
Yüzü Battal emmim ölsün
Yalanlar Haydar emmi yalanlar
Yalanlar Haydar emmi yalanlar

Bu eser pek fazla kimse bilmez bu bir iftiranın üzerine kurulmuş metindir. Bu her ortamda söylenir gerek düğünlerde gerekse arkadaş ortamlarında söylenir.

60. Yalanlar-3

Yalanlar yalan edem ölsün yalanlar
Banane banane elin çirkin oğlundan
Ölsem de tutar mıyım el oğlunun dilinden
Anamın babamın bütün köyün dilinden
Yalanlar yalanlar edem ölsün yalanlar
Gözlerim gözlerim yar yolunu gözlerim

Yalanlar türküsü bir kadının ağzından yazdığım bir türküdür. Köselerde kadının birinin kocası Almanya'ya gider. Kadında çok güzel bakımlı bir kadındır. Köydekiler bunu elde etmek isterler. Fakat kadın bunların hiç birine ilgi göstermez. Bunun üzerine köylüler kadının üzerine iftira atmaya başlarlar. Kadının adını çıkarırlar. Gurbetteki kocası da bu olanları duyar. Kocası buna sinirlenir. Kadın da bu türküyü söyler. Fakat bu türkünün hikâyesi çok farklıdır. Ama bizim insanımız çok farklı anlarlar. Bu türküyü her yerde dinlenebilir ve söylenebilir.

61. Yalansın Dünya

Karadağ'dan bir çüt turna kaldırdım
Kanadını kara kuşa yoldurdum
Senin sevdiğini ben mi öldürdüm
Oy dünya dünya yalansın dünya
Bütün kötülere kalansın dünya

Benim yârim gelişinden bellidir
Ak elleri deste deste güllüdür
İbrişim kuşaklı ince bellidir

Ellerin içinde deste güllüdür.

Bir gömlek diktirdim kolu dar ola

Bir çubuğu yeşil biri al ola

Kadir Mevlam senden bir yar isterim

Bir dudağı şeker bir dudağı bal ola

Bu eserim bu yıl içinde yazdığım bir eserdir. Bu şiir de yine bir aşk konusunu işler. Bu şiirde sevilenin tarifini yaptım. Son eserlerim eski eserlerime göre biraz daha edebi. Bazen kafiyeyi uyduramazsam bu alanda eğitim almış, tanışlarıma nasıl yaparım diye soruyorum. Bu eserim hüznü bir parçadır. Bu eseri her yerde söylerim.

62. Yanım Aney

Acı bu dertler beni de yedi bitirdi

Yanim aney yanım aney

Gelin hele gelin de

Utangaçlık başıma neler getirdi

Beni benden aldı da nerelere götürdü

Sonu sonunda da Yavuzeli'nin dilinde galim aney

Köşelere oturup da ağlıyasım gelir

Yanim aney yanım aney

Elime şişeleri alıp da bağırasım gelir

Ahlaksız olup da sokaklara düşesim gelir

Sonu sonunda da Yavuzeli'nin dilinde galim aney

Bu türkü aslında anonim bir türküdür. Fakat herkes söyler ve bilir. Benimde eser üzerinde bazı düzenlemelerim var. Eser uzun havadır. Genellikle türküye girişte söylenir. Her yerde söylenebilir.

63. Yannık Yaydım

Yannık yaydım golum şişti
Le le günde le le günde ley ley
Ağlamadan gözüm şişti
Le le günde le le günde ley ley
Gurbetteki nazlı yarım
Le le günde le le günde ley ley
Yeniden aklıma düştü
Le le günde le le günde ley ley

Ağ daşı da gara daşı
Le le günde le le günde ley ley
Yandı yüreğimin başı
Le le günde le le günde ley ley
Nazlı yarım burdan gitti
Le le günde le le günde ley ley
Durmaz akar gözüm yaşı
Le le günde le le günde ley ley

Aslında bu türkü anonimdir. Ben bu türküyü Yukarı Yeniköy'de İmam Şimşek var. Ondan bir bölümünü dinlemiştim. Geri kalanını da ben düzenledim Mesela “Yanlık yaydım kolum şişti” olan dörtlüğü anonimdir. Geri kalanını ben düzenledim. Üsteki dörtlükten yola çıkarak altında olan dörtlükleri ilave ettim. Bu türkü bizim buraların duygularını yansıtır. Bizi yansıtır yani ezgisi de öyle güzeldir.

64. Yar Geliyor

Dam başından yar geliyor
Belik bele dar geliyor
Sevdiğimi eller almış
O da bana zor geliyor
Amman amman halim yaman

Çok içmişim başım duman

Bu eserim bir aşk ürünü. Arkadaşlar bana hep der “sen bu kadar türkü yazıyorsun senin hiç başında geçmiyor mu böyle şeyler?” Gerçekten bu eserin benim başımda geçen bir şey değil. Yani oturup senle dertleşiyorum, başkasıyla dertleşiyorum. Misal sen bana böyle durumunu arz ediyorsun. Yani öyle ortamlarda yazdığım bir eser. Bir arkadaşım efkârlanmış anlattı, bana derdini. Onun adına yazdığım bir eser. Yani sana başta söylemiştim. Biz doğduğumuzda babam bizi beşik kertmesi yapmıştı. Sevsek de sevdiğimiz bir türlü açamadık. Bir de onun etkisi var. Bu eser genellikle evde otururken arkadaşlarımla sohbet ortamlarında söylerim.

65. Yar Sen Bana

Yar sen neden bakıp bakıp gülersin
Yanağında güller açılınca
Bakıp bakıp ne aklımı çalarsın
Güzeller sultanı seçilesice

Koymayasın ben can eller yerine
Sana hizmet edem kullar yerine
Gel bir koklayayım güller yerine
Gül gibi kokusu saçılınca

Bilir misin güzel bana ne iş eyledin
Aklımı fikrimi yar bir hoş eyledin
İçkisiz mezesiz sarhoş eyledin
Elinden badeler içilesice

Bu kul da âşık sana ey ahu gözlüm
Yüreğim yaktın ciğerim közdür
Yıllardır sinemde hasretin dindi
Gel uğruna çandan geçilesice

Bu eser bir aşk konusudur. İnsan bazen duygulanır eski günleri sevdiği aşkları aklına gelir. Benimde tam öyle bir zamanda aklıma geldi. Arkadaşlarla sohbet ortamında otururken bir anda aklıma böyle bir ezgi dolaştı. Ve sonrada ezgiye sözler ekleyince böyle bir şey oldu. Bu eseri sohbet ortamlarında söylerim. Bunu dinleyince insan sevdiğini hatırlar. Onu düşünür.

66. Yarı Salın

Salın salın yarı salın

Aylar oldu yıllar oldu

Yaşamak bana zehir oldu

Salın salın yarı salın

Yalnız kaldım gurbet ellerde

Ayrılığım türkü oldu dillerde

Salın salın yarı salın

Köseler köyünden güzel mi eksik olur

Salın salın yarı salın

Yeter artık benim çektiğim

Salın salın yarı salın bana salın

Gelemez oldum bizim ellere

Salın salın yarı salın

Köyünüzden güzel mi eksik olu

Salın salın yarı salın

Sene 1980’de halamın oğlu Mustafa Keskin siyasi sebeplerden aranıyordu. Arada Suriye’de falan kaldı. Evliydi hanımı burada kaldı. Geri sonra bir ara geldi, burada bizde akrabalarının arasında kaldı. Arada bir evine uğruyordu. Çocukları falan, üç tane çocuğu oldu. Arada bir evine uğruyordu. Gündüzleri gidip dağda mağara da kalıyordu. Çoğu zaman üç beş ay bende ona yemek taşıdım. Bir ara köslerde kaldı. Bir ara Kayabaşı bizim köyde kaldı. Gündüz gidip Merzimen çayının yanında yatıyordu adam, akşam geliyordu yemeğini yiyordu. Sabah öğlen yemeğini alıp erkenden gidiyordu. Sonra bu adam sene 1990’da buradan Yunanistan üzerinden Almanya’ya gitti. Bende sene 1990 bizim köyün arazilerini icara verdik. Bende

gittim. Ben şunu da biliyorum gizli saklı kaldığı zamanlarda, eski köy evleri vardır. Bir de onun delikli işleme demirleri var. Belbentli öyle. Köseler köyü de büyük bir köy bizim dedelerin evi de köyün orta yerinde höyükte. Köyün merkez yerinde. O mesela gece köye geliyor. Eve bazen kapıdan girme şansı bile olmuyor. Nereyi sote görürse, hatta demirlerin birazında bozmuştu pencereden demirlerin arasından geçirdi. Hafta da bir gün iki gün iki saat gelirdi. Adam da evliydi ama ben evlilik tarihini bilmiyorum. O arada gel git adamın üç çocuğu oldu. Yani köyde iftira bile ediyorlardı kadına senin kocan yok diye. İçin iç yüzünü evli olduğunu kimse bilmiyor bizde akrabamız biliyoruz. Şimdi bu adam dolaşır bir de gurbete gitti.” Zaten ömrü gurbette geçti bir de hepten gurbetli oldu.” Türkiye’de dönemiyor. Çünkü yakalan arkadaşları yakalandıkları zaman bütün suçları da bunu üzerine atmış. Korkusundan Türkiye’ye de gelemiyor. Bu olaylarda Antep’te okurken yapıyor. Bizim köyün okuyan gençlerinden bir tanesi. Hanımı da kendisinin halasının kızı. Neyse bizde köydeki arazileri dört yıllığına icara verdik. Dört sene boş gezeceğime bir istek gönderim Almanya’ya dedim. O zaman işte millet torpille kaçak göçek gidiyordu. Bana o şeyde bir vize verdiler, nasıl oldu bilmiyorum. Ben çıktım gittim oraya gittik biraz iltica ettik o dört seneyi orda dolduralım diye. Sözün kısası biz bu adamla orada oda arkadaşı, ev arkadaşı olduk. Bir bekâr evimiz oldu halamın oğluyla beraber. İşte böyle içtikçe, sohbet, muhabbet, saz falan olunca işte. Ben onunla sohbet etmeyi de çok severdim bilinçli olunca konuşurduk.

Neyse 1966 doğumluyum sene 1990 da gitti 24 yaşında falan gençtik yani. Oradayken misal o bana yardımcı olurdu kafiyeleri falan uymuyor derdi. Düzenlemesinde yardımcı olurdu. Arada işittiği zamanda da şöyle der “ ne sahibimiz var, ne ne şeyimiz var, şu hanıma vize alıp da gönderende yok” kime yalvaracaksın. O zaman öyle bir şeydi ki abileri o zaman, gidip bizi bunun kardeşiyiz, zamanında devrimcilik yaptı. Suç istinat olur mu diye, korkusundan gidip karakoldan adama gidip bir vize de almadılar. Aile tablosu almaya bile gidemiyorlar korkusundan. O yüzden adam böyle bir çaresizlik içerisinde. “Köseler köyünde hanımı bize getiren olmaz yav” diye hep yakınırdı. Bu sohbette şey doğdu işte. Bende hanımına duyduğu özlemin bir tezahürü doğdu. O zaman bir espri gibi başladı. O zaman “Köseler köyünüzde güzel eksik mi olur. Acı yarı bana salın” diye bir sitem gibi başladı. Sonra onun “gece doğar güneşim beni” diye sözleri var. Ben biliyorum, o geceleri ancak uygun şartlarda gelir hanımıyla uygun şartlarda hasret giderirdi. “Evlerinin

önü zeytin ağacı” falan o uyarlamaları da öyle yaptık. Halamın oğlunun özlemini de ben öyle dinlendirdim.

67. Yarım Sen Güzelsin

Darda goyma beni

Derde salma beni

El sözüne uyup

Yolda goyma beni

Yarım sen güzelsin

Gülüm sen güzelsin

El sözüne uyma

Gülüm sen güzelsin

Gurbet elde galdım

Acı yoluna öldüm

Yalnız derde saldın

Darda goyma beni

Yarım sen güzelsin

Gülüm sen güzelsin

El sözüne uyma

Gülüm sen güzelsin

Evleri yazıda

Yeni yirmi yaşında

Evel fistan giyerdi

Şimdi Alaman'da

Yarım sen güzelsin

Gülüm sen güzelsin

El sözüne uyma

Gülüm sen güzelsin

Bu türküyü Ali İhsan Tepe ve İsmail Sönmez ile otururken yazdığımız bir eser. Bu eserin temasını İsmail Sönmez durumu oluşturdu. Ali İhsan o zaman hanımından ayrılmış. Bir de bu ortamın içindesin “hadi gelin bunu düzenleyelim” dedik. Bende “düzenlersem böyle düzenlerim” artık. Yani bu türkü ansızın ortaya çıktı. Bu eserin ilk çıktığı yer belli. Bu nedenle genellikle bu eseri arkadaş ortamlarımda söylerim. Tabi benim türkülerimi millet çalmayı çok sever. Birçok düğünde de benim türkülerimi söylerler.

68. Yavuzeli'nde

Her gün buradan kime gidersin
Ardına bakma beni yakarsın
Gözün ıslanmış neden ağlarsın
Yarı kaybettim ona yanarım

Yavuzeli'nde Yavuzeli'nde
Bir sevdiğim var Yavuzeli'nde
O yar bana niye küsüp gidiyor
İçim yanıyor bağrım yanıyor

Söyle güzelim ne oldu sana
Dünya malına tapıp gidersin
Sonunda sende rezil olursun
İçim yanıyor bağrım yanıyor

Yavuzeli'nde Yavuzeli'nde
Bir sevdiğim var Yavuzeli'nde
O yar bana niye küsüp gidiyor
İçim yanıyor bağrım yanıyor

Bilemedim bilemedim
Gözyaşımı silemedim

Seni bir gün sevemedim
İçim yanıyor bağrım yanıyor

Yavuzeli'nde Yavuzeli'nde
Bir sevdiğim var Yavuzeli'nde
O yar bana niye küsüp gidiyor
İçim yanıyor bağrım yanıyor

Yavuzeli'nde türküsü ben çok önceleri yazdım. Sözleri ve bestesi bana ait. Kimse okumadan önce Mehmet Bakıray'ın 2006'da çıkardığı kasetine bu parçayı vermiştim.

69. Yeri Güzeli

Kilimi çebiş kılından
Yolu da benim yolumdan
Kız ben senden ayrılmam
Bu can tenden ayrılmadan

Yeri yeri güzel yeri
Yeri de sevsinler seni

Evlerinin önü yokuş
Yaz ayımı eyledin kış
Sevdim sevdim elin oldun
Şu göynümü eyledin boş

Bu da aşk konusunu alan bir diğer eserimdir. Sevenlerin hep kaderleri böyledir. Bazen sen seversin eller alır. Bu her zaman başımıza gelen bir başka olaydır. Bizim de duyduklarımız, yaşadıklarımız ve tecrübelerimiz bu tür konuları ele almamıza olanak sağlıyor. Bu eser her ortamda söylenebilir.

70. Yeri Güzeli

Yeri güzel yeri
Fistanımı sürü

Sennen yola gidemem

Git işine yürü

Yeri güzel yeri yeri

Fistanımı sürü sürü

Sennen yola gidemem

Git işine yeri yeri

Saçlarını boyarsın

Son moda uyarısın

Beni yolda goyarsın

Git işine yeri yeri

Yeri güzel yeri yeri

Fistanımı sürü sürü

Sennen yola gidemem

Git işine yeri yeri

Sokaklarda gezersin

Evi barkı bilmezsin

Sen sevmeye gelmezsin

Git işine yeri yeri

Yeri güzel yeri yeri

Fistanımı sürü sürü

Senle yola gidemem

Git işine yeri yeri

Yeğenim bir tanesi yine Antep'e okul okumaya geliyor. Fakat buraya gelince burada sosyetik bir kıza âşık oluyor. Tabi öyle kız içten sevebilir mi? Aradan birkaç gün geçince kız bu oğlanı terk etmiş. Gitmiş bir başka oğlana âşık olmuş. Geldi bütün bu olanları bana anlattı. Bizde bunun durumundan etkilendik. Sonra bizde bunu bir yazalım dedik. Biraz düşündüm. Sonra “o bizi bırakmasın, biz onu

bırakalım” dedim. Sonra böyle bir parçayı yazdık. Ama bu parçanın ezgisi biraz hızlıdır. Bunu arkadaş sohbet ortamlarında veya kederlendiğin bir dönemde okuyamazsın. Genellik bunu bizim buradaki mahalli sanatçılar düğünlerde okurlar. Ben fazla söylemeyi tercih etmem. Bazen böyle yazdığımız oluyor fakat biz bile okumuyoruz. Biz okumuyoruz fakat Çepni toplumu bu eserleri bir duyunca vazgeçemiyorlar. Her zaman söylüyorlar.

71. Yeri Hüseyin

Ziyaret de asmış oğlağı dala
Yeri Hüsen yeri hanan şen ola
Elinde şişesi oğlanda bira
Yeri Hüsen yeri hanan şen ola
Yapıştırır taşı tutmaz duvara
Yeri Hüsen yeri evin şen ola
Ezelden beri bahtımda kara.
Yeri Hüsen yeri hanan şen ola

Bu türkümde topluma bir eleştiri vardır. Genel olarak gittiğim Çepni ziyaretlerinde kültürümüzün yozlaşmasında ve bozulmasından yola çıkarak izlenimlerimi aktardım. Artık ziyaretlerimize giderken bazı öz değerlerimizden soğuduk. Gidip ağacın altında oturuyor iki kebabını yelliyor sanki ziyaret amaçlı değil de pikniğe geliyor gibi. Sonrada içmiş kafası iyi olmuş. O halle de gelip ziyarete niyaz ediyor. Ben buradaki rahatsızlığımı dile getirdi. Aslında ben bunu daha çoğaltmak isterdim de bir türlü olmadı. Ama bu eseri herkes farklı algılıyor. Eser her yerde söylenebilir.

72. Yılın On Bir Ayı

Yılın on bir ayı ayrırım yardan
Gözüme toplandı bir kara duman
Gelen giden yok haberin soran
Ölüm kör kız ölüm derdinden ölüm
Gelen giden yok haberin soran

Ölüm kör gız ölüm derdinden ölüm

Kız ince beline kemer olayım

Babanın evine köle olayım

Bırakında bir gün rahat edeyim

Ölüm kör gız derdinden ölüm

Bırakında bir gün rahat edeyim

Ölüm kör gız ölüm derdinden ölüm

Kuzuyatağı köyünde oturan gözleri görmeyen bir kız vardı. Beni çok severdi, ben de onu çok severdim. Bu kız “dede herkese bir türkü yazıyorsun bana niye yazmıyorsun” dedi. Kafamda bir şey tasarladım. Bende ona da bir türkü yazdım. Bu türkümü birkaç kasette de okudular.

SONUÇ

Yüzyıllardır toplumun sesi, gözü ve kulağı olan halk şairleri bugünde vazifelerini yürütmektedirler. Gerek eserleriyle gerekse davranışlarıyla toplumun hafızasını canlı tutarak toplumu geleceğe dair daha dinamik ve daha duyarlı bir insan modeli oluşturmak istedikleri açıkça ortadadır. Halk şairleri, bireysel olarak ürettikleri eserleri muhtelif zamanlarda ve mekânlarda toplumsal bir yapıya dönüştürmektedir. Bu anlamda bakıldığında halk şairler toplumun ifade edemedikleri ve sergileyemedikleri davranışları eserleriyle kitlelere duyurmayı başarmıştır. Bu kişiler toplumun nabzını yakalamaya çalışırken aynı zamanda da bireysel estetik zevklerimize gidermektedir.

Halk şairi kendisini eserleriyle ifade eden kişidir. Bu nedenle onun eserlerini anlamak ve yorumlamaya çalışmak için halk şairlerinin biyografilerine detaylı olarak incelemek gereklidir. Çünkü dinleyici tarafında eserler farklı yorumlanırken sanatçının esere başka anlamlar yüklediği görülmektedir. Bunu ortaya çıkarmak için sanatçının toplumsal yaşantısı, çevresi ve hayatı detaylı incelenmelidir.

Şiirlerin yaratım ve aktarım bağlamları birbiriyle ilişki kavramlardır. Bu kavramlar arasındaki ilgi eserlerin “ne için”, “nasıl” ve “hangi ortamlarda” oluşturulduğıyla ilgili bilgiler sunar. Yaratıcının yaratım bağlamı önemli olduğu kadar aktarım bağlamı da aynı ölçü de önem arz etmektedir. Yaratım bağlamı hakkında edinilen bilgiler yaratıcının eserlerinin yazılış amacını anlatırken aktarım bağlamı ise dinleyici kitlesine eserlerini nasıl aktardığı hakkında bilgi verir. Halk şairlerinin monografileri çalışılırken yaratım ve aktarım bağlamı ele alınırsa halk biliminin önem verdiği birçok husus gün yüzüne çıkacaktır.

Halk edebiyatı eserlerinde muhteva ve yapı özellikleri şairin dünya görüşü, hangi kavramlarla ilgilendiğini, inanç yapısı ve şiirlerindeki marifetini ortaya koymada kayda değer öğelerdir. Bu kavramlar şiir temelini ve gövdesi oluşturan temel faktörlerdir. Şiirin temeli ve gövdesi ortaya çıkarıldığı takdirde daha sonra oluşturacağı şiirlerin nasıl temellendireceği konusunda bize ön bilgiler sunacaktır.

Alevilik konusunda fazlaca çalışma bulunmasına rağmen zâkirlik kavramı üzerine yeterince çalışma bulunmadığı ortadadır. Zâkir üzerine derinlemesine çeşitli araştırmalar yapılarak bu kavramın mahiyeti ve Türk şiir geleneğindeki yeri tespitte açıktır.

Birey, toplum içinde çeşitli rollerde bulunabilir. Bu durum toplumun yaşadığı sosyal, siyasal ve kültürel çevresiyle alakalı bir durumdur. Bu anlamda bireyi anlatıcı bağlamında sadece bir kalıba oturtmak yanlış bir yaklaşımdır. Onun anlatıcı olarak neye tekabül ettiğini ve nasıl adlandırılması konusunda bireyin sosyal çevresini, anlatıcı ve dinleyici bağlamını, icra ortamını, bireysel ve psikolojik durumu iyi belirlenmesi lazımdır. Bu nedenle Halkbilimi terminolojisinde bu kavramları keskin bir çizgiyle ayırmak imkânsızdır. Bu bağlamda halk şairlerini gelenek içinde yeri düşünüldüğünde bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Yukarıda genel olarak izah ettiğimiz durumları düşünmemize ve üzerine kafa yormamıza vesile olan Nadir Keskin, şiir serüvenini dikkate aldığımızda her geçen gün sanatını ve yaratıcılığını ilerlettiği görülmektedir. O eserlerinde kendi dertlerini, özlemlerini, sevinçlerini ve isteklerini anlatırken aynı zamanda da halkın dili ve sesi kulağı olmuştur. Toplumun şekillenmesinde ve gelecekte topluma yön vermek adına büyük görevler üstlenmiştir.

Kendisini, memleket sevgisi ve gurbet sıkıntı şiir yaratmaya yöneltmiş ve ilerki dönemlerde kendine has bir üslup oluşturarak farklı konularda eserler üretmiştir. Bu konular içinden en fazla etrafında dolaştığı konu ölüm ve gurbet kavramları olmuştur. Bunu böyle olmasına sebep; bulunduğu toplum içinde ağıt geleneğinin canlı olması ve gurbetçi bağlamının toplumunun hayatı içinde önemli yer tutmasından dolayıdır.

Nadir Keskin dini mahiyette cemlerde eserleri icra ederken farklı bağlamlarda da kendine özgü eserlerini icra etmiştir. Nadir Keskin'in Türk şiir geleneğinde yeri düşünüldüğünde onun farklı bağlamlarda sanatçı tipinin değiştiği görülmektedir. Dini boyuta bir zâkir olarak karşımıza çıkarken din dışı konularda bir halk şairi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönüşümün en büyük sebeplerinden birisi Alevilik ve dedelik kurumunun değişim dönüşüm sürecinde çeşitli siyasi yaklaşımlar, sosyo-kültürel etmenler ve ekonomik nedenlerden dolayı zayıflama yüz tutmuş olmasıdır. Bu zayıflamanın bir sonucu olarak taliplerin gereken ilgi ve özenin gösterilmemesi dedelerin ve onun varislerini farklı alanlara yönelmelerine sebebiyet vermiştir.

Nadir Keskin'in hayatı ve eserleri birbiriyle bağlatılı olduğu görülmektedir. Onun eserlerinin anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için hayatı hakkında detaylı bilgiler sahip olmak gereklidir. Bir halk şairin aslında nerede doğduğu, nerede ldğu ve çevresi pek fazla önemli değildir. Fakat onun eserlerini anlamak için ifade edilen şartların bilinmesi zorunludur. Bu şartların bilinmemesi durumunda sanatçının eserleri hakkında doğru tespitlere ulaşılmayacaktır.

KAYNAKÇA

- İNAN, Abdülkadir. (2013). *Tarihte Bugün Şamanizm*, TTK Yay., Ankara
- AKALIN, Şükrü vd. (2005). *Türkçe Sözlük*. 10. Baskı, Türk Dil Kurum Yayınları, Ankara.
- AKSAN, Doğan(1999). *Halk Şiirimizin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- ARTUN, Erman (1996). *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani*, Hakan Ofset, Ankara.
- ARTUN, Erman(2010). *Âşık Edebiyatı Metin Tahlilleri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- ARTUN, Erman. (2005). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- ATALAY, Besim. (1998). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi* I. Cilt. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BASCOM, William R. (2010). *Folklorun Dört İşlevi*. (Çeviren: Ferya ÇALIŞ). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. (Editör: M. Öcal OĞUZ ve Selcan GÜRÇAYIR). Geleneksel Yayınları, Ankara.
- BALCIOĞLU, Rıza.(2003). *Alevilik Üzerine Bir Değerlendirme*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi.
- BAYRAKTAR, Zülfikar. (2014). *Âşıklık Geleneğinin Yaşatılmasında Kültürel İcra Mekânı Olarak Eğitim Kurumlarının Rolü: İzmir Halk Âşıkları Derneği Örnekleme*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Yıl 7, Sayı 1, Haziran
- BEYATLI, Yahya Kemal. (1984). *Edebiyata Dair*, Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- BİRDOĞAN, Nejat. (2003). *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik*, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- BORATAV, Pertev Naili (1982). *Folklor ve Edebiyat*, C. I, İstanbul.
- BORATAV, Pertev Naili(1968). "Âşık Edebyatı", *Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, XIX
- BOYRAZ, Şeref. (2010). *Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- BOYRAZ, Şeref (1996). *Anadolu ve Azerbaycan Sahaları Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi*, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı. 3, Sivas.
- ÇELİK, Ali. (2002). *Çepnilerin Anadolu'nun Türkleştirilmesindeki Yeri ve Önemi*, *Türkler*, C. 6, ss. 312-323.
- ÇETİN, Nurullah. (2009). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (1999). *Elektronik Kültür Ortamında Âşık Tarzı Şiir Geleneği Bağlamında Çukurova Âşıkları Üzerine Tespitler*, III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları.

- ÇOBANOĞLU, Özkul. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Akçağ Yayınları
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (2012). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2000): *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara
- DİERL, A. Jozef. (1991). *Anadolu Aleviliği*, Çev: Fahrettin Yiğit, Ant Yayınları, İstanbul.
- DİLÇİN, Cem. (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- DİZDAROĞLU, Hikmet. (1969). *Halk Şiirinde Türler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- DUYMAZ, Ali., AÇA, Mehmet., ŞAHİN, Halil İbrahim. (2011). *Balıkesir Yöresi Çepni ve Tahtacılarında Kamberlik Geleneği*, Alevilik Araştırmaları, Sayı: 2.
- DÜZGÜN, Dilaver. (2006). *Âşık Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Editör: M. Öcal Oğuz, Grafiker Yayınları, Ankara.
- EKİCİ, Metin. (2011). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. 4.Baskı. Geleneksel Yayıncılık, Ankara
- ELÇİN, Şükrü(1987). *Âşık Ömer*, KTB Yayınları, Ankara.
- ERÖZ, Mehmet. (1992). *Eski Türk Dini (Gök Tanrı İnancı) ve Alevilik Bektaşilik*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- ERSAL, Mehmet. (2009). *Alevi Cem Zâkirliği: Battal Dalkılıç Örneği*, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1.
- ERSAL, Mehmet; ERSÖZ, Serpil. (2013). *Alevi Gülbenglerinin Temel Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı 65.
- FIĞALALI, Ethem Ruhi. (1994). *Türkiye’de Alevilik Bektaşilik*, Selçuk Yayınları, İstanbul.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi. (2004). *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir.
- GÖÇMEN, Akın. (2006). *Nizip- Yavuzeli Çepnileri*, Türk Dili ve Edebiyatı, Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- GÜLTEKİN, Mustafa; DÖNMEZ-FEDAKAR, Pınar. (2007). *Kente Göç Eden Âşıklar ve Kent Ortamında Âşık Olmak*, Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Âşık Sanatı Sempozyumu, Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) Yayınları, Ankara.
- GÜNAY, Umay. (1986). *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- GÜNEŞ, Deniz. (2013) *Tokat Yöresi Alevi-Bektaşî İncancında Zâkirlik Geleneği*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- İLAYDIN, Hikmet. (1964). *Türk Edebiyatında Nazım*, İstanbul.
- KANDEMİR, M. Yaşar. (1989). *“Hz.Ali”*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.2, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara.
- KAYA, Doğan. (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KEÇELİ, Ş. ve YALÇIN A.(1996). *Alevilik-Bektaşilik Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi* (1. basım.). Ardıç Yayınları, Ankara.
- KÖKEL, Çoşkun (2013) *Güvenç Abdal Ocaklıları Tarihsel Süreç*, c.1, Güvenç Abdal Araştırma Eğitim Kültür ve Tanıtma Derneği Yayınları, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Fuat. (2003). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Akçağ Yayınları Ankara.

- KÖPRÜLÜ, M. Fuat. (2003). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KÖPRÜLÜ, M.Fuat. (2004). *Edebiyat Araştırmaları-1*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KÖPRÜLÜZADE, Mehmed Fuad. (1925). “Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar”, TM, s. 1, Ağustos.
- MELİKOFF, İrene.(1994). *Uyur İdik Uyardılar*, (Çev: Turan Alptekin), Cem Yayınları, İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (1994). *Alevilik ve Bektaşilik Gerçeği ve Bazı Tezler*, Türkiye Günlüğü, Sayı.31.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (1989). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.2 Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (2014). *Dede Garkın ve Emirici Sultan*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- OĞUZ, Öcal. (1994). *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- OĞUZ, Öcal. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ONAY, Ahmet Talât. (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i* (Haz. Cemâl Kurnaz), Akçağ Yayınları, Ankara.
- ONG, Walter J. (1995). *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüün Teknolojileşmesi*, (Çev.: Sema Postacıoğlu Banon), Metis Yayınları, İstanbul.
- OĞUZ, M.Öcal. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÖZ, Baki. (1997). *Bektaşilik Nedir?*. Der Yayınları, İstanbul.
- ÖZ, Baki. (2001). *Alevilik Nedir?*, Der Yayınları, İstanbul
- ÖZKIRIMLI, Atilla. (1985). *Alevilik-Bektaşilik ve Edebiyatı*, Cem Yayınları, İstanbul.
- SAKAOĞLU, Saim(1986).” *Ozan, Âşık Saz Şairi ve Halk Şiiri Kuramları Üzerine*”, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, C.I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara. ss.247-251
- SAKAOĞLU, Saim. (1999). “*Koşma Tasnifine Yeni Bir Yaklaşım*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:5, ss. 103-111
- SÜMER, Faruk. (1992), *Çepniler Anadolu'nun Türk Yerleşmesinde Önemli Rol Oynayan Bir Oğuz Boyu*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- SÜMER, Faruk. (1999). *Oğuzlar*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ŞAHİN, Halil İbrahim. (2013). *Çepniler Tarih İnanış ve Halkbilimi*, Altınpost Yayınları.
- ŞAHİN, Halil İbrahim. (2012). *Batı Anadolu Çepnilerinin Ocağı: Köse Süleyman Ocağı ve Günümüzdeki Durumu*, 0 Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi Sayı 63.
- ŞAHİN, Sedat. (2012). *Almanya'ya Türk Vatandaşları'nın Göçü'nün 51. Yılı Kazanımlar ve Tehditler*”, H.Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Araştırmaları E-Dergisi, Ankara
- TIRAŞCI, Mehmet. (2014) *Bir Dini Musiki Formu Olarak Alevi-Bektaş Nefesleri*, Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu, C.2. Bingöl Üniversitesi Yay. ss.295-307
- UMAÇ ŞİMŞEK, Zeynep. (2011). *Çepni Ağzı*, Doktora Tezi Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- ÜÇÜNCÜ, Kemal.(2012). *Ahmet Edip Harabi Baba Divanı-1*, Alevilik Araştırma Dergisi Yayınları.

- YAKICI, Ali; ÖZDEMİR Nazife. (2012). *Çorum Alevilerinde Kamberlik Geleneği*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı 64 ss.249-270
- YAMAN, Ali. (2006). *Kızılbaş Ocakları*, Elips Yayınları, Ankara.
- YAMAN, Ali. (2011). *Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı 60.
- YAMAN, Ali. (2004). *Alevilikte Dedelik ve Ocaklar, Dedelik Kurumu Ekseninde Değişim Sürecinde Alevilik*, K.A.S. Derneği Yayınları, İstanbul.
- YAMAN, Ali. (2006). *Orta Asya'dan Anadolu'ya Yesevilik, Alevilik, Bektaşilik*, Ankara: Elips Yay.
- YAMAN, Ali. (2008). *Geçmişten Günümüze Dedelerin Misyonu ve Değişim*, Dem Dergisi, S. 2.
- YILDIRIM, Dursun. (1998). *Tarih Yazımı ve Sözlü Ortam Kaynakları*, Türk Bitiği: Araştırma/İnceleme Yazıları, Akçağ Yayınları, Ankara.
- YILDIZ, H. (2004). "Alevilerde Dedelik Kurumu Alevilik. (Haz. İsmail Engin-Havva Engin). İstanbul: Kitap Yayınevi Yayınları.
- YILDIZ, Hakkı Dursun. (1981). *İslamiyet ve Türkler*, DİBD, Özel Sayı, Ankara.
- YÜCE, Kemal. (1987). *Saltuk-nâme'de Tarihi, Dinî ve Efsanevî Unsurlar*. Ankara.
- http://www.alevi.dk/ALEVILIK/Alevilik.htm#_edn85
- <http://www.cemvakfibesiktas.org/v1/subemiz/cem>

SÖZLÜK

Biröl: bir defa

Edo: ağabey, dost

Gırlın: yok olun, ölü

Belik: bele bağlanan kuşak

Alaman: Almanya

Alım: alayım

Olim: olayım

Gocalt-: yaşlanmak

Nolıy: ne oluyor

Mahla: mahalle

Öliy: ölüyor

De: hadi

Görmi: görmüyor

Hanan: evin

Gıran: öldürücü salgın hastalık

Hurç: çoğunlukla yelken bezinden ya da meşinden yapılmış, sağlam, kaba, büyük heybe

Azap: köle, evin bakımı üstlenen kişi.

İcara vermek: kiraya vermek

Everme: evlendirme

Guttuk: küçük

Gıraç: susuz tarla

Ninim: ne edeyim

Soyka: deli

Cüt: çift

Küncü: susam

Çebiş: iki yaşında olan erkek keçi

Şarpa: kadınların başlarına bağladıkları eşarp

Hof: insana korku ve üzüntü veren bir duygu

Tolu: dolu

Duvana: divane, ele ayağa düşmüş

Hayın: hain

Teleme: keçi sütü ile ham incirden alınan su ile yapılan yoğurt

Alıç: bir çeşit dağ meyvesi

Lemin: alımlı

Müşahip: Alevilikte özel bir dinî tören ile atanan ve kişinin hem dünyada hem de ahirette kardeşi ve yoldaşı kabul edilen kimse

Karapaça: müşahipsiz olan genç

Saylak: kayalık olan yer

EKLER

(Nadir Keskin eserlerini icra ettiği bir icra ortamı)

(Nadir Keskin Cemde zâkirlik yaparken)

(Nadir Keskin eserlerini icra ettiği bir program)

(Nadir Keskin ve Ağabeyi Mehmet Ali Keskin(Mamey Dede) cem yürütürken)

(Derlemeler sırasında çekilen bir fotoğraf -1)

(Derlemeler sırasında çekilen bir fotoğraf-2)

(Derlemeler sırasında çekilen bir fotoğraf-2)

(Nadir Keskin'in evi)

(Kuzuyatağı köyü cemevi)

(Köseler köyü cemevi)

(Nadir Keskin'in Köyü)

(Gaziantep Çepnilerin cem töreni)

DİZİN

- Ağıt, 46, 69, 84, 85, 86, 88,
100, 122, 131, 133
Ağlama, 112, 120
Aktarım, i, iii, 1, 60, 87, 88,
89, 92, 151
Aktarım, 86, 88
Alevi, 11, 12, 13, 14, 15, 17,
18, 19, 20, 21, 26, 27, 38,
39, 47, 50, 51, 52, 54, 55,
56, 76, 155, 156
Alevilik, iii, 1, 11, 12, 13, 14,
15, 16, 17, 18, 20, 21, 22,
27, 37, 40, 41, 45, 49, 50,
52, 53, 55, 56, 70, 93, 151,
154, 155, 156, 157
Ali, 3, 4, 5, 8, 12, 13, 16, 18,
19, 20, 21, 22, 23, 25, 26,
27, 28, 29, 31, 32, 33, 34,
38, 50, 51, 91, 105, 145,
154, 155, 156, 157, 160
Allah, 13, 25, 26, 33, 63, 70
Almanya, 36, 43, 58, 65, 66,
67, 69, 71, 73, 76, 89, 99,
107, 111, 114, 118, 124,
125, 127, 136, 139, 143,
157
Aney, 65, 71, 75, 79, 96, 97,
100, 108, 109, 128, 129,
135, 140
Anlatıcı, 52, 57, 151
Araban, 6, 7, 8, 10, 11
Âşık, i, 26, 27, 35, 43, 45, 47,
48, 49, 51, 52, 57, 62, 64,
66, 79, 81, 86, 154, 155,
156
Aşk, 29, 37, 42, 44, 45, 54, 56,
58, 63, 64, 72, 88, 96, 98,
100, 106, 108, 113, 114,
118, 140, 141, 142, 147
Baba, 14, 27, 63, 65, 71, 72,
73, 94, 98, 99, 156
Bağ, 71, 106
Bağlam, 47, 52, 60, 86, 88, 47,
50, 86, 88, 151
Bektaş, 14, 17, 47, 50, 56, 156
Bektaşilik, 12, 15, 16, 21, 22,
27, 52, 155, 156, 157
Beste, 51, 59, 77
Boz, 3, 7
Bülbül, 9, 10
Cem, 8, 9, 11, 17, 20, 21, 22,
23, 24, 25, 26, 28, 29, 38,
45, 50, 51, 52, 53, 55, 92,
93, 157, 160, 166, 12, 13,
20, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
27, 28, 29, 38, 50, 52, 70,
79, 93, 155, 156
Çepni, iv, 1, 2, 3, 4, 6, 9, 10,
11, 15, 21, 22, 25, 33, 34,
36, 37, 38, 39, 44, 45, 46,
53, 55, 56, 59, 68, 71, 74,
76, 79, 92, 97, 98, 100, 112,
131, 133, 136, 148, 149,
155, 156
Çepniler, 2, 4, 7, 8, 9, 11, 55,
56, 68, 90, 154, 166
Çevre, 37, 55, 86, 87, 88
Dağ, 83, 114
Dede, 8, 9, 11, 17, 18, 19, 22,
23, 24, 25, 26, 29, 31, 33,
35, 36, 37, 38, 40, 41, 42,
50, 56, 75, 114, 129, 156,
160
Dede Karkın, 8, 11
Dedelik, iii, 12, 16, 18, 20, 38,
42, 51, 156, 157
Dedelik Kurumu, iii, 12, 18,
20, 156, 157
Delî, 82, 84, 98, 107, 135, 157
Dert, 71, 72, 85, 88
Dertleme, 85
Değişler, 25, 50, 54, 93
Dırmaş Mamat, 75, 110
Dinleyici, 55, 57, 88, 92, 93,
130, 151
Doğaçlama, 78, 87, 88, 89, 90
Duvazımam, 22, 23, 28, 38,
50, 70, 84
Düğün, 54, 88, 90, 92
Dünya, 74, 75, 114, 140, 146
Edo, 67, 75, 104, 116, 123,
124, 130, 131, 137
Eller, 105, 132
Evlilik, 42
Ezgi, 78, 84, 85
Felek, 121, 126
Gaziantep, iii, 2, 6, 8, 9, 10,
11, 17, 19, 21, 22, 33, 35,
39, 46, 55, 59, 65, 68, 91,
92, 166
Gelin, 79, 133, 136, 140
Genç, 70, 92, 93
Gırılın, 65, 136, 157
Göçmez, 9, 10, 11, 17, 21, 23,
33, 76
gönül, 25, 42, 44, 73, 74, 82,
84, 115, 129, 135, 67, 115,
123
Gurbet, 43, 54, 58, 64, 66, 67,
68, 70, 87, 88, 114, 118,
119, 138, 143, 152, 67,
91, 117, 118, 119, 123, 128,
145
Gül, 82, 119, 142
Gülüm, 96, 120, 144, 145
Güzel, 52, 73, 126, 148
Güzelleme, 84, 85
Haber, 5, 22, 29, 99, 121
Halk şairi, 47, 48, 49, 54, 55,
56, 57, 71, 152
Hece, 79, 80
Hizmet, 22, 23, 24
Hüseyin, 13, 30, 31, 32, 35, 39,
43, 69, 74, 76, 88, 91, 93,
121, 122, 149
Hz. Ali, 12, 13, 15, 16, 18, 51,
70
İcra, 21, 29, 43, 45, 47, 49, 50,
51, 53, 54, 56, 57, 59, 60,
66, 70, 86, 88, 89, 90, 92,
93, 94, 110, 119, 121, 125,
151, 152, 158, 159
İletişim, 92
İnanç, iii, 1, 11, 17, 20, 21, 22,
45, 52, 53, 55, 62, 151
İşlevi, i, 20, 50, 51, 60, 92, 93

- Kafiye, 58, 60, 76, 77, 80, 81, 82, 83
Kalıp, 58, 90, 134
Kamber, 22, 26, 29, 33, 49, 50
Karadağ, 139
Kayabaşı, 9, 10, 11, 23, 33, 35, 36, 38, 39, 143
Kerbela, 13, 15, 30
Kör, 67, 68, 70, 76, 80, 87, 123, 124
Köseler, 7, 8, 9, 10, 11, 17, 21, 23, 33, 35, 36, 53, 69, 75, 76, 89, 90, 109, 110, 143, 144, 165
Kurban, 23
Kültür, 1, 13, 14, 20, 35, 47, 52, 58, 73, 89, 90, 91, 93, 94, 118, 154, 155, 156
Kültürel, 1, 2, 14, 29, 47, 48, 51, 57, 151
Mani, 78
Memleket, 68, 69, 70, 87, 118, 152
Musa-i Kazım, 9, 11, 17, 30, 32, 33, 160, 161, 162
Mustafa, i, iv, 32, 33, 36, 66, 76, 88, 90, 124, 125, 143, 155
Nadir Keskin, i, iii, iv, 1, 2, 11, 19, 20, 25, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 118, 122, 131, 152, 158, 159, 160, 164, 165
Nazım, 77, 84
Nizip, 6, 7, 9, 10, 11, 23, 35, 36, 59, 90, 155
Ocaklar, 17, 18, 19, 20, 156
Oğlan, 69, 73, 93, 110, 111, 122, 123, 127
Oğuz, 2, 3, 4, 15, 35, 48, 49, 55, 77, 78, 85, 155, 156
Ozan, 48, 52, 53, 54, 156
Ölüm, 46, 62, 63, 64, 68, 69, 128, 129, 149
Redif, 60, 76, 83
Rehber, 20, 22, 23
Rızalık, 22, 42
Salın, 68, 89, 142, 143, 144
Sanatçı, iii, 1, 27, 50, 51, 59, 87, 88, 91, 93, 99, 152
Sanatı, i, iii, 1, 47, 57
Sarılar, 7, 8, 9, 10, 11, 21, 22, 41, 53, 69, 75, 76, 102, 112, 130, 131, 132, 133
Saz, 22, 26, 27, 38, 39, 40, 41, 45, 48, 49, 50, 53, 54, 58, 59, 144
Sazandar, 22, 26, 27, 49
Semah, 23, 26, 29, 50, 70
Seydi, 69, 76, 130, 131
Sıla, 63, 64, 66, 67
Soy, iii, 12
Sözlü, 7, 37, 44, 47, 51, 60, 89, 90, 91, 93
Şahin, 2, 3, 4, 6, 21, 22, 26, 29, 39, 50, 51, 57, 69, 76, 105, 132, 155, 156
Şarey, 64, 76, 133
Şecere, 3, 4, 30, 31
Şekil, 21, 58, 60, 77, 78
Talip, 11, 20, 21, 22
Taşlama, 62, 84, 85, 86
Toplumsal, 21, 63, 64, 73, 92, 93
Tür, 77, 78, 84, 85, 154, 156
Türk, i, iv, vii, 1, 2, 3, 4, 6, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 26, 27, 35, 47, 48, 50, 59, 63, 66, 77, 78, 79, 81, 83, 85, 89, 92, 151, 152, 154, 155, 156, 157
Türkü, 37, 38, 41, 44, 54, 58, 66, 68, 77, 92, 94, 97, 98, 100, 106, 108, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 119, 123, 124, 125, 129, 131, 132, 136, 137, 140, 141, 143, 145, 149
Türler, 60, 84, 85
Yalanlar, 68, 91, 116, 137, 138, 139
Yar, 81, 82, 91, 106, 107, 108, 112, 113, 141, 142
Yaratım, i, iii, 1, 60, 86, 87, 88, 90, 151
Yavuzeli, 6, 7, 9, 10, 22, 35, 39, 56, 59, 76, 90, 91, 122, 123, 128, 137, 140, 146, 155
Yazılı, 33, 35, 60, 90, 91, 93
Yol, 11, 12, 13, 20, 21, 25, 37, 40, 43, 72, 77
Yukarı Kayabaşı, 36
Zâkir, 23, 26, 27, 28, 29, 37, 38, 39, 40, 45, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 70, 87, 88, 92
Zâkirlık, iii, 26, 49, 52

ÖZGEÇMİŞ

İskender Korkmaz, 1990 yılında Gaziantep'in Yavuzeli ilçesinde dünyaya geldi. Yavuzeli'de ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra 2010 yılında Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yükseköğrenimine başladı. 2013 yılında mezun olduktan sonra aynı üniversitede Türk Halk Bilimi alanında yüksek lisans öğrenimine başladı.

VİTEA

İskender Korkmaz was born in 1990 in Yavuzeli/Gaziantep. After he completed first and middle education in Yavuzeli, he began high education in Gaziantep University Science and Art Faculty Department of Turkish Language and Literature in 2010. After he graduated in 2013, he began master education on Turkish Folklore in Gaziantep University.